

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KÜRESEL KOŞULLARIN TÜRKİYE AKADEMİK SÖZLÜ ÇEVİRİ
EĞİTİMİNE ETKİSİ: MÜFREDAT ANALİZİ VE SÖZLÜ ÇEVİRİ
TEMSİLCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

DOKTORA TEZİ

Sibel OKUYAN

Enstitü Anabilim Dalı : Çeviribilim

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY

TEMMUZ – 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

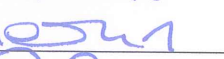
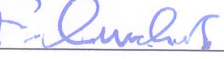
**KÜRESEL KOŞULLARIN TÜRKİYE AKADEMİK SÖZLÜ ÇEVİRİ
EĞİTİMİNE ETKİSİ: MÜFREDAT ANALİZİ VE SÖZLÜ ÇEVİRİ
TEMSİLCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

DOKTORA TEZİ

Sibel OKUYAN

Enstitü Anabilim Dalı : Çeviribilim

“Bu tez 17.07/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Doç. Dr. Hüseyin GÜRSOY	Başarılı	
Doç. Dr. Saban KÖKTÜRK	Başarılı	
Prof. Dr. Arif İnel	Başarılı	
Dr. Öğr. Ü. N. İrfan UYSAL	Başarılı	
Dr. Öğr. Ü. Fadime ÇOBAN	Başarılı	

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ SAVUNULABİLİRLİK VE ORJİNALLİK BEYAN FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin

Adı Soyadı	:	Sibel OKUYAN
Öğrenci Numarası	:	1260D28002
Enstitü Anabilim Dalı	:	Çeviribilim
Enstitü Bilim Dalı	:	
Programı	:	☐ YÜKSEK LİSANS ☒ DOKTORA
Tezin Başlığı	:	KÜRESEL KOŞULLARIN TÜRKİYE AKADEMİK SÖZLÜ ÇEVİRİ EĞİTİMİNE ETKİSİ: MÜFREDAT ANALİZİ VE SÖZLÜ ÇEVİRİ TEMSİLCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME
Benzerlik Oranı	:	%6

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

☐ Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi beyan ederim.

23.07.2019

Sibel Okuyan

☐ Sakarya Üniversitesi Enstitüsü Lisansüstü Tez Çalışması Benzerlik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim. Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez çalışması ile ilgili gerekli düzenleme tarafımda yapılmış olup, yeniden değerlendirilmek üzere@sakarya.edu.tr adresine yüklenmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

...../...../20.....
Öğrenci İmza

Uygundur

Danışman
Unvanı / Adı-Soyadı: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY

Tarih: 23.07.2019

İmza: [Signature]

☐ KABUL EDİLMİŞTİR

☐ REDDEDİLMİŞTİR

EYK Tarih ve No:

Enstitü Birim Sorumlusu Onayı

ÖNSÖZ

Bu tezin hazırlanma sürecinde sağladığı destek ve bilgi paylaşımı için değerli danışman hocam Doç. Dr. Hüseyin ERSOY'a çok teşekkür ederim. Tez izleme komitesi üyelerinden olan ve doktora tez yazım sürecinde sağladığı katkılar ve öneriler için değerli hocam Doç. Dr. Şaban KÖKTÜRK'e teşekkür ederim. Tez izleme komitesi üyelerinden olan değerli hocam Prof. Dr. Arif ÜNAL'a tezle ilgili görüşleri için teşekkürlerimi sunarım. Dr. Öğretim Üyesi Fadime ÇOBAN ODACIOĞLU'na, tezle ilgili değerli görüş ve önerileri, ve dostluğu için teşekkürlerimi sunarım. Tez savunma jürimde yer alan Dr. Öğretim Üyesi Nazan Müge UYSAL'a katkıları için teşekkür ederim.

Yüksek lisans tez danışmanım Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK'e, manevi desteği için teşekkürü bir borç bilirim.

Dr. Öğretim Üyesi Halil İbrahim BALKUL'a sunduğu önerileri ve desteği için teşekkür ederim. Dr. Öğretim Üyesi Filiz ŞAN'a ve Dr. Öğretim Üyesi Ümmügülsüm ALBİZ'e tezle ilgili değerlendirmelerini, önerilerini ve dostluklarını bana sundukları için teşekkürü bir borç bilirim. Bu süreçte yardımları ve dostluklarıyla yanımda olan Arş. Gör. Özden ŞAHİN ve Arş. Gör. Türkan ÖZTÜRK'e teşekkür ederim.

Çeviri İşletmeleri Derneği üyesi Senem KOBYA'ya, anketin oluşturulması aşamasında, yoğun iş temposuna rağmen değerli görüşlerini paylaştığı için teşekkür ederim. Anketle ilgili görüş bildiren değerli Prof. Dr. Aymil DOĞAN ve Prof. Dr. Alev BULUT'a teşekkür ederim.

Yoğun iş tempolarının arasında anketi doldurmak için bana vakit ayıran değerli Çeviri İşletmeleri Derneği Üyeleri'ne teşekkürlerimi sunarım.

Beni yetiştiren ve tez yazım sürecinde desteğini esirgemeyen değerli anneme, hep kalbimde olan rahmetli babama ve çok sevgili eşime teşekkür ederim. Bu tezle birlikte büyüyen minik kızıma gösterdiği sabır için sonsuz teşekkür ederim.

Sibel OKUYAN

06.07.2019

İÇİNDEKİLER TABLOSU

GRAFİK LİSTESİ	v
TABLO LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	xi
KISALTMALAR	xii
ÖZET	xiv
ABSTRACT	xv

GİRİŞ	1
--------------------	----------

BÖLÜM 1: TÜRKİYE’NİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU VE KÜRESELLEŞMENİN SÖZLÜ ÇEVİRİYE ETKİSİ

10

1.1. Küreselleşme	10
1.2. Uluslararası Ticaret	12
1.3. Uluslararası Göç	21
1.3.1. Göç ve İltica Sürecinde İletişim Gereksinimi ve Sözlü Çeviri	30
1.3.1.1. Polis Merkezinde ve Resmi Makamlarda Sözlü Çeviri	30
1.3.1.2. İltica Süreci İşlemleri ve İltica Sürecinde Sözlü Çeviri	31
1.3.1.3. Yabancıların Sağlık Alanında İletişim İhtiyacı ve Sözlü Çeviri	34
1.3.1.4. Göç ve İltica Sürecinde Diğer Alanlarda İletişim İhtiyacı ve Sözlü Çeviri	35
1.4. Turizm	36
1.4.1 Turizm Türleri ve Sözlü Çeviri Gereksinimi	41
1.4.1.1. Eğlence Turizmi	41
1.4.1.2. İş Turizmi	42
1.4.1.4. Politik Turizm	44
1.4.1.5. Kongre Turizmi	45
1.4.1.6. Sağlık Turizmi	47

BÖLÜM 2: BİR MESLEK VE ARAŞTIRMA OLARAK SÖZLÜ ÇEVİRİNİN GELİŞİMİ

53

2.1. Tarihsel Süreçte Sözlü Çeviriye Genel Bir Bakış	53
--	----

2.1.1. Günümüz Sözlü Çeviri Mesleğinin Gelişimi.....	55
2.1.2. Türkiye’de Sözlü Çeviri Araştırmaları	61
2.2. Sözlü Çeviri Piyasası ve İşletmeleri.....	61

BÖLÜM 3: SÖZLÜ ÇEVİRİ EĞİTİMİ VE SÖZLÜ ÇEVİRİ EDİNÇLERİ 65

3.1. Dünyada ve Türkiye’de Akademik Sözlü Çeviri Eğitimi	65
3.1.1. Türkiye’de Akademik Sözlü Çeviri ve Eğitimi	66
3.2. Çeviri Eğitimi ve Müfredat	68
3.3. Edinç Araştırmaları	74
3.3.1. Sözlü Çeviri Edinç Araştırmaları.....	75
3.4. Sözlü Çeviri Edinç Modelleri.....	79
3.4.1. Kutz’un Sözlü Çeviri Edinç Modeli (2002).....	80
3.4.2. Pöchhacker’in Sözlü Çeviri Edinç Modeli (2000).....	83
3.4.3. Albl-Mikasa’nın Sözlü Çeviri Edinci (2012).....	85
3.5. Edinç Modellerinin Karşılaştırması	93
3.5.1. Sözlü Çeviri Edinç Modellerinde Alt Edinç Türleri Matrisi	97
3.5.1.1. Yazılı ve Sözlü Çeviri Etkinliğinde Ortak Olan Alt Edinçler.....	99
3.5.1.2. Sözlü Çeviri Etkinliği Özelinde Ele Alınan Alt Edinçler	100
3.6. Sözlü Çeviri Edinç Modellerine Yönelik Tespitler.....	102

BÖLÜM 4: YÖNTEMBİLİM 104

4.1. Araştırmanın Önemi.....	104
4.2. Araştırmanın İçeriği	105
4.3. Araştırmada Kullanılan Veri Elde Etme Yöntem ve Araçları	105
4.3.1. Anket Uygulaması	106
4.3.1.1. Amaç	106
4.3.1.2. Araştırmanın Örneklemi	106
4.3.1.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci.....	109
4.3.1.4. Veri Analiz Yöntemi	110
4.3.2. Müfredat Analizi.....	111
4.3.2.1. Amaç	111
4.3.2.2. Araştırmanın Örneklemi	111
4.3.2.3. Veri Toplama Süreci	112
4.3.2.4. Veri Analiz Yöntemi	113

BÖLÜM 5: SÖZLÜ ÇEVİRİ PİYASASINA YÖNELİK BİLGİ VE BEKLENTİ ANKETİ.....115

5.1. Anketten Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi	115
5.1.1. Kurum Profiline İlişkin Genel Bilgi Formu.....	115
5.1.2. İşletmelerde Çalışan Sözlü Çevirmenlerin Profili	123
5.1.3. Çeviri İşletmelerine Gelen İş Taleplerinin Değişimi.....	139
5.1.4. Küreselleşme Olgusunun Sözlü Çeviri Piyasasına Etkileri	150
5.1.5. Piyasanın Eğitimden Beklentileri	158
5.2. Genel Değerlendirme	173

BÖLÜM 6: TÜRKİYE’DE LİSANS DÜZEYİNDEKİ SÖZLÜ ÇEVİRİ EĞİTİMİNİN SÖZLÜ ÇEVİRİ EDİNÇLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ..177

6.1. Müfredatlarda Sözlü Çeviri Derslerinin Edinç Odaklı İncelenmesi	177
6.1.1. İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü.....	181
6.1.2. Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü	187
6.1.3. Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Almanca) Bölümü	193
6.1.4. Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Rusça) Bölümü	199
6.1.5. Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Fransızca) Bölümü	204
6.1.6. Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü	210
6.2. Müfredatlarda Sözlü Çeviri Derslerinin Edinç Odaklı Karşılaştırılması	214
6.2.1. Dil Edincine İlişkin Bulgular	215
6.2.1.1. Ana Dili Becerisi.....	218
6.2.1.2. I. Yabancı Dil	218
6.2.1.3. II. ve III. Yabancı Dil.....	219
6.2.1.4. Söylem Çözümlemesi.....	220
6.2.1.5. Sunum ve Diksiyon	221
6.2.2. Kültür Edincine İlişkin Bulgular.....	221
6.2.2.1. Kültür ve İletişim	222
6.2.2.2. Ülke Bilgisi	222
6.2.3. Dünya Bilgisine İlişkin Bulgular	223
6.2.3.1. Tarih Bilgisi	224
6.2.3.2. Dünya Bilgisi	225
6.2.4. Alan Edincine İlişkin Bulgular	226
6.2.4.1. Alan Bilgisi	227

6.2.4.2. Uygulama Alanına Göre Sözlü Çeviri Uygulaması	228
6.2.5. Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisine İlişkin Bulgular	229
6.2.5.1. Strateji Bilgisi ve Alıştırmaları	231
6.2.5.2. Sözlü Çeviri Uygulaması	231
6.2.6. Araçsal Edince İlişkin Bulgular	232
6.2.7. Duygusal Edince İlişkin Bulgular	234
6.2.8. Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisine İlişkin Bulgular	235
SONUÇ.....	238
KAYNAKÇA	250
EKLER.....	264
ÖZGEÇMİŞ.....	277

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1 : WTO'ya Göre Türkiye'nin Pazar Büyüklüğü.....	17
Grafik 2 : Yıllara Göre Türkiye'de İkamet İzni ile Bulunan Yabancılar.....	22
Grafik 3 : Türkiye'de Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmenler	25
Grafik 4 : 2011-2016 Yılları Arasında Geçici Koruma Altına Alınan Suriye Uyruklu Yabancılara Ait Kayıtlar	28
Grafik 5 : Türkiye'de Turizm-Sağlık Turizmi 2012-2016.....	48
Grafik 6 : İşletmelerin Faaliyet Yılı.....	116
Grafik 7 : Sözlü Çeviri İş Hacmi	116
Grafik 8 : Sözlü Çeviri Türlerinin Yıllık Ortalama İş Hacmine Oranı.....	117
Grafik 9 : Andaş Sözlü Çeviri Türlerinin Yıllık İş Hacmine Oranı.....	118
Grafik 10: Ardıl Sözlü Çeviri Türlerinin Yıllık İş Hacmine Oranı	119
Grafik 11: Sözlü Çeviri Türlerinin Alt Alanlarının Yıllık İş Hacmine Oranı	120
Grafik 12: Tam Zamanlı Sözlü Çevirmen Tercih Sebepleri.....	122
Grafik 13: Serbest Çalışan Sözlü Çevirmen Tercih Sebepleri.....	123
Grafik 14: Sözlü Çevirmenlerin Mezun Olduğu Bölümler	124
Grafik 15: Sözlü Çevirmenlerin Mezun Olduğu Üniversiteler.....	125
Grafik 16: Sözlü Çevirmen Mesleki Alan Bilgisi.....	126
Grafik 17: Çeviri Bölümü Mezunu Sözlü Çevirmenlerin Güçlü Yönleri.....	128
Grafik 18: Çeviri Bölümü Mezunu Sözlü Çevirmenlerin Zayıf Yönleri.....	129
Grafik 19: Çeviri Bölümü Harici Lisans Bölümü Mezunu Sözlü Çevirmenlerin Güçlü Yönleri.....	130
Grafik 20: Çeviri Bölümü Harici Lisans Bölümü Mezunu Sözlü Çevirmenlerin Zayıf Yönleri.....	131
Grafik 21: Lisans Mezunu Olmayan Sözlü Çevirmenlerin Güçlü Yönleri	133
Grafik 22: Lisans Mezunu Olmayan Sözlü Çevirmenlerin Zayıf Yönleri	134
Grafik 23: İş İlanına Başvuran Sözlü Çevirmen Adaylarının Değerlendirilme Ölçütleri.....	135
Grafik 24: Günümüzde Sözlü Çevirmen İstihdam Ederken Talep Edilen Özellikler.....	137
Grafik 25: Yeni Ölçüt Talep Etme Gerekçeleri	139
Grafik 26: Sözlü Çeviri Hizmetlerini Daha Fazla Talep Eden Alanlar	140

Grafik 27: 10 Yıl Önce Sözlü Çeviri Hizmetlerinde Daha Çok Talep Gelen Alanlar	141
Grafik 28: 10 Yıl Öncesinde Gelen Dil Talepleri	143
Grafik 29: Son 5 Yılda Sözlü Çeviride Talep Artışı Olan Diller	144
Grafik 30: Günümüzde Sözlü Çeviri İhtiyacı Duyulan Diller ve Alanlarda Yaşanan Değişikliklerin Sebepleri	145
Grafik 31: Sözlü Çevirmen Bulmakta Zorluk Yaşanan Alanlar	151
Grafik 32: Sözlü Çevirmen Bulmakta Zorluk Yaşanan Diller	152
Grafik 33: Küreselleşmenin Sözlü Çeviri Üzerindeki Olumlu Etkileri	154
Grafik 34: Küreselleşmenin Sözlü Çeviri Üzerindeki Olumsuz Etkileri	155
Grafik 35: Piyasadan Gelen İş Taleplerine Daha Etkin Cevap Verilebilmesi İçin Öneriler	157
Grafik 36: Çalışmaya Yeni Başlamış Bir Sözlü Çevirmenin Kendini En Çok Geliştirmesi Gereken Yönleri	158
Grafik 37: Çeviri İşletmeleri Üyelerinin Sunduğu Staj Olanakları	159
Grafik 38: Çeviri Bölümlerinde Sözlü Çeviri Derslerini Alan Öğrencilere Kendilerini Geliştirmeleri İçin Öneriler	160
Grafik 39: Sözlü Çeviri Piyasası ile Üniversitelerin Eşgüdümlü Çalışabilmesi İçin Öneriler	161
Grafik 40: İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü'nde Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)	185
Grafik 41: İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü'nde Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Zorunlu Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)	186
Grafik 42: Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)	192
Grafik 43: Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Zorunlu Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)	192
Grafik 44: Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)	197
Grafik 45: Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Zorunlu Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)	198

Grafik 46: Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)	203
Grafik 47: Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Zorunlu Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)	203
Grafik 48: Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat).....	209
Grafik 49: Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Zorunlu Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat).....	209
Grafik 50: KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat).....	213
Grafik 51: KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat).....	213

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : 2000-2018 Yılları Arasında Türkiye'nin Dış Ticaret İstatistiği	13
Tablo 2 : 2015-2018 Yılları Arasında En Çok İhracat Yapılan 20 Ülke.....	14
Tablo 3 : 2015-2018 Yılları Arasında En Çok İthalat Yapılan 20 Ülke	15
Tablo 4 : PWC Denetim, Vergi ve Danışmanlık Hizmetlerinin 2030 Dünyanın En Güçlü Ekonomi Tahminleri.....	18
Tablo 5 : Türkiye'de İkamet İzni ile Bulunan Yabancılar (ilk 10 ülke)	23
Tablo 6 : Geçici Koruma Altına Alınan Suriyeli Yabancılar Sağlanan Sağlık Hizmetleri.....	29
Tablo 7 : Ülkeleri Ziyaret Eden Turist Sayıları ve En Çok Ziyaret Edilen Ülke Sıralaması 2014-2015.....	38
Tablo 8 : Milliyetlerine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçi Sayısı, 2006-2015	39
Tablo 9 : Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler 2003 – 2016	40
Tablo 10: Türkiye'nin 2010-2017 Fuar Organizasyonu İstatistikleri	43
Tablo 11: Kongre Turizmi Avrupa Sıralaması.....	46
Tablo 12: Sözlü Çeviri Edinç Modellerinde Alt Edinç Türleri Matrisi	98
Tablo 13: Başarı Sıralamasına Göre Mütercim-Tercümanlık Bölümleri.....	112
Tablo 14: Sözlü Çeviri Talebinde Dillere Göre Beklenen Değişiklikler	146
Tablo 15: Müfredatlarda Yer Alan Sözlü Çeviri Derslerinin İçerik Analizi İçin Belirlenen Tema ve Kodlar	179
Tablo 16: İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri.....	181
Tablo 17: İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri.....	182
Tablo 18: İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri	183
Tablo 19: İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Alan Edinci Dersleri	184
Tablo 20: İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri	184
Tablo 21: İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi Dersleri.....	185
Tablo 22: Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri	187
Tablo 23: Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri.....	188

Tablo 24: Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri	189
Tablo 25: Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Alan Edinci Dersleri	190
Tablo 26: Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri.....	191
Tablo 27: Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri.....	191
Tablo 28: Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri	194
Tablo 29: Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri	195
Tablo 30: Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri	195
Tablo 31: Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Alan Edinci Dersleri ..	196
Tablo 32: Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri	196
Tablo 33: Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri	199
Tablo 34: Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri.....	200
Tablo 35: Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri	200
Tablo 36: Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri	201
Tablo 37: Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri.....	201
Tablo 38: Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi Dersleri.....	202
Tablo 39: Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri	205
Tablo 40: Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri	205
Tablo 41: Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri	206
Tablo 42: Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Alan Edinci Dersleri	207

Tablo 43: Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri	208
Tablo 44: Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri	208
Tablo 45: KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri	210
Tablo 46: KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri	211
Tablo 47: KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Alan Edinci Dersleri	212
Tablo 48: KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri	212
Tablo 49: Farklı Dillerde Eğitim Veren Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Ders Saati Bakımından Karşılaştırılması	215
Tablo 50: Dil Edincine Hizmet Eden Dersler	217
Tablo 51: Kültür Edincine Hizmet Eden Dersler	222
Tablo 52: Dünya Bilgisine Hizmet Eden Dersler	224
Tablo 53: Alan Edincine Hizmet Eden Dersler	227
Tablo 54: Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisine Hizmet Eden Dersler	230
Tablo 55: Araçsal Edince Hizmet Eden Dersler	233
Tablo 56: Meslek, Etik, Piyasa Bilgisi Hizmet Eden Dersler	235
Tablo 57: Farklı Dillerde Eğitim Veren Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Ders Saati Bakımından Karşılaştırılması	245

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Tezin Yöntemi.....	6
Şekil 2: Pöchhacker’ın Silindir Sözlü Çeviri Edinç Modeli.....	83
Şekil 3: Albl-Mikasa’nın Sözlü Çeviri Edinç Modeli	86

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletler
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AIIC	: International Association of Conference Interpreters (Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği)
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BRICS	: Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika
CIUTI	: Conférence Internationale Permanente d'Instituts Universitaires de Traducteurs et Interprètes (Üniversite Düzeyinde Eğitim Sunan Kurumların Uluslararası Daimi Konferansı)
ÇİD	: Çeviri İşletmeleri Derneği
EMT	: European Master's in Translation (Avrupa Birliği Yazılı Çeviri Yüksek Lisans Programları Ağı)
ESIT	: École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs (ESIT) (Sorbonne Nouvelle Üniversitesi'ne bağlı Yazılı ve Sözlü Çevirmenler Yüksek Okulu)
EWG	: Environmental Working Group (Çevre Çalışma Grubu)
FAO	: Food And Agriculture Organization (Gıda ve Tarım Örgütü)
G7	: Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve ABD
GATT	: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
ICAO	: International Civil Aviation Organization (Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü)
ICCA	: International Congress and Convention Association (Uluslararası Kongre ve Konvansiyon Birliği)
ILO	: International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
İEÜ	: İzmir Ekonomi Üniversitesi
KKÜ	: Kırıkkale Üniversitesi
MYK	: Meslek Yeterlilik Kurulu
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)

ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
PACTE	: Process in the Acquisition of Translation Competence and Evaluation (Çeviri Edinci Edinimi ve Değerlendirmesi Süreci)
PWC	: PriceWaterhouseCoopers (Denetim, Vergi ve Danışmanlık Hizmetleri)
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TKTD	: Türkiye Konferans Tercümanları Derneği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
UNWTO	: United Nations World Tourism Organization (Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü)
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
WTO	: World Competitiveness Report (Küresel Rekabetçilik Raporu)
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

Sakarya Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Özeti

Yüksek Lisans	☐	Doktora	☒
Tezin Başlığı: Küresel Koşulların Türkiye Akademik Sözlü Çeviri Eğitimine Etkisi: Müfredat Analizi ve Sözlü Çeviri Piyasası Temsilcilerinin Görüşleri Üzerine Bir İnceleme			
Tezin Yazarı: Sibel OKUYAN		Danışman: Doç. Dr. Hüseyin ERSOY	
Kabul Tarihi: 17.07.2019		Sayfa Sayısı: xv(önkısım)+253(tez)+13(ek)	
Anabilim Dalı: Çeviribilim			
Küreselleşme olgusu etkisini farklı mesleklerde olduğu gibi sözlü çeviri mesleğinde ve piyasasında da hissettirmektedir. Böylelikle çeviri yapılan alanlar ve talep gören diller çeşitlenerek sözlü çeviri hizmetinde yeni bilgi ve becerilere yönelik talep oluşturmaktadır. Yabancılarla iletişim kurmak yabancı dilin ötesinde çeşitli beceriler gerektirmektedir. Sözlü çeviri sürecinde gerekli olan bilgi ve beceriler sözlü çeviri yapılan alanlar incelendiğinde belirginleşmektedir. Küreselleşme olgusuyla ortaya çıkan bu alanlarda anlaşılır olmak için sözlü çeviri sürecinde sözlü çeviri edincine sahip olan profesyonel sözlü çevirmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmanın amacı küreselleşmenin sözlü çeviri piyasasına etkisinin eğitime yansımaları, sözlü çeviri edinç modellerinin eğitim programlarına yansımaları ve sözlü çeviri piyasasının eğitimden beklentileri müfredatlarda yer alan sözlü çeviri dersleri ile analiz etmektir. Çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Sözlü çeviri piyasasının durumu ve beklentileri tespit edilmeye ve sözlü çeviri eğitiminin bu beklentilere ne derece yanıt verebildiği belirlenmeye çalışılmıştır. Sözlü çeviri piyasasının durumunun tespit edilmesi için Çeviri İşletmeleri Derneği'nin 34 temsilcisine 41 sorudan oluşan bir anket internet üzerinden uygulanmıştır. Çoktan seçmeli, sıralamalı ve açık uçlu sorulardan oluşan anketle çeviri piyasasının güncel durumu ve değişen ihtiyaçlar çerçevesinde çeviri eğitiminden beklentileri tespit edilmiştir. Daha sonra çeviri eğitiminin bu beklentilere ne derece yanıt verdiğini bulabilmek için doküman inceleme yöntemiyle çeviri bölümlerinin müfredatlarında sunulan sözlü çeviri derslerinin edinç odaklı incelenmesi yapılmıştır. Çalışmada Türkiye'den 4 devlet ve 2 vakıf üniversitesinde lisans düzeyinde eğitim sunan mütercim-tercümanlık bölümleri örneklem olarak analiz edilmiştir. Bu bölümlerde sunulan sözlü çeviri derslerinin içerikleri ve amaçları bütüncü olarak kullanılıp analiz edilmiştir. İçerik analizi yönteminin kullanıldığı bu analizde, tema ve kodlar, sözlü çeviri edinç matrisi ve Kautz (2002) öğrenme hedeflerine dayanarak oluşturulmuştur. Sözlü çeviri edinç matrisi ise Kutz (2010), Pöchhacker (2000) ve Albl-Mikasa'nın (2012) sözlü çeviri edinç modellerine ve sözlü çeviri piyasasına uygulanan anket sonuçlarına dayanarak oluşturulmuştur. Öncelikle her üniversite tek tek ele alınarak edinç odaklı bir ölçüm yapılmıştır ve elde edilen sonuçlar derslerin saat bakımından grafiklerde sunulmuştur. Analizin bir diğer aşamasında inceleme detaylandırılarak farklı üniversitelerde yer alan bölümler birbiriyle kıyaslanarak yorumlanmıştır. Piyasa temsilcilerinin doldurduğu anket ve müfredat incelemesi sonucunda sözlü çeviri eğitimine yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.			
Anahtar Kelimeler: Sözlü Çeviri Eğitimi, Sözlü Çeviri Piyasası, Sözlü Çeviri Edinçleri, Müfredat Analizi			

Sakarya University

Institute of Social Sciences Abstract of Thesis

Master Degree	☐	Ph.D.	☒
Title of Thesis: The Effect of Global Conditions on The Academic Interpreting Education in Turkey: A Case Study Based on Curriculum Analysis and the Views of Representatives of Interpreting Market			
Author of Thesis: Sibel OKUYAN		Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hüseyin ERSOY	
Accepted Date: July 17, 2019		Number of Pages: xv(pretext)+253+13(app)	
Department: Translation Studies			
The phenomenon of globalization has affected the profession and market of interpreting, as well as other professions. Thus, the fields of translation and the languages demanded are diversified, creating a demand for new knowledge and skills in the interpreting service. Communicating with foreigners requires various skills beyond the knowledge of the foreign language. Knowledge and skills required in the process of interpreting become evident when the areas of interpreting are examined. In order to be comprehensible in these areas, arising with the phenomenon of globalization, professional interpreters, who have interpreting competence, are needed. This study aims to analyze the effects of globalization on the interpreting market; to analyze the effects of interpreting competence models on the interpreting curricula and to analyze the expectations of interpreting market from the interpreting education in comparison with the interpreting lectures on the curricula. The study employed quantitative and qualitative research methods. The situation and expectations of the interpreting market have been identified and the extent to which interpreting training can respond to these expectations has been analyzed. In order to determine the status of the interpreting market, an online questionnaire consisting of 41 questions was administered to 34 representatives of the Çeviri İşletmeleri Derneği (Association of Translation Companies). Afterwards, to find out to the extent to which interpreting education meets these expectations, the interpreting courses given in the translation and interpreting departments were analyzed with a focus on the interpreting competence, by employing document review method. Interpreting courses in the four state and two foundation universities offering bachelor degrees in translation and interpreting have been selected as sample and analyzed. The contents and objectives of the interpreting courses presented in these departments have been employed as the corpus and analyzed with the content analysis method. For the content analysis method, the themes and codes were formulated based on the interpreting competence matrix and the learning objectives presented by Kautz (2002). Interpreting matrix was formulated based on the models presented by Kutz (2010), Pöchlacker (2000), and Albl-Mikasa (2012), as well as the results of aforementioned the questionnaire administered to the representatives of the interpreting market. Firstly, each university has been taken into consideration one by one and competence-focused evaluation has been conducted; the results have been presented in graphs in terms of hours of courses. Afterwards, the analysis was detailed and the departments were compared with each other. As a result of the questionnaire and curriculum analysis completed by market representatives, various suggestions have been presented for interpreting education.			
Keywords: Interpreting Education, Interpreting Market, Interpreting Competence, Curriculum Analysis			

GİRİŞ

Sözlü çeviri, antik çağlardan günümüze kadar geçen süreçte olduğu gibi gelecekte de farklı dillere ve kültürlere sahip insanların iletişim kurmak amacıyla ihtiyaç duyacakları bir gereksinim olmaya devam edecektir. Özellikle Nürnberg Mahkemeleri¹ ile önem kazanan sözlü çeviri, dünya çapında eğitimi verilen bir meslek dalı haline gelmiştir. Sözlü çeviri öncelikli olarak konferans çevirisi olarak adını duyurmuş ve konferanslarda çeviriye duyulan ihtiyaç sözlü çevirmenliğe mesleki bir kimlik kazandırmıştır. Bu yüzden sözlü çeviri alanında yapılan ilk araştırmalar konferans çevirmenliğinde yöntem ve süreçlere yönelik yapılmıştır. Konferans çevirmenliği sadece çeviri alanındaki araştırmacıların değil aynı zamanda farklı disiplinlerin de ilgisini çekerek disiplinler arası araştırmalara konu olmuştur. Küreselleşmenin etkisiyle değişen ihtiyaçlar, sözlü çeviriyi farklı alanlarda da bir gereksinim haline gelmiştir. Böylelikle yoğunlukla konferans çevirmenliğini araştıran çalışmalara son 20 yılda toplum çevirmenliğiyle ilgili araştırmalar da eklenmiştir. Özellikle son yıllarda tüm dünyada meydana gelen göç dalgaları sebebiyle farklı dil ve kültürlere sahip insanların farklı ülkelerde ikamet etme isteği toplum çevirmenliği faaliyetini hem piyasada hem de akademik araştırmalarda gündeme getirmiştir. Göç konusunun yanı sıra ulaşımın gelişmesiyle birlikte mesafelerin kısalması, bunun sonucunda ise ticaretteki ve turizmdeki hareketliliğin artması bu alanlarda da sözlü çeviriye olan talebi arttırmıştır.

Günümüzde teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler ve küreselleşme, çeviri mesleğini derinden etkilemiştir. Bu durum yazılı çeviride düzeltmenlik, yerleştirmenlik gibi farklı uzmanlıkların gelişmesini sağladığı gibi sözlü çeviride de çeviri yapılan ortamların çeşitlenmesine sebep olmuştur. Literatürde de küreselleşmenin etkisiyle günümüzde ve gelecekte sözlü çeviriye yönelik talebin arttığını ve artacağını destekleyen bakış açıları dikkat çekmektedir. Özellikle küreselleşmenin etkisiyle piyasalarda dış kaynakların kullanımı ve hareketlilik eğilimi dış ülkelerle olan iletişimi arttırmıştır.

Dünyada farklı dillerde eğitim veren çok sayıda çeviri bölümü bulunmaktadır. Bu bölümler farklı müfredatlarda farklı dil yeterliliklerine sahip öğrencilere eğitim

¹ Nürnberg Mahkemeleri ve sözlü çevirinin tarihine dair detaylı bilgi Bölüm 2.1’de sunulmuştur.

vermektedir. Her çeviri bölümünün programının aynı olması beklenemez; ancak gerekli kalite profili ve edinçler konusunda eğitimde uluslararası standarda uyulması beklenmektedir. Bunun için hem akademisyenler hem de EMT², AIIC³ ve CIUTI⁴ gibi dernekler ve akademik işbirlikleri, çeşitli standartlar ve edinç modelleri belirlemektedir. Literatürde Hönig (1991), PACTE-Grubu (1997) ve Göpferich (2008) gibi araştırmacılar tarafından sunulan edinç modelleri, çeviri edinçlerine açıklık getirmeye çalışmışlardır. Ancak genel bir yapıya sahip olan çeviri edincinin sözlü çeviri alanı için yetersiz olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yazılı çeviriden farklı bir sürece sahip olan sözlü çevirinin yapıldığı ortamlar değerlendirildiğinde anlık olarak yapılan sözlü çevirinin yazılı çeviriden sadece süreç bakımından değil aynı zamanda ortam ve sözlü çevirmenlerin edindiği roller açısından da birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Bütüncül bir edinç araştırması ortaya koymamakla birlikte Kalina (1998) ve Kautz (2010) gibi araştırmacılar çalışmalarında genel olarak sözlü çeviri alanını betimlerken sözlü çevirmenin sahip olması gereken becerilerden bahsedip sözlü çevirmenlerde olması gereken edinçlere yüzeysel olarak değinmişlerdir. Türkçe sözlü çeviri literatürüne bakıldığında son zamanlarda araştırmacılar tarafından sözlü çeviri alanına yönelik çalışmalar yapılmaya başlandığı görülmektedir; ancak sözlü çeviri edinçleri bütüncül olarak henüz bir araştırmanın konusu olmamıştır. Yapılan literatür araştırmasında sözlü çeviriyi kendi gerçekliğinde ele alan üç tane sözlü çeviri edinç modeline ulaşılmıştır. Bunlardan ilki Kutz'un (2010) ele aldığı sözlü çeviri edinç modelidir. Bu model Leipzig Okulu tarafından geliştirilen ve 90'lı yıllarında Almanya'daki sözlü çeviri eğitiminin alt yapısını oluşturan modeldir. Pöhhacker'in (2000) sözlü çeviri edinç modeli ise daha az detaylı ancak daha sistemli bir model olma özelliğine sahiptir. Son olarak ise Albl-Mikasa (2012) sözlü çevirmenlerle yaptığı röportaj sonuçlarıyla bir sözlü çeviri modeli oluşturmuştur. Bu modelin deneyime dayalı olması sebebiyle diğerlerine göre daha kapsamlı olduğu söylenebilir.

² European Master's in Translation (Avrupa Birliği Yazılı Çeviri Yüksek Lisans Programları Ağı, https://ec.europa.eu/info/resources-partners/european-masters-translation-emt_en, Erişim Tarihi: 14.06.2019)

³ International Association of Conference Interpreters (Uluslararası Konferans Çevirmenleri Derneği, <https://aiic.net/>, Erişim Tarihi: 14.06.2019)

⁴ Conférence Internationale Permanente d'Instituts Universitaires de Traducteurs et Interprètes (Üniversite Düzeyinde Çeviri Eğitimi Sunan Kurumların Uluslararası Daimi Konferansı <https://www.ciuti.org/>, Erişim Tarihi: 14.06.2019)

Sözlü çeviri edinçleri öğrencilerin sahip olması gereken bilgi ve becerilerin bütüncül halidir ve böylelikle program tasarımında yönlendirici bir rolü bulunmaktadır. Bu doğrultuda bu çalışmada eğitim standartlarını oluşturan edinçler ele alınarak buradan elde edilen sonuçlarla çeviri programlarında yer alan sözlü çeviri dersleri analiz edilecektir. Çalışmada edinçler ele alınırken, küreselleşmenin etkisiyle değişime uğrayan Türkiye'nin sosyo-ekonomik yapısı, bilimsel araştırmalar ve piyasaya yapılan anket sonuçları kullanılmıştır. Çalışmanın iki uygulama bölümünden ilkinin oluşturan “Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi”nin sonuçları ve kuramsal bölümden elde edilecek bilgiler sözlü çeviri eğitimiyle ilgili bir analiz yapılmasına imkân sağlayacaktır.

Bu uygulamada ele alınan sözlü çeviri edinç modelleriyle, Türkiye'deki lisans düzeyindeki çeviri bölümlerinde sunulan sözlü çeviri derslerinin piyasanın beklentilerini karşılayıp karşılamadığının ortaya konulması hedeflenmektedir. Genel çeviri eğitiminin bir alanını oluşturan sözlü çeviri eğitiminin yorumlanabilmesi için sözlü çeviri edinçlerinin tanımlanması gerekmektedir.

Gelecekte Türkiye'de ve dünyada sözlü çeviriye daha fazla ihtiyaç duyulacağı göz önünde bulundurulursa sözlü çeviri eğitiminin de buna uygun olarak güncellenmesi ve şekillenmesi gerekmektedir. Genç bir disiplin olan çeviribilim halen gelişim sürecini sürdürmektedir. Özellikle son yıllarda küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin getirdiği yeniliklerle sözlü çevirmenliğin mesleki tanımı ve kimliği değişimler geçirmiştir. Bu süreç içerisinde 20. yüzyılda başlayan çeviri eğitiminin de bu değişimlere ayak uydurarak gerek teknolojik gerekse içerik bakımından gerekli iyileştirmeleri yapması gerekmektedir.

Tezin Konusu

Akademik çeviri eğitiminin temel amacı çeviri yapmak için gerekli olan edinçlerin öğrencilere kazandırılmasıdır. Bu yüzden eğitim planlaması yapılırken eğitim amaçları çok önemli bir role sahiptir. Özellikle Bologna süreciyle birlikte eğitim programlarında dersin amacı, öğrenim çıktıları ve hedefleri belirtilmektedir. Böylelikle dersin kazandırmayı hedeflediği çeviri edinci ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden edinçlerin belirlenmesi eğitim planlaması için önemlidir. Çeviribilim literatüründe ortaya konulan edinçlerin hem yazılı hem de sözlü çeviriye kapsadığı iddiası

bulunmaktadır. Ancak yazılı ve sözlü çeviri alanında yapılan akademik çalışmalar, alanlar arasındaki farklılıkların altını çizerek bu ikisinin farklı etkinlikler olduğunu vurgulamaktadır. Aynı zamanda farklı sözlü çeviri ortamları dikkate alındığında bu alan için bütüncül bir sözlü çeviri edinç modelinin dahi yetersiz kalacağı söylenebilir.

Tezin Önemi

Yukarıdaki yargıdan hareketle sözlü çeviri eğitimi için sözlü çeviri edinçlerinin ortamlara göre incelenerek literatürde var olan sözlü çeviri edinçlerinin güncellenmesi gerekmektedir. Sözlü çeviri eğitiminin gerçeği yansıtabilmesi için piyasanın görüşlerinin de alınması gerekmektedir. Böylelikle piyasanın güncel gereksinimlerini dikkate alan bir müfredat ile öğrencilere yönelik daha etkili bir eğitim oluşturmak mümkündür. Bu çalışmayla piyasanın görüşleri alınarak bu beklentilerin eğitimde ne kadar yer bulduğu analiz edilecektir. Bu çalışmanın sonucunda bu beklentilerin müfredatlarda ne kadar yer bulduğu tartışılacaktır ve eğitime yönelik çeşitli önerilerde bulunulacaktır. Böylelikle ulusal literatürde bu alana yönelik bir eksiklik giderilmeye çalışılacaktır.

Tezin Amacı

Tezin iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki Türkiye’deki lisans düzeyindeki çeviri bölümlerinde verilen sözlü çeviri eğitiminin piyasa beklentilerini karşılayıp karşılamadığını ortaya koymaktır. Tezin ikinci amacı ise çalışma kapsamında oluşturulan güncel sözlü çeviri edinçlerinin sözlü çeviri derslerinde hangi oranda yer aldığını tespit etmektir.

Bu tezin temel iki amacını destekleyici alt amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Türkiye’nin sosyo-ekonomik güncel durumunun ticaret, turizm ve göç gibi unsurların dikkate alınarak betimlenmesi,
2. Türkiye’nin sosyo-ekonomik durumu çerçevesinde sözlü çeviri hizmetinin açıklanması,
3. “Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi”yle ilgili ihtiyaç ve taleplerin belirlenmesi ve piyasaya yönelik durum tespitinin yapılması,

4. Türkiye’de sözlü çeviri eğitimi veren bölümlerin internet sitelerinde yer alan hedefler ve öğrenme çıktıları dikkate alınarak sözlü çeviri edincini oluşturan alt edinçlerin hangi derslerde verildiğinin tespit edilmesi,
5. Sözlü çeviri piyasasına yönelik yapılan anket sonuçlarından elde edilen verilerle yükseköğretimde verilen sözlü çeviri eğitiminin piyasa ihtiyaçlarını ne kadar karşılayabildiğinin tespit edilmesi,
6. Kuramsal bölümden ve anket sonuçlarından elde edilen verilerle birlikte sözlü çeviri eğitimi için önerilerde bulunulması.

Tezin Araştırma Soruları

Tezin amacında da belirtildiği üzere Türkiye’deki lisans düzeyindeki çeviri bölümlerinde verilen sözlü çeviri eğitiminin piyasa beklentilerini karşılayıp karşılamadığını ortaya koyabilmek ve çalışma kapsamında oluşturulan güncel sözlü çeviri edinçlerinin sözlü çeviri derslerinde hangi oranda yer aldığını tespit edebilmek için aşağıdaki araştırma soruları belirlenmiştir:

AS 1) Türkiye’nin değişen sosyo-ekonomik koşulları yabancılarla iletişime nasıl bir etkide bulunmuştur?

AS 2) Değişen koşulların sözlü çeviri piyasasına etkisi neler olmuştur?

AS 3) Sözlü çeviri piyasası eğitimden neler beklemektedir?

AS 4) Lisans düzeyindeki mütercim-tercümanlık bölümlerinde verilen sözlü çeviri eğitimi sözlü çeviri piyasasının beklentilerini ne derece karşılamaktadır?

Tezin Kısıtları ve Varsayımları

Çalışmanın yukarıda belirtilen araştırma sorularına yanıt verebilmek için iki farklı araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma yöntemleriyle inceleme yapılırken aşağıda yer alan varsayımların doğru olduğu kabul edilmiştir:

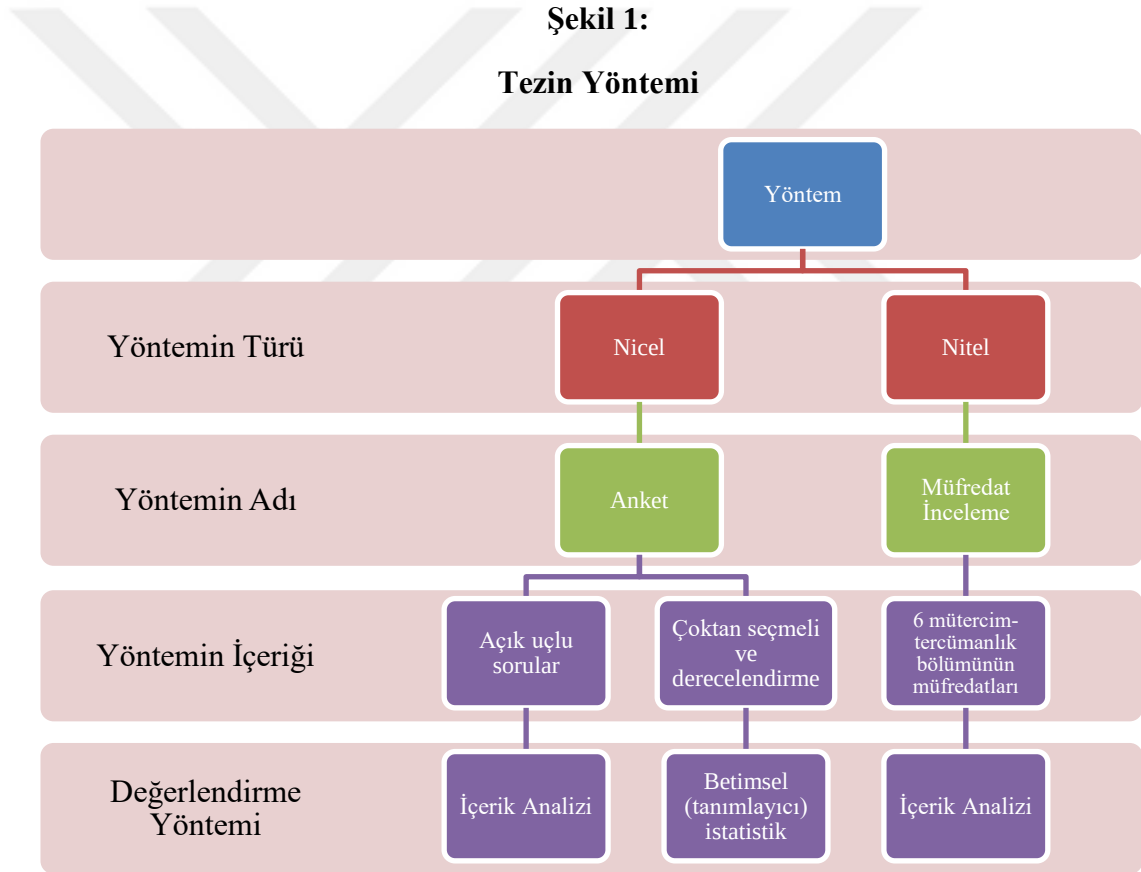
1. Araştırmada kullanılacak ve internet sitelerinde yer alan bilgilerin günceldir.
2. Araştırmada kullanılacak ve internet sitelerinde yer alan bilgilerin bilinçli ve doğrudur.
3. Anket katılımcılarının anket sorularına içtenlikle yanıt vermiştir.

Bu varsayımlara ek olarak, aşağıdaki kısıtlarla çalışmanın sınırları belirlenmiştir:

1. Anket uygulamasının örneklemi Çeviri İşletmeleri Derneği üyesi işletme temsilcileri ile sınırlandırılmıştır⁵.
2. Türkiye’deki sözlü çeviri eğitiminin genel görünümünü ortaya koymak için yapılan müfredat analizinin bütüncesi, farklı başarı sıralamalarında yer alan toplam 6 üniversitenin sözlü çeviri dersleri ile sınırlandırılmıştır.

Tezin Yöntemi

Bu tezde nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Anket ve müfredat analizi olarak iki farklı yöntemle veri elde edilmiştir. Yöntemin genel hatları aşağıdaki şekilde sunulmuştur:

Tezin uygulama alanının ilk aşamasını çeviri işletmelerine uygulanan “Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi” oluşturmaktadır. Türkiye’deki sözlü çeviri piyasasına güncel durumun tespiti, şirket sahiplerinin sözlü çeviri eğitimi ve gelecekte sözlü çeviri mesleği ile ilgili görüşlerini almak üzere anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anket limesurvey.com anket platformu üzerinden hazırlanıp

⁵ Bu sınırlandırmanın sebepleri Bölüm 4.3.1.’de sunulmuştur.

katılımcılara internet üzerinden çevrim içi olarak gönderilmiştir. Ankette yer alan açık uçlu sorular içerik analizi yöntemiyle incelenirken çoktan seçmeli ve derecelendirme soruları betimsel (tanımlayıcı) istatistikle değerlendirilerek sunulmuştur.

Anket yöntemiyle ve kuramsal bölümden elde edilen veriler, tezin altıncı bölümünde yer alan müfredat inceleme tema ve kodların oluşturulması için dayanak oluşturmaktadır. Böylelikle anket yönteminin müfredat inceleme analizine de hizmet ettiğini söyleyebiliriz. İçerik analizi için Türkiye’deki üniversitelerle ilgili sayısal bilgilerin bir arada sunulduğu YÖK Lisans Atlası referans alınarak Türkiye lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren ve başarı listesine giren programlardan lisans düzeyinde 4 devlet ve 2 vakıf üniversitesi örneklem olarak seçilmiştir. Bölümler belirlenirken sözlü çeviri laboratuvarı, başarı sıralaması ve eğitim dili ölçütleri dikkate alınmıştır. Sözlü çeviri laboratuvarı, sözlü çeviri eğitiminin gerçekçi bir ortamda gerçekleşmesi ve öğrencilerin kabin sistemini tanınması için önemlidir. Farklı eğitim dillerine sahip bölümler analiz bütüncesi oluşturulurken göz önünde bulundurulmuştur. Son olarak başarı sıralaması ise Türkiye’deki sözlü çeviri eğitiminin genel bir profilini ortaya koyabilmek için bir ölçüt olarak belirlenmiştir; 2018 ÖSYM kılavuzunda yer alan mütercim-tercümanlık ve çeviribilim bölümleri arasında yüksek, orta ve düşük başarı sıralamalarıyla öğrenci alan bölümlerden, her bir başarı düzeyini temsil edecek bölümler belirlenmiştir. Bu bölümler arasından sözlü çeviri laboratuvarına sahip olan ve farklı dillerde eğitim veren ikişer bölüm seçilerek analiz bütüncesi oluşturulmuştur. Ardından doküman inceleme yöntemiyle Türkiye’de lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren devlet ve vakıf üniversitelerin programlarında yer alan sözlü çeviri derslerinin öğrenme çıktıları ve hedefleri doküman inceleme yöntemi basamakları dikkate alınarak incelenmiştir. Uygulama alanının sonucunda çeviri programında yer alan sözlü çeviri derslerinin içerikleri çalışma kapsamında sözlü çeviri edinç modelleri odağında incelenmiştir. Son olarak yapılan incelemenin ardından “Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi’nin sonuçlarıyla çeviri programlarının müfredatlarında yer alan sözlü çeviri dersleri yorumlanmıştır.

Tezin İçeriği

Çalışmanın **birinci bölümünde** Türkiye’nin sosyo-ekonomik çerçevesini belirlemek için ele alınan alanların güncel durumu incelenmektedir. Sosyo-ekonomik kapsamda çalışmada yer alan alanlar ticaret, turizm ve göç konularıdır. İncelemede bu alanların

küreselleşme olgusunun etkisiyle geçirdikleri değişimler hakkında istatistiki bilgiler verilmektedir. Bu kapsamda bilgi verilen alanların eylem ortamları da belirtilerek sözlü çeviriye ihtiyaç duyulan konular açıklanmaktadır.

İkinci bölümde sözlü çeviri mesleğinin tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Bu bölümde tarihin farklı dönemlerinden günümüze kadar olan süreçte sözlü çeviri mesleğinin hangi alanlarda kullanıldığı, sözlü çevirmenlerin sosyal statüleri ve sözlü çevirinin mesleki anlamda nasıl bir gelişim gösterdiği gibi konular incelenmiştir. Daha sonrasında sözlü çevirinin nasıl başladığı ve hangi disiplinlerin sözlü çeviri araştırmalarına katkı sağladığı ortaya koyularak sözlü çeviri araştırmalarının gelişimi ele alınmıştır. Aynı zamanda sözlü çeviri piyasasının gelişimi ve güncel durumu bu bölümde yer almaktadır.

Üçüncü bölümün konusunu sözlü çeviri eğitimi ve edinci oluşturmaktadır. Bu bölümde dünyada ve Türkiye’de akademik sözlü çeviri eğitim kurumlarının kuruluşu ve günümüzdeki durumu ortaya koyulmuştur. Sözlü çeviri eğitiminin ardından eğitim programlarının şekillendiren edinc araştırmaları ele alınmıştır. Edinc araştırmalarının tarihsel gelişime dair bilgi sunulmasının ardından sözlü çeviri edinc araştırmalarıyla sözlü çeviri edinc modelleri ortaya koyulmuş ve birbiriyle karşılaştırılmıştır.

Yöntembilimin sunulduğu **dördüncü bölümde** ise, çalışma kapsamında uygulanan iki yöntem hakkında bilgi verilmektedir. Öncelikle sözlü çeviri piyasasına uygulanan “Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi”nin yöntemi ve analiz aşaması hakkında bilgi verilmektedir. Sonrasında anket çalışmasından ve müfredat analizinden elde edilen bilgiler ve kuramsal bölümden yapılan çıkarımlarla, yükseköğretimde yer alan çeviri bölümlerinin sözlü çeviri derslerinin hangi yöntemle inceleneceği açıklanmaktadır.

Beşinci bölümde anketin sonuçları ele alınmaktadır. Açık uçlu sorular içerik analizi yöntemiyle değerlendirilirken çoktan seçmeli ve derecelendirme soruları betimsel (tanımlayıcı) analizle değerlendirilmiş, yüzdelik dilimler hesaplanarak, şekil ve tablolarla sunulmuştur. Yanıtların nesnel olarak değerlendirilmesinin ardından anket sonuçlarından elde edilen veriler ve üçüncü bölümde ele alınan sözlü çeviri edincleri birlikte yorumlanmıştır.

Altıncı bölümde müfredat analizinin sonuçları sunulmuştur. Bu bölümde beşinci bölümden elde edilen verilerle Türkiye’deki lisans düzeyindeki çeviri bölümlerinde verilen sözlü çeviri derslerinin öğrenim hedefleri incelenmiştir. Araştırma evrenini Türkiye’deki lisans düzeyindeki devlet ve vakıf üniversitelerinde çeviri eğitimi veren programlar oluşturmaktadır. Örneklem ise 4 devlet ve 2 vakıf üniversitesi olarak belirlenmiştir. Programların içerik analizinin yapılabilmesi için temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Sözlü çeviri derslerinin hedefleri ve öğrenme çıktıları bu tema ve kodlarla birleştirilerek sözlü çeviri edinçlerinin ne oranda program yapılandırmasında yer bulduğu araştırılmıştır.

Tezin **son bölümünde** ise literatür taraması, anket sonuçları ve müfredat analizinden elde edilen bulgular ışığında çalışmanın araştırma sorularına yanıtlar aranmıştır. Genel bir özetin sunulduğu bu bölümde ayrıca Türkiye’deki çeviri bölümleri için çeşitli tavsiyeler sunulmuş ve gelecekteki çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM 1: TÜRKİYE’NİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU VE KÜRESELLEŞMENİN SÖZLÜ ÇEVİRİYE ETKİSİ

Bu bölümde, tezin kuramsal çerçevesinin ilk konusu olan Türkiye’nin değişen koşulları ele alınacaktır. Öncelikle küreselleşme olgusu tartışılacak, ardından ticaret, göç ve turizm konuları sırasıyla incelenecektir. Bu bölümün amacı sözlü çeviriye olan ihtiyacın farklı alanlarda arttığını belirterek bu alanlardaki sözlü çeviri ihtiyacının profesyonel sözlü çevirmenler tarafından karşılanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Her bir bölümde, belirtilen ortamlarda sözlü çevirinin nasıl gerçekleştiği üzerine durulacaktır.

1.1. Küreselleşme

Türkiye’nin mevcut sosyo-ekonomik yapısının oluşmasında pek çok etken rol oynamıştır. Bu etkenlerin en güçlüsü hiç kuşkusuz küreselleşmedir. Literatürde küreselleşme kavramının ortak bir tanımının olmadığı ancak çok boyutlu bir kavram olarak ele alındığı görülmektedir. Ancak yapılan tanımlara göre küreselleşme sadece ekonomik açıdan değil aynı zamanda sosyal, kültürel ve politik açıdan da önem taşımaktadır. Kuvılcım’a göre küreselleşme;

“...hizmet ve sermayenin artan hareketliliği sonucunda sınır ötesi karşılıklı ekonomik bütünleşme ve ulusal ekonomilerin dünya piyasalarına dâhil olma sürecinde dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan toplum ve devletler arasındaki iletişimin ve etkileşimin artması ve karşılıklı bağımlı hale gelinmesi”

olarak ifade edilebilir (2013, s.221).

Sanayi Devrimi ile başlayan küreselleşmeden birçok ülke etkilenmiştir ancak bazı ülkeler bu değişime ayak uyduramamıştır. Sanayi Devrimi 18. yy sonunda ve 19. yy. başında gerçekleşmiştir. Pek çok yeni tekniğin gelişmesiyle birlikte, üretimde ve refah düzeyinde genel bir artışın ortaya çıkmasıyla Avrupa kıtası kabuk değiştirmiştir (Küçükkalay, 1997). Bu dönemde Osmanlı Devleti başka sıkıntılarla yüzleştiği için Sanayi Devrimi’ni vaktinde yakalayamayarak bu gelişimin gerisinde kalmıştır. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunu takip eden devrim ve inkılaplar ile sanayi gelişimine yetişmeye çalışılmıştır.

Sanayi Devrimi ve küreselleşmenin de etkisiyle birlikte teknolojik gelişmeler artmış ve böylelikle toplumlar da dönüşerek sosyo-ekonomik değişimler yaşamıştır. Bu değişimleri Moisi kısaca şu şekilde belirtmektedir:

“Tarihsel olarak 15. ya da 19. yy’da konumlandırılan akış ve hareket mantığı aslında 20. yy’ın doruk noktasına ulaştırdığı iki nitelik olarak tanımlanabilir. 15. yy keşifler çağı olması, 16. yy. Akdeniz’de ekonomik bir uzamın olduğu zamansal uğrak olması, 19. yy. ise ulaşım araçlarında yaşanan hızlı değişimlerin zamanı olması anlamında günümüz küreselleşmenin tarihsel uğraklarını oluştururlar” (Moisi, 2003, s. 170’den aktaran Tural, 2016, s. 36).

Ulaşım ve üretim araçlarının gelişmesi ile ülkeler arasında ekonomik, siyasi ve sosyal etkileşim gittikçe artmıştır. Etkileşimin artmasıyla birlikte ülkeler arasındaki iletişim oldukça önemli bir hale gelmiştir.

Bu çalışmada Türkiye’nin sosyo-ekonomik alanlar tanımlanacak ve bu alanlardaki iletişim ihtiyaçları ortaya koyulacaktır. Sosyo-ekonomik durum sosyal yapı, ekonomik ve kültürel yapıları kapsamaktadır. Küreselleşme olgusuyla beraber bu sosyo-ekonomik yapılar, içsel ve dışsal değişkenler tarafından değişime uğramaktadır.

Bu değişimler üç konu başlığı altında incelenecektir. Bu konu başlıkları ticaret, dış turizm ve göçtür. Bu sınırlandırmanın gerekçesi ise bu alanlarda iletişim ihtiyacının yabancı dilde olmasıdır. Bu sınırlandırma çerçevesinde Türkiye’nin sosyo-ekonomik anlamındaki değişimi raporlardan elde edilen verilerle desteklenerek ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Bunun yanı sıra sözlü çeviri ihtiyacının alanları ve bu alanlar içerisinde hangi ortamlarda sözlü çeviri ihtiyacının ortaya çıktığı belirginleştirilmeye çalışılacaktır.

Bu bölümün ilk konusunu ticaret alanı oluşturmaktadır. Türkiye’nin ekonomisi küresel raporlardan elde edilen veriler ışığında incelenerek dış ticaret hacmi ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra Türkiye’nin hangi ülkelerle ticari iş birliklerinin olduğu ve gelecekteki rekabet düzeyine ilişkin öngörüler sunulmuştur. Bu bulgularla birlikte ticari iş birliklerinde hangi alanlarda sözlü çeviri ihtiyacı olduğu konusu hakkında bilgiler verilmiştir.

Bu bölümün ikinci konusunu iltica süreci özelinde göç olgusu oluşturmaktadır. Yine bu konu araştırılırken küresel raporların yanı sıra ulusal raporlar ve araştırmalar

dikkate alınmıştır. Türkiye'nin düzenli, düzensiz ve zorunlu göç konuları ele alınarak uluslararası göç konusuna yorum getirilmeye çalışılmıştır. İstatistiki bilgilerin yorumlanmasının yanı sıra göç konusu ile ortaya çıkan sözlü çeviri ihtiyacına değinilmiştir ve göç türlerine göre hangi aşamalarda iletişim gereksinimi olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Son olarak da dış turizm konusu ele alınmıştır. Turizm değerleri de küresel ve yerel istatistikler dikkate alınarak betimlenmeye çalışılmıştır. Bu alanda eğlence turizminden ziyade kongre ve özellikle son dönemlerde Türkiye açısından hem sosyal hem ekonomik anlamda değer taşıyan sağlık turizmi özelinde incelemeler yapılmıştır. Yine diğer konularda olduğu gibi bu konularda da turizm ve sözlü çeviri gereksinimi üzerinde durulmuştur. Sözlü çeviriye ihtiyaç duyulan alanlar ve iletişim konuları belirlenleştirilmeye çalışılmıştır.

1.2. Uluslararası Ticaret

Bir ülkenin gelişmesi, büyümesi ve refah erişmesi için uluslararası ticaret oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda dış ticaret olarak adlandırılan uluslararası ticaret, yabancı ülkelerle yapılan mal alım satımı anlamına gelmektedir. Uluslararası literatürde birbirine benzeyen pek çok tanım yapılmaktadır, genel bir tanıma göre “Bir ülkenin dış dünya ile yaptığı ve yalnızca mal alım ve satımlarını kapsayan işlemlere dış ticaret adı verilmektedir. Bu mal ve hizmet alışverişi ithalat ve ihracat olmak üzere iki yönlüdür” (Atabey, Saraç ve Develi, 2011, s. 2).

Uluslararası ticarete hem ithalat hem de ihracat stratejisi uygulanmaktadır. Dış ticaret alanındaki tanımlara göre ihracat “Bir eşyanın veya değer in ulusal ve uluslararası mevzuata uygun bir şekilde bedelli veya bedelsiz olarak gümrükleme işlemleri tamamlanarak o ülkenin gümrük bölgesinden diğer ülkelere veya serbest bölgelere satışını” ifade eder. İthalat ise “Bir ürün ya da değer in, ülkemiz yasalarına uygun olarak bedelli veya bedelsiz bir şekilde ithalat gümrük işlemleri tamamlanarak, o ülkenin gümrük bölgesine yapılan satışları” ifade eder (Yılmaz ve Özken, 2012, s. 4-5).

TÜİK'in *Yıllara Göre Ticaret Raporu* incelendiğinde 2000-2016 yılları arasında ticaret hacminde büyük bir artış olduğu görülmektedir. Bu yükselmenin hem ithalat

hem de ihracatta meydana geldiği görülmektedir. Özellikle ihracat alanında bu oranın dörde katlandığı söylenebilir.

Türkiye'nin ithal etme politikasının yanı sıra ihraç etme politikasını da benimsemiş olması dış ticaret alanında köklü bir değişime sebep olmuştur. İhracat politikasının uygulanmasıyla beraber ihracat oranları oldukça artarak Türkiye'nin dışa açılımını sağlayarak ekonomisine önemli katkılar sağlamış. Türkiye AB ülkeleriyle ve doğudaki komşu ülkelerle ilişkilerini geliştirerek ticari alışverişte bulunmuştur ve böylelikle uluslararası pazarda rekabet edilebilirliği artmıştır (Yenipazarlı ve Erdal, 2010, s. 18).

Bir ülkenin ekonomik anlamda güçlenmesi ihracat stratejisi ile bağlantılıdır. Raporda belirtilen istatistiki bilgilere göre Türkiye'nin yıllar içerisinde ekonomik anlamda belirgin bir ilerleme kaydettiği görülebilir. Aynı zamanda ithalatın ihracatı karşılama oranları incelendiğinde elde edilen sonuçlar, 2000'li yılların istatistiki bilgileri ile kıyaslandığında aradaki fark ortaya çıkmaktadır.

Tablo 1:

2000-2018 Yılları Arasında Türkiye'nin Dış Ticaret İstatistiği (Bin Dolar)

Yıl	İhracat		İthalat		Dış ticaret dengesi	Dış ticaret hacmi	Karşılama Oranı (%)
	Değer	Değişim	Değer	Değişim	Değer	Değer	
		(%)		(%)			
2000	27 774 906	4,5	54 502 821	34,0	- 26 727 914	82 277 727	51,0
2001	31 334 216	12,8	41 399 083	-24,0	- 10 064 867	72 733 299	75,7
2002	36 059 089	15,1	51 553 797	24,5	- 15 494 708	87 612 886	69,9
2003	47 252 836	31,0	69 339 692	34,5	- 22 086 856	116 592 528	68,1
2004	63 167 153	33,7	97 539 766	40,7	- 34 372 613	160 706 919	64,8
2005	73 476 408	16,3	116 774 151	19,7	- 43 297 743	190 250 559	62,9
2006	85 534 676	16,4	139 576 174	19,5	- 54 041 498	225 110 850	61,3
2007	107 271 750	25,4	170 062 715	21,8	- 62 790 965	277 334 464	63,1
2008	132 027 196	23,1	201 963 574	18,8	- 69 936 378	333 990 770	65,4
2009	102 142 613	-22,6	140 928 421	-30,2	- 38 785 809	243 071 034	72,5
2010	113 883 219	11,5	185 544 332	31,7	- 71 661 113	299 427 551	61,4
2011	134 906 869	18,5	240 841 676	29,8	- 105 934 807	375 748 545	56,0
2012	152 461 737	13,0	236 545 141	-1,8	- 84 083 404	389 006 877	64,5
2013	151 802 637	-0,4	251 661 250	6,4	-99 858 613	403 463 887	60,3
2014	157 610 158	3,8	242 177 117	-3,8	-84 566 959	399 787 275	65,1

2015	143 882 632	-8,7	207 199 144	-14,4	-63 316 512	351 081 776	69,4
2016	142 529 584	-0,9	198 618 235	-4,2	- 56 088 651	341 147 819	71,8
2017	156 992 940	10,1	233 799 651	17,7	-76 806 711	390 792 592	67,1
2018	168 023 391	7	223 039 038	-4,6	-55 015 647	391 062 429	75,3

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

TÜİK'in 2000-2018 dönemi dış ticaret hacmini belirten yukarıdaki tablo incelendiğinde 2000 yılındaki ihracat oranı 27,7 milyar dolar iken ithalatın 54,5 milyar dolar olarak gerçekleştiği belirtilmiştir. İthalatın ihracatı karşılama oranı 2000 yılında %51'dir. Yıllar içerisinde bu oran katlanarak artış göstermiştir. İthalatın ihracatı karşılama oranı o dönem içerisinde gerçekleşen ihracat değerleri ile o dönem gerçekleşen ithalatın ne kadarını karşılayabileceğini (yüzde olarak ne kadarının finanse ettiğini) göstermektedir (Yılmaz ve Özken, 2012, s. 14). 2018 yılı ihracat rakamları 168 milyar dolara yükselirken ithalat oranı da aynı ilerlemeyi kaydederek 223 milyar dolara ulaşmıştır. Bu gelişmelerle birlikte, ithalatın ihracatı karşılama oranının yıllar içerisinde artarak 2018 yılında %75,3'e yükseldiği belirtilmektedir.

Türkiye yıllar içerisinde uluslararası ticarete pay sahibi olarak birçok ticari iş birlikleri kurmuştur. Türkiye'nin coğrafi ve stratejik konumu bakımından dış ticaretin önemli bir bölümü Avrupa Birliği ülkeleriyle ve komşu ülkelerle yapılmaktadır. Bunun yanı sıra son yıllarda dünyanın gelişmekte olan önemli ekonomilerinden olan Rusya Federasyonu, Çin, Hindistan ve Güney Afrika gibi ülkelerle de ticari işbirliklerinin geliştirilmesine önem verilmektedir.

Tablo 2:

2015 – 2018 Yılları Arasında En Çok İhracat Yapılan 20 Ülke (Bin Dolar)

Ülkeler İhracat	Ocak									
	2018	%	2017	%	2016	%	2015	%	2014	%
Toplam	167933943		156992940		142529584		143838871		157610158	
Almanya	16144215	9,6	15118910	9,6	13998653	9,8	13417033	9,3	15147423	9,6
Birleşik Krallık	11113291	6,6	9603188,8	6,1	11685790	8,2	10556393	7,3	9903171,6	6,3
İtalya	9566345,5	5,7	8473470,9	5,4	7580837	5,3	6887398,9	4,8	7141071,4	4,5
Irak	8350702	5	9054612,3	5,8	7636669,6	5,4	8549966,6	5,9	10887826	6,9
ABD	8306431,1	4,9	8654267,9	5,5	6623347	4,6	6395841,7	4,4	6341841,4	4
İspanya	7710439,5	4,6	6302134,8	4	4988483,4	3,5	4742269,6	3,3	4749584,3	3
Fransa	7289429,7	4,3	6584199,2	4,2	6022485,4	4,2	5845032,4	4,1	6464243,3	4,1

Hollanda	4778109	2,8	3864485,7	2,5	3589431,9	2,5	3154867	2,2	3458688,9	2,2
Belçika	3952510	2,4	3151422,1	2	2548240,2	1,8	2557804,7	1,8	2939107,9	1,9
İsrail	3900317,5	2,3	3407436,1	2,2	2955545	2,1	2698138,8	1,9	2950902,4	1,9
Romanya	3876707,6	2,3	3139187,7	2	2671249,2	1,9	2815506,2	2	3008010,7	1,9
Rusya Federasyonu	3401617,1	2	2734315,9	1,7	1732953,6	1,2	3588331	2,5	5943014,1	3,8
Polonya	3347967,3	2	3070757,8	2	2650504,9	1,9	2329176,4	1,6	2401689,4	1,5
BAE	3138220,5	1,9	9184156,7	5,9	5406993,1	3,8	4681255,4	3,3	4655709,9	3
Mısır	3055558,1	1,8	2360734,1	1,5	2732926,4	1,9	3124876,2	2,2	3297538,4	2,1
Çin	2915130,7	1,7	2936261,8	1,9	2328044	1,6	2414790,4	1,7	2861052,4	1,8
Bulgaristan	2670536,3	1,6	2803182,3	1,8	2383499,7	1,7	1675927,9	1,2	2040156,7	1,3
Suudi Arabistan	2636130,2	1,6	2734522,3	1,7	3172081,1	2,2	3472514,3	2,4	3047133,9	1,9
İran	2393608,4	1,4	3259270,1	2,1	4966175,5	3,5	3663759,8	2,5	3886190,2	2,5
Yunanistan	2089304,1	1,2	1662638,5	1,1	1427206	1	1400566,4	1	1536657,8	1
Diğerleri	57386821	34	48893786	31	45428468	32	49867421	35	54949144	35

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 2’de TÜİK raporunda 2015 – 2018 döneminde Türkiye’nin en çok ihracat yaptığı 20 ülkenin dış ticaret hacimlerinin istatistiksel değerleri belirtilmiştir. Türkiye’nin 20 ülkeyle yapmış olduğu ihracat rakamları incelendiğinde en fazla ihracat Almanya ile yapılırken İngiltere, İtalya ve Irak gibi ülkeler Almanya’yı takip etmektedir.

Tablo 3:
2015 – 2018 Yılları Arasında En Çok İthalat Yapılan 20 Ülke (Bin Dolar)

Ülkeler	Ocak									
İthalat	2018	%	2017	%	2016	%	2015	%	2014	%
Toplam	223039038		233799651		198618235		207234359		242177117	
Rusya Federasyonu	21989571	9,9	19514094	8,3	15162386	7,6	20401757	9,8	25288597	10
Çin	20719070	9,3	23370620	10	25441433	13	24873457	12	24918224	10
Almanya	20407162	9,1	21301869	9,1	21474989	11	21351884	10	22369476	9,2
ABD	12377679	5,5	11951744	5,1	10867793	5,5	11141462	5,4	12727562	5,3
İtalya	10154449	4,6	11304715	4,8	10218387	5,1	10639042	5,1	12055972	5
Hindistan	7535658,1	3,4	6216638,6	2,7	5757246,1	2,9	5613515,3	2,7	6898576,8	2,8
Birleşik Krallık	7446027,1	3,3	6548620,4	2,8	5320236,7	2,7	5541276,8	2,7	5932227,3	2,4
Fransa	7412852,9	3,3	8070896,5	3,5	7364715,5	3,7	7597686,8	3,7	8122571,5	3,4
İran	6931256,8	3,1	7492104	3,2	4699776,7	2,4	6096254,2	2,9	9833289,6	4,1
Güney Kore	6342913,5	2,8	6608873,7	2,8	6384242,2	3,2	7057438,6	3,4	7548318,6	3,1

İspanya	5492394,1	2,5	6372911,3	2,7	5679304,9	2,9	5588523,7	2,7	6075843	2,5
Japonya	4124236,3	1,8	4281472,2	1,8	3943604,3	2	3140055,3	1,5	3199915,1	1,3
BAE	3780736,2	1,7	5546920,6	2,4	3701153,1	1,9	2008689,6	1	3253024	1,3
Belçika	3571419,7	1,6	3728941,5	1,6	3200764,4	1,6	3146935,5	1,5	3863892,3	1,6
Hollanda	3304603,2	1,5	3747619,4	1,6	3000336,3	1,5	2914358,9	1,4	3517164,5	1,5
Brezilya	3257706	1,5	2544927,9	1,1	1788012,4	0,9	1792241,4	0,9	1728745,2	0,7
Polonya	3101707	1,4	3445905,9	1,5	3244192,9	1,6	2977662	1,4	3082127,7	1,3
İsviçre	2816536,4	1,3	6899988,4	3	2502960,6	1,3	2445863,6	1,2	4821031,1	2
Çekya	2650328,1	1,2	2828107	1,2	2561652	1,3	2218334,3	1,1	2420198,8	1
Ukrayna	2645554,5	1,2	2817132,6	1,2	2547635,9	1,3	3448171,1	1,7	4242612,3	1,8
Diğerleri	66977177	30	69205549	30	53757413	27	57239750	28	70277748	29

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Tablo 3'teki TÜİK raporunda 2015 – 2018 döneminde Türkiye'nin en çok ithalat yaptığı 20 ülkenin istatistiksel değerleri görülmektedir. Raporda belirtilen rakamlar incelendiğinde Türkiye'nin 20 ülke arasından en fazla ithalatı Rusya Federasyonu yaptığı anlaşılmaktadır. Çin, Almanya, İtalya ve ABD gibi ülkeler Çin'i takip etmektedir.

Tablo 1'de 2000 yılından 2018 yılına kadar belirtilen artış da dikkate alındığında dış ticaret hacminin yıllar içerisinde büyüdüğü görülmektedir. Bu üç tablodan elde edilen veriler kapsamında Türkiye'nin dış ticaret hacminin ithalat ve ihracat sebebiyle arttığını ve bu nedenle Türkiye'nin geçmişe oranla daha fazla sayıda yabancı ülkeyle temasta olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Farklı birçok türde fasıllar ihraç ve ithal edilmektedir. Bunların arasında sanayi için gerekli araçlar, hammadde, tıbbi ürünler, giyim ve yiyecek türünde fasıllar yer almaktadır. Dolayısıyla bunların ihracı ve ithali konusunda Tablo 2 ve 3'de belirtilen ülkelerle ticari ilişkiler sebebiyle temasa geçilmektedir.

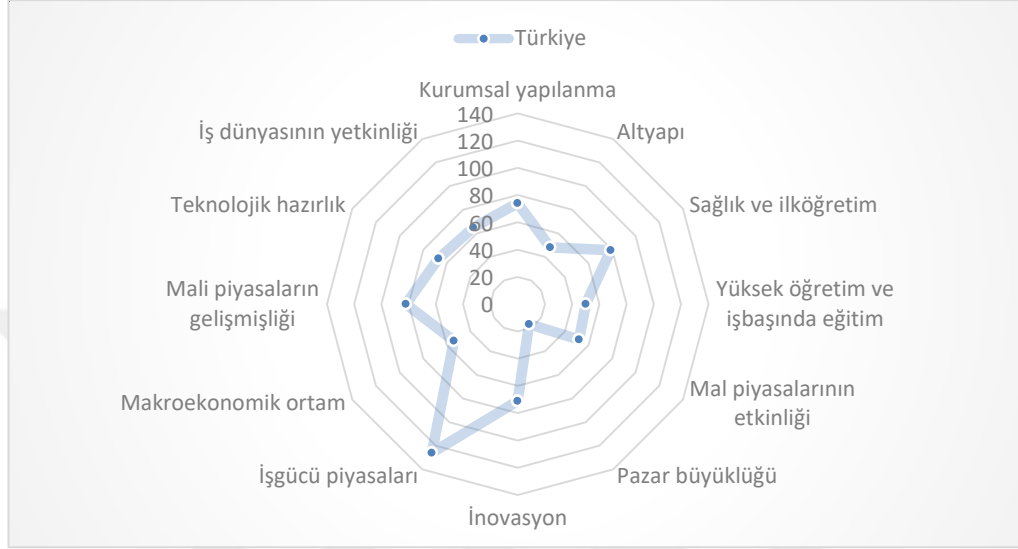
İthalat ve ihracat raporlarının gösterdiği artışın yanı sıra, *Küresel Rekabetçilik Raporu*'nun (World Competitiveness Report) 2017-2018 dönemi hesaplamalarına göre, Türkiye 137 ülke arasında rekabet edilebilirlik sırasında 53. sıraya yükselmiştir. Türkiye, bir önceki yıl 138 ülke arasında 55. iken ondan önceki yılda ise 140 ülke arasında 51. sırada konumlanmıştır⁶. *Küresel Rekabetçilik Raporu*'nun 12 bileşeni (altyapı, sağlık ve temel eğitim, teknolojik hazırlık, mal piyasalarının etkinliği, iş dünyasının yetkinliği, vb.) arasında Türkiye en iyi performansı pazar büyüklüğü

⁶ En güncel rapor olan 2018 Küresel Rekabet Raporu'nda Türkiye'nin 140 ülke arasından 61.sıraya gerilediği belirtilmektedir. Bu raporda pazar büyüklüğüne dair güncel veri bulunmamaktadır.

bileşeninde son iki yılda olduğu gibi 2017-2018 yılında da 138 ülke arasında 14. olarak göstermiştir.

Grafik 1:

Türkiye'nin WTO'ya Göre Pazar Büyüklüğü

Kaynak: Schwab, 2017⁷

Yurt içinde ve yurt dışında yaşanan olumlu ve olumsuz gelişmeler Türkiye'yi yakından etkilemektedir. Yakın tarih içerisinde TÜİK raporlarında kaydedilen oranlara bakıldığında Türkiye'nin 1980 yılında 2,9 milyar dolar ihracat hacmine sahip olduğu görülmektedir. Bu oran, dünya üzerindeki küreselleşme gibi önemli gelişmelerle birlikte artış göstermiştir. Bu süreçte ekonomik anlamda gelişmeler yaşanırken dünyada yaşanan olumsuz gelişmeler Türkiye'yi de etkilemiştir. Türkiye'yi etkileyen olumsuz gelişmelere örnek ise ABD'nin yaşadığı finansal krizle birlikte küresel krizin yaşanması, Türkiye'nin kendi içinde yaşadığı ekonomik kriz, 1999 Marmara Depremi gösterilebilir. Türkiye dönem dönem olumsuz gelişmelerle kısa süreli gerilemeler yaşasa da bunların üstesinden gelerek yıllar içerisinde büyük gelişmeler kaydetmiştir. Ekonomi uzmanlarının tahminlerine göre, Türkiye'nin ekonomi değerlerinin gelecekte daha da gelişmesi beklenmektedir. Uluslararası yönetim danışmanlığı şirketi PWC (PriceWaterhouseCoopers) 2030 yılında dünyanın en güçlü ekonomileri hakkında

⁷ The Global Competitiveness Report 2017–2018

tahminlerini açıklamıştı ve PWC'nin yürüttüğü tahminlere göre ekonomik liderlerin gelecekte değişmesi beklenmektedir⁸.

Tablo 4:

PWC Denetim, Vergi ve Danışmanlık Hizmetlerinin 2030 Dünyanın En Güçlü Ekonomi Tahminleri

Sıralama	Ülke	GSYİH
1	Çin	38,008 milyar \$
2	ABD	23,475 milyar \$
3	Hindistan	19,511 milyar \$
4	Japonya	5,606 milyar \$
5	Endonezya	5,424 milyar \$
6	Rusya	4,736 milyar \$
7	Almanya	4,707 milyar \$
8	Brezilya	4,439 milyar \$
9	Meksika	3,661 milyar \$
10	İngiltere	3,638 milyar \$
11	Fransa	3,377 milyar \$
12	Türkiye	2,996 milyar \$
13	Suudi Arabistan	2,755 milyar \$
14	Güney Kore	2,651 milyar \$
15	İtalya	2,541 milyar \$
16	İran	2,354 milyar \$
17	İspanya	2,159 milyar \$
18	Kanada	2,141 milyar \$
19	Mısır	2,049 milyar \$
20	Pakistan	1,868 milyar \$

Kaynak: www.hurriyet.com

PWC'nin tahminlerine göre oluşturulan tablo incelendiğinde bugünün ekonomi liderlerinin istikrarlı bir şekilde zirvede kaldığı görülmektedir. *Küresel Rekabetçilik Raporu*'ndan (World Competitiveness Report) elde edilen geçmişe ve günümüze dair veriler PWC'nin tahminleri ile sentezlendiğinde Türkiye'nin gelecekte dünyanın en güçlü ekonomisi sıralamasında 12. sırada yer alması beklenmektedir. Bu sıralamada

⁸ <http://www.hurriyet.com.tr/2030da-ekonomileriyle-bu-ulkeler-soz-sahibi-olacak> Erişim Tarihi: 25.01.2019

ilk onda yer alan ülkelerle ekonomi anlamında daha çok temasta olunacağı öngörülebilir.

Dünyanın dinamik yapısı göz önünde bulundurulduğunda her gün değişimler yaşanmakta ve yaşanan bu gelişmeler birbirini etkilemektedir. Dünya üzerinde yeni birlikler kurulmakta ve yeni üyelerle birlikte yeni stratejiler geliştirilmektedir. Ekonomi alanındaki değerler dikkate alınarak yapılan incelemelerde ekonomik gücün G7 (Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve ABD) ülkelerinden BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika) ülkelerine geçebileceği konusunda öngörüler bulunmaktadır (Ağır ve Yıldırım, 2015, s.3).

Yukarıda belirtilen tahminler gelecekte benzer bir oranda seyir edecek olursa Türkiye'nin bugüne göre daha çok gelişeceğini ve diğer ülkeler için daha farklı bir anlam taşıyacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Dış ticaret hacminin büyümesiyle birlikte sadece ABD ve Avrupa ülkeleriyle değil aynı zamanda hem müşteri hem tedarikçi olarak dünyanın ekonomik anlamda da büyümekte olan diğer ülkeleriyle de temasta olma ihtimali yüksektir.

1.2.1. Ticaret Alanında İletişim Gereksinimi ve Sözlü Çeviri

Dış ticaret alanında işletmeler arası ilişkiler önemli bir yere sahiptir. Üreticiler, tedarikçiler ve müşteriler gibi aktörler iş ilişkilerinin iletişim alanını oluşturmaktadır. Farklı gereksinimlerle kurulan bu bağlantıların sağlıklı bir şekilde geliştirilmesi ve devam etmesi açısından şirketler arası iletişim stratejik bir öneme sahiptir. İşletmeler arası görevler, yatırımlar, kalite gibi konuların yanı sıra lojistik işlemleri ve ortaklık ilişkileri iletişim gereksinimi olarak gösterilebilir. Ticari ortamlarda toplantı ve refakat çevirisi ya da fısıltı çeviri yapılmaktadır. Buna ek olarak, uzaktan çeviri küreselleşmenin etkisiyle son yıllarda kullanılan sözlü çeviri türlerindendir.

Türkiye'ye gelen yabancı yatırımcı için, iş ortağı veya müşterisi ile iletişim kurmak ve onlar tarafından anlaşılır olmak önemlidir. İletişimin doğru kurulması ve anlaşılır olması işlerin ilerlemesi bakımından önemli bir konudur. Türkiye'ye müşteri konumunda gelen yabancılar, genellikle iş alanındaki kalite problemleri, finans konuları, stratejik planlama, satın alma, tedarik ve üretim süreci gibi konular hakkında ön görüşme yapmak amacıyla iletişim kurma ihtiyacı duymaktadır. Bunun yanı sıra firmanın sahip olduğu iş gücüne bağlı üretim hızı ve üretim maliyeti gibi üretim süreci

içerikli konular hakkında da görüşmeler için ürün ve satış toplantıları yapılmaktadır. Böylelikle yabancı şirket sahiplerine, ortaklarına, tedarikçilerine ve müşterilerine üretim hakkında bilgi verilir. Bunun dışında Türkiye’de bulunan yabancılarla ortaklığı ve alışverişi olan şirketler yabancıların sunduğu yeni süreçler ve konular hakkında bilgilendirilirler. Bu görüşmelere yeni proje tanıtımı, yönetim kurulu toplantıları, faaliyet raporlarının sunumu, küresel kalite iyileştirme aktiviteleri, üretim sürecinin denetlenmesi ve verimlilik artırma gibi konular hakkında bilgi alışverişi ve bilgilendirme toplantıları örnek olarak gösterilebilir.

Gelişmiş teknoloji sayesinde ulaşım maliyetleri düşmüştür ve haberleşme kanalları bütün dünyada yaygınlaşmıştır. Bunun sonucunda üreticiler, ortaklar, tedarikçiler ve müşteriler rahatlıkla birbirini ziyaret edebilmekte ve haberleşebilmektedirler. Belli bir düzeyde yabancı dil, insanların bu iş ilişkilerini yürütmesi için yeterli gelebilmektedir. Ancak yukarıda belirtilen üst düzey tanıtım, pazarlama, iş ortaklarının toplantısı (yüz yüze ya da telekonferans/internet) ve benzeri etkinliklerde uzman bir sözlü çevirmene ihtiyaç duyulmaktadır. Çeviri şirketlerinin internet sitelerinde⁹ belirtilen sözlü çeviri türlerini incelediğimizde benzer gereksinim alanlarını görebilmekteyiz. Bu ihtiyaç gerek iş ilişkileri hakkında gerekse yabancı yatırımcının veya tedarikçinin başka işlemleri için ciddi bir gereksinimdir.

Holz-Mänttari’nin Eylem Kuramı’nda (1986) ortaya koyduğu üzere çevirmen bir uzman olarak kültürel farklılıkları göz önünde bulundurmalıdır. Çevirmen, sözlü çeviriye ihtiyaç duyan kişiye bulunduğu ülkenin kültürü hakkında ek bilgiler de sunarak olası yanlış anlaşılmanın oluşmasını engelleyen bir uzman olmalıdır. Özellikle ticarete uluslararası rekabet söz konusu olduğu için iş birliklerinin kurulması ve sürdürülmesi açısından etkili iletişim çok önemlidir.

Her işletmenin yaptığı ticarete/işe göre faaliyet alanı vardır. Toplantı veya görüşme ortamlarında iletişimi sağlayan sözlü çevirmenin bu faaliyet alanındaki iş akışına, kullanılan terimlere ve müşteriyle iletişim konularına hâkim olması beklenir. İki taraf arasındaki iletişimi sağlamak için sözlü çevirmenin dış ticaretle ilgili temel bilgi ve kavramları bilmesi beklenmektedir. Bunların dışında şirketin hukuki yapısıyla da ilgili

⁹ Örneğin Dragoman LTD. hastane çevirmenliği, eşlik çevirmenliği, ardıl çeviri, andaç çevirisinin yanı sıra uluslararası kongreler, yönetim kurulları, basın toplantıları gibi pek çok uzmanlık alanında hizmet vermektedir. Bkz. <https://dragoman.ist/tr/sozlu-ceviri/> Erişim Tarihi: 15.06.2019

bilgi sahibi olmalıdır. Bu temel bilgilerin eksik olması durumunda iletişimin yanlış kurulması işletmenin maddi kayıplara uğramasına sebep olabilir. Bu yüzden doğru bir iletişimin sağlanması önemlidir (Min ve Wang, 2018, s. 114-115).

İşletme faaliyetleri özellikle kâr odaklı iş görüşmelerinde etkili iletişim için önemli bir parçasını oluşturmaktadır. İşletmelerin rekabet ve kâr odaklı yaptıkları görüşmelerde tarafları etkilemek ve ikna etmek için sözlü çevirmenin doğru ve etkili kelimeleri seçmesi önemlidir. Sözlü çevirmenin gerektiğinde konuşmayı daha etkili kılmak adına tarafsızlığını bozarak iş görüşmesinin başarılı sonlanması için yardımcı olması gerektiği literatürde yer almaktadır (age).

Ekonomik amaçlı kurulan işbirlikleri ve bu birliklerdeki iletişim ihtiyacını gidermek için başta İngilizce olmak üzere pek çok dilde sözlü çeviri talebinin artacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Böylelikle dünyadaki gelişmeler doğrultusunda çeviri piyasasının gereksinimlerinin de gelecekte değişime uğrayacağı söylenebilir. Piyasada talep edilen dillerin ve gelecekte yeni mesleklerin oluşumuyla uzmanlık alanlarının da değişime uğraması beklenmektedir. Dolayısıyla piyasanın dinamik yapısıyla birlikte gelecekteki iletişim gereksinimlerine uygun sözlü çevirmenlerin yetiştirilmesi önemlidir.

1.3. Uluslararası Göç

Uluslararası ilişkilerin temel konularından biri uluslararası göç kavramıdır. Dünya üzerinde küreselleşmeyle artan göçler sosyolojik bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda uluslararası göç, geçmişten günümüze kadar güncelliğini koruyan bir süreç olarak da ele alınabilir. İçişleri Bakanlığı'nın tanımına göre;

“...insanlık tarihi kadar eski bir olgu olan göç; dini, iktisadi, sosyal ve diğer sebeplerden dolayı insan topluluklarının hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere yaşamlarını sürdürdükleri bir yerden başka bir yere yerleşmek suretiyle yaptıkları coğrafi yer değiştirme hareketidir¹⁰”.

Göçler tarih boyunca farklı ülkeler ve kültürler arasında gerçekleşmiştir. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte ulaşımın da kolaylaşması göç hareketlerini hızlandırmıştır. Türkiye, stratejik ve coğrafi konumu itibarıyla geçmişten beri göç alan bir ülke konumundadır. 1980’li yıllarda toplu nüfus hareketleri farklı sebeplere bağlı olarak

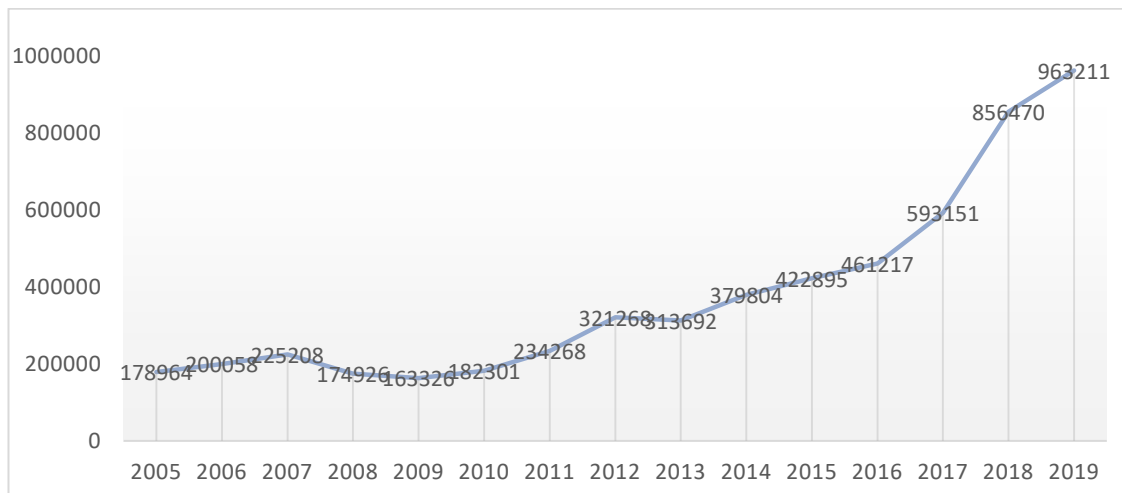
¹⁰ http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-surecleri-ve-gfmd_409_576 Erişim Tarihi: 09.02.2018

artmaya başlamıştır. Bu dönemde Türkiye'ye gerçekleştirilen göçler arasında Irak-İran savaşı, Yugoslavya'nın bölünmesi, Bulgaristan'dan Türklerin sınır dışı edilmesi, Körfez Krizi, Kosova'daki olaylar ve Akhisar Türklerinin sürgünü gibi gelişmeler yer almaktadır (Kara ve Korkut, 2010, s. 156). Bunun yanı sıra özellikle Gürcistan, Afganistan, Suriye ve Irak gibi Doğu ülkelerinden Batı ülkelerine göç etmek isteyen insanlar Türkiye'den geçiş yapmaktadırlar. Böylelikle Türkiye transit ülke/ geçiş ülkesi olarak hem düzenli hem de düzensiz göç almaktadır.

Düzenli göç, yabancıların yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eder. Düzensiz göç yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eder¹¹.

Türkiye'de yabancılar ikamet izniyle bulunabilmektedirler. Diğer bir ifadeyle yetkili makam tarafından kalış amacına göre verilen izin belgesiyle yabancılar belli bir süre Türkiye'de ikamet edebilirler. Kısa dönem ikamet, aile ikameti, öğrenci ikameti ve çalışma ikameti gibi sebeplerle kalma izni alınabilir. Farklı ikamet izinleriyle Türkiye'de bulunan yabancıların sayısında 2016 yılında bir önceki yıla oranla %9'luk bir artış olmuştur.

Grafik 2:
Yıllara Göre Türkiye'de İkamet İzni ile Bulunan Yabancılar

Kaynak: Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı, 2016.

¹¹ http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf Erişim Tarihi: 09.02.2018

Grafik 2 incelendiğinde 2005 yılında ikamet izni ile Türkiye’de bulunan yabancıların sayısı 178.964’den 2016 yılında 422.895’e yükseldiği görülebilir. Grafikte belirtilen 2011¹² yılından itibaren gerçekleşen artışı Suriye’de ve Irak’ta yaşanan Arap Baharı’yla ilişkilendirmek mümkündür. 2011 yılında Suriye’den Türkiye’ye yönelik ilk toplu nüfus hareketinin oluşmasıyla birlikte 321.127’ye yükselen bu sayı, yoğun göç dalgalarıyla yıllar içerisinde artış göstermiştir.

Suriyeli ve Iraklı sığınmacı ve mülteciler 2011-2016 yılı aralığında Türkiye’ye gelen göçmenlerin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. İç savaş nedeniyle Avrupa’ya ve sınır bölgesinde bulunan Türkiye’ye sığınmak için Suriye’den toplu bir göç hareketi başlamıştır. Savaştan kaçma amacıyla Türkiye’ye gelenlerin yanı sıra 2016 Raporu’nda yer alan bilgilere göre, yabancıların %53’ü kısa dönem ikamet izni %13’ü öğrenci ikamet izni, %12’si çalışma izni ve %8’i diğer ikamet izinleriyle Türkiye’de bulunmuştur¹³.

Tablo 5:
Türkiye’de İkamet İzni ile Bulunan Yabancılar (ilk 10 ülke)

<u>UYRUK ADI</u>	<u>TOPLAM</u>
Irak	55.983
Suriye	48.738
Azerbaycan	39.184
Türkmenistan	24.253
Rusya Federasyonu	21.006
Afganistan	20.148
Gürcistan	18.511
Özbekistan	18.270
İran	16.000
Ukrayna	14.031
Diğer	185.093
TOPLAM	461.217

Kaynak: Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı, 2016.

¹² https://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf Erişim Tarihi: 09.02.2018

¹³ agy, s. 41

Tablo 5’de verilen bilgilere göre genelde Irak, Suriye, Azerbaycan gibi Doğu bölgelerinden gelen yabancılar ikamet izniyle Türkiye’de bulunmaktadırlar. Farklı sebeplerle Türkiye’de bulunan yabancılar ülkenin sistemine ve kültürüne aşina değildir. Bu konu iletişimde anlaşmazlıklara, yanlış anlaşılmalara ve sıkıntılara sebep olabilmektedir. Dolayısıyla, Türkiye’de bulunan yabancılar günlük yaşamdaki temel ihtiyaçlarını giderebilmek için sağlıklı iletişime ihtiyaç duymaktadır. Bu temel ihtiyaçlar iş, eğitim, günlük yaşam, sağlık, adli işlemler, sosyal hizmet ve yasal destek gibi konulardan oluşmaktadır.

Düzenli göçmen olarak ikamet izniyle Türkiye’de bulunan yabancıların yanı sıra sınır kontrollerine rağmen izinsiz giriş yapan ve Türkiye’de ikamet eden göçmenler bulunmaktadır. Yasal olmayan yollarla Türkiye’de kalan göçmenler düzensiz göç kavramı altında ele alınmaktadır ve düzensiz (kayıt dışı) göçmen statüsüne sahiptirler. Siyasi ve sosyal çatışmalar, ekonomik sıkıntılar ve yoksulluk gibi sebepler insanları yasa dışı yollarla da göç etmeye zorlamaktadır. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün genel ifadesine göre düzensiz göç, ülkeye yabancıların yasadışı ve kayıt dışı yapılan giriş çıkışı olarak tanımlanmaktadır. Düzensiz göç ülkeye yasadışı giriş yapılarak o ülkede yasadışı bir şekilde kalmayı ya da yasal işlemler gerçekleştirilmiş olarak ülkeye giriş yapmayı ve yasal süresi bitmiş olmasına rağmen ülkede kalmaya devam etmeyi kapsamaktadır¹⁴. Bunun yanı sıra Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün *Göç Terimleri Sözlüğü*’nde Gönderen Ülke açısından ise, “bir kişinin geçerli bir pasaportu veya seyahat belgesi olmadan uluslararası bir sınırı geçmesi veya ülkeden ayrılmak için idari koşulları yerine getirmemesi gibi durumlarda düzensiz göç”ten bahsedilir¹⁵.

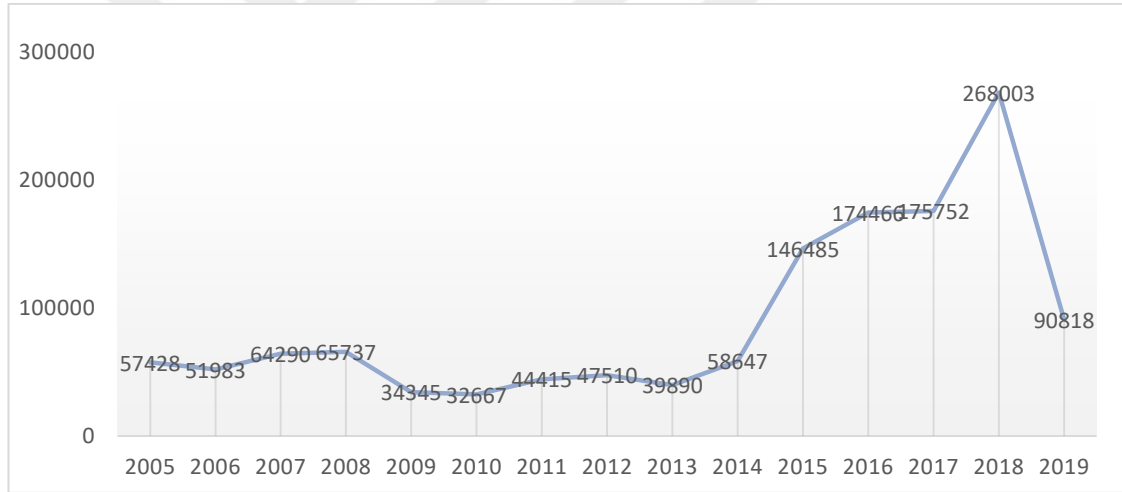
1979-1989 yılları düzensiz göçün ortaya çıkış dönemi olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde Türkiye’ye gelen düzensiz göçmenler genellikle İran Devrimi ile birlikte göç eden İranlı göçmenlerden oluşturmaktadır. Asıl hedefleri Avrupa ve Kuzey Amerika olan İranlı göçmenler Türkiye’de transit göçmen olarak bulunmuşlardır. Daha sonraki dönemde toplu göçler görülmüştür ve bu göçler üç dönemde incelenmiştir. Bulgaristan’dan gelen sığınmacılar ve ekonomik sebeplerle Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nden göçenler birinci dönemin göçmenlerini oluşturmaktadır.

¹⁴ http://www.goc.gov.tr/icerik3/genel-bilgi_409_422_423 Erişim Tarihi: 10.02.2018

¹⁵ http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf Erişim Tarihi: 17.02.2018

İkinci göç döneminin başlangıcı 1991 yılı olarak kayıtlara geçmiştir. Bu dönemde Ortadoğu ülkelerinin yanı sıra Asya ve Afrika ülkelerinden gelen ve Avrupa ülkelerine göç etmek isteyen göçmenler Türkiye’de bulunmuştur. Üçüncü dönem 1994-2000/2001 yılları arasındaki göç hareketlerini kapsamaktadır. Bu dönemde daha önceki yıllarda göç eden göçmenler göç hareketlerini devam ettirmekteydi. Ancak transit ülke konumundaki Türkiye’de gereğinden fazla kalmaya başlamalarıyla düzensiz göçmenler için gerekli yasal düzenlemeler yapılarak dördüncü dönem olan kurumsallaşma dönemi başlamıştır. 2001 yılında uygulanmaya başlanan göç ve iltica sistemiyle birlikte ülkeye düzensiz göçmen olarak girmeye çalışan göçmenlerin sayısının azaltılması hedeflenmiştir (İçduygu, 2015, s.280-282).

Grafik 3:
Türkiye’de Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmenler

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

Türkiye’nin konumu itibariyle Asya, Avrupa ve Afrika kıtaları arasındaki geçişte transit ülke konumunda olması sebebiyle düzensiz göçmenler tarafından bir köprü niteliğinde kullanılmaktadır. Düzensiz göçte, soğuk savaş dönemi sonrasında Afrika, Asya ve Orta Doğu ülkelerinden gelenler Türkiye’yi coğrafi konum bakımından transit ülke olarak kullanarak Batı Avrupa ülkelerine geçmeyi hedeflemektedirler. Çelebi, Türkiye’deki düzensiz göçmenlerin milletlerinin yıllar içindeki değişimini şu şekilde ifade etmektedir:

“1980’lerden itibaren İranlıları ve ardından da Iraklıları ağırlayan Türkiye, ardından Endonezya, Filipinler, Bangladeş, Pakistan, Afganistan, Orta Asya Cumhuriyetleri, Afrika’nın çeşitli ülkeleri,

Ukrayna, Romanya, Moldavya, Kosova, Makedonya, Bosna Hersek, Arnavutluk gibi ülkelerden gelenler için bir geçici sığınak olmuştur” (2014)¹⁶.

Grafikte sunulan bilgilere göre 2013 yılından sonra düzensiz göç rakamlarında büyük bir artışın olduğu görülmektedir. Bu artış ise toplu göç hareketlerinde bulunan Iraklı ve Suriyeli vatandaşların iltica süreci ile açıklanabilir. Farklı sebeplerle sahte belge kullanarak ya da yasal olmayan yollardan Türkiye Cumhuriyeti’ni aldatıp Türkiye’de kalmaya çalışan düzensiz göçmenler sınır dışı edilmektedir. Tespit edilen düzensiz göçmenlerin emniyet müdürlükleri yabancılar şubesinde kimlikleri ve geldikleri ülke tespit edilene kadar temel ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bunun yanı sıra acil sağlık sorunları olması durumunda hastaneye sevkleri yapılmaktadır¹⁷ ve gerekli durumlarda psikolojik destek sağlanmaktadır.

Bu yasal süreçte kurumlar arası iletişimin sağlanması önemlidir. Buna ek olarak, sınır dışı nakil işlemlerinin yapılabilmesi ve temel ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için yabancılarla iletişim kurmak gerekmektedir. Bu yüzden kabul, barınma ve geri gönderme merkezlerinde iletişimin sağlanması adına sözlü çevirmenlere ihtiyaç duyulabilmektedir. Düzensiz (yasadışı) sığınmacı veya göçmen ile ülkesinden neden ayrıldığına dair bir mülakat yapılır ve statüsü belirlenir. Sonrasında yabancıнын sınır dışı işlemleri için bilgileri alınır ve işlemleri yapılır¹⁸.

Resmi Gazete’de yayınlanan kabul, barınma ve geri gönderme merkezleri ile ilgili yönetmeliğe göre merkezlerde barınanların, yakınlarına, notere, yasal temsilciye, avukata, ziyaretçilerine, vatandaşı olduğu ülke konsolosluk yetkilisine, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği görevlisine erişebilmeleri ve bunlarla görüşme yapabilmeleri¹⁹ gibi konularda sığınmacıya isterse sözlü çeviri ve rehberlik hizmeti sağlanır.

Son yıllarda düzensiz göçün yanı sıra zorunlu göçler de oldukça sık yaşanmaktadır. İnsanların refah içerisinde yaşamasını engelleyen unsurların insanları göç hareketine zorlaması zorunlu göçü oluşturmaktadır. Orta Doğu ülkelerindeki çatışmalarla birlikte

¹⁶ <https://bianet.org/bianet/toplum/49680-turkiye-ab-iliskilerinde-goc-ve-iltica> 12.09.2018

¹⁷ <http://sbd.dergi.anadolu.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1310-published.pdf> Erişim Tarihi: 12.02.2018

¹⁸ http://www.goc.gov.tr/icerik3/sinir-disi-etme_409_422_834 Erişim Tarihi: 11.02.2018

¹⁹ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140422-5.htm> Erişim Tarihi: 17.02.2018

son yıllarda bu ülkelerden toplu göç hareketleri gerçekleşmiştir. Günümüz koşullarında değerlendirildiğinde bunların en büyüğü Suriye kitlesel göç hareketidir.

2011 yılının Nisan ayında başlayan zorunlu göç bugün hala devam etmektedir (Erdoğan, 2015, s. 318). Suriye’de rejim karşıtı gösteriler 15 Mart 2011’de başlamış ve kısa zamanda bir iç savaşa dönüşmüştür. İnsanların ülkede yaşamasını imkânsızlaştıran koşullar sebebiyle Suriye vatandaşları zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmıştır. Irak ve Suriye’de yaşanan Arap Baharı’nın toplu göç hareketlerine etkisi olmuştur. Bu sebeple çıkan iç savaş nedeniyle milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmıştır. Esad rejiminin baskılarından kurtulmak için kaçan Sünni Araplara son dönemlerde aynı sebeple göç etmek isteyen Nusayri, Ezidi, Kürt ve diğer etnik gruplar da dâhil olmuştur (Erdoğan, 2015, s. 317).

İltica hareketleri; devletin korumasını savaş veya siyasal karışıklık nedeniyle kaybeden insanların kendini tehlike ve tehdit altında hissetmesi nedeniyle başka ülkeye kaçmak ve sığınmak istemesiyle başlar. Suriye’de yaşanan iç savaş sebebiyle ülkeden kaçmak ve başka ülkelere sığınmak amacıyla insanlar ülkelerini terk etmiştir ve böylelikle Türkiye üzerinden Avrupa’ya ani bir göç hareketi başlamıştır. Türkiye’nin bulunduğu konum neticesinde Avrupa Birliği ülkelerine geçiş güzergâhında olması sebebiyle birçok Suriyeli ülkeye giriş çıkış yapmıştır. Ancak Avrupa Birliği üyesi ülkelere göç etmek isteyen Suriyelilerin sayısının günden güne artış göstermesiyle, AB uygun alt yapıya sahip olmadıkları gerekçe olarak sunarak Suriyeli sığınmacı alımlarını durdurmuştur (Koçak ve Gündüz, 2016). Böylelikle Avrupa’ya göç edemeyen Suriyeliler Türkiye’de kalarak geçici koruma talep etmiştir.

Avrupa ülkeleri dışından Türkiye’den korunma talep eden insanlara geçici koruma statüsü verilmektedir. Ancak medyada ve göç konusuna odaklanan birçok çalışmada kavram karmaşası yaşandığı gözlemlenmektedir. Genellikle geçici koruma altında olan Suriyeliler mülteci olarak adlandırılmaktadır. Oysaki Suriyeliler ülkelerinden ayrılmaya zorlandıkları ve Türkiye’ye sığındıkları için Türkiye tarafından koruma altına alınmışlardır. Bu süreçte Türkiye 1951 *Cenevre Sözleşmesi*’nin belirlediği “coğrafi sınırlama” ve bunun yanı sıra ülke içerisinde yasal düzenlemeler ve kamu kullanımında Suriyeliler mülteci olarak adlandırılmamaktadır. *Geçici Koruma Yönetmeliği*’ne göre ülkelerinden kaçan ve sığınma talebinde bulunan Suriyelilere

geçici koruma statüsü vermektedir (Erdoğan ,2015, s. 318). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne göre mülteci;

“Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder”²⁰.

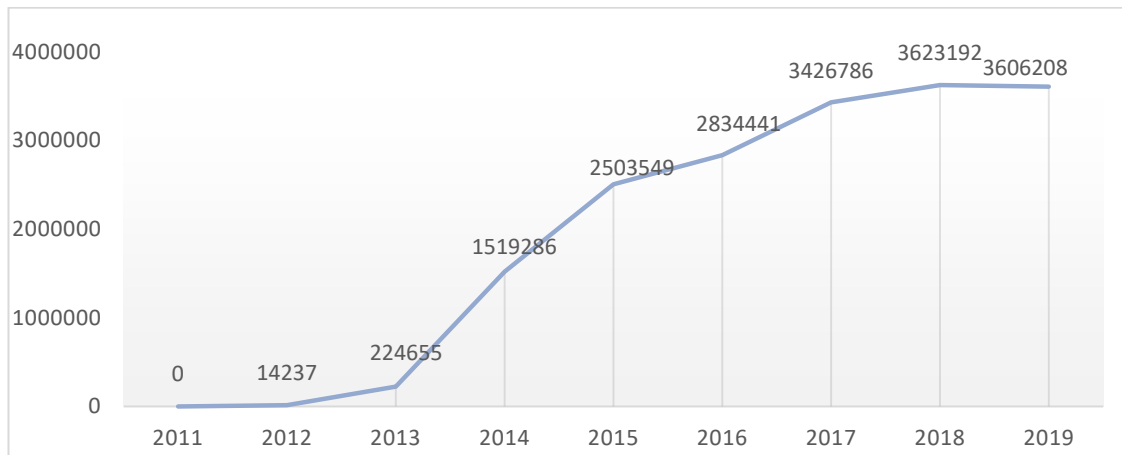
Geçici Koruma Yönetmeliği'ne göre geçici koruma sağlanan yabancılar şu şekilde belirtilmektedir:

“Geçici koruma, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönmeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılardan haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara uygulanır”²¹.

Suriye kitlesel göçü sebebiyle Türkiye’de bulunan Suriye uyruklu yabancıların yıllık artışını gösteren grafik aşağıda sunulmuştur.

Grafik 4:

2011-2016 Yılları Arasında Geçici Koruma Altına Alınan Suriye Uyruklu Yabancılara Ait Kayıtlar

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

²⁰ http://www.goc.gov.tr/icerik3/multeci_409_546_549 Erişim Tarihi: 09.02.2018

²¹ <http://www.goc.gov.tr/files/files/Gi%C3%A7ici%20Koruma%20Y%C3%B6netmeli%C4%9Finin%20Getirdikleri.pdf> Erişim Tarihi: 21.04.2019

Grafikte sunulan geçici koruma altına alınan Suriyeli yabancılarla ilgili verilere göre özellikle 2013 yılından sonra kayıtlarda büyük bir artışın olduğu ve 2017 yılına kadar devam ettiği görülmektedir. Bu artış, 29.04.2011 tarihinde Suriye’den Hatay iline ilk toplu nüfus hareketini göstermektedir. Grafikten de görüldüğü üzere 2011 yılından itibaren artış başlamıştır ve 2011 yılında 252 Suriye vatandaşı il sınırlarını geçerek Türkiye’de geçici koruma altına alınmıştır. Bu sayı yıllar içerisinde iç savaşın devam etmesiyle birlikte artarak 2016 yılında 2.83 milyona ulaşmıştır.

2016 tarihli BM Mülteciler Yüksek Komiserliği *Küresel Eğilimler Raporu*’na göre; 2015 yılında Türkiye 1,6 milyon Pakistanlı, 1,1 milyon Lübnanlı, 979 bin İranlı ve 736 bin Etiyopyalı olmak üzere toplam 2,5 milyon mülteciye ev sahipliği yapmıştır. 2017 *Uluslararası Göç Raporu*’nda (International Migration Report) yayınlanan verilere göre 2017 yılında dünyanın en büyük mülteci topluluğunu Türkiye barındırmaktadır. Türkiye’de 2017 yılında yaklaşık 3,3 milyon mülteci ve sığınma arayan göçmen kaydedilmiştir. Türkiye 2000’li yıllarında sadece 3000’in üzerinde mülteci nüfusuna sahipken 2017 yılında mülteci nüfusunda en büyük artışı yaşamıştır.

Türkiye Akran Değerlendirme Raporu 2016 verilerine göre Suriyeli mülteciler için geçici barınma merkezleri kurulmuştur. Bu barınma merkezleri 270.858 kişiye ev sahipliği yapmaktadır²². Barınma merkezlerinde Suriyelilere yaşamlarını sürdürebilmeleri için temel hizmetler verilmektedir. Aynı zamanda Suriyelilerin sağlıklı barınması için eğitim ve sağlık alanı gibi temel ihtiyaçlar konusunda da hizmet verilmektedir. Bunun yanı sıra rapordaki verilere göre 2.746.607 geçici korumaya sahip Suriyelinin olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 6:

Geçici Koruma Altına Alınan Suriyeli Yabancılar Sağlanan Sağlık Hizmetleri

GBM’LER		TÜRKİYE GENEL SAĞLIK HİZMETLERİ VERİLERİ				
Doktor Sayısı	Sağlık Personeli	Poliklinik	Hastaneye Sevk	Hastanede Yatan	Doğum	Ameliyat
93	174	20.956.267	918.694	964.047	184.390	797.450

Kaynak: Yıllık Göç Raporu, 2016

²² Akran Değerlendirmesi Raporu

https://www.afad.gov.tr/upload/Node/20839/xfiles/Turkiye_Akran_Degerlendirmesi_2015.pdf Erişim

Tarihi: 23.02.2018

Suriyeli mültecilere 29.04.2011 tarihinden itibaren Sağlık Bakanlığı kontrolünde sağlık hizmeti sunulmaya başlanmıştır. Tablo 6'de sunulan AFAD verilerine göre Suriyeli mültecilerin sağlık hizmetleri için 93 doktor ve 174 sağlık personeli görevlendirilmiştir. AFAD tarafından hazırlanan rapordan elde edilen bilgilere göre 31 Aralık 2016 tarihine kadar toplamda 20 milyonu aşkın poliklinik hizmeti verilmiştir. Bu süreç içinde 184.390 doğum kaydedilmiştir²³.

1.3.1. Göç ve İltica Sürecinde İletişim Gereksinimi ve Sözlü Çeviri

Bu bölümde göç ve iltica sürecinde yabancıların sözlü çeviri ihtiyacı ele alınmaktadır. Bu kapsamda göç ve iltica sürecinde hangi işlemlerin yapıldığı ve bu ortamlarda nasıl bir sözlü çeviri hizmetine gerek duyulduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Öncelikle polis merkezleri ve resmi makamlar, iltica sürecinde yapılan işlemler, sağlık alanı ve son olarak sosyal hizmet kurumları gibi alanlarda iletişim ihtiyacı ve hizmetleri betimlenmeye çalışılacaktır.

1.3.1.1. Polis Merkezinde ve Resmi Makamlarda Sözlü Çeviri

Göç ve iltica sürecinde ve sonrasında ülkeye yaşamaya başlayan yabancılar resmi makamlar, mülteci başvuru merkezi, sosyal yardım kurumu, evlendirme ve nüfus dairesi, iş bulma kurumu gibi kurumların hizmetlerinden faydalanabilmeleri için iletişime ihtiyaç duyar. Bu süreçte yabancılar öncelikli olarak polis merkezleriyle muhatap olmaktadır. Ülkeye sığınan ya da kaçak yollarla giren yabancılarla polis merkezleri²⁴ ve resmi makamlarda iletişim kurmak için çeviriye ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkede yaşayan yabancıların ihbar, suç, alım-satım işlemleri ve polis merkezleriyle iletişim kurma süreçlerinde sözlü çevirinin önemi bir rolü vardır.

Hoffmann (2001) yukarıdaki belirtilen ortamlarda gerçekleşen sözlü çeviri süreçleriyle ilgili örneklerle yer vermektedir. Hoffmann, bir yabancı tarafından işlenen suçun sorgulama aşamasında sorgulanan kişinin yeterli seviyede yaşadığı ülkede konuşulan

²³ İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 2016 Yılı Göç Raporu, https://www.goc.gov.tr/files/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf Erişim Tarihi: 09.02.2018

²⁴ Türkçe çeviribilim literatüründe polis merkezlerinde ve resmi makamlarda yapılan sözlü çeviriyi konu alan araştırmaların çok fazla olmadığı gözlemlenmektedir. Bu konuyla ilgili araştırmalar daha çok göç alan Almanya, Avusturya, Avusturalya ve Kanada gibi ülkelerdeki çeviribilim araştırmacıları tarafından ele alınmaktadır. Pöllabauer (2002) iltica sürecini konu alan araştırmasında polis merkezlerindeki çevirilere de değinmiştir. Ayrıca araştırmasında bahsettiği üzere Ackermann (1997), Hoffmann (2001) ve Pozo (2002) gibi araştırmacılar, polis merkezlerinde ve mahkemede sözlü çeviri ve polis merkezlerinde sözlü çevirmenin rolü gibi konuları ele almıştır.

dile hâkim olmaması durumunda iletişimi sağlayacak sözlü çevirmenin devreye girdiğini belirtmektedir. Sorgulanan kişi sorgulama sürecinde iletişim kurmak istediği dili belirler ve bu dilde uzman olan sözlü çevirmen tarafsız aracılık hizmeti sunar. Hoffmann’a göre sözlü çevirmen bu süreçte ne hukuk danışmanın tarafında ne de sorgulama sürecinde sorgulanan kişinin tarafında olmalı; tarafsızlığını korumalıdır.

Adalet Bakanlığı’nın *Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği*’ne göre;

“Bilgi alma: Bir suçun tespiti veya aydınlatılmasına yönelik olarak, müşteki ve suçtan zarar gören ile suç işleme şüphesi altında bulunmayan diğer kişilerin dinlenmesini ve tutanağa geçirilmesini, İfade alma: Şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma konusu suçla ilgili olarak dinlenmesini ifade eder”²⁵.

Bu yönetmeliğe göre ifade almanın esasları; kimlik sorgulama, yüklenen suçun anlatılması, şüphelinin haklarının ve sorumluluklarının belirtilmesi olarak özetlenebilir. Bu aşamada çeviri sürecine üç kişi dâhil olmaktadır; bunlar mülakatçı, sorgulanan kişi ve sözlü çevirmendir. Sorgulama/ifade alma başladığında sözlü çevirmen aracılığı ile alınan tarafsız ve doğru bilgilerle kolluk kuvvetleri bir ifade protokolü hazırlar. Ardından oluşturulan protokol yetkili tarafından okunur ve bu süreçte sözlü çevirmen sorgulanan kişiye kendi ifadelerinden oluşan metni sorgulanan kişinin diline sözlü olarak çevirir ve sorgulanan kişinin bu belgeyi imzalaması beklenir. Ancak bu çeviri süreci iki kişi arasında olmayıp bir aracılıkla yapılması iletişim açısından bazı sıkıntılara sebep olabilmektedir ve bu yüzden sorgulanan kişi imzalamayı reddedebilir. Sözlü çevirmenin aktarım hatası, sorgu memuru tarafından yanlış anlaşılma veya sorgulanan kişinin ifadesinde değişiklik yapma isteği doğrultusunda metinde düzeltmeler yapılabilir.

Sözlü çevirinin başarıya ulaşabilmesi için sözlü çevirmen kolluk kuvvetlerinde görevli sorgu memurlarının mesleki becerilerinden haberdar olmalı ve gerektiğinde kendisi de bu becerileri göstermelidir. Bu becerilere suçlu psikolojisini anlama, sabırlı ve soğukkanlı olma gibi kişilik özellikleri örnek olarak gösterilebilir.

1.3.1.2. İltica Süreci İşlemleri ve İltica Sürecinde Sözlü Çeviri

İltica süreci mültecileri/sığınmacıları kapsayan bir süreçtir. Bu süreçte bu kişilerin uluslararası koruma statüsü alabilmesi için Türkiye’de Birleşmiş Milletler Mülteciler

²⁵ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601-10.htm> Erişim Tarihi: 21.04.2019

Yüksek Komiserliği'ne (BMMYK) başvuru yapmaları gerekmektedir. Böylelikle başvuru ile bu kişiler mülteci veya sığınmacı olarak tanımlanmaktadırlar. Mülteciler doğdukları ve yetiştikleri ülkede “ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için” kendi ülkesini terk edip geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişiler olarak belirtilmektedir²⁶. 1967 yılında Türkiye tarafından imzalan Cenevre Sözleşmesi'nin coğrafi kısıtlaması kabul edildiği için sadece Avrupa Konseyi üyesi ülkelerden gelen sığınmacılara mülteci statüsü verilmektedir.

Resmi olarak statüsü tanımlanmamış ancak mülteci statüsü için başvuruda bulunan ve soruşturma aşamasında olan kişi sığınmacı olarak nitelendirilmektedir. Uluslararası koruma amacıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (BMMYK) mülteci statüsü için başvuran kimse başvuru süreci sonuçlanana kadar sığınmacı olarak vasıflandırılmaktadır²⁷. Sığınmacılar statüleri tanımlanmadan vatandaşı oldukları ülkeye zorla geri gönderilemezler ancak başvuru sonrasında olumsuz karar doğrultusunda sığınmacılar ülkeyi terk etmek zorundadırlar.

11 Nisan 2014 tarihinden itibaren yeni düzenlemelerle yürürlüğe giren 6458 sayılı *Yabancıların ve Uluslararası Koruma Kanunu*'na göre ülkeye giriş yapan sığınmacılar en kısa zamanda valiliğe bağlı bulunan yabancılar şubeye, il emniyet müdürlüğüne ya da iltica bürolarına müracaat etmeleri gerekmektedir²⁸. Başvuruda belirtilen bilgiler sığınmacının kendini ifade edebildiği dilde yazılı ve imzalı olarak alınmaktadır.

Türkiye'nin iltica prosedürüne göre yabancıların uluslararası koruma için Ankara'da bulunan BMMYK'ya yazılı veya sözlü olarak başvuru yapmaları gerekmektedir. Ön kayıt ve kayıt tarihinin belirlenmesi BMMYK'nın uygulayıcı ortağı olan Sığınmacılar ve Göçmenler Dayanışma Derneği Ankara ofisinden yapılmaktadır²⁹.

İltica/sığınma başvurusunun ardından ön görüşme ve mülakat görüşmelerine katılmaları gerekmektedir. Ön görüşmede başvuru sahibine “İltica-Sığınma Başvuru Sahiplerine Tebliğ Edilecek Hususlar” hakkında bilgi verilir ve ön görüşme formunun doldurulmasıyla birlikte kişisel mülakat randevu belgesi düzenlenir. Mülakatla birlikte

²⁶ https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/38492657_2017-yili-goc-istatistik-raporu-ocak-2018.pdf Erişim Tarihi: 31.05.2018

²⁷ <http://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> Erişim Tarihi: 20.06.2018

²⁸ <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf> Erişim Tarihi: 21.04.2019

²⁹ <http://gocmendayanisma.org/wp-content/uploads/2016/06/Turkish.pdf> Erişim Tarihi: 20.05.2018

başvuru yapan kişinin korumaya ihtiyacının olup olmadığı tespiti yapılır. Mülakattan elde edilen bilgilerle kişinin 1951 Cenevre Sözleşmesi bağlamında zulüm veya zulüm görme korkusunun olup olmadığı değerlendirilmektedir (Çiçekli, 2009'dan aktaran Kahraman, 2010, s.88-89). Mülakat sırasında başvuru yapan kişinin ülkesini terk etmesine sebep olan olaylar ve ülkesine dönmekten korku duyma sebepleri üzerine ayrıntılı bir inceleme yapılmaktadır. Aynı zamanda görüşmede başvuru yapan kişinin aile üyeleriyle de görüşmeler yapılmaktadır. Mülakat bazen tek bir günde tamamlanırken bazen de daha detaylı bilgi almak için birkaç görüşme daha yapılmaktadır.³⁰ Mülakattan elde edilen yanıtlar mülakat formu başvuru sahibi, mülakatçı ve çevirmenin imzasıyla ve gerekli diğer belgelerle karara bağlanmak üzere İçişleri Bakanlığı'na teslim edilir.

Ankara Göçmen Dayanışma Ağı'nın iltica prosedüründe belirttiği bilgilere göre başvuran kişinin kayıt ve mülakat aşamalarında ücretsiz olarak tercümanlık hizmeti talep etme hakkı vardır. Mülakatta ele alınan soruları Kahraman şu şekilde belirtmiştir: İlk etapta sorulan sorular kişinin kimlik ve aile durumuyla ilgili kısa cevaplar gerektiren sorulardan oluşmaktadır. Mülakatın devamında kişinin bu süreçte yaşadığı olayları ayrıntılı bir şekilde aktarması beklenir. Başvuru yapan kişinin mülakatta doğru ve tutarlı bilgiler vermesi başvurunun kabulüne veya reddine sebep olabilmektedir. Bu yüzden statüyü elde edebilmek için ikna edici olması gerekmektedir. Mülakatçı elde ettiği bilgileri doğru ve tutarlı bir şekilde anlamsal bir bütün oluşturmaya çalışırken özellikle kültürel ve dilsel farklılıklardan dolayı anlaşılmayan kısımlar için gerekli duyduğunda ek sorular yöneltebilmektedir. Başvuru yapan kişinin bilgileriyle durum öyküleştirilir ve böylelikle sözlü çevirisi yapılan ifadelerin yazılı metni oluşturulur (Çiçekli, 2009'dan aktaran Kahraman, 2010, s. 89).

Mülakatçının soruları ardıl çeviri yöntemiyle sözlü çevirmen tarafından başvuru yapan kişiye ve aynı şekilde elde edilen yanıtlar mülakatçıya aktarılır. Sözlü çevirmenlerin çeviri işlemini gerçekleştirirken doğru ve eksiksiz çeviri yapması gerekmektedir. Bunun yanı sıra tarafsızlıklarını korumalı ve çeviri yaparken kendi fikir ve görüşlerini dâhil etmemelidirler. Mülakatçının veya başvuru yapan kişinin konuşmaları sözlü çevirmen tarafından yorumlanmamalıdır; çünkü olası bir yorum, mülakat sürecini etkileyebilmektedir. Mülakat sürecinde mülakatçının sözlü çevirmene saçma

³⁰ http://carim-south.eu/carim/public/polsoc texts/PS2TUR015_TU.pdf s.4 Erişim Tarihi: 20.05.2018

gelebilecek soruları olabilmektedir. Bu durumda benzer soruların atlanmaması gerekmektedir çünkü bu tarz sorular sorgulama stratejisinden dolayı yöneltilmektedir ve sözlü çevirmenlerin bu stratejiyi bozacak bir girişimde bulunmaması gerekmektedir. Sorgulama sürecinde sözlü çevirmenin tarafsız kalması ve duygularını saklaması çeviri süreci açısından oldukça önemlidir. Aynı zamanda mülakatçı bir kültür uzmanı olan sözlü çevirmenden çeviri yaptığı dilin kültürüne dair en ince ayrıntılara kadar hâkim olmasını bekler ve başvuru yapan kişinin ülkesi ve halkına dair gerçekçi bilgilere ulaşmayı hedeflemektedir. Bu bilgiler şu şekilde sıralanabilir: dillerin karakteristik özellikleri, eğitim seviyesi, sorgulanan kişinin vatanı ve mesleği, genel bilgilerdeki tutarsızlıklar. Sorgulanan kişinin rüşvet teklif etmesi ve/veya tehdit etmesi durumunda çevirmen mülakatçıyı bilgilendirmelidir. Sözlü çevirmenlerden tarafsız ve yorumsuz aktarımın yanı sıra bilirkişilik beklenmektedir ve sorgulanan kişinin ifadelerinin gerçekçiliğiyle ilgili karar verme yetkisi verilmektedir (Pöllabauer 2005, s. 25-26).

Toplum çevirmenliği mesleğinde kurumsallaşmanın henüz gerçekleşmediği ülkelerde ise gerekli dil çiftlerinde sözlü çevirmen tahsis edilemediği durumlarda yabancı dil bilen ancak eğitimi olmayan kişiler sözlü çeviri yapmaktadır. Profesyonel olmayan kişiler tarafından yapılan sözlü çeviride sıkıntılar yaşanabilmektedir. Pöllabauer (2005) iltica süreci sorgulamalarında, dil bilen ancak çeviri alanında uzman olmayan amatör çevirmenler tarafından yapılan sözlü çevirilerde meydana gelen sıkıntıları ele almaktadır. İltica başvurusunda bulunan kişiler iltica kurum tarafından görevlendirilen çevirmenlerin kendilerine baskı uyguladıklarını ve sorgulama esnasında konuşmanın akışına olumsuz etkiyle bulunarak başvuru yapan kişinin açıklamasını değiştirdiği ileri sürmüştürler. Benzer sıkıntıların yaşanmaması için toplum çevirmenlerinden yaptıkları işin kalitesini belgeleyecek bir sınavdan geçmiş olmaları ya da bu alanda eğitim almış olmaları beklenmektedir.

1.3.1.3. Yabancıların³¹ Sağlık Alanında İletişim İhtiyacı ve Sözlü Çeviri

En temel ihtiyaç olan sağlık hizmetinde doğru ve anlaşılır iletişimin kurulması oldukça önemlidir. Hasta-doktor muayenesi, tahlil, ameliyat ve psikolojik destek gibi

³¹ Yabancı kavramı bir üst başlık olarak kullanılmıştır, bu başlıkta göçmen/sığınmacı/mültecilerden bahsedilmektedir. Ülkeye turizm amaçlı yabancılar bu kapsamın dışındadır. Turizm ile ilgili ayrıntılı bilgi Bölüm 1.3'te sunulmuştur.

aşamalarda doktor ve hasta arasında sağlık süreciyle ilgili bilgi alışverişinin gerçekleşmektedir. Ancak yabancıların ülkede konuşulan dili/dilleri bilmemesi ve onlara sağlık hizmeti sunması etmesi gereken doktorla iletişim kuramaması sıkıntı teşkil etmektedir. Sağlık konusuyla ilgili bilgilerin eksik verilmesi veya yanlış anlaşılması tedavi sürecini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Dolayısıyla yabancılarla sağlık alanında doğru iletişimin sağlanması büyük önem arz etmektedir ve bunun için sözlü çevirmene ihtiyaç duyulmaktadır³².

Sağlık ortamlarında sözlü çevirmenin olmadığı durumlarda iletişim, dil bilen hasta yakını (eş, çocuk, akraba, arkadaş) ya da hastane personeli tarafından sağlanmaktadır. Ancak profesyonel olmayan bu kişilerin çevirisinde sıkıntılar meydana gelebilmektedir. Pöchhacker'in (2000) Viyana'da bulunan hastanedeki görevlilere uyguladığı anketten elde ettiği verilere göre, profesyonel olmayan sözlü çevirmenlerin çevirilerinde eksik içerik ya da yanlış aktarım gibi sorunlar yaşanmaktadır. Ankete verilen yanıtlara göre bu sorun sözlü çeviri yapan kişilerin uzmanlık terimlerine ve süreçle ilgili alan bilgisine hâkim olmamalarından kaynaklanmaktadır (Pöchhacker, 2000, s. 176-182). Aynı zamanda, hasta mahremiyeti³³ gerektiren hastalıklar söz konusu olduğunda bunların bir aracıyla dile getirilmesi daha da zorlaşmaktadır. Bu süreçte hastaya çocuğu ya da akrabası eşlik ve sözlü çevirmenlik ettiğinde eksik bilgiler hastalığın teşhisinin yanlış ya da eksik yapılmasına sebep olmaktadır. Bunların dışında hasta şikâyetlerinin ya da doktor teşhislerinin kısaltılması, içeriğin eksik ya da yanlış aktarılmasından dolayı yanlış anlaşılmalara sebep olmaktadır. Böylelikle hasta ve doktor arasında sağlık bir iletişimin kurulamaması tedaviyi olumsuz etkilemektedir.

1.3.1.4. Göç ve İltica Sürecinde Diğer Alanlarda İletişim İhtiyacı ve Sözlü Çeviri

Göç ve iltica süreci sebebiyle Türkiye'de bulunan yabancılar aynı zamanda sosyal hizmet kurumlarından da destek almaktadırlar. Sosyal hizmet görevlileri danışmanlık, savunuculuk, bilgilendirme, kaynaklara ulaştırma ve güçlendirme gibi yabancıların topluma sağlıklı bir şekilde uyum sağlamasını hedeflemektedir. Böylelikle göçmenler/yabancılar aldıkları sosyal destekle yeni bir topluma daha kolay uyum sağlayabilmektedirler.

³² Sağlık ortamlarında çeviriyle ilgili detaylı bilgi Bölüm 1.3.1.6.'da yer almaktadır.

³³ Özellikle jinekoloji, üroloji ve psikiyatri gibi branşlarda mahremiyet oldukça önem kazanmaktadır.

Yavuz (2012) topluma uyumun bir kültürleme olduğunu belirterek bu uyumu yabancı kişinin yeni topluma (kültüre) kendi kültürünü kaybetmeden adapte olması olarak tanımlamaktadır. Bu aşamada topluma uyumun sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için iletişim gereklidir. Sözlü çevirmenler birer kültür uzmanı olarak yeni topluma yerleşme konusunda iletişimin sağlanması için aracılık yapmaktadırlar.

Mültecilerin sığınmacı başvurusu gibi emniyet işlemleri ve sağlık hizmetlerinin yanı sıra adli işlemler, iş piyasasına erişim hizmetleri ve eğitim gibi hizmetlerden faydalanabilmek için doğru iletişim kurmaya ihtiyaçları vardır. Bu gibi kurumlarda sözlü çevirmenin bulundurulması mültecilerin işlemlerini gerçekleştirilmesi için önem arz etmektedir.

Türkiye'nin güncel gelişmeleri göz önünde bulundurulduğunda hem sosyal hizmet görevlilerin hem de sözlü çevirmenlerin öneminin artacağı varsayılabilir.

1.4. Turizm

Turizm, ülkelerin ekonomisinin gelişmesi için son derece önemli bir insan hareketidir. Turizmin pek çok farkı tanımı bulunmaktadır. Genel kabul gören tanımlamalar aşağıda sunulmuştur.

Dünya Turizm Örgütü'ne göre turizm;

“İnsanların kişisel, iş veya meslekleriyle ilgili amaçlarla genelde yaşadıkları çevre dışındaki ülke veya alanlara olan akımlarından kaynaklanan sosyal, ekonomik ve kültürel olayların bütünüdür. Ziyaretçi olan bu kişiler turist veya günübirlikçi, bölgede ikamet eden veya etmeyen olarak da adlandırılabilen ve turizm faaliyetlerine katılan ve turizm harcaması yapanları kapsamaktadır”(Altındış, 2015, s. 3).

Gülen ve Demirci ise turizmi şu şekilde tanımlamaktadır:

“İnsanların devamlı olarak yaşadıkları yerler dışındaki yerlere tüketici olarak iş, mekân, din, sağlık, spor, dinlenme-tatil, eğlence, kültür veya aile ziyareti, kongre, seminerlere katılmak vb. gibi nedenlerle, kişisel ya da toplu şekilde yaptıkları seyahatlerden ve gittikleri yerde 24 saati aşan veya ülkenin bir konaklama tesisinde en az bir geceleme süre ile konaklamalarından ortaya çıkan seyahat ve geçici konaklama hareketlerine turizm denir” (Gülen ve Demirci, 2012, s. 22).

Sanayi Devrimi ile birlikte değişen hayat koşullarına paralel olarak insanların yaşam biçimleri de değişmiştir. Bürokratik engellerin kaldırılması ve seyahat özgürlüğünün

artmasıyla uluslararası turizm hareketleri artmıştır. Teknolojik gelişmelerle seyahat işlemlerinin kolaylaşması ve ulaştırma araçlarının rekabet sonucu ucuzlaması, bireylerin eğitim ve gelir düzeyindeki artış gibi etkenler uluslararası turizmi arttırmıştır. Aynı zamanda makine ve otomasyon gibi teknolojik gelişmeler bireylerin çalışma sürelerini kısaltmaktadır ve gelecekte daha da fazla kısaltacağı öngörülmektedir. Bu dönüşümle insanların boş zamanı artacak ve tatil yapmak için daha fazla imkânı olacaktır.

Böylelikle insanlar boş veya tatil zamanlarını eğlenerek ve dinlenerek değerlendirmek için turizm hareketlerine katılmaktadırlar. Her yıl çok sayıda turist farklı amaçlarla turizm hareketliliğinde bulunmaktadır. *Dünya Turizm Barometre Raporu*'na göre Temmuz ve Ağustos 2017 döneminde dünya genelinde seyahat eden kişi sayısı 300 milyon seviyesini aşmıştır. Bu bilginin yanı sıra ilk kez bu dönemde seyahat eden kişi sayısının bu kadar yükseldiğini de gözlemlenmiştir.³⁴ Farklı ülkeleri farklı turizm amacıyla ziyaret eden turistler her yıl ziyaret ettikleri bölgeye yaptıkları harcamalarla bölgenin ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Bu sebeple uluslararası turizm hareketliliği gelişerek en aktif endüstrilerinden biri olmayı başarmıştır.

Eğlenmek ve dinlenmenin yanı sıra insanlar başka ülkelerde eğitim, bilgilenme, iş ve ticaret gibi konular sebebiyle de bir araya gelmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda bir araya gelen insanlar kongre ve iş turizmini oluşturmaktadır. İnsanların ortak amaçlar için farklı ülkelerde buluşması turizmin gelişmesini sağlamaktadır.

Turizm hem dünya ekonomisi hem de ülke ekonomisi için önemlidir. Turizmden elde edilen gelir ülkenin ekonomik büyümesine ve kalkınmasına yardımcı olmaktadır. Ancak turizm hareketliliği toplumsal, ekonomik ve politik gelişmelerle etkileşim içinde olduğundan olası olumsuz gelişmelerden etkilenecek duraklama dönemine girebilmektedir. Ülkeler arasındaki bürokratik anlaşmazlıklar ya da güvenlik sorunları gibi olumsuz gelişmeler turizm endüstrisini belirli bir süre geçici olarak sarmalar olabilmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu'nun sağladığı turizm sektörü istatistikleri, turizmin Türkiye'deki yıllar içerisindeki gelişimi hakkında bilgi

³⁴ <https://www.turizmajansi.com/haber/dunya-turizm-orgutu-acikladi-tum-zamanlarin-rekoru-kirildi-h20576> Erişim Tarihi: 03.02.2018

vermektedir. Çalışma açısından önem teşkil eden *Ülkeleri Ziyaret Eden Turist Sayıları ve Ülke Sıralaması, Milliyetlerine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçi Sayısı, 2006-2015 ve Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler, 2003 – 2016* raporları aşağıda incelenmiş ve yorumlanmıştır. TÜİK'in resmi internet sitesinde ve Dünya Turizm Örgütü'nün (UNTWO) açıkladığı seyahat ve turizm rekabet endekslerinde yer alan en güncel veriler dikkate alınmıştır.

Tablo 7:

Ülkeleri Ziyaret Eden Turist Sayıları ve En Çok Ziyaret Edilen Ülke Sıralaması 2014-2015

Sıra	Ülke	Ziyaretçi sayısı (000)	
		2014	2015
1	Fransa	83 701	84 452
2	A.B.D.	75 022	77 510
3	İspanya	64 939	68 215
4	Çin	55 622	56.9
5	İtalya	48.6	50 732
6	Türkiye	39.8	39.5
7	Almanya	33 005	35.0
8	İngiltere	32 613	34 436
9	Meksika	29 346	32.1
10	Rusya Fed.	29 848	31 346

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2016

Sanayi Devrimi'nden beri küreselleşmenin etkisiyle değişen koşullar turizm sektörün bütün dünyada büyümesine etki etmiştir. Bununla birlikte dünya turizm hareketliliğine katılan turistlerin sayısı gün geçtikçe artış göstermektedir. Dünya Turizm Örgütü UNTWO ve *Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 8/2017 Sayılı Raporu*'na göre Türkiye, dünya turizm pazarında %3,5'lik, Avrupa pazarında %6,8'lik paya sahiptir. Raporlarda yer alan bilgilere göre 2015 yılında 39,8 milyon gelen turist sayısı ile Türkiye en çok ziyaret edilen ülkeler arasında dünyada 6. sırada yer almaktadır. Böylelikle Türkiye 2015 yılında dünyanın en çok ziyaret edilen ilk 10 ülkesi arasında yer almayı başarmıştır. Ancak 2016 yılında yaşanan çeşitli güvenlik sıkıntıları nedeniyle bir gerilemenin yaşandığı UNTWO 2017 raporunda yer alan verilerden

görülebilmektedir³⁵. Buna rağmen, raporlarda yıllar içerisindeki artış göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'nin turizm alanında kademeli olarak ilerleme kaydettiği açıktır.

Tablo 8:
Milliyetlerine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçi Sayısı, 2006-2015

Milliyet	Yıllar	
	2006	2015
Toplam	23 148 670	41 617 531
A.B.D.	491 977	755 461
Almanya	3 040 595	4 724 787
Avustralya	89 362	224 566
Avusturya	318 937	394 607
Azerbaycan	370 911	548 579
Belçika	326 891	458 168
Bulgaristan	1 129 938	1 751 766
Danimarka	191 014	344 033
Fransa	503 115	715 990
Gürcistan	531 029	1 872 325
Hollanda	790 793	943 907
İngiltere	1 309 352	2 094 736
İran	604 094	1 581 644
İspanya	199 026	219 993
İsrail	288 398	205 897
İsveç	261 134	523 844
İsviçre	160 082	324 416
İtalya	334 613	467 470
Japonya	123 113	104 308
Kanada	90 630	173 410
Rusya Federasyonu	1 509 398	2 842 972
Suriye	257 531	325 259
Tunus	45 270	97 873
Ukrayna	426 305	602 057
Yunanistan	374 465	737 562

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2016

³⁵ Dünya Turizm Örgütü UNTWO 2017 verileri yayınlanmış olmasına rağmen Türkiye'nin en çok ziyaret edilen ülkeler için değerleri net belirtilmemiş olduğundan 2016 verileri kullanılmıştır. Bu sebeple tabloda 2014-2015 verilerinin sıralaması belirtilmiştir.

TÜİK Milliyetlerine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçi Sayısı, 2006-2015 raporu incelendiğinde 2006 yılında farklı milletlerden toplamda 23.148.670 ziyaretçi Türkiye’den çıkış yaparken bu sayı 2015 yılında 41.617.531’e yükselmiş bulunmaktadır. Nitekim ülke içindeki bazı gelişmelerden dolayı dönem dönem ziyaretçi sayıları değişebilmektedir. Rus savaş uçağının 2015 yılında sınır ihlali gerekçesiyle düşürülmüş olması³⁶ buna örnek olarak gösterilebilir. Bu gelişmeyle birlikte 2016 yılında Rus turist sayısı %76,3 oranında bir önceki yıla göre azalmıştır³⁷. Bu gelişmenin yanı sıra ülke içinde yaşanan güvenlik sıkıntıları sebebiyle, turizm pazarında önemli bir gelir kaynağı olan Avrupalı turist sayısı da düşmüştür.

Tablo 9:
Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler 2003 – 2016

Yıl	Toplam	Yabancıların geliş nedeni				
		Gezi, eğlence, sportif ve kültürel faaliyetler	Eğitim, staj (1 yıldan az)	Sağlık ve tıbbi nedenler (1 yıldan az)	Alışveriş	İş amaçlı (konferans, toplantı, görev vb.)
2003	16.302.048	7.976.038	72.060	103.403	968.486	1.470.606
2016	31.365.329	13.980.138	83.964	251.809	1.181.888	1.545.808

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2017

Turistlerin ziyaret nedenleri arasında dinlenmek, kültürel ziyaret, sportif etkinlikler, yakınları ziyaret bulunmaktadır. Bir diğer sebep ise kişilerin mesleği gereği katılması gereken toplantılar veya kamu hizmetleridir. Bunların dışında, eğitimle ilgili olan staj, etüt ve sağlık gibi sebepler turistlerin ziyaret nedenleri arasında yer almaktadır. TÜİK istatistiklerine bakıldığında farklı nedenlere göre ülkeye giriş yapan yabancıların sayısı 2003 yılından 2016 yılına kadar toplamda neredeyse ikiye katlanmıştır. Tablo 9’a göre gezi amaçlı turistlerin ardından alışveriş, meslek ve sağlık için gelen turistler ikinci sıradadır.

Turizm alanının gelişmesiyle farklı turizm türleri oluşmuştur. Bunlar deniz turizmi, kültür turizmi, inanç turizmi, kongre ve toplantı turizmi, kış turizmi ve sağlık turizmidir. Bu türlerin arasında, iletişim ihtiyacının daha fazla hissedildiği ve son

³⁶ <https://www.ntv.com.tr/turkiye/rus-savas-ucagi-siniri-ihlal-etti-turk-f-16lar-dusurdu, mP74HrTmEe3cc8qXBIqrA> Erişim Tarihi: 14.01.2018

³⁷ https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/sr201704_turizm.pdf s.4 Erişim Tarihi: 03.02.2018

yıllarda pek çok bilimsel araştırmaya konu olmuş sağlık turizmi ele alınarak, bu alandaki sözlü çeviri ihtiyacı üzerinde durulacaktır.

1.4.1 Turizm Türleri ve Sözlü Çeviri Gereksinimi

Ulusal ve küresel raporlar incelendiğinde, Türkiye’de gerçekleşen turizm türlerinin deniz, kültür, inanç, kongre ve toplantı, kış ve sağlık turizmi olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında bu türler iletişim ihtiyaçlarına yönelik beş tür altında kategorize edilmektedir. Bunlar iş turizmi, politik turizm, kongre turizmi, sağlık turizmi ve eğlence turizmidir. Bu türlerde iletişim önemli bir rol oynamaktadır. Yukarıda belirtilen TÜİK’in yayınlamış olduğu *Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler, 2003-2016 Raporu*’ndan elde edilen istatistiklerine göre Türkiye’de bulunan yabancıların sayısı bu süreçte iki katına yükselmiştir. Yabancıların Türkiye’ye turizm de dâhil çeşitli geliş nedenleri bulunmaktadır. Turizm türlerini iletişim gereksinimi açısından sıralamamız gerekirse ilk sırada gezi, eğlence ve kültürel faaliyetler ikinci sırada iş amaçlı gelenler ve daha sonrasında sağlık ve tıbbi nedenler yer almaktadır.

Bu bölümde turizm türleri alt başlıklar halinde açıklanarak bu türlerde turistlerin nasıl bir iletişime ihtiyaç duydukları ve bu ihtiyaçların nasıl giderildiği üzerinde durulacaktır.

1.4.1.1. Eğlence Turizmi

Bu turizm türü genelde gezi, eğlence ve kültürel faaliyetlerini kapsamaktadır. Eğlence turizmi çoğu zaman dinlenme, güneşlenme ve diğer su sporları imkânlarını sunduğu için yabancılar tarafından tercih edilmektedir. Aynı zamanda kültürel ziyaret amaçlanan bu turizm türünde kentsel ve kırsal varlıklar, doğal varlıklar, tarihsel kültür varlıkları, anıtsal ve sanatsal yapıları ziyaret gibi kültürel etkinlikler hedeflenmektedir.

Eğlence turizminde turistlerin sözlü çeviri ihtiyacı otellerin bünyelerinde bulundurdıkları yabancı dil bilen elemanlar sayesinde karşılamaktadırlar. Çok farklı uluslardan oluşan turist topluluğunun ihtiyacının hangi oranda karşılandığı çalışmanın kapsamı dışında kalacağından ele alınmamıştır. Turistlerin Türkiye’de bulunma sebeplerine bakıldığında bunların başında dinlenme, eğlence ve alışveriş gelmektedir. Bu gibi durumlarda ise iletişim temel seviyede olmakta ve profesyonel çeviriye gerek duyulmamaktadır. İletişimin aksadığı durumlarda yabancı dil bilgisine sahip ancak çeviri uzmanlığına sahip olmayan amatör çevirmenler (satıcılar, otel görevlileri, vb.)

turistlerin iletişim ihtiyaçlarının giderilmesine yardımcı olmaktadır. Genelde otel rezervasyonunda (tatil araştırması sürecinde) ve olası bir sağlık sıkıntısında daha çok sözlü eviri gereksinimi ortaya çıkmaktadır. Bunların dışında turistin bulunduğu bölgede polisin de dâhil olması gereken şiddet veya hırsızlık gibi bir olay yaşaması durumunda ve otel personelin iletişim desteği sağlamadığı durumlarda sözlü eviri ihtiyacı meydana gelmektedir. Araştırmacının kişisel iletişim aracılığıyla bir otel iřletmesinden³⁸ elde edilen bilgilere göre otelle ilgili bir şikyet ve hukuki bir süreç söz konusu olduğunda sözlü çevirmenlerin temin edildiği bilgisi alınmıştır.

1.4.1.2. İş Turizmi

İş turizmi meslek sebebiyle yapılan seyahatleri kapsamaktadır. Bu turizm türünde insanlar meslekleriyle ilgili bilgilenmek amacıyla toplantıların ya da kongrelerin düzenlendiği ülkelere gitmektedirler. İş turizmini Seekings şu şekilde tanımlamaktadır:

“Bir işyeri sahibi veya temsilcisinin işle ilgili anlaşmalar yapmak sergi, fuar, kongre gibi toplantılara katılmak ya da iş ile ilgili araştırmalar yapmak gibi ticari amaçlarla kendi şehrinden ya da ülkesinden, bir başka şehir veya ülkeye seyahat ediyorsa ve orada en az 24 saatlik bir zaman geçiriliyorsa ve şehir ya da ülke ekonomisine katkıda bulunulacak şekilde kon aklama, yeme içme, eğlence vb. için harcamalar yapılıyorsa, bu tür turistik seyahatler iş turizmi olarak adlandırılır” (Seekings, 1995’den aktaran Aymankuy, 2006, s. 11).

İş turizmi farklı amaçlarla gerçekleştirilmektedir ve ülkeye ekonomik anlamda önemli katkılar sağlamaktadır. Bu çalışmada işletmeler arası iletişim konusu altında ele alınan görüşmeler Aymankuy tarafından kongre turizmin içerisinde değerlendirilse de bu çalışmada alanlar arası ayırıştırma yapıldığından doğrudan şirket iletişimi içerikli konular³⁹ ticaret konusunda yer alan işletmeler arası iletişim açısından incelenmiştir. İşletmeler arasında ürün süreci dışında kalan işletme toplantıları, incentive seyahatler⁴⁰, eğitim seyahatleri ve fuar ve sergi ziyaretleri iş turizmi sınıflandırmasına girmektedir.

³⁸ Araştırmacının Nisan 2018’de Antalya Otium Otel yetkilisi ile yaptığı kişisel görüşme sonucu bu bilgilere ulaşılmıştır.

³⁹ Yönetim kurulu toplantıları, ürün toplantıları, satış toplantıları ve bilgilendirme toplantıları.

⁴⁰ çalışanları motive etmek için şirketlerin sunduğu ödül gezileri.

Şirket sahiplerinin ve çalışanların iş turizmine katılımı şirketin imkânı geliştirmek, yeni ürün tanıtmak ve sunmak, satış eğitimi yapmak, rekabeti arttırmak ve mesleki bilgiler edindirmek gibi olumlu katkılar sağlar (Aymankuy, 2006, s.14-15).

Diğer turizm türlerinde olduğu gibi iş turizminde de çeşitli konular hakkında bilgi aktarabilmek ve iş bağlantılarını kurabilmek için sözlü çeviri gereklidir. Özellikle fuar organizasyonların istatistiklerine baktığımızda bu organizasyonların sayısı azımsanmayacak orandadır. Türkiye’de fuarcılık henüz genç bir sektör olmasına rağmen Türkiye stratejik bir coğrafi konuma sahip olması bakımından dünya fuar pazarında hem fuar organizasyonlar için hem de ziyaretçiler için cazip bir ülkedir.

Tablo 10:

Türkiye’nin 2010-2017 Fuar Organizasyonları İstatistikleri

Türkiye'nin Fuar İstatistikleri	2010	2016	2017	2018
Düzenlenen fuar sayısı	369	426	475	499
Toplam fuar katılımcısı	53.517	66.691	60.013	66.708
Doğrudan yabancı katılımcı sayısı	5.904	3.021	7.077	8.845
Toplam ziyaretçi sayısı	13.619.650	17.841.871	21.719.714	22.854.137
Yabancı ziyaretçi sayısı	330.577	518.140	587.128	714.160

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nin yayınladığı verilere göre fuar organizasyonlarının sayısı ve katılımcısı (yabancı katılımcısı) 2010 yılından 2017 yılına kadarki sürede artış göstermiştir⁴¹. Fuar istatistiklerine göre günümüzde sadece fuar organizasyonları için neredeyse 600.000 yabancı Türkiye’de bulunmaktadır. 2017 yılında sayısı 7.077 yükselmiş olan yabancı fuar katılımcısı, ürünlerini ve hizmetlerini tanıtmak ve ticari ilişkiler kurmak için sözlü çeviriye ihtiyaç duymaktadırlar. Aynı durum yerli ve yabancı ortakları olan Türk firmaları için de geçerlidir. Pazarlama sektöründe yabancılarla doğru ve etkili iletişim kurabilmek iş bağlantılarının sağlanması açısından oldukça önemlidir.

İş turizmi için Türkiye’de bulunan turistler, bu süreci diğer turizm türleriyle de çeşitlendirebilmektedir ve böylelikle Türkiye’de bulunduğu süreyi arttırmaktadır. Böylelikle konaklamanın yanı sıra eğlence ve kültür turizmi gibi turizm türlerine katılarak sözlü çeviri ihtiyacını arttırmaktadırlar.

⁴¹ <https://tobb.org.tr/FuarlarMudurlugu/Sayfalar/Istatistikler.php>, Erişim Tarihi: 23.07.2018

Gerek iş ortamları gerekse fuar ortamlarında verilen sözlü çeviri hizmetinden önce sözlü çevirmenin işletmeyle ilgili bilgi sahibi olması gerekir. Her şirket ticaret yaptığı alanda uzmanlaşmaktadır. Toplantı ortamlarında çeviri yapan sözlü çevirmenin bu uzmanlık alanındaki iş akışına, kullanılan terimlere ve müşteriyle iletişim konularına hâkim olması beklenir. Sözlü çevirmen bu kapsamda yapacağı ön araştırmasında bu süreçlerin iş akışının yanı sıra işletmenin uzmanlaştığı ticaret alanının terminolojisini öğrenmesi gerekmektedir. Bu terminoloji sadece ürünle ilgili olmamakla birlikte şirket politikası ve yasal süreçler gibi konuları da içermektedir. Örneğin iki taraf arasındaki iletişimi sağlamak için sözlü çevirmenin dış ticaretle ilgili temel bilgi ve kavramlara hâkim olması beklenir. Bu temel bilgilerin eksik olması durumunda iletişimde yaşanan sorunlar şirketin maddi kayıplara uğramasına sebep olabilir. Bu yüzden doğru bir iletişimin sağlanması önemlidir.

İşletme faaliyetleri kâr odaklı olduğundan etkili iletişim iş görüşmelerinde oldukça önemlidir. İşletmelerin rekabet ve kar odaklı yaptıkları görüşmelerde tarafları etkilemek ve ikna etmek için sözlü çevirmenin doğru ve etkili kelimeleri seçmesi gerekmektedir. Çevirmenden gerektiğinde konuşmayı daha etkili kılmak adına tarafsızlığını bozarak iş görüşmesinin başarılı sonlanması için yardımcı olması işletmeler tarafından beklenmektedir (Min ve Wang, 2018).

1.4.1.4. Politik Turizm

Politik turizm diplomatların ve politikacıların uluslararası toplantılara katılmak için gerçekleştirilen seyahatleri kapsamaktadır. Farklı amaçlarla yapılan seyahatler diplomatik toplantılardan ayrılmaktadır. Diplomatik amaçlı düzenlenen toplantılarda katılım sağlayanların masrafları ev sahibi ülke tarafından karşılandığından turist olarak değerlendirilmemektedirler. Politik amaçlı düzenlenen toplantılar Avrupa Demokratlar Birliği, Avrupa Sosyalistler Birliği gibi politik içerikli görüşmelerden oluşmaktadır. Bu toplantılara sağlanan katılımı birlikte oluşan konaklama, ulaşım, toplantı salonların kullanılması gibi harcamalar uluslararası kongre içerisinde değerlendirilmektedir.

Politik turizmde iletişim hem birebir görüşme şeklinde hem de toplantı ortamlarında gerçekleşmektedir. Bu durumda birden fazla sözlü çevirmen faaliyet gösterebilmektedir. Diplomatlarla ve politikacılarla yabancı ülkede bulundukları süre

zarfında gerekli iletişim ihtiyaçlarını giderebilmek için sözlü çevirmen refakat etmektedir. Bu iletişim ihtiyacı gerek keyfi ortamlarda gerekse toplantı ortamlarında meydana geldiğinden sözlü çevirmenin hem andaş çevri hem de ardıl çeviri yapabilmesi beklenir. Sözlü çevirmenin refakat ettiği kişi, kişinin kültürü ve ülkesi hakkında bilgi sahibi olması önemlidir.

1.4.1.5. Kongre Turizmi

Teknolojik ve bilimsel gelişmelerin toplumlara tanıtılması ve bu konular üzerine tartışma ihtiyacının doğmasıyla birlikte kongre turizmi oluşmuştur. Kongrelerin düzenlenmesiyle bir konu üzerine farklı fikirleri olan insanlar toplanma fırsatı elde ederek teknolojinin ve küreselleşmenin getirdiği yenilikler üzerine tartışma olanağı elde etmişlerdir. Kongre turizmin oluşmasıyla birlikte kongreciliğin bir meslek haline gelerek çeviri hizmeti ve otelcilik gibi farklı sektörlerin de turizmde istihdam olanağının geliştirilmesi sağlanmıştır.

Küreselleşmeyle birlikte büyüyen ekonomi; uluslararası ticaretin, kongre ve toplantı sektörünün de büyümesini ve gelişmesini sağlamıştır. Bu turizm türünde bilimsel ve mesleki kongre, sempozyum gibi etkinlikler gerçekleştirilmektedir.

Çok eski dönemlere kadar uzanan kongreciliğin tarihi ilk olarak 1681 yılında Roma’da tıp alanında düzenlenmiştir. Ancak yakın tarihte ilk ve en uzun (18.07.1914-09.06.1915) uluslararası kongre olarak Viyana Kongresi tarihe geçmiştir. 1860’lı yıllarda uluslararası kongre sayısı ortalama 5’iken bu sayı 19.yy.’da 100’e ulaşmış ve katlanarak artmıştır. İletişim, bilgi alış-verişi, yönetim ve karar verme gibi konuların görüşülmesi amacıyla yapılan toplantıların çok eski dönemlere kadar dayandığı varsayılmaktadır (Aymankuy, 2010, s. 2).

Accola ve Gamma’nın tanımına göre kongre, bir veya daha fazla günle sınırlandırılmış bir program çerçevesinde, uzmanlık gerektiren bilimsel alanlarda veya meslek kollarında belirli bir konuda bilgi alışverişini amaçlayan ve özellikle toplanılan yerin dışından gelen kişilerin de katılımı ile meydana gelen bir toplantıdır (age, s.4).

Kongre turizminde ilahiyat, sosyal bilimler, uluslararası ilişkiler, politika, ekonomi, ticaret, mesleki alanlar, teknoloji, sağlık, eğitim, sanat ve benzeri amaçlar hakkında bilgilenmek, bilgilendirmek ve tartışmak için toplantılar düzenlenmektedir. Kongre

turizminde gerçekleşen kongre toplantı türlerini Aymankuy (2010) şu şekilde sıralamaktadır; seminer, kolokyum, workshop, panel, komisyon toplantıları, denetim kurulu toplantıları, genel kurullar, konferanslar, sempozyumlar, zirve.

ICCA'nın⁴² sunduğu istatistiki verilerden elde edilen bilgiye göre Türkiye'de kongreler genellikle İstanbul, Ankara, İzmir ve Antalya'da düzenlenmektedir. Böylelikle kongre turizmi amacıyla ülkeye giriş yapan yabancılar geliş amaçlarının dışında Türkiye'de bulunma sürelerini arttırarak tatil ve kültür turizmi gibi farklı turizm türlerine yönelebilirler. Bu durumda da Türkiye'de daha fazla bulunmaları çevreleriyle iletişime girme olasılıklarını yükseltmektedir.

Tablo 11:
Kongre Turizmi Avrupa Sıralaması

	2007 Sıralama	Toplantı Sayısı	2015 Sıralama	Toplantı Sayısı	2016 Sıralama	Toplantı Sayısı	2017 Sıralama	Toplantı Sayısı
Türkiye	25	95	11	211	20	103	26	57
İstanbul	66	19	7	148	23	62	133	20
Ankara	5	244	130	9	201	5		
İzmir			104	13	116	12		
Antalya	14	14	54	27	109	13	165	16

Kaynak: International Congress and Convention Association 2007, 2015, 2016, 2017

Uluslararası kongre sektörünün en önemli birliklerinden biri olan ICCA'nın yayınlamış olduğu istatistiklere göre Türkiye'nin kongre turizmine ilişkin sayısal verileri, Avrupa dünya kongre şehirleri arasında artan katılımcılarıyla birlikte yükselmiştir. Türkiye en iyi dereceyi 2015 yılında Avrupa ülkeleri arasından 11. sırayla⁴³ elde edilmiştir. İstanbul, 2016 yılında toplamda 103 uluslararası kongreye ev sahipliği yapmıştır⁴⁴. Türkiye'nin Avrupa sıralamasındaki yeri 2016 yılında güvenlik sorunları sebebiyle düşmüş olsa da genel duruma bakıldığında yıllar içerisinde önemli bir yükselme söz konusudur.

Bilimsel kongre ve sempozyumlarda dil uzmanlarına gereksinim olduğundan uzmanlık gerektiren sözlü çeviri gereksinimi oluşmaktadır. Sözlü çeviri alanında oldukça önemli bir yere sahip olan kongre ve sempozyumlar hem yabancıların hem de ülke

⁴² International Congress and Convention Association (Uluslararası Kongre ve Konvansiyon Birliği)

⁴³ <http://icvb.org.tr/icca-report-turkey/> Erişim Tarihi: 15.02.2018

⁴⁴ <http://tr.icvb.org.tr/kongre-turizmi-ve-istanbul/> Erişim Tarihi: 12.01.2018

vatandaşlarının katılımıyla gerçekleşmektedir. Sunulan konuların anlaşılması için alanla ilgili uzmanlık bilgisine sahip sözlü çevirmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Böylelikle sözlü çeviri, iletişimin doğru sağlanması ve anlaşılır olması bakımından kongre ve sempozyumlarda gereklidir.

Kongre turizminde talep edilen sözlü çeviri türleri andaş (kabin içi, kabin dışı, fısıltı çevirisi) ve ardıldır. Andaş çeviri genellikle uluslararası bilimsel kongre, sempozyum ve konferanslar gibi çevirinin en yoğun kullanıldığı ortamlarda akıcı bir iletişim sağlanması açısından en çok tercih edilen sözlü çeviri türüdür. Andaş çevirinin yanı sıra ardıl çeviri de uluslararası toplantılarda tercih edilmektedir.

Kongre ve konferans ortamlarında çalışan sözlü çevirmenler bu ortamı tanımalı ve kongre/konferans adabı ve akışıyla ilgili bilgi sahibi olması gerekmektedir. Eğer kabinde çeviri yapacaksa kabin adabını bilmeli ve gerekli teknik donanımı kullanma becerisine sahip olması beklenmektedir. Aynı zamanda kabin de ekip arkadaşıyla uyumlu çalışma konusunda bilinçli olması beklenmektedir. Sözlü çevirmenin bu süreçten önce yapılacak konuşmayla ilgili ön bilgisinin olması ön araştırma yapması açısından önem arz etmektedir. Böylelikle ön araştırma yaparken gerekli terimler hakkında da bilgi sahibi olması gerekmektedir (Doğan, 2009, s. 56-58). Bunlara ek olarak, ihtiyaç duyulan dillerde sözlü çevirmen bulunmadığı durumlarda ise röle çevirisi yapılmaktadır. Bu aşamada üç dil arasında çeviri yapılır. Örneğin Almanca sözlü çevirmenin Türkçeyi anlamaması durumunda Türkçe-İngilizce yapılan sözlü çevirinin bir de Almancaya aktarılması (age, s. 58).

1.4.1.6. Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi kişilerin ihtiyaç duydukları tıbbi tedaviyi almak, termal kaynakları kullanmak, rehabilitasyon hizmetleri ya da kendilerini iyi ve sağlıklı hissetmelerini sağlayacak hizmetleri almak amacıyla bir başka ülkeye gitmeleridir. Sağlık bilimleri literatüründe genel kabul görmüş sınıflandırmaya göre 3 temel alt bileşeni bulunmaktadır. Bunlar; termal turizm, spa-wellness (sudan gelen sağlık) ve medikal turizmdir (Binler, 2015).

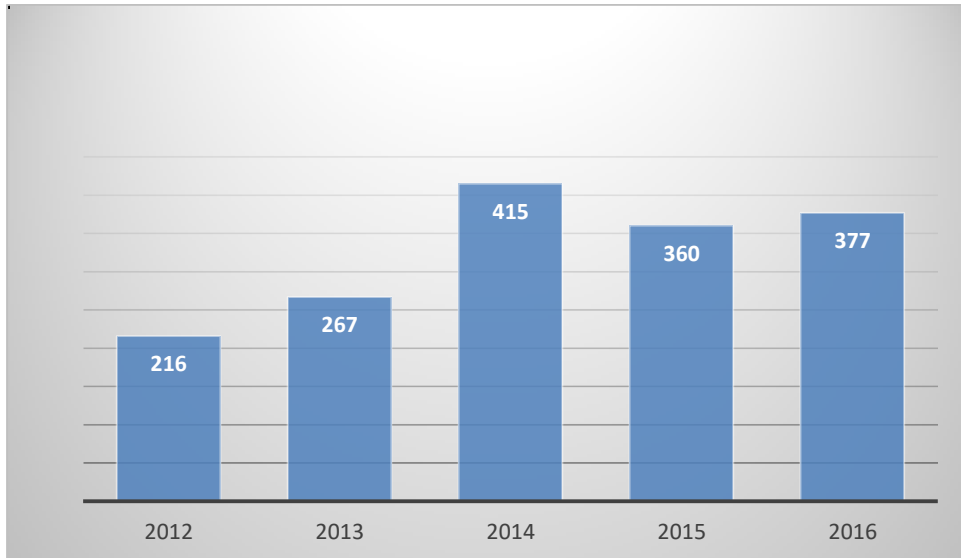
Sağlık turizmi faaliyetleri eski medeniyetlere kadar dayanmaktadır. Sıcak su kaynaklarından faydalanılarak inşa edilen sağlık tesisleri Sümerliler (M.Ö. 4000) döneminde başlamıştır. Sağlık turizminin temeli ilk olarak eski Yunanlılar tarafından

atılmıştır. Asklepios Tapınakları tarihteki ilk sağlık merkezi olarak kaynaklarda yer almaktadır. Eski Yunanlılar döneminde bu tapınağın dışında başka tapınaklar da inşaat edilmiştir. Bunların dışında Hindistan ve Roma da en eski sağlık turizmi olanakları sağlayan bölgeler arasında yer almaktadır. Böylelikle alternatif tedavi yöntemleri ve sıcak su banyolarında şifa arayan turistler tarafından oldukça çok tercih edilmekteydiler. Tapınak olarak başlayan sağlık merkezleri daha sonraları tedavilerin uygulandığı hastanelere dönüşmüştürler. Sıcak su kaynakları içeren tapınaklar, mineral kaynaklar ve alternatif tedavi yöntemleri birçok insanı bu mekânlara çekerek sağlık turizmin bugünkü halini almasını sağlamıştır (Gülen ve Demirci, 2012, s. 41-43).

İletişim teknolojisinin gelişmesi, ulaşım araçlarının da ucuzlaması ve döviz kuru sebebiyle başka ülkelere göre daha uygun sağlık hizmeti sunan Türkiye sağlık turizmi açısından oldukça avantajlıdır. Bunun yanı sıra bu hizmetin gelişmiş ülkelerde daha pahalı olması bu ülkelerin vatandaşlarını sınırlamaktadır. Ancak sosyal güvenlik kurumlarının ve özel sigorta kurumlarının sağlık hizmetleri konusunda anlaşma yapmaları bu konuda Türkiye gibi daha uygun sağlık hizmeti sunan ülkelerin tercih edilmesine neden olmaktadır.

Grafik 5:

Türkiye’de Turizm-Sağlık Turizmi 2012-2016 (bin kişi)

Kaynak: İş Bankası Turizm Sektörü Raporu, 2017

İş Bankası Turizm Sektörü Raporu’na göre sağlık hizmetleri için 2016 yılında 377 bin yabancı Türkiye’de bulunmuştur. Raporun “Sağlık ve Tıbbi Nedenlerle Gelen

Ziyaretçiler” bölümünde sağlık turizminin 2008-2014 yılları arasında %34 oranında yüksek bir hızla büyüdüğü belirtilmiştir. Nitekim 2015 yılında %13,1 oranında düşüş olduğunu fakat 2016 yılında tekrar %4,8 oranında artış olduğu açıklanmıştır⁴⁵. Yıllar içerisinde artış gösteren ziyaretçi sayısı, sağlanan hizmet ve fiyat avantajı gibi sebeplerden dolayı, Türkiye’nin sağlık turizmi açısından tercih edilen ülkeler arasında olduğunu göstermektedir.

Sağlık çevirmenliği, devletin resmi dilini bilmeyen kişilerle sağlık kurumunun temsilcisi bir sağlık çalışanı arasında, toplum içi ve toplumlar arası ortamlarda, özellikle sağlık hizmetlerinde profesyonel veya amatör-gönüllü sağlık çevirmeni tarafından ardıl çevri yöntemiyle yüz yüze gerçekleşen bir sözlü çeviri türüdür (Turan, 2016, s. 45). Sağlık hizmetlerinde doktor ve hasta arasında iletişimin doğru bir şekilde sağlanması oldukça önemlidir. Özellikle yabancı hastalarla doktor arasındaki iletişimin sağlanması adına sağlık çevirmenleri sürecin içerisinde olmak zorundadırlar. Dolayısıyla sağlık çevirmenliği yabancılara yönelik tedavi hizmeti bilgilendirmesi ve rehberliği konusunda gerekli bir hizmettir.

Sağlık ortamlarında hasta hekim ilişkisi önemli ve ciddi bir etkileşimdir. Hastanın yabancı olmasının yanı sıra sağlık personelinin kullandığı dil, sıradan insanlar tarafından anlaşılır olmayan bir uzmanlık dilidir. Bu durumda iki taraf için de iletişimde farklı sıkıntılar meydana gelmektedir. Hekim tarafından kullanılan tıbbi jargon hastalar için iletişimi anlaşılması zor kılmaktadır. Bunun yanı sıra yabancı hastaların ise kültürel farklılıkları ve bu kültür neticesinde şekillenen bakış açıları iletişimde sıkıntılara sebep olmaktadır. Hastayla doğru iletişim kurmak hastanın tanısını koymak için oldukça önemlidir.

Genel olarak hasta hekim görüşmesinde öncelikle tanışma olmakta, sonrasında ise hasta şikâyetini dile getirmektedir. Bu aşamada eğer hasta yabancıysa bir sözlü çevirmene ihtiyaç duyulmaktadır. Sözlü çevirmen iki kişi arasındaki iletişimi sağlayan uzman konumundadır. Böylelikle sözlü çevirmenin doğru bir iletişim kurabilmek için hem hastanın kültürel arka planını çok iyi bilmesi hem de hekim tarafından kullanılan tıbbi jargona hâkim olması beklenmektedir. Bu aşamada hastanın şikâyetini doğru bir şekilde hekime aktarılırken hekim tarafından yapılan yorum da tıbbi terimlerden

⁴⁵ https://ekonomi.isbank.com.tr/UserFiles/pdf/sr201704_turizm.pdf Erişim Tarihi: 04.02.2018

arındırılarak sadeleştirilmiş ve hastanın anlayacağı şekilde hastaya aktarılır. Tanışmanın ardından hastanın hastalık öyküsü dinlenir. Bu bilgiler hekimin muayenesiyle netleştirilir ve sonrasında hekim tanı koyar. Bu tanıya tedavi önerisinde bulunuru (cerrahi müdahale veya ilaç tedavisi gibi). Hastanın öyküsü, hekimin tanısı ve bilgilendirme görüşmelerinden oluşan bu süreçte iletişim sözlü çevirmen sayesinde sağlanır (Turan, 2016, s. 77-79).

Bu durumda sözlü çevirmenler sadece süreç esnasında değil süreç öncesinde, görüşme esnasında ve süreç sonrasında hekimle iletişimde ve beraber çalışmaktadır. Süreç öncesinde çeviri sürecine hazırlık yapılmaktadır. Bu hazırlık rol ve görev dağılımı, görüşmenin yöntemini, çeviri türü ve görüşmenin süreci açıklanmalıdır. Çeviri sürecindeyse oturma düzeni, sade ve anlaşılır bir dil, hastaya hitap şekli (doğrudan/dolaylı) ve katılımcıların beden dili dikkate alınmalıdır. Süreç sonrasında iletişim sürecinde oluşan sorunlar, anlaşılmaz noktalar ve çevirmen tarafından gözlemlenen ve dikkat çeken konular dile getirilir ve görüşme tekrardan gözden geçirilir (age, s. 84-87).

Öztürk (2015) sağlık çevirmenleriyle yaptığı görüşmeler sonucunda medikal turizmde verilmesi gereken sözlü çeviri hizmeti hakkında önemli veriler elde etmiştir. Çeviri hizmeti üzerine yaptığı röportajda uluslararası hastaların geldikleri ülkeleri şu şekilde sıralamıştır:

- Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Hollanda, Avustralya,
- Almanya, Avusturya, İsviçre gibi Almancanın konuşulduğu ülkeler,
- Libya başta olmak üzere Arap ülkeleri ve Irak, Suriye gibi Ortadoğu ülkeleri,
- Balkanlar ve Rus bölgesi, Türkmenistan ve Özbekistan (age, s. 80).

Sağlık turizmi için farklı ülkelere gelen turistler Öztürk'ün röportajdan elde ettiği bilgilere göre diş tedavisi, checkup, ameliyat, estetik operasyonlar, organ nakli, kanser tedavisi, saç ekimi gibi hizmetlerden faydalanmak için Türkiye'yi tercih etmektedirler. Türkiye'yi tercih etmelerinin bir diğer sebebiyse sağlık turizminin Türkiye'de Avrupa ülkelerine oranla daha uygun olmasıdır.

Sağlık Bakanlığı'nın 2017 yılında resmi gazetede yayınladığı *Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik*'e göre sağlık tesisinde sağlık turistinin kayıt, kabul, teşhis, tedavi, faturalandırma, taburculuk gibi sağlık biriminde

yürütülen işlemler sözlü çevirmen iş birliği ile yapılmalıdır. Yönetmeliğe göre uluslararası turistlerin tedavi gördüğü sağlık birimlerinde çalıştırılacak sözlü çevirmenlerde lisans düzeyinde mütercim- tercümanlık/çeviribilim bölümünden mezun olma şartı aranmaktadır⁴⁶.

Medikal, termal, spa-wellness türleriyle yabancı, yaşlı ve engelli sağlık turizmi için belli başlı ölçütler göz önünde bulundurularak Ankara, İstanbul, Antalya, Erzurum, Muğla, İzmir ve Diyarbakır şehirlerinden 17 hastane belirlenmiştir⁴⁷. Bu hastanelere birimlerindeki ihtiyaca göre farklı dillerde ve sayılarda tercüman görevlendirilmektedir.

Türkiye’de Erzurum bölgesi özelinde yapılan araştırma sonuçlarına göre 2008 yılında hizmete giren Erzurum Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi yurtdışı hasta birimi 2015 yılının ilk 6 ay verilerine göre 822 yabancı hasta ağırlamıştır⁴⁸. Bu birimde 5 farklı dilde sözlü çevirmenler görev yapmakta ve doktor hasta arasında iletişimi sağlayarak hastanın tedavisi bitene kadar hastaya refakat etmektedir. Erzurum Kamu Hastaneler Birliği’nden elde edilen bilgilere göre en çok talep Türki Cumhuriyetler ve komşu ülkelerinden gelmektedir.

Verilen bilgiler kapsamında gelecek yıllarda da bu talebin artması beklenmektedir. Erzurum Kamu Hastaneler Birliği Genel Sekreteri Prof. Dr. Fazlı Erdoğan’ın açıklamasına göre İngilizce, Arapça, Azerice, Farsça ve Almanca gibi dilleri bilen tercümanlar sayesinde yabancı sayısında artış olduğunu belirtti. Bu durumda Türkiye’ye gelen yabancıların amatörlerle değil uzman sözlü çevirmenlerle doğru iletişim sağlanmasını yani kendi dillerinde hizmet beklediği ortaya çıkmaktadır. Erzurum’a gelen hastalarla yapılan röportajlarda verilen bilgilere göre hastalar için refakatçi konumundaki tercüme hizmeti büyük önem taşımaktadır⁴⁹.

Hastaneler dışında sağlık turizmi kapsamında Uluslararası Hasta Destek Birimi kurularak 7 gün 24 saat kesintisiz 6 dilde (Almanca, Arapça, İngilizce, Rusça, Farsça,

⁴⁶ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170713-3.htm> Erişim Tarihi: 13.02.2018

⁴⁷ https://www.ntv.com.tr/yasam/mersin-saglik-turizmine-hazir,yL_fcFTJGkuypSOFJSDrWQ Erişim Tarihi: 22.04.2019

⁴⁸ <http://www.saglikaktuel.com/haber/erzurum-beahde-yilin-ilk-6-ayinda-822-yabanci-hasta-tedavi-oldu-47745.htm> 15.02.2018

⁴⁹ <https://www.medimagazin.com.tr/ozel-saglik/tr-hastanede-tercuman-istihdam-edildi-9-681-53839.html> Erişim Tarihi: 13.02.2018

Fransızca) hizmet verilmektedir. Sağlık Bakanlığı'nın yazısına göre bu hat üzerinden gerek gelen telefon çağrılarının tercüme edilmesi gerekse ihtiyaca göre danışmanlık, öneri ve şikâyetlerin kayıt altına alınması gibi hizmetler verilmektedir⁵⁰. Sağlık Bakanlığı Proje Yöneticisi Dayıoğlu'nun Genç Tercümanlar Çalıştayı'nda verdiği bilgilere göre sağlık turizmi alanında son yıllarda en çok çağrının Arapça, İngilizce, Almanca ve Rusça dillerinden geldiğini belirtmiştir (2015, s. 83).

Dayıoğlu sağlık turizmi alanında 2023 yılında 750 bin kişiyi sağlık turisti olarak misafir etmeyi planladıklarından bahsederek tercümanların önemini vurgulamıştır. Dünya çapında sağlık turizmi alanında tercih sebebi hastane hizmet kalitesinin yanı sıra iletişimin sağlanabilmesi için tercüme hizmetidir. Eğer hedef gelecekte bu kadar büyükse sözlü çevirmenlerin de rolü büyük olacaktır. Her ne kadar İngilizce küresel bir dil olsa da dünyadaki herkesin bu dile hâkim olması beklenemez. Aynı zamanda ülkemizde sağlık kurumlarında çalışan tüm personelin İngilizceye hâkim olması da beklenemez.

Dünyanın bir numaralı sağlık turizmi destinasyonu olan Tayland'da hastane hizmeti kapsamında 52 dilde sözlü çeviri hizmeti vermektedir⁵¹. Özellikle söz konusu sağlık olduğunda sağlık turistleri tedavi süreci öncesinde ve tedavi sürecinde iyi anlaşılacak istemektedirler. Tayland örneğinde olduğu gibi yabancı turistlerle ilgili iletişim sorunun giderilmesi durumunda Türkiye gelecekte sağlık turizmi açısından daha çok tercih edilen ülkeler arasında yer alacaktır. Bunun yanı sıra uygun sağlık hizmeti ücretleriyle ve gelecekte daha cazip bir ülke konumuna gelecektir. Böyle bir standardın Türkiye'de de sağlanabilmesi için farklı dilleri konuşan sağlık turistleri için farklı dillerde hizmet veren sözlü çevirmenlerin yetiştirilmesi gerekmektedir.

⁵⁰ <http://khgm.saglik.gov.tr/Dosyalar/2e991f55027e430289837f94f6d3fc62.pdf> Erişim Tarihi: 13.02.2018

⁵¹ Genç tercümanlar çalıştayı. (2015). Ankara: Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. S.83

BÖLÜM 2: BİR MESLEK VE ARAŞTIRMA OLARAK SÖZLÜ ÇEVİRİNİN GELİŞİMİ

Çalışmanın bu bölümünde sözlü çeviri mesleğinin tarihsel gelişimine yönelik bilgi verilecektir. Tarihin farklı dönemlerinden günümüze kadarki süreçte sözlü çeviri mesleğinin nasıl ortaya çıktığı, hangi alanlarda kullanıldığı, sözlü çevirmenlerin sosyal statüleri ve mesleki anlamda nasıl bir gelişim gösterdiği hakkında bilgilere yer verilecektir. Ardından sözlü çeviri araştırmalarının gelişimi ele alınmıştır. Sözlü çeviri araştırmalarının ne zaman başladığı ve hangi disiplinlerin sözlü çeviri araştırmalarına katkı sağladığı ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Sözlü çeviri mesleğinin gelişime ek olarak sözlü çeviri piyasasının nasıl oluştuğu ve güncel durumu hakkında da bilgi verilmeye çalışılacaktır. Böylelikle bu bölümde sunulan bilgilerle sözlü çeviri disiplinine yönelik genel bir bakış açısı sunulacaktır.

2.1. Tarihsel Süreçte Sözlü Çeviriye Genel Bir Bakış

Arkeolojik ve tarihsel araştırmalardan edinilen bilgilere göre sözlü ve yazılı çeviri faaliyetleri yüzyıllardır gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan sözlü çeviri mesleği insanlık tarihinde en eski ve yaygın mesleklerden biri olarak kabul görmektedir. Ancak sözlü çeviri faaliyetinin yazının bulunmasından önce icra edilmeye başlamış olması ve buna bağlı olarak yeterli kanıtların bulunmaması sebebiyle meslekle ilgili detaylı bilgilere ulaşamamaktadır (Kutz, 2010, s. 15). Çeviri tarihi araştırmalarına göre sözlü çevirinin yazılı çeviriden önce başladığı gerçeği M.Ö. 3000’li yıllara ait Eski Mısır dönemindeki piramitlerde yer alan metinlerden anlaşılmaktadır (Kalina, 2002, s. 30). Ancak sözlü olarak icra edilen bu meslekle ilgili çok fazla kanıt bulunmamaktadır.

Sözlü çevirmenler ilk başlarda farklı toplumlar arasında; sonrasında devletler, krallıklar ve imparatorluklar arasında iletişim sağlamıştır. İletişimin sağlanması adına gitgide artan sözlü çeviri talepleri bu işin meslek olarak daha çok kabul görülmesini sağlamıştır.

Geçmiş dönemlerde Sümerler, Babiller, Süryaniler ve Hititler gibi farklı dillere sahip olan milletler kültürel, ekonomik, politik ve askeri konular hakkındaki görüşmelerini yabancı dil eğitimi olan diplomatlar sayesinde gerçekleştirmiştir. Antik dönemde

dragoman⁵² olarak adlandırılan sözlü çevirmenler toplumsal bir sınıfı oluşturmaktaydılar (Kalina, 2002, s. 30).

Tarihte sözlü çevirmenin oynadığı rol ve edindiği sosyal statü dönemden döneme değişim göstermiştir. Kutz'a (2010) göre tarihte sözlü çevirmenler iki gruba ayrılarak incelenebilir. İlk grubu köleler veya savaş ile ele geçirilmiş kişiler oluştururken ikinci grubu ise yabancı dili konuşulduğu ülkede öğrenmiş yerliler oluşturmaktaydı. Diğer bir deyişle, sözlü çevirmenler geçmişte genellikle topluma kazandırılan köleler ve toplumun alt tabakasından olan insanlardan oluşmaktaydı. Bunların dışında kralların ve sultanların emrinde çalışan ve bu sebeple yüksek bir makama sahip olan sözlü çevirmenler de bulunmaktaydı (Kutz, 2010, s. 15). Buna bir diğer örnek ise Osmanlı döneminde büyük imtiyazlara sahip olan çevirmenlerdir⁵³.

Kautz'un (2002) sözlü çeviri tarihi ile ilgili verdiği bir diğer örnek İ.Ö. 3000'li yıllarda Mısırlılar ve komşu ülkeler arasındaki iletişimde önemli rol oynayan sözlü çevirmenlerdir. Sözlü çevirmenler meslekleri sayesinde aristokrasi sıralamasında yükselmiştir. Özellikle tanrılar ve insanlar arasında iletişimi sağladıkları için dini konularda önemli bir role sahip olmuşlardır (Kautz, 2002, s.29). Bunun yanı sıra aristokrat ailelerin çocukları, eğitim (genel eğitime ek olarak yabancı dil eğitimi) görebildikleri için sözlü çeviri yapabilecek diğer bir kesimi oluşturmaktaydı.

Geçmişte sözlü çeviri yapılan alanlar; diplomatik görüşmeler, ticari ilişkiler, hukuki işlemler, göç, yabancı devletlerdeki elçilik ve konsolosluk işlemleri gibi konulardan oluşmaktaydı. Geçmişteki sözlü çeviri alanları günümüz koşullarıyla değerlendirildiğinde iletişim gereksiniminin değişmediği sadece yeni koşullara uygun yeni alanların eklendiği söylenebilir.

Bunun dışında Kalina (1998; 2002) eski çağlarda yapılan çevirilerin kısa bölümler halinde ve cümle cümle yapılan görüşme çevirilerinden oluştuğunu belirtmektedir. Kalina'ya göre sözlü çeviri eğitimi çok eskilere dayanmaktadır. 1000 yılında Asya'da sözlü çeviri eğitiminin varlığından söz edilmektedir. Daha sonraları 12.yy'da Fransa Kralı'na, mezunlarının Haçlı Seferleri'ne katılabileceği bir sözlü çevirmenler okulu

⁵² Doğuda diplomatik görüşmelerde, konsolosluk görüşmelerinde ve ayrıca seyahat rehberi olarak görev alanlara verilen isim

⁵³ Bu kapsamda Edmond Cary (1956), Alfred Hermann (1952), Kurz (1985), Vermeer (1992), Eruz (2010) ve Kayaoğlu (1998) sözlü ve yazılı çeviri tarihiyle ilgili önemli inceleme yapan araştırmacıların arasında yer almaktadır.

kurulması tavsiye edilmiştir. Avrupa'daki ilk dragoman okulu o zamanki adıyla Konstantine'de kurulmuştur ve bu okulun mezunları orduda istihdam edilmiştir (Kalina, 2002, s.30).

2.1.1. Günümüz Sözlü Çeviri Mesleğinin Gelişimi

Günümüz sözlü çeviri mesleğinin gelişimi konferans çevirmenliğinin tarihi ile yakından ilgilidir. Konferans çevirmenliğinin gelişimi 19. yüzyıla dayanmaktadır. Bu yüzyılda Kızıl Haç ve Dünya Posta Birliği gibi kuruluşlar tarafından ilk büyük uluslararası kongre düzenlenmiş, ayrıca bilimsel kongrelerin sayısı artmıştır. Bunun yanı sıra Kutz'un verdiği bilgilere göre, İspanya ve İngiltere arasındaki barış antlaşmaları ve Birinci Uluslararası Amerikan Konferansı, sözlü çeviri hizmetlerini ön plana çıkaran ilk organizasyonlar arasında yer almaktadır (Kutz, 2010, s. 46).

Dönemin ortak iletişim dili Fransızca olduğu için ilk sözlü çeviri etkinlikleri Fransızca üzerinden yapılmış ve böylelikle diğer dillerden sözlü çeviri faaliyeti kısıtlanmıştır. Bu durum, Birinci Dünya Savaşı'nın ardından ateşkes komisyonlarında Fransa, İngiltere ve Almanya'nın da yer almasıyla birlikte farklı dillerde sözlü çeviri hizmetinin önem kazanması sonucunda değişmiştir (Doğan, 2009, s. 18-19). O dönemde diplomasi dili olan Fransızcanın yanında İngilizce ve Almancanın da yer alması, Fransızcanın diplomasi dili olarak etkisinin azalması anlamına gelmiştir. Bu süreç içerisinde sözlü çeviri gereksinimi artarak çeviri hizmetlerinde talep artışı gözlemlenmiştir. Kuruluşlar, kendilerini uluslararası alanlarda tanıtmak ve bu organizasyonlara katılan yabancı misafirler de ilgili yeni kuruluşlar hakkında bilgi edinmek için sözlü çeviri hizmetine ihtiyaç duymuşlardır. Bu gereksinimle birlikte sözlü çeviri hizmeti uluslararası iletişimin önemli bir parçası haline gelmiştir (bkz. Feldweg, 1996; Kalina, 1998; Doğan, 2009; Kutz, 2010).

Konferans çevirmenliğinin başladığı dönemde henüz çeviri eğitimi olmadığı için ilk konferans çevirmenleri profesyonel anlamda sözlü çevirmen değildiler. Bu dönemlerde sözlü çeviri yapan kişilerin iyi eğitim almış, genel kültürü ve yabancı dile hâkimiyeti yüksek gazeteci, tarihçi, bilim adamı, politikacı, doktor gibi çeşitli meslek dallarından kişiler olduğu görülmektedir. Yapılan ilk sözlü çeviri girişimlerinde başarılı olan kişiler dışişleri bakanlığı gibi kuruluşlarda sözlü çevirmen olarak görev almışlardır. Bu girişimler sayesinde sözlü çeviri mesleğinin temelleri atılmıştır. Ancak

sözlü çevirinin çok yoğun olmaması ve konferans çevirmenliğinin teknik bakımdan henüz gelişmemiş olması bu süreci yavaşlatmıştır (Feldweg, 1996, s. 11-12).

Doğan'a göre ardıl çeviri, andaş çeviriden önce başlamıştır. Andaş çevirinin ilk adımları İkinci Dünya Savaşı öncesinde kürsü altından "hushaphone" adı verilen bir sistemle atılmaya başlanmıştır. Yine Doğan'a göre, farklı kuruluşlara ve örgütlere üye olan ülkelerin talepleri doğrultusunda çok dilli bir ortam oluşmaya başlamış ve sözlü çeviri gereksinimi artmıştır. Böylelikle Fransızca ve İngilizce dışında İspanyolca, Rusça ve Çince de iletişim gereksinimi doğmuştur. Ardıl çevirinin çok fazla vakit alması çok uluslu toplantılarda andaş çevirinin daha çok tercih edilmesine sebep olmuştur (Doğan, 2009, s. 20-23).

İlk andaş çeviri 1920'li yılların sonunda Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) bir toplantısında denenmiştir. Daha sonraları 1930'lu yıllarda Milletler Cemiyeti toplantılarında ve 1936 yılında Belçika parlamentosunda andaş çeviri uygulanmaya devam edilmiştir⁵⁴. Gerçek anlamda andaş çevirinin dönüm noktası ise 1945/46 yıllarında Nürnberg Mahkemeleri'nde yaşanmıştır. Andaş çeviri tüm teknik aksamıyla ve baştan sona ilk kez, Nürnberg'deki Kasım 1945 - Ekim 1946 tarihleri arasında yapılan Savaş Suçları Mahkemesi duruşmalarında kullanılmıştır. Bu gelişme konferans çevirmenliği mesleğine önemli katkılar sağlamıştır. Nürnberg Mahkemeleri sadece Almanya'yı değil aynı zamanda bütün dünyayı ilgilendiren bir konuydu. Dolayısıyla, Nazi savaş suçlularının yargılandığı duruşmalarda ABD, Büyük Britanya, Fransa ve Rusya müttefik kuvvetleri de bulunmaktaydı (Feldweg, 1996).

Feldweg (1996) Nürnberg Mahkemeleri'nde kullanılan donanımların bugünkünden farklı olduğunu ve sözlü çevirinin, konuşmacının yakınında kurulu olan tribünlerde yapıldığını belirtmektedir. Nürnberg Mahkemeleri'nde görevlendirilen sözlü çevirmenler daha önceden olduğu gibi sözlü çeviri eğitimi almayan kişilerden oluşmaktadır ve uyguladıkları eşzamanlı çeviri tekniği ve donanımlarla geleceğin mesleği olan konferans çevirmenliğinin temelini atmışlardır.

1951 yılında Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda bir araya gelerek Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kurmuştur. Başlangıçta topluluğun 4

⁵⁴ https://www.ab.gov.tr/files/ceb/Ceviri_Platformu_Resimleri/platform_bildirileri.pdf , https://europa.eu/european-union/about-eu/history_de Erişim Tarihi: 16.04.2018

resmi dili olmasına karşın bu durum yıllar içerisinde daha çok üyenin katılımıyla çok dilli ve çok kültürlü bir yapıya bürünmüştür. 1 Kasım 1993 tarihinde Maastricht Antlaşması ile kurulan Avrupa Birliği'nde birçok organizasyon, antlaşma ve görüşmelerin yapıldığı toplantılar düzenlenmiş ve iletişimin her ülkenin kendi dilinde sağlanması hedeflenmiştir. Avrupa Birliği, çok dilli yapısıyla dünyanın en çok yazılı ve sözlü çevirmen istihdam eden kurumudur. Günümüzde Bulgaristan ve Romanya'nın da katılımıyla topluluğun resmi dil sayısı 28'e yükselmiştir⁵⁵.

Avrupa Birliği ve diğer uluslararası örgütler (EWG, UNESCO, GATT, FAO, WHO, OECD, ICAO vs.) için sözlü çeviri faaliyetleri oldukça önemlidir. Bu organizasyonlarda sözlü çevirmenler, mikrofonları ve kulaklıklarıyla kabinde yerlerini almaktadır. Aynı zamanda sıklıkla düzenlenen özel toplantılar ve kongrelerde sözlü çevirmenler görevlendirilmektedir. Bununla birlikte uluslararası konferanslarda kullanılan dillerin sayısı günden güne artmaktadır. Bunun sonucunda, toplantı ve kongrelerde 4-6 sözlü çevirmenin aynı anda görev alması artık alışılabilir bir durum olmuştur. 1990'lı yıllarda Almanya gibi Avrupa devletlerinin AB üyesi olmayan devletlerle ticari anlaşmalar yapması ve diplomatik ilişkilere girmesiyle Fransızca ve İngilizcenin dışında Rusça ve Japonca gibi başka diller de sözlü çeviri yapılan diller arasına girmiştir⁵⁶.

2.2. Sözlü Çeviri Araştırmalarının Gelişimi

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle sözlü çeviri araştırmalarının tarihsel gelişimi açıklanacaktır. Ardından, sözlü çeviri araştırmalarının bugünkü durumu, alandaki araştırmacıların çalışmaları dikkate alınarak betimlenmeye çalışılacaktır. Böylelikle sözlü çeviri disiplinine yönelik genel bir bakış açısı sunulacaktır.

Sözlü çeviri araştırmalarının tarihsel gelişimi dışında “sözlü çevirinin genel çeviri kuramları arasındaki yeri, bilişsel süreçler, söylem” gibi araştırmalar da sözlü çeviri alanının konuları içerisinde yer almaktadır. Ancak kuramsal yaklaşımlar konusunda derin ve detaylı bilgi verilmesi çalışmanın kapsamı dışında kaldığı için, bu bölümde bu konulara yer verilmemiştir. Bu bölümde hedeflenen sözlü çeviri araştırmalarının güncel durumu hakkında genel bir bakış açısı sunulmasıdır.

⁵⁵ <https://ab.gov.tr/105.html> Erişim Tarihi: 22.04.2018

⁵⁶ Interpreting and translating for Europe, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/en_print_2016.pdf, Erişim Tarihi: 23.04.2018

Sözlü çeviri yazılı çeviriden daha eski bir uğraş olmasına karşın sözlü olarak yapıldığı için bu etkinliğe dair herhangi bir kanıtın olmadığı literatürde sıkça dile getirilmektedir (bkz. Feldweg, 1996). Eski dönemlerde duvar resimlerinden elde edilen bilgiler bu etkinliğin çok eskilerden beri yapıldığına dair bir işarettir (Kutz, 2010, s.25-26). Sözlü çeviri sadece bir kere sunulan ve zaman sıkıntısından dolayı üzerinde düzeltme yapmanın nerdeyse mümkün olmadığı kaynak dildeki sözlü metnin hedef dile çevrilmesidir. Buradan da sözlü çevirinin ne kadar karmaşık bir süreç olduğunu ve aslında yazılı çeviriden birçok yönüyle farklı olduğu anlaşılmaktadır.

Yazılı ve sözlü çeviri, çeviri sürecinin farklı özelliklerine ve etkenlerine sahip iki farklı türüdür. Genel bir çeviri kuramı olarak sunulan Skopos Kuramı (Reiss ve Vermeer, 1984) ve Çeviriye Yönelik Eylem Kuramı'nın (Holz-Mänttari, 1984) hem yazılı hem de sözlü çeviri olgusunu ve süreçlerini betimleyerek her iki alan için de kuramsal bir çerçeve oluşturduğu iddia edilmektedir. Buna karşın genel çeviri kuramı olma iddiaları Kalina (1998), Kurz (1996), Pöhhacker (2000), Kutz (2010), Doğan (2009), Büyüknisan (2009), Ersoy (2016) gibi sözlü çeviri alanında çalışan araştırmacılar tarafından incelenip eleştirilmiştir. Bu araştırmacılar genel çeviribilim adı altında yapılan bilimsel araştırmaların ve oluşturulan kuramların kapsayıcılığını sorgulayarak yetersiz bulmuşlardır.

Sözlü çeviri alanı farklı yöntem ve türlerden oluşmaktadır. Özellikle konferans çevirmenliği, dünyada giderek artan bir gereksinim haline gelmesiyle birçok araştırmacı tarafından ele alınarak betimlenmeye çalışılmıştır. Bu artan gereksinimle konferans çevirmenliği eğitiminin önemi ortaya çıkarak sözlü çeviri kalitesi, süreci ve çalışma koşullarına yönelik çalışmalara duyulan ihtiyaç artmıştır. Aynı zamanda sözlü çeviri farklı disiplinlerin de ilgisini çekerek disiplinler arası araştırmaların konusu olmuştur (Pöhhacker, 2004, s.28). Bunun dışında sözlü çeviri literatüründe ele alınan araştırmalar bilişsel süreçler, profesyonellik/meslek, kalite ve eğitbilimsel, vb. konular olarak sıralanabilmektedir.

Gile (2001) sözlü çeviri araştırmalarının gelişim sürecini dört dönemde ele almaktadır. İlk dönemde sözlü çeviri alanındaki araştırmalar 50-60'lı yılların başında Herbert (1952; 1954), Rozan (1956), Ilg (1959), Seleskovitch (1962), Van Hoof (1962) ve diğer sözlü çevirmenler tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmalarında sözlü

çevirinin nasıl yapıldığına ve sözlü çeviri sürecine dair fikirlerini dile getirerek sözlü çeviri araştırmalarını başlatmışlardır.

Bu dönemde mesleki tecrübeleri konu alan ve eğitim için önerilerin bulunduğu bir dizi kitap yayınlanmıştır. Ancak araştırmacılar kendi tecrübelerinden yola çıkarak "not alma teknikleri" gibi konularla bakış açılarını sınırlandırmaları, araştırmalarında bilimsel bir temel oluşturulamamasına sebep olmuştur. Sözlü çeviri alanıyla ilgili ilk disiplinler arası araştırma Paneth (1957) tarafından yürütülmüştür (Gile, 2001, s. 1). Ancak yukarıda adı geçen araştırmacılar tarafından ortaya atılan fikirlerin bilimsel bir geçerlilik iddiası bulunmamaktadır. Bu dönemde araştırmacıların kendi tecrübelerini temel alarak yaptıkları çalışmalar gelecekteki sözlü çeviri araştırmalarına ışık tutmuştur.

İkinci dönemde dilbilim ve psikoloji alanından gelen araştırmacılar kendi paradigmalarını sözlü çeviriyi anlamak için uygulamışlardır. Bu dönemde gerçekleşen sözlü çeviri araştırmalarında psikoloji, psiko-dilbilim ve nörobilim gibi farklı disiplinlerden gelen araştırmacılar sözlü çeviriye kendi bilimlerinin kuram ve yöntemlerini uygulamıştır. Sözlü çevirinin diğer disiplinler tarafından ele alınma sebebi ise sözlü çevirinin yeni bir araştırma alanı sunmasıdır. Bu dönemdeki araştırmacılar, kendi disiplinleri için araştırma yaparken edindikleri bulgularla sözlü çeviri araştırmalarına katkı sağlayarak sözlü çeviri araştırmalarına deneysel bir bakış sağlamışlardır (Kutz, 2010, s. 109-110, Kalina, 1998, s. 31-35). Bu dönemde sözlü çeviri araştırmalarına katkı sağlayan psikolog ve psiko dilbilimciler Paneth (1957), Triesman (1964), Goldman-Eisler (1967; 1972), Barik (1969; 1971), Gerver (1972; 1976) olarak sıralanabilir. Özellikle Gerver, psikolojik bir bakış açısıyla sözlü çeviri alanında uzun süre araştırma ve deney yapmıştır (Gile, 1992, s.1). Psikoloji disiplini sözlü çeviri ile ilgili araştırma yapan ilk bilimsel alanlar arasındadır. Psikoloji düşünme, hissetme, konuşma, anlama, hafıza, davranış ve duygular gibi çeşitli konular üzerinde çalışan bir bilim dalıdır (Kutz 2010, s.110). Bu konular çerçevesinde sözlü çeviri etkinliği ele alınarak konuşmacının konuşma hızı ve bunun sözlü çeviriye etkisi, duyma ve duyduğunu zihinde çözümleme, zaman aralıkları, duyma ve andaş çeviri gibi süreç odaklı konular hakkında çalışmalar yapılmıştır (Kalina, 1998, s. 58-62). Psikolojiden gelen araştırmacıların yukarıda sayılan konuların dışında dilbilimcilerle birlikte dilde söz ve ses uyumu ve beden dili, konuşmacı ve hedef kitle arasındaki

kültür ve bilgi seviyesi farkı ve sözlü çeviri çalışma koşulları gibi konular üzerine de çalışmalar yürütmüştür (Kutz, 2010, s. 111). Bu dönemde yapılan disiplinler arası deneysel çalışmalar ile sözlü çeviri süreçlerine dair daha derin bilgiler edinilmiştir.

Gile, üçüncü dönemin 70'li yılların başlarından 80'li yılların ortalarına kadar sürdüğünü belirtmektedir. Bu dönemde hem akademide hem de piyasada çalışan kişilerin sözlü çeviri alanında araştırmalar yaptığı görülmektedir. Bu dönemde diğer disiplinlerden sözlü çeviri araştırmalarına neredeyse hiç katkı yapılmadığı gözlemlenmektedir (Gile, 1992, s.1). Sözlü çeviri mesleğini uygulayan ve aynı zamanda sözlü çeviri üzerine araştırma yapan kişiler arasında olan Kurz, aynı zamanda sözlü çeviri alanında doktora yapan ilk konferans tercümanlarından (Pinter, 1969'den aktaran Pöchhacker ve Shlesinger, 2002, s. 312).

Bu dönemde en yoğun çalışmalar Paris'teki ESIT⁵⁷'te gerçekleştirilmiştir. Çoğu ESIT'te hazırlanan 10'dan fazla doktora tezi ile alandaki kuramsal araştırmalar yoğunlaşmıştır. Araştırmaların çoğunun kendileri de sözlü çevirmen olan araştırmacılar tarafından yapılmasına rağmen çoğunun deneysel değil kuramsal olduğu söylenebilir. Buna ek olarak, ESIT'teki araştırmacılar hariç çoğu araştırmacı dil problemi, siyasi engeller, kişisel tutum ve bilimsel araştırma yapma yöntemlerinden yoksun olmaları sebebiyle birbirinin araştırmalarından haberdar olamamıştır. Bu yüzden bu çalışmalar, bilimsel dayanakları yeterince sağlam olmadığı gerekçesiyle sonraki dönemlerde eleştiriye maruz kalmışlardır (Gile, 1992, s. 2; 1995, s. 18-19).

Gile'e göre, 80'li yılların sonundan itibaren sözlü çeviri araştırmaları alanında yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönemde sözlü çevirinin anlaşılması ve tanımlanması adına daha bilimsel ve daha disiplinler arası iş birliğine dayalı araştırmalar gerçekleştirilmiştir (Gile, 1992, s. 1). Günümüzde sözlü çevirmen olarak da çalışan araştırmacılar sözlü çeviri ile ilgili araştırmalarını yapmak için çoğunlukla yazılı çeviri ve bilişsel bilimlerin konu ve bulgularından faydalanmaktadırlar. Böylelikle sözlü çeviri alanında farklı disiplinlerle ortak çalışmalar yürütülmektedir. Bunun yanı sıra son yıllarda daha gerçekçi sonuçlar elde etmek amacıyla sözlü çeviri araştırmalarında deneysel çalışmaların sayısı artmıştır. Diğer dönemlerin aksine bu dönemde

⁵⁷ École Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs (ESIT) (Sorbonne Nouvelle Üniversitesi'ne bağlı Yazılı ve Sözlü Çevirmenler Yüksek Okulu). <http://www.univ-paris3.fr/ecole-superieure-d-interpretes-et-de-traducteurs-esit--23131.kjsp>, Erişim Tarihi: 18.06.2018. Anlamı Yorumlama Kuramı'nı oluşturan Lederer ve Seleskovitch (1984) bu okulun öğretim üyeleri arasındadır.

araştırmacılar birbirleriyle bilimsel iletişim sağlamıştır (Gile, 1994, s. 4). Bu dönemde sözlü çeviriyi bilimsel temelde betimleme ve süreç olarak tanımlama amacıyla Gile (1992; 1995; 2009), Kurz (1996), Pöchhacker (1994; 2003; 2010), Kalina (1998) ve Kutz (2010) gibi araştırmacılar bu alana önemli katkılarda bulunmuştur. Sözlü çeviri etkinliğini tanımlamaya ve anlamaya yönelik araştırmalarla, sözlü çeviriyi bilimsel açıdan temellendirmenin yanı sıra eğitbilimsel veriler elde edilmiştir.

2.1.2. Türkiye’de Sözlü Çeviri Araştırmaları

Türkiye’deki sözlü çeviri alanında akademik araştırmalar 90’lı yılların ilk yarısında başlamıştır. Altay (1991) sözlü çeviri üzerine ilk bilimsel çalışma yapan araştırmacıdır. Bu dönemde sözlü çeviri araştırmaları için oluşturulan bilimsel çalışmalara Doğan (1995), Coşkun (1995) ve Aksoy (1995) ve Derkunt (1995) tarafından katkılar sağlanarak Türkiye’nin ilk sözlü çeviri araştırmaları yapılmıştır (Doğan, 2009, s. 42). Bu araştırmacılara ek olarak Diriker (2001) ve Tahir Gürçağlar (2001) sözlü çeviri alanında ilk doktora tezlerini savunmuşlardır.

Bu çalışmaların yanı sıra 1999’da yaşanan iki deprem sebebiyle Türkiye’ye gelen yabancı kurtarma ekiplerini doğru bilgilendirme ve yönlendirme amacıyla örgütlü ve eğitimli bir çevirmen ekibiyle iletişim konusunda yardım edebilmek adına Kurultay, Bulut ve Kahraman önderliğinde Afette Rehber Çevirmenlik Projesini⁵⁸ başlatılmıştır.

Günümüzde Türkiye’de sözlü çeviriyle ilgili yapılan güncel araştırmalarda farklı konular ele alınmıştır. Bunlar arasında iltica sürecinde çeviri ile Kahraman (2010), genel çeviribilim ve sözlü çeviri araştırmaları arasındaki ilişki ile Büyüknisan (2010) ve konferans çevirmenliğini araştırmasına konu edinen Özkaya (2015) yer almaktadır. Yukarıda belirtilen doktora tezlerinin yanı sıra son yıllarda Türkiye’de Türkçe ve İngilizce olmak üzere bu alanda birçok yüksek lisans tez çalışmasının yapıldığı gözlemlenmektedir.

2.2. Sözlü Çeviri Piyasası ve İşletmeleri

Daha önceki bölümlerde de bahsedildiği üzere sözlü çeviri geçmişten günümüze kadar devam eden en eski meslekler arasında yer almaktadır. Sanayi Devrimi’nin hız kazanması, Birinci Dünya Savaşı’nın ardından yapılan görüşmeler ve kurulan örgütler

⁵⁸ ARÇ projesi hakkında daha ayrıntılı bilgi için <http://www.ceviridernegi.org/arc.html> Erişim Tarihi: 22.05.2018

çeviriye olan ihtiyacı arttırarak sözlü çeviri piyasasının temelini oluşturmuştur. Uluslararası platformlarda gerek ticari gerekse siyasi anlamda ihtiyaç duyulan iletişim sayesinde sözlü çeviriye olan gereksinim gün geçtikçe artış göstermiştir. Böylelikle çeviri piyasası özellikle İkinci Dünya Savaşı'nın ardından bir ivme kazanmıştır. AB ve Birleşmiş Milletler gibi diğer örgütlerde gerçekleşen çeviri hacmi ise sözlü çeviri piyasasındaki talebi arttırmaktadır.

Küreselleşmeyle uluslararası ticaret, diplomasi, tıp, hukuk, teknik vb. alanlarda çeviri ihtiyacının arttığı gözlemlenmektedir. Bu ihtiyacın devamı olarak gelecekte hızla ilerleyen teknolojiyle birlikte yeni uzmanlık alanlarının oluşacağı ve ülkeler arası rekabetle yeni alanların yanı sıra yeni dillerin dünyaya hâkim olacağı düşünüldüğünde çeviri ihtiyacının devam edeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Her ne kadar ilerleyen teknoloji sayesinde yapay zekâ uygulamaları çeviri yapılırken çevirmene destek verse de henüz bir çevirmenin yerini alabilecek durumda olmadığı söylenebilir. Tüm bu gelişmeler göz önüne alındığında, yazılı ve sözlü çevirinin günlük hayatın her alanında varlığını hissettirmeye devam edeceği söylenebilir.

Türkiye'de çevirmenliğin meslekleşmesi ve sektörel anlamda gelişmesi için çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Türkiye Konferans Tercümanları Derneği ve Çeviri İşletmeleri Derneği Türkiye'deki en etkin çeviri dernekleri olmalarının yanı sıra, mevcut tez çalışması kapsamında da önem taşımaktadırlar.

Meslek ve çalışma koşullarının uluslararası standartlarda uygulanması amacıyla 1969 yılında kurulan Türkiye Konferans Tercümanları Derneği, konferans çevirmenliğini Türkiye'de temsil eden tek meslek örgütüdür. TKTD'nin amacı bu mesleği icra eden sözlü çevirmenlerin haklarını korumaktır. Bu amaçla meslekte bir standardın uygulanması için varlığını sürdürmektedir. Bunun yanı sıra eğitim konusunda da eğitim kurumlarına destek olarak uluslararası standartlarda eğitim alınması için katkı sağlamaktadırlar⁵⁹.

Küreselleşme olgusu varlığını birçok alanda olduğu gibi Türkiye sözlü çeviri piyasasında da hissettirmektedir. Küresel dünyada siyasi ve sosyo-ekonomik alanlardaki iletişim gereksinimi yıllar içerisinde daha da önem kazanarak artmıştır. Böylelikle küresel gelişmelerin sözlü çeviri piyasasını şekillendirdiğini söyleyebiliriz.

⁵⁹ <http://www.tktd.org/tktd-nedir/> Erişim Tarihi: 17.11.2018

Artan talep doğrultusunda sadece çalışma koşulları açısından değil aynı zamanda meslekleşme, meslek etiği, kalite standartları ve çevirmen-akademi-sektör iş birliği gibi konularda da sektör ve meslek örgütleri tarafından gerekli çalışmalar başlatılmıştır. Bu dernekler piyasaya gelen çeviri taleplerinin kaliteli ve eksiksiz karşılanması için gerekli çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmalarla ortak bir standart geliştirerek hem toplumda çevirmen ve çeviri algısına yönelik hem de yapılan çevirinin uluslararası standartlara göre yapılması hedeflenmektedir

Türkiye’de çeviri mesleğini temsil eden derneklerin dışında çeviri sektörünün gelişimi için kurulan dernekler de bulunmaktadır. 2007 yılında kurulan Çeviri İşletmeleri Derneği bunlardan biridir. Çeviri hizmetinde sektör olarak önemli bir yere sahip olan şirketler bu derneğin kurulmasına destek olmuşlardır. Bu derneğin amacı

“...ülkemizdeki çeviri işletmelerinin standartlarını uluslararası düzeye yükseltmek, çeviri işletmeleri arasındaki diyalogu ve iletişimi geliştirmek, etik mesleki değerlerin yerleşmesi ve güçlenmesi için etkin rol oynamak, yeni çevirmenlere ve yeni işletmelere yol göstermek ve tüketici bilincini artırmaktır. Çeviri İşletmeleri Derneği’nin vizyonu ülkemizde faaliyet gösteren çeviri işletmelerini dünya pazarlarına açarak bu pazarlarda tutunmak kaydı ile Türkiye’yi dünyanın çeviri ve yerelleştirme üssü konumuna getirmektir.”⁶⁰

Derneklerin üyeleri bir araya getirmek, iş birliğine teşvik etmek, olası problemler için standart oluşturmak, sektöre ve eğitime katkı sağlamak ve çeviri hizmetinde kaliteyi arttırmak gibi hedefleri bulunmaktadır.

Bu bilgilere göre derneklerin amacı çeviri mesleğini toplumda görünür kılarak haklarını savunmak ve uluslararası standartlara uygun olarak üretilmesini sağlamak olarak özetlenebilir. Sektör örgütleri çeviri piyasasını yönlendirdiği için eğitim açısından önemlidir. Özellikle Bologna sisteminin kabul edilmesiyle piyasa akademisi iş birliğine verilen önem daha çok artmıştır. Bu aşamada meslek ve sektör derneklerinin eğitim kurumlarıyla da iletişim halinde olarak iş birliği yapmaları önem kazanmaktadır.

Çeviri İşletmeleri Derneği tarafından geliştirilen akademi-sektör iş birliği programı ASİP seminerleri, ASİP staj programı ve ASİP kariyer günleri olarak üç ana faaliyet

⁶⁰ <https://www.cid.org.tr/Kurumsal/Sayfa?syfUrl=misyon-ve-vizyon> Erişim Tarihi: 17.11.2018

olarak uygulanmaktadır⁶¹. Ancak bu faaliyetlerin düzenlenme sıklığının yeterliliği eleştiriye açık bir durum oluşturmaktadır.

Yüksek eğitimde önemli bir dış paydaş olan işletme sahipleri ile akademinin iletişimde olması oldukça önemlidir. Gerek yüz yüze gerekse bilimsel bilgi toplama araçlarıyla dernek üyeleri ve piyasada aktif çalışan sözlü çevirmenlerin eğitim kurumlarıyla iletişim halinde olmaları sözlü çeviri alanında gerçekçi verilerle eğitim programlarına şekil verilmesi ve aynı zamanda bu kişilerin eğitimde de yer alması gibi konular bakımından oldukça önemlidir. Bu yüzden seminerlerin dışında daha çok kuramsal bilginin hâkim olduğu sınıf ortamlarında deneyimli sözlü çevirmenler tarafından daha gerçekçi verilerle öğrencinin motivasyonu yükseltilebilir.

Bu bölümde sözlü çevirinin tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Sözlü çeviri mesleğinin bir ihtiyaç haline gelerek profesyonelleşmesiyle sözlü çeviri eğitimi de önem kazanmıştır. Bunun dışında eğitim kurumlarının Bologna sistemine geçiş yapmasıyla birlikte dış paydaş olarak çeviri işletmelerinin yanı sıra eğitim hedefleri ve içerikleri şekillendiren edinçler program yapılandırılmasında önemli bir konu haline gelmiştir. Bir sonraki bölümde müfredat şekillendirmede sözlü çeviri işletmelerinin yanı sıra bir diğer önemli parametre olan sözlü çeviri edinçleri ve sözlü çeviri eğitimi ele alınacaktır.

⁶¹ <https://cid.org.tr/CidProgramlari/Sayfa?syfUrl=asip> Erişim Tarihi: 08.06.2019

BÖLÜM 3: SÖZLÜ ÇEVİRİ EĞİTİMİ VE SÖZLÜ ÇEVİRİ EDİNÇLERİ

Çalışmanın bu bölümünde akademik sözlü çeviri eğitiminin yapısı, edinç araştırmaları ve sözlü çeviri edinç modelleri ele alınarak karşılaştırılacaktır. Dünyada ve Türkiye’de akademik sözlü çeviri eğitiminin ortaya çıkışı ve gelişimi ele alınıp sözlü çeviri eğitimi müfredatının hangi ölçütler çerçevesinde oluşturulduğu üzerinde durulacaktır. Ardından sözlü çeviride ortaya konulan edinç modelleri ele alınarak tezin kuramsal çerçevesi genişletilecektir.

3.1. Dünyada ve Türkiye’de Akademik Sözlü Çeviri Eğitimi

Sözlü çeviri eğitiminin başlangıcını sağlayan koşullar İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Nazilerin yargılandığı Nürnberg Mahkemeleri’nde sözlü çeviri aracılığıyla sağlanan iletişim sayesinde sözlü çevirmenler ilk kez ön plana çıkmıştır. Bu farkındalıkla birlikte artan ihtiyaç doğrultusunda Avrupa’da ve daha sonra dünyanın pek çok ülkesinde önce üniversitelere bağlı çeviri enstitüleri sonraları ise yüksek eğitimde yer alan çeviri bölümleri kurulmuştur. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Avrupa’nın ekonomik bütünleşme girişimleri çeviri gereksinimini arttırmış ve akademik çeviri eğitimi hem Avrupa’da hem de bütün dünyada başlamıştır⁶² (Eruz, 2003, s. 70).

Dünyada akademik çeviri eğitimi 20. yüzyılın sonlarına doğru başlamıştır. Heidelberg Üniversitesi 1932 yılında yazılı ve sözlü çeviri eğitimi vermeye başlayarak bu alandaki ilk kuruluş olmuştur. Daha sonra, 1940’lı yıllarda üniversitelerin bünyesinde, edebiyat fakültelerine bağlı olarak Cenevre (1941), Viyana (1943), Graz (1946), Innsbruck (1947), Germersheim (1947) ve Saarbrücken (1948) Enstitüleri kurulmuştur (Snell Hornby, 1999, s. 31). Antwerp, Brüksel, Kopenhag ve Trieste gibi diğer Avrupa şehirlerinde de kurumlar sözlü çeviri eğitimi vermeye başlamıştır. Bu enstitülerin yanı sıra 1957 yılında Sorbonne’da ESIT ve ISIT⁶³ sözlü çeviri eğitimi kurumları kurulmuştur.

⁶² <http://www.ciuti.org/de/uber-uns/geschichte/> Erişim Tarihi: 20.04.2018

⁶³ Institut Supérieur d'Interprétariat et de Traduction (Sözlü ve Yazılı Çeviri Enstitüsü) <http://www.isitinternational.com/isit-intercultural-studies-management-communication-school/> Erişim Tarihi: 20.04.2018

1962 yılında hem sözlü çeviri alanındaki tecrübelerin aktarımı hem de üye kurumların kendi aralarında iş birliği kurabilmesi ve standart oluşturabilmesi için CIUTI⁶⁴ örgütü kurulmuştur. CIUTI'nin hedefi üniversite düzeyinde profesyonel yazılı ve sözlü çeviri eğitimi sunan kurumların uluslararası daimi gelişimi için eğitime içerik ve kalite standartları bakımından katkıda bulunmaktır. CIUTI, yazılı ve sözlü çeviri eğitiminde kalite açısından karşılaştırılabilir bir yapıyı amaçlamaktadır. CIUTI'nin amacı eğitimin standartlaştırılması ya da tek tipleştirilmesi değil daha çok eşdeğerliliği sağlamaktır⁶⁵.

Avrupa Birliği de çok dillilik politikasını⁶⁶ savunarak bünyesine katılan her ülkenin resmi dilini kendi resmi dillerinden biri olarak kabul etmektedir. Böylelikle yeterli becerilere sahip profesyonel yazılı ve sözlü çevirmenlere ihtiyaç da artmıştır. Artan ihtiyaçla birlikte, sözlü çeviri mesleğiyle ilgili derneklerin kurulması ve programların oluşturulması hızlanmış ve kalite standartları belirlenmiştir. International Association of Conference Interpreters⁶⁷ (AIIC), CIUTI ve European Masters in Conference Interpreting⁶⁸ (EMCI) belirtilen uluslararası kuruluş ve programlar arasında sayılabilir. Örneğin, AIIC'in üyelerine bakıldığında geçmişten bugüne meslek ve eğitim ilişkisinin nasıl değiştiğini görmek mümkündür. AIIC'in 1967 yılındaki üyelerine bakıldığında %50'sinin resmi bir sözlü çeviri eğitimi almamış sözlü çevirmenlerden oluştuğu görülmektedir. Ancak 1981 yılına gelindiğinde dönemin AIIC Başkanı Albert Daly'nin verdiği bilgilere göre, artan talep doğrultusunda mesleki eğitim kurumlarının açılmasıyla birlikte eğitim almamış sözlü çevirmenlerin AIIC'teki üyelik sayısı yıllar içerisinde azalmıştır (Feldweg, 1996, s. 67).

3.1.1. Türkiye'de Akademik Sözlü Çeviri ve Eğitimi

Türkiye'de Ford Vakfı'nın 1959 yılındaki girişimlerinin ardından 1963 yılında TESEV'in girişimleri ve Ford Vakfı'nın desteği ile sözlü çeviri eğitimi için ilk adımlar atılmıştır. Türkiye'nin sözlü çeviri ihtiyacını gidermek adına yurtdışı ayağı olan kurslar yabancı dilde yetkin olan kişiler tarafından verilmekteydi. Ancak bu eğitime katılım az sayıda olmuştur. Yıllar içerisinde sözlü çeviri kursları geliştirilmiştir.

⁶⁴ Conférence Internationale Permanente d'Instituts Universitaires de Traducteurs et Interprètes (Üniversite Düzeyinde Çeviri Eğitimi Sunan Kurumların Uluslararası Daimi Konferansı) <https://www.ciuti.org/>, Erişim Tarihi: 14.06.2019)

⁶⁵ <https://www.ciuti.org/uber-uns/geschichte/?lang=de> Erişim Tarihi: 25.04.2018

⁶⁶ https://europa.eu/european-union/topics/multilingualism_en Erişim Tarihi: 25.04.2018

⁶⁷ <https://aiic.net/node/2379/who-we-are/lang/1> Erişim Tarihi: 25.04.2018

⁶⁸ <https://www.emcinterpreting.org> Erişim Tarihi: 25.04.2018

Doğan, Türkiye’de sözlü çevirinin nasıl başladığına ve ilk tercümanların nasıl bu alanı tercih ettiklerine dair detaylı bilgiler vermektedir (2009, s. 24-36). Küreselleşmenin etkilerini ülkemizde göstermeye başladığı o dönemlerde yabancı dil bilen kişiler öncelikle anlık iletişimi sağlamak amacıyla sözlü çevirmenlik yapmışlardır, daha sonrasında ise sözlü çeviriyi bir meslek olarak icra etmeye başlamışlardır.

1980’lı yıllarda uluslararası ilişkilerin artması sözlü çeviriye duyulan ihtiyacın artmasına sebep olmuştur ve böylelikle Türkiye’de ilk çeviri eğitimi 1982-1983 yılında başlamıştır (Doğan, 2009, s. 37). Küreselleşmenin etkisiyle Avrupa ülkeleri ve Türkiye, hem ticari ilişkilerini hem de siyasi ve kültürel ilişkilerini genişletmek için girişimlerde bulunmuştur. Dolayısıyla uluslararası ilişkiler ve Avrupa Birliği’ne giriş süreci Türkiye’de yazılı ve sözlü çevirmen ihtiyacını arttırmıştır. AB ile yürütülen müzakerelerin ve ileriye dönük Türkiye’nin de bu topluluğun bir parçası olma ihtimalini hem yazılı hem sözlü çevirmen ihtiyacını arttırmıştır. AB, yapısı ve yasaları gereği çok dilliliği savunan bir birliktir. Türkiye’nin AB üyeliğine kabul edilmesi halinde Türkçe birlik içerisinde Almancadan sonra en fazla konuşulan dil olacaktır.

Son yıllarda göç ve iltica süreciyle ilgili gelişmelere bağlı olarak sözlü çevirinin bir türü olan toplum çevirmenliğine duyulan ihtiyacın arttığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bunun yanı sıra sağlık turizmi Türkiye’deki eğitim ve öğrenci değişim programları, tatil bölgelerine yerleşmiş olan Avrupalılar, Orta Doğu ülkelerinden Türkiye’ye gelen savaş göçmenleri ülkemizdeki yabancı toplulukları oluşturmaktadır. Ziyaret amacı ile bulundukları ülkenin diline hâkim olmayan insanlar sağlık, hukuk, emniyet, eğitim alanlarında sosyal hizmet alabilmek için toplum çevirmenlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Avrupa ülkelerinde ve Amerika’da kurumsallaşma adına toplum çevirmenliğinde önemli adımlar atılırken sözlü çevirinin bu alanı ülkemizde henüz kurumsal bir hizmet değildir. Küreselleşmenin yanı sıra yakın zamanda Orta Doğu’da yaşanan çatışmalar sebebiyle Türkiye coğrafi konumundan dolayı bir geçiş yolu olarak çok fazla mülteci barındırmaktadır. Bu gelişmeler Türkiye’de toplum çevirmenliğinin ön plana çıkmasına yol açmıştır. Güven’in (2015, s. 75) verilerine göre Türkiye’de bir yılda 929 bin 124 doktor-hasta görüşmesinde çeviriye gereksinim duyulmuştur. Çeviriye gereksinim duyan Türk vatandaşları, iyi derece Türkçe bilmeyen Kürtlerdir. Güven tarafından yapılan bu hesaplama yabancılar dâhil

edilmemiştir. Özellikle 2011'den bu yana Suriye'den Türkiye'ye göç edenlerin sayısı arttıkça sağlık sektöründeki çevirmen gereksinimi de artmıştır.

Bugün sözlü çeviri eğitimi incelendiğinde Türkiye'de farklı üniversitelerde çeşitli dillerde mütercim-tercümanlık ve çeviribilim bölümlerinde sözlü çeviri eğitimi verildiği görülmektedir. ÖSYM tercih kılavuzundan elde edilen verilere⁶⁹ göre 2014-2015 akademik yılında lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren üniversitelerin sayısı devlet ve vakıf üniversiteleri ile birlikte 48 olup lisans derslerinde sözlü ve yazılı çeviri eğitimi bir arada verilmektedir. Sözlü çeviri eğitiminin sözlü anlatım dersi ile birinci sınıftan itibaren temelleri atılmaya başlamaktadır. İkinci ve üçüncü sınıfta verilen dersler kuram, yöntem ve daha sonra uygulama içeren derslerden oluşmaktadır. Son sınıfa gelindiğinde eş zamanlı çeviriye giriş niteliğinde uygulamalar öğrencilere yaptırılmaktadır. Boğaziçi Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi gibi bölümlerde, öğrenciler yetenek sınavı sonuçlarına göre sözlü çeviri alanına yönlendirilmektedir. Boğaziçi Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi'nin sunduğu Konferans Çevirmenliği Tezsiz Yüksek Lisans Programı ile Avrupa Konferans Çevirmenliği Yüksek Lisans Programları Birliği'ne (European Masters in Conference Interpreting-EMCI) Türkiye'den kabul edilmiş programlardır.

Türkiye'de uzun bir süredir sözlü çeviri eğitimi verilmektedir ancak çoğu üniversitede sözlü çeviri alanının yazılı alandan daha az tercih edilmesi sözlü çeviri alanında uzmanlaşmayı tercih edenlerin de kısıtlı sayıda olduğunu göstermektedir. Güner'e göre 2005 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nde ve 2007 yılında Bilkent Üniversitesi'nde açılan lisansüstü programlarından 2012 yılına kadar İngilizce, Fransızca, Almanca ve İtalyanca dillerinde 25 mezun verilmiştir. Bu rakamlar akredite olmuş iki bölüme aittir. Diğer bölümlerden yetişen serbest sözlü çevirmenlerin sayısı bölümlerde verilen eğitime bağlıdır (Güner, 2012, s. 24-29). Bu bakımdan mütercim-tercümanlık ve çeviribilim bölümlerinin sözlü çeviri dersleri önem taşımaktadır. Bu açıdan öncelikle sözlü çeviri dersleri oluşturulurken dikkate alınan ölçütlerin incelenmesi gerekecektir.

3.2. Çeviri Eğitimi ve Müfredat

Bologna sürecinin hedefleri doğrultusunda yükseköğretim programları da değişime uğramıştır. Böylelikle her bölüm gibi çeviri bölümlerinin de Bologna sürecinin bir

⁶⁹ <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php> Erişim Tarihi: 25.04.2018

parçası olan paydaşlar ve akademik çeviri eğitimi ve çevirmenlik mesleğindeki gelişmelerle programları güncellenmiştir. Mütercim-tercümanlık ve çeviribilim bölümleri genellikle kuramsal bilgilerle uygulamalı dersleri belirli oranda kapsayan bölümlerdir ancak her bölümün müfredatında yer vereceği dersle başta öğretim elemanı kadrosu ile dış ve iç paydaşlardan da etkilenecek oluşturduğu söylenebilir. Mezunlar, işverenler, meslek odaları, dernekler ve diğer üniversite temsilcileri dış paydaşları oluştururlar. Öğretim elemanları, öğrenciler ve idari personeller ise iç paydaşları oluştururlar. Bologna çerçevesinde program çıktıları belirlenirken paydaş görüşlerinin yanı sıra Avrupa yeterlilik çerçevesi, ulusal yeterlilik çerçevesi, alan yeterlilikleri, bölüm misyonu ve eğitim amaçları dikkate alınmaktadır. Paydaş görüşleri sayesinde içerik ve yapılar güncellenerek ders planları oluşturulur. Bologna süreciyle beraber Mesleki Yeterlilik Kurulu tarafından belirlenmiş olan meslek standartlarının da dersler üzerinde etkisini göstererek piyasanın dikkate alınması gerektiği Bologna süreci uygulamaları açıklamasında şu şekilde yer almaktadır: “Meslek standartlarının belirlenmesi MYK’nın temel görevleri arasındadır. Eğitim ve öğretim programlarının iş piyasası gereklerine göre oluşturulmasında ve bireylerin mesleği icra edebilme becerilerinin tespitinde meslek standartları temel teşkil etmektedir.”

Bu ölçütler dikkate alınarak derslerde yapılan güncellemeler ile alan dersleri seçmeli dersler altında çeşitlendirilmektedir. Çeviribilim ve/veya mütercim-tercümanlık bölümlerinin çeviri dersleri incelendiğinde öğretim üyesi kadrosuna bağlı olarak her bölümün programında farklı derslerin yer aldığı gözlemlenmektedir. Türkiye’de çeviri bölümlerinin henüz yakın tarihte kurulması ve akademik kadronun yetişmesinin zaman alması gibi koşullar çeviri eğitimi de etkileyen faktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Farklı çeviribilimcilerin eğitim üzerine yapmış olduğu çalışmalar aşağıda sunularak bu araştırmacıların çeviri eğitime yönelik görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

Nord, akademik çeviri eğitiminde, belirli uzmanlık alanına yönelik eğitim verilmediğine işaret etmektedir (1996). Diğer bir deyişle, piyasaya hazır eleman yetiştirilmesi konusunda bir beklentinin olmaması gerekir. Ona göre öğrenciye, uygulama alıştırmalarıyla birlikte, çeviribilimsel edincin temelini oluşturması bakımından, kuramsal ve tarihsel bilgi aktarılması gerekmektedir. Benzer görüşü

Turgay Kurultay da *Neler Olmazsa Çeviri Eğitimi Olmaz? Çeviri Eğitiminde Temel İlkeler Belirlemeye Yönelik Bir Deneme* başlıklı çalışmasında savunmaktadır ve akademik çeviri eğitiminde öncelikle öğrencilerde çeviri bilincinin/edincinin kazandırılması gerektiğini düşünmektedir (1997).

Çeviribilimciler tarafından çeviri bilincinin bütün bölümler açısından ortak bir hedef olması şartıyla farklı bölümlerde çeşitli derslerin yer alması olağan olarak karşılanmaktadır. Ders oluşturmada önemli bir paydaş olan ve Bologna süreci uygulamalarında da belirtilmiş olan piyasanın dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Demez de *Akademik Çeviri Eğitimi ve Çeviri Piyasası İlişkisi* başlıklı bildirisinde Nord'un akademik eğitimin belirli bir meslek alanı içinde uzmanlaşmaktan çok, o meslek alanına ilişkin geniş bir bakış açısı sunması gerektiği yönündeki sözlerini, “akademinin uzmanlaşmaya karşı olduğu, piyasa koşullarını göz önünde bulundurmadığı ve öğrencileri piyasaya hazırlamadığı şeklinde yorumlamanın yanlış olacağı kanısındayım” şeklindeki yorumu ile piyasanın dikkate alınması gerektiğini desteklemektedir (2008).

Müfredatlarda yer alan sözlü çeviri derslerinin belirttiği öğrenme hedefleri öğrencilere sözlü çeviri edinci kazandırmayı hedeflemektedir. Bu yüzden bu hedeflerin açık bir şekilde belirtilmesi ve bilimsel olarak da kanıtlanabilmesi önemlidir. Öğrenme hedefleri öğrencilere bilgi, beceri, davranış ve bakış açısı kazandırmayı hedefler. Bu hedefler sözlü çeviri eğitiminde stratejik çalışmalar, sözlü çeviri teknikleri, dilsel gerçekliklere yönelik karar verme, otomatikleşme ve koşullara göre davranma olarak karşılık bulur. Aynı zamanda gerekli süreçlerde hızlı davranma ve karar verme de öğrenme hedefleri olarak tanımlanmaktadır (Kalina, 1998, s. 224).

Çeviri eğitimi şartları uluslararası boyutta farklılıklar göstermektedir. Eşdeğer bir eğitim hedeflense de eğitim şekillendirilirken ülke koşullarının da dikkate alınması gerektiği söylenebilir. Türkiye’de lisans düzeyinde sunulan sözlü çeviri eğitimi için her bölüm yatkınlık sınavı şartı koşmamaktadır. Bu yüzden literatürde yer alan bilimsel çalışmaların ülke koşulları dikkate alınarak uygulamaya koyulması gerektiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Kautz (2010) yazılı ve sözlü çeviri eğitimi el kitabında sözlü çeviri eğitiminin öğrenme hedefleri hakkında fikirlerini sunmuştur. Kautz sözlü çevirmen olmak isteyenlerin dil ve kültür bilgilerinin yanı sıra özel kişisel becerilere de sahip olmaları gerektiğini savunmaktadır. Kautz, sözlü çevirmen olmak

isteyen öğrencilerin entelektüel, psikolojik ve fiziki ve son olarak mesleki etik koşullarını sağlamaları gerektiğini düşünmektedir.

Türkiye'deki ilgili bölümler incelendiğinde dil ve kültür alt edinçlerin öğrenilmesi bölümlerin hazırlık eğitiminden sonra da lisans eğitiminde devam etmektedir. Sözlü çeviride dil edinci dinleme, sözlü ifade etme ve aktif ve pasif kelime özelinde olması bakımında yazılı çeviri için gereken beceriden daha fazlasının gerektiği söylenebilir. Buradan hareketle eğitim programları düzenlenirken ülke koşulları, öğrencinin altyapısı ve eğitim yaşantıları da hesaba katılmalıdır.

Kautz çalışmasında sözlü çeviri eğitimi için yukarıda belirtilen ön koşulların yanı sıra beş tane öğrenme hedefi sunmuştur:

1. Kültür edinci. Çevirmenin kendi kültüründe olduğu gibi yabancı kültür hakkında geniş kapsamlı bilgilere sahip olması beklenir. Aynı zamanda yapılan konuşmalardan mantıksal çıkarımlar yapabilmek için kültürler arasındaki ortak noktaları ve çelişkileri de bilmesi beklenmektedir.

2. Metin edinci. Kişi çalışma dillerinde metni anlayıp üretebilmeli ve bu alıştırma sözlü çeviri derslerinde yoğun olarak uygulanmalı.

3. Sözlü çeviri yöntem bilgisi çeviri edinci. Sözlü çeviri eğitiminde duyduğunu anlama, sözlü çeviri görevinin üstesinden gelmek için ilk sıralarda yer almaktadır. Kaynak metnin bütünsel olarak anlaşılıp anlamının aktarılması uygun eğitim ve bu doğrultuda yapılan alıştırmalar ile gerçekleştirilebilir. Bunun yanı sıra anlaşılan bilginin akılda tutulması yeteneğinin geliştirilmesi için bellek egzersizleri ve not alma alıştırmaları yapılmalıdır. Telaffuz ve konuşma becerilerini içeren alıştırmalar, erek metnin eşdeğer sözlü aktarılması açısından önemlidir.

4. Araştırma edinci. Araştırma edinci (aynı zamanda dünya bilgisi ve alan bilgisi) sözlü çeviri eğitimi için önemlidir ve bu edincin uygun alıştırmalar ile geliştirilmesi gerekir.

5. Meslek etiği ve meslek bilgisi. Eğitim aşamasında öğrencinin, sözlü çevirmenin içerisinde bulunduğu psikolojik durumu daha iyi anlayabileceği ortamı yaratarak öğrencinin örneğin zaman baskısı altında çalışarak gerekli bilgileri nasıl toplaması gerektiğini, çoğunlukla zaman baskısından dolayı yetersiz bilgilerle yetinerek ve buna

istinaden bir problemin net olmayan çözümü ile yetinmeleri gerekeceğini kabullenmesi konusunda bilgilendirilmelidir. Sözlü çeviri derslerinde alıştırma yaparak böyle bir duruma kendilerini üzerinde hazırlamaları gerekmektedir (2000, s. 347-350).

Yukarıda belirtilen eğitim hedeflerinde araç kullanımına yönelik herhangi bir görüşün belirtilmediği görülmektedir. Kautz tarafından 2000’li yıllarda oluşturulan sözlü çeviri eğitim hedefleri teknolojik gelişmeler göz önünde bulundurularak güncellenmesi gerekmektedir. Yazılı çeviride teknolojinin gelişmesiyle geliştirilen yazılımlar ve bilgisayar destekli çeviri araçları kullanılmaktadır. Bilgisayar destekli çeviri araçlarının kullanımının 1990’lı yıllarını son dönemlerinde başladığı bilinmektedir. Benzer gelişmeler sözlü çeviri alanında da görülmektedir. Süreç öncesinde konu bilgisi ve terminoloji araştırmaları için internetten faydalanılması çok yeni bir gelişme olmasa da çeviri aracı olarak birebir çevirinin dışında telefonun ve internet/bilgisayarın kullanılması gün geçtikçe artmaktadır.

Braun, telefon çevirisi üzerine ilk referansın 1957 yıllarında Paneth’e ait olduğunu belirtmektedir (Braun, 2015, s.3). Bu uygulama ilk defa 1980’li yıllarda emniyet, itfaiye ve hastaneler tarafından kullanılmıştır (Korak, 2010, s.44). Bu araçların kullanıldığı uzaktan çeviri yöntemi ile sözlü çevirinin farklı alan ve ortamlarında uygulanması mümkündür. Gelişen teknolojiyle birlikte uzaktan çeviri internet üzerinden video konferans olarak da gelişmiştir. Video konferans çevirisi yeni bir çeviri aracı olmamakla birlikte geçtiğimiz yıllar içerisinde teknolojinin gelişmesi ve bu alanda talebin artmasıyla birlikte daha çok tercih edilmeye başlanmıştır. Bunun yanı sıra daha düşük maliyette hizmet verilmesi bu araçla sözlü çeviri hizmetini daha çok tercih edilir yapmıştır⁷⁰.

Uzaktan çeviri telefon çevirisi ve video-aracılı çeviri⁷¹ olarak ele alınmaktadır. Video-aracılı çeviri ise çevirmenin katılımcıların yanında olup olmasına göre ikiye ayrılmaktadır. Çevirmen eğer katılımcıların biriyle fiziksel olarak aynı ortamda ise bu tür çeviri video-konferans çevirisi olarak ele alınmaktadır. Çevirmen tüm

⁷⁰ http://www.videoconference-interpreting.net/BraunTaylor2011/12_Braun_et_al_training_Annex1a_student_interpreters.pdf/ Erişim Tarihi: 15.04.2019

⁷¹ Video-mediated interpreting (Braun, 2015)

katılımcılardan fiziksel olarak farklı bir yerde ise bu türe uzaktan video çevirisi⁷² denilmektedir (Braun, 2011). Uzaktan çeviri alanında kullanılan sözlü çeviri yöntemi sözlü çevirinin yapıldığı ortama göre farklılık göstermektedir (Braun, 2015, s.3). Ancak telefon çevirisinde genellikle ardıl çeviri türünün tercih edildiği belirtilmektedir. Gelişen teknolojiyle video konferans çevirisinin daha çok yaygınlaşması telefonda sözlü çeviri hizmetinin tercih edilmesine olumsuz bir etkisi olmamıştır. Aksine, Braun'un verilerine göre, telefonda sözlü çeviri yıllar içerisinde artan bir pazardır (age). Braun'un sunduğu verilerin yanı sıra Common Sense Advisory'nin sunduğu güncel araştırmaya göre uzaktan çeviri kullanımı yıllar içerisinde artmıştır. Katılımcılar telefonda sözlü çevirinin %61 ve video konferans çevirisinin ise % 90 oranında artacağı belirtilmiştir (Pielmeier, 2015, s.7).

Uzaktan çeviriyle ilgili literatüre bakıldığında, özellikle AB desteğiyle pek çok çalışmanın yapıldığı görülmektedir. AB'nin genişlemesiyle artan dil sayısı sebebiyle artan sözlü çeviri ihtiyacının yanı sıra, göç sebebi ile özellikle hukuki işlemlerde az bulunan dil kombinasyonlarında sözlü çevirmen bulmakta yaşanan sıkıntılar, bu örgütü farklı çözüm arayışlarına yönlendirmiştir. Uzaktan çeviri ise, hem mali açıdan hem de zamansal açıdan bir çözüm olarak görülmüştür (Braun & Taylor, 2011). Ancak, yapılan bazı çalışmalarda, çevirmenlerin uzaktan çeviriyi fiziksel ve bilişsel açıdan daha yorucu ve daha stresli bulduğu ortaya çıkmıştır (Moser-Mercer, 2003). Çevirmenlerin görme ve duymada yaşadıkları teknik sıkıntılar ve katılımcılarla uyum yakalayamaması sebebiyle, uzaktan çeviriye olumlu bakmadıkları görülmüştür (Braun, 2015, s. 7).

Havelka (2018) günümüzde video konferans çevirisi de telefonda çeviride olduğu gibi hastane ortamlarında, mahkemelerde ve iltica sürecinde kullanıldığını belirtmektedir. Braun (2015) ise uzaktan çevirinin kullanım alanlarının başında ticaret alanının geldiğini belirtmektedir.

Günümüzde teknolojik gelişmelerle sözlü çeviri alanında teknik araçların kullanımının artmasıyla birlikte farklı türde uzaktan sözlü çeviriyi mümkün kılan platformlar

⁷² Braun & Taylor (2011), "remote interpreting" ile hem bu çeviri türünün genel adını ortaya koymaktadır, hem de video-aracılı çeviride çevirmenin fiziksel olarak tüm katılımcılardan uzakta olduğu durumu belirtmektedir. Karışıklığa sebep olmaması için ikinci türe bu çalışmada uzaktan video çevirisi denilmiştir.

oluşturulmuştur⁷³. Sözlü çeviride bu araçların ve platformların kullanılması sözlü çevirmenlerden farklı becerilerin beklenmesine sebep olmuştur. Özellikle teknik donanım bilgisi sözlü çeviri araç kullanımlarında oldukça önemlidir ve sözlü çevirmenin bu teknik araçlara hâkim olması beklenmektedir. Bunun dışında teknik aksaklıklardan dolayı yaşanabilecek sıkıntılarda stres yönetiminden de bahsedilmektedir. (Havelka, 2018, s. 26-28). Buradan elde edilen bilgilerden bu araçlarla sözlü çeviri uygulamasının farklı sıkıntılarının olabileceği ve bunların üstesinden gelmek için araç kullanımı becerilerine ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Bu yüzden eğitimde belirlenen hedefler arasında sözlü çeviri araç kullanım bilgisinin eklenmesi faydalı olacaktır. Çalışmada bu ölçütler göz önünde bulundurularak sözlü çeviri dersleri söz konusu bakış açısıyla incelenmeye çalışılacaktır.

3.3. Edinç Araştırmaları

Edinç kavramına birçok disiplinde özellik de eğitim alanlarında rastlamak mümkündür. Edinç kavramı çeviribilim disiplininde uygulamalı çeviribilim alanında ele alınmaktadır. Edinçler akademik eğitimi şekillendirdiklerinden bu kavram üzerine yıllardır bilimsel tartışmalar yapılmaktadır. Uygulamalı çeviribilim altında edinç kavramı çeviri edinci olarak çeviri eğitimi odaklı çalışmalara konu olmuştur.

Edinç kavramı psikoloji ve eğitim bilimlerindeki araştırmacılar tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. Huber (2008) edinci; belirli eylem/iş taleplerine cevap verebilmek için bilgi ve beceri bileşeni olarak tanımlanmıştır. Rhein ve Kruse'ye (2011, s.80) göre edinç, özel durumlarda oluşan taleplerin başarılı bir şekilde yönetilebilmesi becerisidir. Belirli durumlar çerçevesinde ele alınan eylemlerin uygulanması edinç kazanımını göstermektedir. Öğrenim kazanımları öğrenenin öğrenme sürecinde ne anladığı, öğrendiği ve ne yapabildiğini bildirmektedir. Böylelikle öğrenim kazanımları performansı ölçtükleri için edinçlerin bir göstergesidir (Kennedy 2008, s.11'den aktaran Gross-Dinter, 2017, s.137-138).

Özellikle Bologna sürecinden sonra daha çok önem kazanan edinç kavramı eğitim programlarının şekillendirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bologna süreciyle birlikte eğitici odaklı eğitimden öğrenci odaklı eğitime geçiş yapılmıştır. Yüksek eğitimde bu paradigma değişiminden sonra odak öğrenim girdilerinden öğrenim

⁷³ <https://www.gala-global.org/interpreting-technology> Erişim Tarihi: 15.04.2019

kazanımlarına kaymış bulunmaktadır. Böylelikle eğitimde öğrenme çıktıları/kazanımları ve edinçler önem kazanmıştır (Gross-Dinter, 2017, s.136)

Edinç kavramı dilbilim alanında ilk defa Chomsky tarafından kullanılmıştır. Bu kavram daha sonraki dönemlerde çeviribilim gibi farklı alanların araştırmalarında da kullanılmaya başlanılmıştır. Çeviribilim literatüründe edinç yönelimli birçok araştırma göze çarpmaktadır. Edinç odaklı çalışmalara Hönig (1992), Pym (2003), Kiraly (2007), Göpferich (2009), Kussmaul (2011) gibi yabancı araştırmacılar katkı sağlamıştır. Bunun yanı sıra Birkan Baydan (2011), Eser (2013), Işık Akdağ (2015), Haldan (2016), Yıldız (2016) ve Meriç (2016)'in doktora tezleri çeviri edinçlerine odaklanan çalışmalar olmasıyla ulusal çeviribilim literatüre önemli katkılar sağlamıştır.

Eser'in (2012) çalışması bireysel araştırmacıların çeviri edinci modellerine (Neubert, 2000, s.3; Schaeffner, 2000, s.146-148; Yazıcı, 2007, s.139), araştırma projelerinin ortaya koyduğu çeviri edinci modellerine (PACTE (2003); TransComp (Göpferich, 2009, s.12-39)) ve çeviri sektörüne yönelik çeviri edinci modellerine (EMT, 2009; EN-15038 (CEN, 2006, s.6-7)) yönelik bilgiler içermektedir (Eser, 2013, s. 5-64). Genellikle yazılı çeviri edincine yönelik olan bu çalışmalar sözlü çevirinin yazılı çeviriden farklı bir etkinlik olması gerekçesiyle araştırmanın kapsamı dışında kalmaktadır. Hem süreç hem de ürün olarak birbirinden farklı olan bu iki etkinlik sözlü çeviri araştırmalarının temellendirilmesiyle birlikte birbirlerinden ayrı olarak ele alınmaya başlanmıştır. Bu sebeple bu araştırmada hem sözlü çeviri piyasasına yapılan anket hem de inceleme alanını oluşturan müfredat analizinde sözlü çeviri derslerinin dikkate alınacağı için sadece sözlü çeviri edinçleri üzerine bir çalışma yapılmıştır.

3.3.1. Sözlü Çeviri Edinç Araştırmaları

Sözlü çeviri araştırmalarının başlamasıyla birlikte sözlü çeviri etkinliği yazılı çeviriden ayrı bir etkinlik olarak ele alınmıştır. Böylelikle bu alanla ilgili çalışmalarda bazı araştırmacılar yazılı çeviriyle karşılaştırmalı çalışmalar yapmayı tercih etmiştir (bkz. Kalina, 1998; Pöchhacker, 2000). Bazı araştırmacılar da sözlü çeviriyi kendi gerçekliği ile ele alarak bu yeni alana dair açıklama getirmeye çalışmıştır (bkz. Kutz, s. 2010). Bu çalışmalar sözlü çeviri sürecini, türlerini, kalitesini ve eğitimi gibi konuları ele

almaktadır. Çalışmanın bu bölümünde sözlü çeviri edinçlerinin bileşenlerinin sözlü çeviri araştırmaları sürecinde nasıl bir araya getirildiği üzerinde durulacaktır.

Süreç ve kalite odaklı araştırmalarını yapılması sonucunda sözlü çevirmenlerden beklenen ve talep edilen özellikler ortaya koyulmuştur. Böylelikle mesleki açıdan sözlü çevirmenlerden beklenen davranışlar sözlü çeviri edincini oluşturarak eğitimde yer alması gereken öğrenme hedeflerine şekil vermiştir. Buradan yola çıkarak sözlü çeviri araştırmaları kapsamında bugüne kadar yapılan çalışmalar sözlü çeviri eğitiminin nasıl olması gerektiği sorusuna bir cevap aramaktadır.

Günümüzde sözlü çeviri araştırmaları devam etmektedir ve bu araştırmalarda teknolojinin getirdiği yenilikler de dikkate alınmaktadır. Değişen dünya ve gelişen teknoloji sözlü çeviri mesleğinde de değişimlere sebep olmaktadır. Bu değişimlerle birlikte yeni taleplerin oluşması sözlü çeviri mesleğinde bilimsel temelli güncellemeleri gerektirmektedir. Teknolojik çağın sözlü çeviri mesleğine getirdiği yenilikler güncel bilimsel çalışmalarla giderilmeye çalışılmaktadır. Mesleğe şekil veren ve sözlü çeviri eğitiminde önemli bir yere sahip olan edinç çalışmaları bu boşlukların doldurulmasında en büyük katkıyı sağlayan konular arasında yer almaktadır.

Kade edinç olgusunu translatoloji (Translationswissenschaft) kavramı adı altında ele almaktadır (1968). Kade'nin yanı sıra Best (2002) de modelinde edinç olgusuna translatoloji edinci adı altında yazılı ve sözlü çeviri edincine açıklama getirmektedir. Her ne kadar Ersoy'un (2012) da belirttiği gibi translatoloji yazılı ve sözlü çeviri alanının bir üst kavramı olarak iki alanı da kapsayan bir çatı oluştursa da edinçleri açıklamak için bir üst kavram olarak translatoloji edincinin kullanılması karmaşaya sebep olabilmektedir. Translatoloji edinci adı altında edinçler incelendiğinde sadece iki alanın ele alındığı düşünülse de aslında dört farklı çeviri etkinliğinden bahsedilmektedir.

Sadece sözlü çeviri etkinliği ele alındığında dahi üç farklı yöntem söz konusudur. Bunlar andaş, ardıl ve yazılı metinden sözlü çeviri yöntemleridir. Karmaşık zihinsel faaliyetlerin ürünü olan sözlü çeviri kullanıldığı yönetime göre farklı süreçlerden geçmektedir. Genel olarak sözlü çeviri sürecinde duyma, anlama ve anlamlandırma ile aktarma işlemleri gerçekleşmektedir. Bu süreç ikisinde de aynı olsa da çeviri anında

kullanılan stratejiler bakımından farklılık göstermektedir. Bu yüzden anında çeviri anlamına gelen andaş çevride ardıl çeviride olduğundan farklı bir süreç gerçekleşmektedir. Toplum çevirmenliğindeki durumsal özellikler, bu süreci konferans ve toplantı çevirilerinden farklı kılmaktadır. Buradan yapılan çıkarımla ortamların sözlü çeviri sürecine etki ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Böylelikle çeviri sürecinin zihinsel etkinlik alanı dışında kültür olgusuyla bağlantılı olan durumsal etkenlerin de sözlü çeviri sürecinde dikkate alınması gerekmektedir. Böylelikle sözlü çeviri etkinliği yazılı çeviriden farklı bir süreç olmanın yanı sıra birbirinden farklı eylemlerin gerçekleştirildiği bir süreci kapsamaktadır. Buradan hareketle, tek bir edincin çevirinin farklı süreçlerini kapsadığını söylemek eğitimde açıkların olmasına ve sözlü çeviri alanında yapılacak çalışmaları sınırlandıracağı için çok doğru olmayacaktır. Bu yüzden bu çalışmada sözlü çeviri edinçleri ele alındığı için sadece sözlü çeviri edinçleri ile ilgili çalışmalar incelenerek sözlü çeviri edinci yorumlanmaya çalışılmıştır.

Sözlü çeviri edinci araştırmalarının geç başlamasını karmaşık doğasına bağlamak mümkündür. Sözlü çeviri alanında disiplinler arası çalışmaların başlamasıyla sözlü çeviri edincine yönelik araştırmaların kapısı aralanmış bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili araştırma yapılamaması bir dönem sözlü çevirinin bir yetenek olarak algılanmasına sebep olmuştur. Sadece dil bilmeye dayalı olduğu düşünülen sözlü çevirinin, yapılan karşılaştırmalı çalışmalar neticesinde geliştirilebilecek bir yetenek olduğu kabul edilmiştir. Sözlü çeviri sürecinin disiplinler arası çalışmalarla aydınlatılmasıyla sözlü çeviri edinç ve eğitim içerikli araştırmalara yönelim başlamış bulunmaktadır.

Sözlü çeviri araştırmaları incelendiğinde farklı dönemlerde yaşanan paradigma değişimlerinin sözlü çeviri edinçlerinin oluşumuna etki ettiği görülmektedir. Sözlü çeviri araştırmalarına konu olan paradigma değişimleri aynı zamanda sözlü çeviri edinçlerinin şekillenmesini de sağlamıştır. Farklı paradigmlar karmaşık sözlü çeviri sürecine dair açıklamalar sunarak farklı dönemlerden elde edilen bilgiler doğrultusunda sözlü çevirmenin sahip olması gereken becerilere yönelik bulgular ortaya koyulmuştur. Böylelikle yazılı çeviri alanında olduğu gibi sözlü çeviri alanında da disiplinler arası çalışmalar sözlü çeviri etkinliğinin bilimsel dayanaklarla

açıklanmasını sağlamıştır. Ayrıca benzer araştırmalarda sözlü çevirmenlerin nasıl bir eğitim alması gerektiğine dair bilgiler bu alana büyük katkılar yapmıştır.

Niceliksel olarak yazılı çeviri araştırmaları kadar olmasa da disiplinler arası çalışmalar yoluyla sözlü çeviri etkinliğinin açıklanmasına yönelik çok sayıda araştırma yapılmıştır. Literatürde sözlü çeviri alanına yönelik araştırmalar incelendiğinde ilk çalışmaların daha çok yöntem temelinde olup andaş ve ardıl yöntemine yönelik olduğu görülmektedir. Sonraki dönemlerde ortamların da dikkate alınarak çalışmaların yapıldığı dikkat çekmektedir. Süreç ve kalite odaklı yapılan çalışmalar Gile'nin (1995) çaba modelindeki üç parametreyi incelediği için sözlü çevirmenlerden beklenen ve talep edilen özelliklerin neler olduğu ve nasıl olması gerektiği bu çalışmalarla ortaya koyulmuştur. Böylelikle mesleki açıdan sözlü çevirmenlerden beklenen davranışlar sözlü çeviri edincini oluşturarak eğitimde yer alması gereken öğrenme hedeflerini oluşturmuştur. Buradan yola çıkarak sözlü çeviri araştırmaları kapsamında bugüne kadar yapılan çalışmalar sözlü çeviri eğitiminin nasıl olması gerektiği sorusuna bir cevap oluşturmaktadır.

Sözlü çeviri araştırmalarına bakıldığında sözlü çeviri edincinin hangi bileşenlerden oluştuğuna dair bir fikir birliği olmadığı görülmektedir. Araştırmacılar sözlü çeviri edincinin birden fazla edinçten oluştuğu konusunda hemfikir olsa da alt edinçler konusunda henüz bir fikir birliği sağlanamamıştır. Literatüre bakıldığında en çok çalışmanın konferans çevirmenliği üzerine yapıldığı dikkat çekmektedir (Pöchhacker, 2000, s.85). İlk araştırmaların daha çok konferans çevirmenliği alanında başlaması, dönemin ihtiyaçları doğrultusunda özellikle uluslararası birliklerin kendilerini diğer ülkelere karşı ifade etmek istemesi ve böylelikle andaş çeviri yöntemini tercih etmesiyle açıklanabilir. Bunun yanı sıra sözlü çeviri mesleğinin özellikle Nürnberg Mahkemeleri'nin ardından uluslararası platformlarda bir ihtiyaç haline gelerek daha çok talep edilmesi konferans çevirmenleri tarafından kullanılan andaş yöntemine karşı merak uyandırarak sadece sözlü çeviri araştırmacılarının değil aynı zamanda psikoloji ve nöroloji gibi diğer disiplinlerin de ilgisini çekmiştir. Andaş çevirinin yanı sıra yine uluslararası platformlarda ve farklı alanlarda yapılan toplantılarda ardıl çeviri de tercih edilmekteydi ve bu çeviri yöntemi üzerine de araştırmalar yapılmaktaydı (age).

3.4. Sözlü Çeviri Edinç Modelleri

Çeviribilim paradigmalarının sözlü çevirinin karmaşık sürecine bir açıklama getirememeleri sözlü çevirinin bir dönem yetenek olarak algılanmasına sebep olmuştur. Sözlü çeviri alanında eğitimin gerekliliği araştırmacılar⁷⁴ tarafından zaman içerisinde tartışılır olmuş ve böylelikle bu eğitim için gerekli özellikler ve edinçler belirlenmiştir. Sözlü çevirinin bir disiplin olduğunu kanıtlamak için yapılan araştırmalar sözlü çeviri edincinin oluşturma çalışmalarına da katkı sağlamıştır ve sağlamaya devam etmektedir. Nitekim devam eden araştırmaların sonuçlarına göre edinçler alanındaki boşluklar doldurulmaya devam edilmektedir (Kutz, 2010, s.190).

Sözlü çeviri alanında çok fazla edinç modeli olmamakla beraber genellikle translatoloji edinci adı altında yazılı ve sözlü çeviriyi birlikte ele alan edinç modelleri bulunmaktadır (bkz. Best, 2002). Bu çalışmada sözlü ve yazılı çevirinin farklı iki etkinlik olduğu kabul edilerek yalnızca sözlü çeviriyi temel alarak oluşturulan edinç modelleri incelenmiştir.

Çevirmenlerin ne tür becerilere sahip olması gerektiği sorusu sözlü çeviri araştırmalarının odak noktalarından biridir. Sözlü çeviri edinç modelleri geliştirilmeden önce edinç öğelerine yönelik görüşler ve edinçlerin nasıl bir yapıda olması gerektiğine dair fikirler olgunlaşmaktaydı. Literatürde yer alan sözlü çeviri araştırmalarından sözlü çeviri edincinin hangi bileşenlerden oluşması gerektiğine ilişkin fikir birliğinin olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak sözlü çeviri edincinde dil, kültür ve belirli kişisel özelliklerin olması gerektiği konusunda hemfikir olunduğu yapılan güncel araştırmalardan anlaşılmaktadır. Öte yandan aynı araştırmacılar için alt edinçler tartışmalı bir konudur. Geliştirilen sözlü çeviri modellerinin bir bölümü kuramsal araştırmalara bir bölümü de süreç ve deneyim odaklı çalışmalara dayandırılarak oluşturulmuştur.

Bu çalışmada değerlendirilen modeller kronolojik sıralamaya göre sunulmaktadır. Sözlü çeviri edinç modellerinden biri, Kutz yönetimindeki Leipzig Okulu tarafından 90'lı yılların başlarında oluşturulmuştur. Pöhhacker (2000) ise daha sistemli ancak

⁷⁴ Yapılan literatür taraması sonucunda Gile (1995), Pöhhacker (2000), Kutz (2010), Kalina (1998) gibi araştırmacıların sözlü çeviri eğitimi ile ilgili çalışmaları tespit edilmiştir.

çok detaylı olmayan bir model geliştirmiştir. Son olarak Albl-Mikasa (2012) tarafından deneyim odaklı bir sözlü çeviri modeli ortaya koyulmuştur.

3.4.1. Kutz'un Sözlü Çeviri Edinç Modeli (2002)

Kutz'un Leipzig Okulu sözlü çeviri edinç modeli farklı sözlü çeviri uzmanlarıyla tartışıldıktan sonra 90'lı yılların başından itibaren Almanya'da sözlü çeviri eğitiminin alt yapısını oluşturmuştur. Kutz sözlü çeviri eğitimi ehliyet eğitimi üzerinden örneklendirerek eylem edincinden bahsetmektedir (2002). Kazandırılmak istenen edincin eylem edinci ve arka plan bilgisinden oluşan bilgi, yeterlilik ve becerinin harmanlanarak otomatikleşmesi olduğunu vurgulamaktadır.

Kutz'un edinç modeli uzun yıllar boyunca Almanya'daki yüksek eğitim çeviri programlarında dikkate alınmıştır. Sözlü çeviri alanında birden fazla türün olması her türde spesifik eylemlerin olduğu anlamına gelmektedir. Bu yüzden Kutz (2002; 2010) andaş çeviri edinci ve ardıl çeviri edinci arasında ayırım yapmaktadır ve bu iki farklı türü aşağıdaki şekilde yorumlamaktadır.

Ardıl Çeviri Süreci⁷⁵

Sözlü çeviri iş talebi, çeviri süreci ve süreç sonrası eylemler sözlü çeviri türüne özgü olarak değerlendirilir ve sözlü çeviri süreci içerisinde kabul edilir. Sözlü çeviriye özgü eylemler sözlü çeviri edinçlerinin yapılandırılmasına dair araştırmacılara bir temel oluşturur. Kutz (2002) sözlü çeviri sürecinin ilk aşamasının sözlü çeviri iş talebinin kabul edilmesiyle başladığını söylemektedir. Birinci aşama olarak adlandırılan süreç çeviriye hazırlık süreci olarak belirtilmektedir. Hazırlık sürecinde sistematik bir hazırlığın gerekliliği ve öneminden bahsedilmektedir. Bu hazırlık konu bilgisi, terminoloji araştırması ve sunulacak olan metnin analizinin dışında iletişimsel ve psikolojik hazırlığı da kapsamaktadır. Bunun yanı sıra iletişimin gerçekleştirildiği durum ve dinleyiciler de göz önünde bulundurularak bir beklenti şemasının çıkartılması gerektiğinin önemi vurgulanmaktadır. Böylece sözlü çevirmen bilişsel olarak kendini çeviri sürecine hazırlamaktadır. İkinci aşamada ise çeviri süreci başlamadan konuşmacılarla görüşülmesi ve hangi türde sözlü çeviri yapılacağına karar

⁷⁵ Bu süreçler Kutz'un 2010 sözlü çeviri edinci adlı kitabında güncellenmiş ve süreç öncesinde iş talebi kabul etme, sözlü çeviri teknik ekipmanlarının sözlü çeviri yapılacak ortamda kontrol edilmesi, yer değiştirme (Transposition) ve sözlü çeviri işlemine eşlik eden diğer işler olarak eklemeler yapılmıştır.

verilip stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir. Bunun dışında konuşmacının sesinin duyulabilir olduğunun da kontrol edilmiş olması gerekmektedir. Üçüncü aşamayı alımlama (Rezeption) süreci oluşturmaktadır. Bu süreçte sunulan metni duyma ve anlama süreçleri gerçekleşir ve metinle ilgili bir çıkarım yapılır. Eğer ardıl yapılacaksa not alma süreci de bu aşamada gerçekleşir. Dördüncü aşama bilişsel süreçte gerçekleşen yer değiştirme (Transposition) sürecidir. Bu süreçte karmaşık cümle yapısı veya terimden kaynaklı olası problemler çözüme ulaştırılır. Beşinci süreç sözlü çevirmenin anladığı ve çevirdiği üretim (Reproduktion) aşamasıdır. Bu aşamada ardıl çeviri yapılıyorsa alınan notlar ya da zihinde tutulan içerikler aktarılır. Altıncı süreçte ise sözlü çevirinin yanı sıra yapılması gereken işler yer almaktadır. Bu süreç hem sözlü çeviri sürecinin organizasyonu hem de sözlü çeviri kabini içerisinde kabin arkadaşı için yardıma hazır bulunuşla ilgilidir. İlgili süreç ayrıca sözlü çevirmenin çeviri anında metinler veya başka materyallerle çalışabilmesini içerir. Son aşama sözlü çeviri işinin işlem sonrası (Nachbearbeitung) sürecidir. Bu süreç kavramsal-terimsel çalışmayı kapsamaktadır. Çeviri sonrasında olası bilgi boşluklarının doldurulması adına yapılan kavram/bilgi çalışmasıdır (Kutz, 2002, s. 189-191; 2010, s.158-163).

Andaş Çeviri Süreci

Profesyonel sözlü çeviri sürecinde ise alımlama ve üretim aynı anda gerçekleşmektedir. Bu işlemde kulak ses aralıkları⁷⁶ mümkün olduğunca kısa olmalıdır. Sözlü çevirmenin duyma başarısı ne kadar iyiye bu aralıklar da o kadar kısa tutulmaktadır. Bazen andaş çeviri sürecinde bu işlem otomatik olarak gerçekleşmez dolayısıyla anlama ve aktarma sürecinde sıkıntılar yaşanabilir. Böyle durumlarda beyin çözüm üretimine odaklandığında aralıklar 4 saniyenin üstünde hatta 10 saniyeye kadar çıkabilmektedir. Bu durumda çeviri akışı sıkıntıya girer ve konuşmanın devamındaki içerik bilgileri duyulmadığından tam anlam verilemez. Ancak bu koşullarda özetleme stratejileri durumu kurtarabilmektedir. Bunun gibi andaş çeviride olası sıkıntıları giderebilecek stratejiler bulunmaktadır. Sözlü çevirmenin ilgili stratejilere hâkim olması oldukça önemlidir. Bu stratejiler alımlama, fiili önceden tahmin etme, özetleme/özünü iletme, zaman kazanma ve orijinal metnin yapısıyla çalışabilme olarak sıralanabilir (Kutz 2002, s. 191-193; 2010, s. 164).

⁷⁶ Çevirmenin konuşmacıyı duymasıyla çeviri metni üretmeye başlaması arasında geçen süre.

Kutz ardıl ve andaş çeviriyi ayrı olarak ele alır ve iki etkinliğin de eğitimde ortak yönlerinin yanı sıra farklı beceriler gerektirdiğini belirtir. Özellikle iki türde kullanılan stratejiler ve teknikler farklıdır. Bu iki türün aynı zamanda iletişim, ortam ve işlev alanına göre de çeşitlendirilebileceğinden bahsetmektedir. Böylelikle sözlü çeviri türlerinin farklı ortamlarda gerçekleştiğine değinerek ortamların ve farklı faktörlerin de önemine vurgu yapılmaktadır. Kutz, yukarıda belirtilen ardıl ve andaş çeviri süreçlerini dikkate alarak sözlü çeviri edinç modelinde olması gereken alt edinçleri şu şekilde sıralamaktadır:

- **Ana dili edinci** ana dilinde ifade edilenleri kavrama ve doğru cümle yapılarıyla cümle kurabilme becerisidir.
- **İletişim edinci** içinde bulunulan durumlara uygun ifadelerin dile getirilebilmesidir. İnsanların sosyal statü ve konumlarına uyum sağlayarak onları anlamak ve uygun ifadelerin kullanılması.
- **Yabancı dil edinci** mesleki eğitimde gerekli olan ve hedeflenen seviyede çalışma dili olarak belirlenmiş yabancı dile hâkimiyet.
- **Duygusal edinç** başka insanların duygularını tahmin etme ve anlayabilme yani insanlarla empati kurabilmeyi kapsamaktadır. Bunun yanı sıra sözlü çevirmenin stres ortamlarında veya olumsuz bir eleştiriyile karşı karşıya olduklarında kendi duygularını yönetebilmesi de duygusal edincin içinde yer almaktadır. Bu edincin özellikle farklı kültürlerin bir arada olduğu ve çeviri sürecinin meydana geldiği ortamlarda gerekli olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda hastane ortamlarında veya sığınmacı/mültecileri içeren hassas konuların ele alındığı ortamlarda sözlü çevirmenin iletişim kurabilmesi ve çeviri yapabilmesi önemlidir.
- **Mantık edinci** mesleki alanlarda kullanılan stratejiyi kapsamaktadır. Bu edinç bilgi ve deneyimle oluşmaktadır. Çeviri sürecinde beklenmedik bir sorunla karşılaşılması durumunda çözüm üretebilme becerisi olarak belirtilmiştir.
- **Çeviri edinci** kaynak ve hedef metin arasında ortamın dikkate alındığı hedef odaklı bir bağlantı kurma ve işlev odaklı bir çevirinin ortaya çıkmasını sağlama becerisidir. Aslında çeviri edinciyle yazılı çeviri edinci kast edilmekte ve sözlü çeviri edincin oluşumuna katkı sağladığı belirtilmektedir.

- **Kültürlerarası edinç (kültür edinci)** aynı zamanda Pöchhacker (2000) gibi araştırmacılar için de çevirinin olmazsa olmazları arasında yer almaktadır. Buna göre iletişim ilk etapta farklı düşünce yapısı, bakış açısı gibi kültürel etkenler doğrultusunda şekillenmektedir. Olası yanlış anlaşılmanın önüne geçmek için çevirmen iletişime hedef kitle tarafından bakmasını bilmelidir.
- **Alan edinci** belirli alanlara yönelik gerekli bütün bilgileri kapsamaktadır. Bir alan metninin anlamı ancak alan bilgisiyle mümkündür. Aynı zamanda terminoloji bilgisi de alan bilgisinin içerisinde yer alan bir konudur ve çeviri süreci için önem arz etmektedir (Kutz, 2010, s. 203).

3.4.2. Pöchhacker’ın Sözlü Çeviri Edinç Modeli (2000)

Pöchhacker (2000) oluşturduğu sözlü çeviri edinci modeliyle farklı bileşenlerden oluşan alt edinçlerinin birbiriyle bağlantılarını ortaya koymaya çalışmıştır. Pöchhacker dil ve kültür becerilerinin sözlü çeviri yapabilmek için gerekli olduğunu ancak doğru ve güvenilir sözlü çeviri yapmak için yeterli olmadığını vurgulamaktadır (Pöchhacker, 2000, s.44; 2003, s.2).

Kültürel arka plan bilgisi ve konu bilgisinin yanı sıra sözlü çeviri tekniklerine hâkim olmak da sözlü çeviri yapmak için şart olan beceriler arasındadır. Ortaya konulan bu edinç modeli konferans çevirmenliğinden toplum çevirmenliğine pek çok alana uygulanabilmektedir. Dil ve kültür edinci temelinde yapılandırılan bu modelde süreç öncesi ve sonrası sözlü çeviri durumları dikkate alınmaktadır.

Pöchhacker süreç öncesi ve sonrasındaki iletişim aşamasında çevirmenlerin meslek etiği bilincine uygun davranışlar sergilemesi gerektiğini savunmaktadır (2000, s. 44). Buradan hareketle Pöchhacker için süreç öncesinde, süreç esnasında ve süreç sonrasında profesyonel davranmanın oldukça önemli olduğu anlaşılmaktadır. 2000 yılında ortaya koyulan modele 2003 yılında “Sachkompetenz” (Alan Edinci) bileşeni eklenmiştir. Bu model aşağıda sunulmuştur:

Şekil 2:

Pöchhacker’ın Silindir Sözlü Çeviri Edinç Modeli

Kaynak: Pöchhacker (2000; 2003)

Silindir kesim bir modelle ortaya koyulan sözlü çeviri edinç modeli aşağıdan yukarıya doğru adım adım edinçlerin birbiriyle olan ilişkisini yansıtmaktadır. Silindir modelinin temel dayanağını dil ve kültür edinci oluşturmaktadır. Bu edinçler etkileşim/iletişim anında özel teknikleri ve davranış bilincini kapsayan çeviri edincini şekillendirmektedir. Literatürde çeviri edinci kavramı genellikle yazılı çeviri edincini açıklamaktadır. Ancak bu modelde çeviri edinci sözlü çeviri aktarım sürecinde gerçekleşen aşamaları kapsayan bir kavram olarak belirtilmektedir. Çeviri yapılan kurum, çeviri süreci ve iletişim konusuyla ilgili bilgi olarak kabul edilen alan bilgisi edinci, dil ve kültür edinci ve çeviri/aktarım edinci arasında kalan bölümde yer almaktadır.

Sözlü çeviri tekniğini oluşturan çeviri edinci sözlü çeviri edincini şekillendirirken, profesyonel davranış olarak betimlenen rol ve etik sözlü çevirmen edincini oluşturmaktadır (Pöchhacker, 2000, s.50). Sözlü çeviri sürecinde iki kültüre de hâkim olan sözlü çevirmenden bazen refakatçi, rehber, danışman veya aracı gibi rolleri üstlenmesi talep edilmektedir. Bunun dışında sözlü çevirmenlerden profesyonel standartlara uymaları beklenmektedir. Bu doğrultuda oluşturulan meslek etiği önem taşımaktadır. Sözlü çevirmenin meslek etiğine göre davranma, edindiği bilgileri kendi çıkarı için veya maddi çıkarlar uğruna kullanmama, tarafsızlık ve mesleki sırları saklama gibi yükümlülükleri bulunmaktadır.

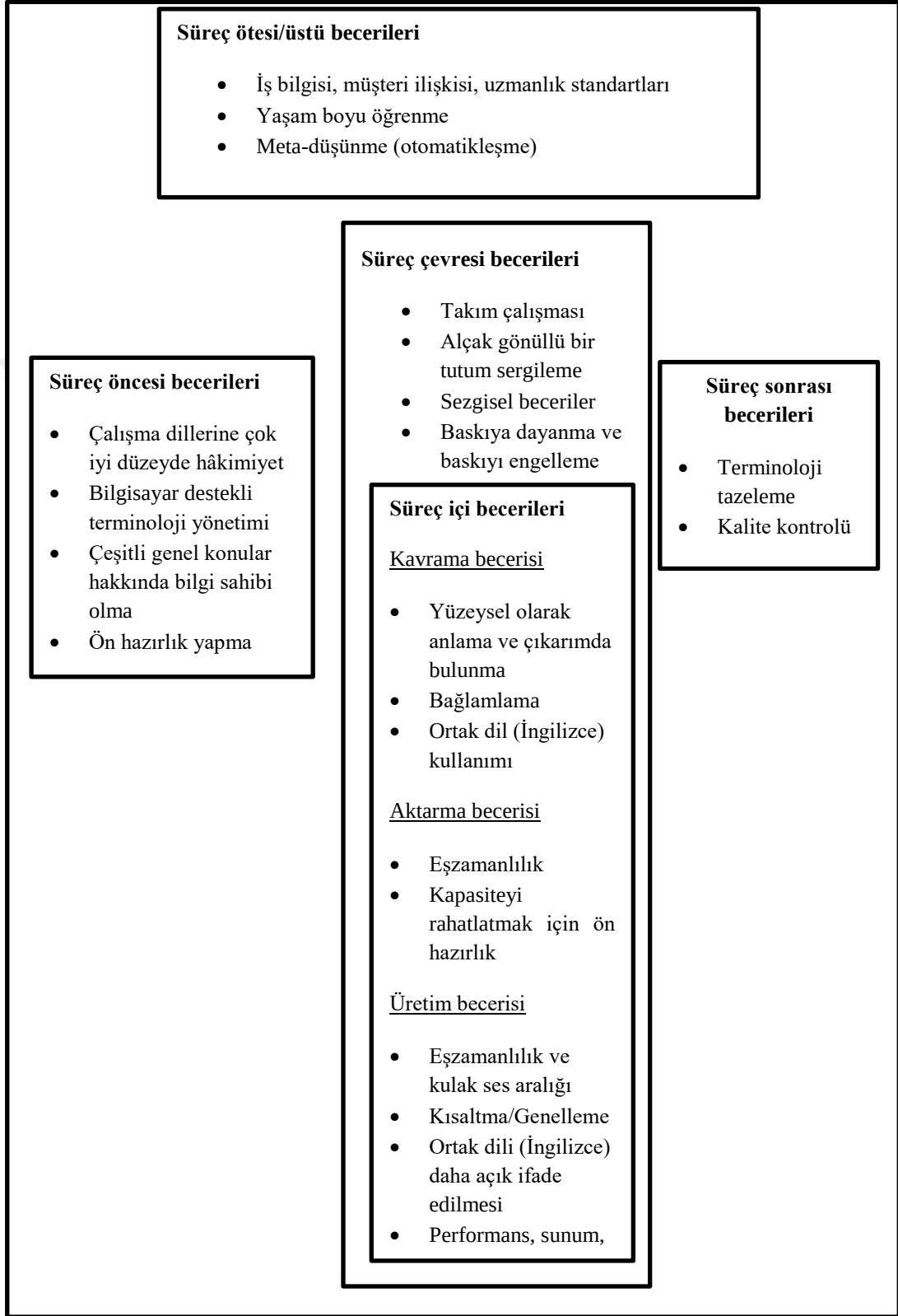
Pöchhacker'in modeli sadece bir çeviri türüne veya ortama uygun olarak tasarlanmamıştır. Bu model farklı sözlü çeviri ortamları için uygulanabilen bir edinç modelidir. Böylelikle hem konferans ortamlarında hem de sağlık ortamlarına uygunluk göstermektedir.

3.4.3. Albl-Mikasa'nın Sözlü Çeviri Edinci (2012)

Albl-Mikasa (2012) süreç ve deneyim odaklı bir sözlü çeviri edinç modeli sunmuştur. Sözlü çeviri edincini betimleyen bu modeli oluşturulurken Albl-Mikasa piyasada çalışan sözlü çevirmenlerin görüşlerine röportaj aracılığı ile başvurmuştur. Röportajın örneklemini Almanya piyasasında serbest çalışan deneyimli⁷⁷ ve profesyonel 10 konferans çevirmeni oluşturmaktadır. Sözlü çevirmenlere yönelik hazırlanan sorular röportaj yöntemiyle konferans çevirmenlerine sunulmuştur. Sözlü çevirmenlerin 32 sorudan oluşan röportaja verdikleri cevaplar sayesinde sözlü çevirmenlerin kendilerini nasıl geliştirdikleri ve sözlü çeviri edincini nasıl edindiklerine dair bilgiler elde edilmiştir. Bu yöntemle deneyimli konferans çevirmenlerinin gözünden edinçler incelenerek alt edinçlere yönelik daha güçlü kanıtlarla gerçekçi ve deneyime dayalı bilgilere ulaşılması hedeflenmiştir. Albl-Mikasa çalışmasında sözlü çevirmenlerden elde ettiği verileri analiz etmek için sözlü çeviri alanında oluşturulan modelleri yeterince detaylı bulmamaktadır. Albl-Mikasa'ya göre sözlü çevirmenlerin dünya bilgisi veya strateji gibi kuramsal kavramlardan daha çok süreç esnasında ne yapılacağına yönelik kesin bilgiye ihtiyacı olduğunu belirtmektedir. Araştırmacı yaptığı incelemede sözlü çeviri edinçlerinde kuramsal bilgiler olarak yer bulan kavramların sözlü çevirmenler tarafından süreç esnasında nasıl adlandırıldığını tespit etmeyi hedeflemektedir. Yaptığı tespitten yola çıkarak verilerini incelemek için edinçlerle ilgili bir model oluşturmuştur. Albl-Mikasa süreç ve deneyim odaklı sözlü çeviri edinç modelini yapılandırırken Kalina'nın (1998) çalışmasında sözlü çeviri sürecinin öncesi, çevresi, süreci ve süreç sonrası ölçütlerinden faydalanmıştır. Kalina'nın modeline ek olarak para sürecini (süreç ötesi/üstü becerileri) de eklemiştir.

⁷⁷ Bu çevirmenlerden biri Avrupa Birliği için, ikisi hem Avrupa Birliği hem piyasa için ve yeti tanesi sadece piyasa için çalışan sözlü çevirmenlerden oluşmaktaydı. Sözlü çevirmenlerden iki tanesinin 30 senenin üzerinde diğer ikisinin 20 sene üzerinde ve diğer altı tanesinin neredeyse 15 senelik tecrübesi oldu belirtilmiştir. Ayrıca bu sözlü çevirmenlerden sekiz tanesi AIIC üyesidir.

Şekil 3:
Abbl-Mikasa'nın Sözlü Çeviri Edinç Modeli

Kaynak: Abbl-Mikasa, 2012

Süreç Öncesi Beceriler

Süreç öncesi becerileri sözlü çevirmenin profesyonel yaşamında edindiği temel bilgileri kapsamaktadır. Belirtilen beceriler sözlü çeviri sürecine oldukça fazla etki etmeleri sebebiyle önemlidir.

Çalışma dillerine çok iyi düzeyde hâkimiyet: Çalışma dillerine dilbilgisi, dile özgü deyimler, doğru telaffuz ve teknik terimler bakımından çok iyi derecede hâkimiyet.

Bilgisayar destekli terminoloji yönetimi/kullanımı: Sözlü çevirmen terim bilgisini sadece diğer dilde karşılık olarak değil aynı zamanda konuşmada verilen ek bilgi olarak örneklerde de kullanmaya hazır bulunmalıdır. Terim konusunda hazırlık sadece görev alınan konuşma için yapılmamalıdır. Aynı zamanda uzun vadede kullanılacak bilgisayar ve internet destekli araştırmalar yapılarak hazırlık sürekli ve işlevsel hale getirilmelidir. Böylelikle sözlü çevirmen terim çalışmasının yanı sıra terimle ilgili konu bilgisine de sahip olur. Bu hazırlığın sürekliliğine gerekçe olarak terimlerin gelişen teknolojiyle sürekli değişim içerisinde olması ve bazı durumlarda eski terimlerin yerini yeni terimlerin alması gösterilmektedir.

Çeşitli genel konular hakkında bilgi sahibi olma: Sözlü çevirmenlerin bir konu hakkında derin bilgiye sahip olmaktansa çeşitli konular hakkında yüzeysel bilgi sahibi olmasıdır. Sözlü çeviri sürecinde konuşmacının çevirmenin hiç deneyimi olmadığı bir alanla ilgili örnek sunması gerekebilir ve çevirmen bundan kaynaklı sıkıntı yaşayabilir. Benzer durumlarla karşılaşmamak adına bilgi birikimlerini oldukça genişletmeleri gerekmektedir. Böylelikle sözlü çevirmenlerin kısıtlı sayıda konular üzerine uzmanlaşmaktansa birbiriyle bağlantılı çok fazla bilgi edinmeleri ve genel kültür seviyelerini arttırmaları gerekmektedir. Bu özelliklere sahip bir sözlü çevirmen, çeviri sürecinde konudan bağımsız açıklamalar yapıldığında ve örnekler verildiğinde zorlanmayacaktır. Araştırmacı bu konuyla ilgili bir başka önemli detaydan bahsetmektedir. Çok fazla uzmanlık alan bilgisine yoğunlaşmaktansa konferans/toplantı ortamları hakkında bilgi edinerek genel bir bakışa sahip olarak daha etkili bir ön hazırlık (terminoloji-konu çalışması, kullanılacak sözlü çeviri türüne göre strateji belirleme gibi) yapılması önerilmektedir.

Ön hazırlık yapma: Ön hazırlık yapılırken bazı konular öncelikli olarak dikkate alınmalıdır. Sözlü çeviri sürecinde çıkma ihtimalinin net olmadığı konular hakkında

araştırma yapmak işlevsel karşılanmamaktadır. Yapılan araştırmada tecrübeli sözlü çevirmenler etkili ve hızlı araştırmanın bazı alt becerileri kapsadığını belirtmiştir. Yeni ve zor bir konuyla karşılaştıklarında araştırmaya nerede başlamaları ve nerede araştırma yapmaları gerektiğini, neyi bulmaları gerektiğini ve bulduklarını bilgiyi nasıl işlemeleri gerektiğini bilmeleri gerekmektedir. Bu aşamada en önemli kaynak internettir. Aynı zamanda yeni konuya hızlı yönelim (oryantasyon) önemlidir. Sözlü çevirmenin araştırma konusunda nasıl bir yol izlemesi gerektiğini bilmesi ön hazırlık süreci için çok önemlidir. Araştırma esnasında seçici davranıp önemli olanları (konu, terim) filtrelemeli ve hızlı bir üst bakış edinmeleri gerekir. Yani çeviri süreci öncesinde konuşma metni hakkında bilgi sahibi olunması yeterli değildir. Çevirmen konuşma metninin ötesinde metnin hitap ettiği kitle hakkında da bilgi sahibi olmalıdır.

Süreç Çevresi ve Süreç İçi Beceriler

Modelin ikinci aşaması kişisel becerileri kapsayan süreç çevresidir ve süreç içi becerilerle bağlantılıdır.

Süreç Çevresi Becerileri

Takım çalışması yapabilme becerisi: Örneğin kabin içinde takım çalışması ya da müşteriye karşı ortak bir tutum geliştirme. Takım çalışması çeviri sürecinde kabinde baş çevirmen rolüne girmeden diğer çevirmenle ekip çalışması yapabilmesidir. Aynı zamanda kabin içinde bir çevirmenin çeviri yaparken diğer çevirmene rahatsızlık vermemesi önemlidir. Bunun yanı sıra çeviri esnasında sözlü çevirmenler olası eksikleri giderme konusunda (sayısal veriler ve terim bilgileri gibi) birbirine destek olmalıdır. Öte yandan müşterilerle nasıl iletişim kurulması gerektiği de önemli bir konudur. Araştırmacının çalışmasından elde ettiği verilerden yola çıkılarak görgü ve özgüven de vurgulanmaktadır. Çevirmenler, çalışma koşullarıyla ilgili ne zaman ve hangi üslupla şikâyetlerini dile getirmeleri gerektiğini bilmelidir (örneğin sözlü çeviri sürecinden önce teknik bir arızanın sözlü çevirmen tarafından dinleyicilerle paylaşılması yersizdir). Yapılan sözlü çeviri her ne kadar kaliteli de olsa sosyal edinci düşük bir sözlü çevirmenle tekrar çalışma olasılığı elde edilen verilere göre düşüktür. Bu yüzden sözlü çevirmenler gelebilecek eleştirileri karşılarken tepkilerine dikkat etmelidir.

Alçak gönüllü bir tutum sergileme: Sözlü çevirmen her ne kadar herkesin yapamayacağı bir işi yapıyor olsa bile işi konusunda alçakgönüllü bir tutum sergilemesi gerekmektedir. Çevirmen, çeviri sürecinde ve sonrasındaki duruşunu belirlemeli, kendini arka planda tutmalıdır.

Sezgisel beceriler: Katılımcılar sezgisel edincin tanımlamasının zor olduğunu ancak bu edinçten bahsederken bu konunun sosyal ve duygusal edinç, hassasiyet, empati gibi kavramları kapsadığını belirtmiştir. Çevirisi yapılan konuşmanın nasıl ilerleyeceği hakkında çıkarımda bulunabilmek ve çevirisinde ikna edici olabilmek için çevirmenin empati kurabilmesi önemlidir. Bu tür davranış biçimi çevirmenin yaptığı işin inandırıcılığını arttıracaktır. Burada yapılan konuşmanın kavranmasının dışında sözlü çevirmenin konuyu hissetme becerisinden bahsedilmektedir. Bu edinçle birlikte sözlü çevirmenden, konuşma esnasında nasıl bir çevirinin dinleyiciler için yeterli olacağına ve ne zaman daha detaylı bir çeviriye ihtiyaç duyulacağına karar verebilmesi beklenmektedir. Çevirmenin, çeviri esnasında olası bir sorunu nasıl aşacağını ve kendisine karşı oluşan endişeleri nasıl azaltabileceğini bilmesi gereklidir. Çevirmen kendi yaptığı işe de inanmalıdır.

Baskıya dayanma ve baskıyı engelleme: Baskıya sebep olan etkenler farklı konulardan kaynaklanabilir. Bazen sözlü çevirmenler anlaştıklarından farklı oturumlarda çeviri yapmak için konumlandırılabilirler ya da kendilerine verilen eksik bilgiden kaynaklı olarak geç kaldıkları için hoşnutsuz karşılanabilirler. Bu ve benzer durumlarda çevirmenlerin yaşadığı baskılar çeviri sürecinde gerekli olan otomatikleşmeyi olumsuz etkilemekte ve psikolojik etkiler oluşturarak endişe, baş ve bel ağrısı gibi sinirsel sıkıntıları tetikleyebilmektedir. Bu yüzden baskıya karşı toleransı geliştirmek sözlü çevirmenlerin sahip olmaları gereken önemli becerilerdendir.

Süreç İçi Becerileri

Süreç içi aşaması temel çeviri sürecini kapsamaktadır ve *anlama*, *aktarma* ve *üretme* ile ilgilidir. Bu bölüm için aşağıda belirtilen alt edinçler ortaya koyulmuştur.

Kavrama Becerisi

Kavrama becerisi çok önemli bir parametre olduğundan bu araştırmada detaylı sorgulanmıştır.

Yüzeysel olarak anlama ve çıkarımda bulunma: Sözlü çevirmen konuşmacının konuşmasıyla kast ettiğini ve konuşmanın ana fikrini anlayabilmelidir. Konuşmanın her kelimesini anlamaya gerek olmamakla beraber çevirmenin konuşmanın amacını anlaması önemlidir. Sözlü çevirmen bütün detayları anlamasa da yüzeysel bir anlamayla konuşmayla ilgili çıkarımda bulunabilir. Bazı durumlarda sözlü çevirmen konuşmayı tam olarak anlamayabilir ancak deneyimli bir sözlü çevirmen çok iyi bir sonuç elde edemese de kabul edilebilir bir çeviri yapabilir.

Bağlamlama (yeniden oluşturma): Çeviri sürecinde anlamının gerçekleşmesi için konuşmanın bütününe dair bir fikir sahibi olunması gerekmektedir. Böylelikle sözlü çevirmen kimin hangi bakış açısı, arka plan ve amaçla konuştuğunu bilirse çeviri sürecinde, özellikle eşzamanlı çeviride olası çeviri sıkıntılarının önüne geçebilir.

Ortak dil olarak İngilizce: Konferans ortamlarında İngilizceyi ikinci dil olarak aktif kullanan konuşmacı sayısı her geçen gün artmaktadır. Dolayısıyla konuşmalar da kişilerin anadilinde değil ikinci dilde⁷⁸ yapılmaktadır. Konuşmacıların yabancı dile çok iyi derecede hâkim olmaması konuşmada sıkıntılar meydana getirebilmektedir. Telaffuz problemleri ya da anlatılmak istenen konunun İngilizce dilinde yeterince ifade edilememesi çeviriyi olumsuz etkileyebilmektedir. Bu durumlarda çevirmenlerin, konuşmanın gidişatını önceden tahmin etmeye yönelik sözlü çeviri stratejilerini kullanması mümkün olamamaktadır. Bunun yanı sıra konuşmacının yabancı dile çok iyi hâkim olmamasından kaynaklı olarak yanlış konseptleri⁷⁹ örnek vermesi sebebiyle sözlü çevirmen konuyla ilgili bağlantıları kuramaz. Bu yüzden İngilizcenin ortak dil olması çevirmenler için çok avantajlı bir durum değildir.

⁷⁸ Abbl-Mikasa ikinci dil olarak İngilizceyi kast etmektedir.

⁷⁹ Yabancı dilde kelimelerin yanlış telaffuz edilmesi. Başka alanlarda kullanımı uygun olan ifadelerin/kavramların uygun olmayan konuları ifade etmek için kullanılması. Bir vakada ana dili İngilizce olmayan biri, konuşması esnasında ‘beer trap’dan bahsetmiştir. Aslında konuşmacı ‘bear trap’ demek isterken, hem sözcüğü yanlış telaffuz etmiş hem de yanlış kavramı kullanmıştır. ‘Bear trap’ borsada açıktan satış yapanların düştüğü olumsuz durumu anlatan teknik bir terimdir. Ancak konuşmacı, büyük ölçekli finansal işlemleri belirli bir sınırdan tutmaya yaran bir sistemden söz etmektedir. Hararetle devam eden konuşma esnasında da bu karmaşıklık çevirmenin konuşmacının ne söylemeye çalıştığını anlamasını imkânsız hale getirmiştir. Çevirmen ancak bir süre sonra konuşmacının ne söylediğini anlayabilmiştir.

Aktarma Becerisi

Aktarma becerisinin röportaja katılan çevirmenlerin çok ilgisini çekmediği belirtilmiştir. Albl-Mikasa bu durumu tecrübeyle aktarımın otomatikleşmesine bağlamaktadır.

Eşzamanlılık: Sözlü çevirinin eşsiz ve vazgeçilmez becerisi eşzamanlı dinlemek, çeviri yapmak, konuşmak ve hatta konuşmayı takip etmektir. Odaklanabilmek ve güçlü bir hafızaya sahip olmak eş zamanlı çevirinin önemli öğeleridir.

Kapasiteyi rahatlatma tedbiri: Sözlü çevirmenlerin kapasiteyi rahatlatmak için daha ön hazırlık aşamasında belli tedbirler almaları gerekmektedir. Röportajda belirtilen en iyi yöntemin tecrübe olduğu vurgulanmıştır. Sözlü çeviri sürecinde konuşmacının konuşma hızından kaynaklanan olası bir sıkıntı oluştuğunda sözlü çevirmenin yapması gereken sakinliğini korumaktır. Bu gibi durumlarda sözlü çevirmen duygularını kontrol altına almayı öğrenmeli ve mevcut koşullarla başa çıkabilmelidir. Gerekli görülmesi halinde bazı cümleler çıkarılabilir, konuşmanın genel özeti verilerek detaylar atlanabilir. Katılımcılardan bu stratejileri içselleştirdikleri ve gerektiğinde otomatik olarak kullandıkları öğrenilmiştir. Aktarım becerisinin önemli bileşeni sadece rutin süreçlerin otomatikleşmesi değil, aynı zamanda kaynak metinden elde edilen bağlantılarla hedef metnin çözümlenmesidir.

Üretim becerisi

Eşzamanlılık ve kulak ses aralığı: Konuşmacının konuşmaya başladığı an ve çevirmenin çevirisinin başladığı zaman çevirinin uzunluğuna göre değişmektedir. Bu süreçte çevirinin yapıldığı ortama göre çevirinin konuşmayla eş zamanlı olmasına önem gösterilmektedir. Bu konuya başka bir örnek paneller ve açık oturumlardır. Bu gibi ortamlarda hararetli tartışma akışının bozulmaması için çevirmenden kulak ses aralığını çok uzatmaması beklenir. Özellikle konuşmacı çok hızlı konuşuyorsa ve çevirmende yorgunluk belirtileri varsa kulak ses aralığı çok uzatılmamalıdır. Etkili bir konuşma için kulak ses aralığını uzatma veya kısaltma sözlü çeviri sürecinde önemli bir beceridir.

Kısaltma: Aktarılmak istenilen iletiyi ve düzenini bozmadan tekrarlamaların ve kısaltma, genelleme gibi bölümlerin atlanmasıdır. Bu bölümde anlamın açık bir

şekilde aktarılması önemlidir. Konuşmacının ağzından çıkan her kelimenin aktarılmaya çalışılması sözlü çeviri sürecini zora sokabilir. Bunun yerine çevirmenler, konuşmanın içerisinde geçen bilgileri genel sürece yayarak çevirmek sözlü çeviri sürecini rahatlatmaktadır. Sözlü çevirmenlerin tecrübelerinden edindikleri bilgilere göre kendi ifadelerini kullanmaları çeviriyi daha anlaşılır kılmaktadır. Sözlü çeviri sürecinde daha fazla zaman kazanabilmek için sözlü çevirmen ifade edilen iletiyi kısaltabilme becerisine sahip olmalıdır. Özellikle hızlı konuşmalarda ya da karmaşık konu içerikli iletilerde bu beceri kullanılmaktadır.

Ortak dil olarak İngilizce: Yabancı dili İngilizce olan dinleyiciler için gerekirse sözlü çevirmen daha açık bir çeviri yapmalıdır. Dile özgü deyimler ve şivelerden kaçınmalı ve gerekiyorsa daha yavaş, kısa ve anlaşılır ifadeler kullanılmalıdır.

Performans ve sunum: Katılımcılar sözlü çevirmenin çeviri sürecinde olabildiğince görünmez olması gerektiğini belirtmiştir. Görünmez olmayı sakın ve soğukkanlı bir tutum sergilemek olarak betimlemektedirler. Bunun yanı sıra konuşma ve sunum esnasında aldığı duruş, ses tonu ve tonlaması, standart bir aksan, akıcılık ve konsantrasyon için ölçülü bir kulak ses aralığına dikkat edilmelidir.

Süreç sonrası beceriler

Bu süreçle ilgili sadece iki tane alt edinç dile getirilmiştir. Bu alt edinçler sözlü çeviri süreci sonrasında sözlü çevirmenin yerine getirmesi gereken işlerle ilgilidir.

Terminoloji tazelemesi (Wrap up): Çeviri süreci sonrasında terminolojinin tekrar çalışılması ve terminoloji bilgisinin derinleştirilmesi anlamına gelmektedir.

Kalite kontrolü: Süreç sonrasında sözlü çevirmenin yaptığı işiyle ilgili öz eleştirisini yapması ya da kabin partnerinden bir analiz istemesidir. Böylelikle sözlü çevirmen sözlü çeviri sürecinde aynı kelime kullanımı, aksan, daha sakın nefes alma gibi alışkanlıklarını gözden geçirerek kendisiyle ilgili bir iyileştirme çalışması yapabilmektedir.

Süreç Ötesi Beceriler

Araştırmacı tarafından eklenen süreç üstü/ötesi becerileri daha çok sözlü çevirmenin kişisel özellikleriyle ilgili olup diğer süreçlere de etki etmektedir. Sözlü çevirinin

önemli bir bölümünü oluşturan bu süreç iş bilgisi, müşteri ilişkisi ve profesyonel standartları kapsamaktadır.

İş bilgisi, müşteri ilişkisi ve profesyonel standartlar sözlü çeviri işinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bir sözlü çevirmenin amire ihtiyacı olmamalı ve bağımsız bir şekilde çalışabilmelidir. Hangi sıralamaya göre işleri yapması gerektiğini kendisi bilmelidir. Bu süreçte önceliklerini belirleme, zamanı etkili kullanma, planlar yapabilme (hangi işin ne kadar sürede yapılması gerektiği) gibi becerilere sahip olmalıdır. Çalışma kapsamında sözlü çevirmenlerle yapılan görüşmelerde işin başarıya kavuşması için iş ve müşteri odaklı becerilerden bahsedilmektedir. Eğer sözlü çevirmen serbest/freelance olarak çalışıyorsa işini nasıl yönetmesi gerektiği bilmeli ve kendi ayakları üzerinde durabilmelidir. Bunun yanı sıra bir sözlü çevirmen vergi ve muhasebe işlemleri, iş anlaşmaları, ödemede yaşanan sıkıntılar ve emeklilik gibi konular hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bu bölümde özellikle müşteri ilişkisi ve ücret belirleme konusunun önemi vurgulanmıştır. Bu yüzden işi yönetmek müşteri ilişkisini baştan sona kapsamaktadır.

Yaşam boyu öğrenmeye açık olma: Yapılan görüşmeler yaşam boyu öğrenmenin ve kendini geliştirmenin sözlü çevirinin vazgeçilmez bir parçası olduğunu göstermektedir. Bunun sebebi ise sözlü çeviri sürecinde beklenmedik bir konuyla karşılaşma ihtimalidir. Bu yüzden konu ilgi çekici olmasa da işinin ehli çevirmenler her konuya ilgi duymalıdır.

Meta-düşünme (otomatikleşme) sözlü çevirmenin sözlü çeviri sürecindeki farkındalığı ile ilgilidir. Bu süreçte dil, çeviri işlemi, kültür ve diğer bilgilerin ne zaman nerede kullanılması gerektiğine dair bilgiler analiz edilir ve kullanımı konusunda karar verilir. Meta-düşünme çevirmene karar aşamasında kolaylık sağlar ve çeviri sürecinin yönetimini de kolaylaştırır. Özetle, meta-düşünme sözlü çevirmenin kendi bilgilerinin, kullanacağı stratejilerin ve çözüm yollarının farkında olmasıdır ve bu süreçlerin otomatikleşmesidir.

3.5. Edinç Modellerinin Karşılaştırması

Eğitim programları açısından büyük öneme sahip olan sözlü çeviri edincine yönelik araştırmalar çok fazla bulunmamaktadır. Edinçlerle şekillendirilen eğitim programları piyasanın beklentilerini karşılayabilecek sözlü çevirmen adaylarını yetiştirmeyi

hedeflemektedir. Sözlü çeviri edinçleri sözlü çeviri araştırmalarının başlamasıyla şekillenmeye başlamış ve günümüze kadar olgunlaştırılmıştır. Bir önceki bölümde kronolojik sıralamaya göre sözlü çeviri edinç modelleri sunulmuştur. Bu modellerin zaman içerisinde farklılaştığı görülmektedir. Bu durum sözlü çeviri araştırmalarının yoğunlaşmasına bağlanabilir. Bu alanda artan çalışmalar bir yandan sözlü çeviri etkinliğinin daha iyi anlaşılmasını sağlarken bir yandan da edinçlerin daha iyi şekillenmesini sağlamıştır. Buradan hareketle bu çalışmada yer alan sözlü çeviri edinçlerinin hem yapısal olarak hem de içeriksel olarak birbirinden farklı olduğu söylenebilir.

Sözlü çeviri edinç modelleri alt edinçlerle karşılaştırıldığında hepsinin farklı bir yapısının olduğu görülmektedir. Kutz'un sözlü çeviri edinç modeli bütüncül bir sözlü çeviri edincini ortaya koymaktadır. Bu modelin altında farklı alt edinçler yer almaktadır. Ancak bu edinçler arasında bir bağlantı kurulmamış sadece alt edinçler sıralanmıştır. Pöhhacker'in silindir şeklinde oluşturduğu edinç modeli sözlü çeviri sürecinde kullanılan alt edinçlerle bir bağlantıyı göstermektedir. Çok fazla alt edinç olmamasına rağmen edinçlerin süreç içerisindeki bağlantıları silindir modelinde açıkça görülmektedir. Albl-Mikasa'nın deneyime dayalı oluşturulan modeli Pöhhacker'in modeli gibi süreç bağlantılarını içermektedir. Bunun yanı sıra Albl-Mikasa'nın modelinin çok bileşenli ve karmaşık bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

İçerik açısından modeller karşılaştırıldığında dil ve strateji edincinin üç modelde açıkça belirtildiği görülmektedir. Bu araştırmacılar içinde Kutz ana dili ve yabancı dilin önemini vurgulamaktadır. Diğer iki araştırmacı bu edinci dil edinci olarak belirtmektedir. Dünya bilgisi ya da genel kültür bilgisi olarak bilinen edince Albl-Mikasa'nın sözlü çeviri modelinde sadece süreç öncesi becerisi (çeşitli genel konular hakkında bilgi sahibi olmak) olarak yer verilmiştir. Albl-Mikasa bir konu üzerinde uzmanlaşmaktansa birçok konu hakkında yüzeysel bilgi sahibi olunmasını savunmaktadır. Pöhhacker ve Kutz, Albl-Mikasa'nın aksine modellerinde alan edincine yer vermektedirler. Burada Albl-Mikasa'nın deneyim yoluyla elde edilen verilerinden oluşturduğu modelin kuramsal bilgilerden farklı olduğu görülmektedir.

Kutz aynı zamanda alt edinçlerde çevirmenin kişiliğine yönelik duygusal edinçten bahsetmektedir. Süreç çevresi aşamasında sözlü çevirmenin tutumu ve baskıya dayanması gibi benzer becerilere (kişisel özelliklere) Albl-Mikasa da değinmektedir.

Pöchhacker ise duygusal edinç olarak değil sözlü çevirmen edinci olarak rollerden bahsetmektedir. Çevirmenlerin farklı ortamlarda farklı rollerinin olabileceğine değinmektedir. Ancak bunu daha çok davranış edincinin içinde yer alan roller olarak belirtmektedir.

Aktarım edinci hem Kutz hem de Pöchhacker tarafından kullanılmaktadır. Ancak aynı terim kullanılmasına rağmen farklı içerik kastedilmektedir. Kutz, çeviri edinci olarak (yazılı) çeviri edincinden bahsetmektedir. Çeviri edincinin sözlü çeviri edincinin bir alt edinci olması gerektiği düşüncesindedir ve aslında yazılı çeviriyi kastetmektedir. Pöchhacker ise aktarım/çeviri edinciyle birkaç tane alt edince işaret etmektedir. Bunlar konu edinci ve aktarım (strateji) edincidir. Pöchhacker bu alt edinçlerin tümünü bütüncül bir edinç olarak translatoloji edinci altında ele almaktadır ve aktarım esnasında özellikle etik ve rol konusuna dikkat çekmektedir. Albl-Mikasa'da süreç içi beceriler bölümünde yer alan anlama, aktarma ve üretim becerileri aktarım edinci olarak belirtilmiştir. Albl-Mikasa süreç içi becerileri daha da detaylandırarak modelinde sunmaktadır. Araştırmacı, modelde süreç içi becerileri aktarım aşamasında gerekli stratejilerle açıklamaktadır. Bunun dışında süreç içi becerileri ile süreç çevresi beceriler arasında bir bağlantı kurmaktadır. Böylelikle süreç çevresi becerisinde duygusal edince yönelik belirtilen becerilerin süreç içi beceriler olarak belirtilen stratejilere etki ettiği söylenebilir.

Çeviri sürecinin yanı sıra çeviri süreci öncesi ve sonrasını da dikkate alan Pöchhacker ve Albl-Mikasa, modellerinde meslek bilgisi, meslek etiği ve piyasa bilgisine yer vermiştir. Bu beceriler iş bilgisi, müşteri ilişkisi, meslek standardı, profesyonel davranış ve ücretlendirme gibi bilgileri içermektedir. Ancak Kutz'un modelinde meslek etiği ve bilgisi hakkında veriler bulunmamaktadır. Terminoloji becerisi ise sadece Albl-Mikasa'nın süreç öncesi ve sonrası bölümünde yer almaktadır ve süreç öncesi araştırma ve sonrasında bilgilerin derinleştirilmesi olarak belirtilmiştir. Fakat diğer modellerde terminoloji bir edinç olarak değil, alan edincinin bir parçası olarak yer bulmaktadır.

Belirtilen üç sözlü çeviri edinç modeli farklı sözlü çeviri türlerine de uygundur. Kutz'un sözlü çeviri modeli sözlü çeviri eğitimi için oluşturulan ilk model olma özelliğine sahiptir. Sözlü çeviri edincinin bileşenlerini gösteren bu model açık ve belirgin olduğundan öğrencilerin kendi kendilerini geliştirmesi açısından anlaşılır bir

modeldir. Aynı zamanda eğitim programlarının şekillendirilmesi için aktarımı rahat bir model olduğu söylenebilir.

Bu modele karşın Pöchhacker'in modeli öğrencilerin kendi başına öğrenebilecekleri kadar açık değildir. Pöchhacker'in modeli farklı sözlü çeviri türlerini de kapsamaktadır ve bunun yanı sıra sözlü çeviri ortamlarını da dikkate almaktadır. Bu edinç modeli sözlü çeviri sürecinde farklı ortam bilgisini de dikkate aldığından eğitim programlarında yer alarak asgari sözlü çeviri edincini sağlayabileceği varsayılabilir. Diğer modellerde dikkate alınmayan ortam bilgisi çok açık olmamakla birlikte Pöchhacker'in sözlü çeviri edinç modelinde bulunmaktadır. Böylelikle bu modelin çeviri eğitimi programlarında sözlü çeviri modüler ders sisteminin oluşturulmasına zemin hazırlaması mümkündür.

Deneyime dayalı bir model olan Albl-Mikasa'nın modeli sunduğu verilerle piyasa beklentilerini de gösteren detaylı bir modeldir. Özellikle kişisel özellikleri odağında bulunduran bu modeli eğitim programlarına uygulamanın sıkıntılı olması olasıdır. Daha çok öğrencilerin bireysel çalışma yaparken faydalanabileceği bir modeldir. Piyasa odaklı bir model olması nedeniyle öğrencilere piyasa beklentilerini sunduğu için daha gerçekçi bir yapıya sahiptir.

Literatürde sözlü çeviri edinci modeli olarak belirtilen bu modellerde dikkat çeken bir diğer nokta ise çoğu yazılı edinç modelinde yer alan araç kullanım bilgisi yani araçsal edincin sözlü çeviri edinç modelinde yer almamasıdır. İkinci bölümde de belirtildiği üzere sözlü çeviri sadece yazılı çeviriden farklı değil aynı zamanda kendi içinde de farklılıklar göstermektedir. Sözlü çevirinin başlıca türleri olan yazılı metinden sözlü çeviri, ardıl çeviri ve andaş çevirinin birbirinden farklı beceriler gerektirdiği özellikle Kutz'un modelinde açık olarak betimlenmiştir. Sözlü çeviri türlerinin yanı sıra sözlü çeviri ortamlarına göre ayırım yapılması gerekirse her ortamın farklı beceriler gerektirdiği gözlemlenmektedir. Ortamlar dikkate alındığında örneğin iltica süreci veya hastane ortamında özellikle duygusal edinç bir konferans ortamına göre daha fazla dikkat çekmektedir. Yine ortamlar dikkate alındığında konferans ortamında kullanılan araçlar ve yabancı hasta doktor iletişiminin telefonda çevrilmesinde kullanılan araçlar ve bu araçlarla birlikte ihtiyaç duyulan teknik beceriler birbirinden farklıdır. Yine bu kapsamda meslek bilgisi ve etiği değerlendirildiğinde sözlü çeviri

yapılan ortamın yanı sıra sözlü çevirmenin rolüne göre farklılıkların olduğu dikkat çekmektedir.

Eğitimin en önemli yapı taşlarından olan ve eğitim programlarına şekil veren edinçlerin daha etkili bir sözlü çeviri eğitimi için makro modellerin yanı sıra ortamlara göre sınıflandırılmış mikro modeller olarak yapılandırılmasının daha etkili olabileceği düşünülmektedir. Literatürde buna yönelik çalışmaların bulunduğu görülmektedir (bkz. Pöchhacker (2000), Pöllabauer (2005), Kadric (2006), Stanek (2011), Havelka (2018)). Ancak model olarak sadece bu bölümde sunulan sözlü çeviri modelleri bulunmaktadır.

3.5.1. Sözlü Çeviri Edinç Modellerinde Alt Edinç Türleri Matrisi

Bir önceki bölümde incelenen sözlü çeviri edinci modellerinden elde edilen benzerlikler ve farklılıklar tartışılmıştır. Bu bölümde yer alan edinçlerin yanı sıra beşinci bölümde sunulan “Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi”nden elde edilen veriler de bu bölümde değerlendirilmiştir⁸⁰. Böylelikle bu inceleme sonucunda 8 farklı sözlü çeviri alt edinci tanımlanmıştır. Tanımlanan sözlü çeviri alt edinçlerinden bir matris oluşturularak aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

⁸⁰ Bu anket çalışmasının açık uçlu 40.sorusuna verilen cevaplar Albl-Mikasa’nın sözlü çeviri edinç modeli temel alınarak yorumlanmaya çalışılmıştır ve böylelikle verilen yanıtlar edinçlere göre sınıflandırılmıştır.

Tablo 12:

Sözlü Çeviri Edinç Modellerinde Alt Edinç Türleri Matrisi

Sözlü Çeviri Alt Edinçleri	Kutz, 2010, s. 201-206	Pöchhacker, 2000; 2003	Albl-Mikasa, 2012, s. 63	Sözlü Çeviri Piyasası Anket Sonuçları 2018
Dil edinci	Yabancı dil edinci Ana dili edinci	Dil edinci	İleri düzeyde yabancı dil becerisi	Çalışma dilleri /ana dili/yabancı dile hâkimiyet
Kültür edinci	Kültür edinci	Kültür edinci	-	-
Dünya bilgisi	-	-	Süreç öncesi beceriler , çeşitli genel konular hakkında bilgi sahibi olma	Güncel bilgileri takip etme
Alan edinci	Alan edinci	Alan edinci (2003, s.44)	Bilgisayar destekli terminoloji yönetim becerisi, süreç sonrasında terminoloji bilgisinin derinleştirilmesi	Özel alan bilgisi/ uzmanlık alan, terminoloji bilgisi
Duygusal edinç	Duygusal edinç	-	Süreç çevresi becerileri (takım çalışması becerisi, tutum, baskıya (stresse) dayanma)	Bireysel özellikler ve beceriler (duygu yönetimi, kendini tanıma, yeniliklere açık olma)
Meslek, etik ve piyasa bilgisi	-	Sözlü çevirmen edinci/profesyonel davranış edinci, süreç öncesi ve sonrasında rol ve etik bilgisi	Süreç ötesi becerileri (iş bilgisi, müşteri ilişkisi, uzmanlık standartları), Süreç sonrasında kalite kontrolü	Meslek etiği (müşteri ilişkisi, ücretlendirme, profesyonellik, deneyim), piyasa koşulları/ sektörel gelişmeler
Sözlü çeviri yöntem bilgisi	Mantık edinci	Aktarım edinci, sözlü çeviri tekniği (2000, s.50)	Süreç içi beceriler (kavrama, aktarma ve üretim becerileri/stratejileri)	-
Araçsal edinç	-	-	-	Teknik ekipman kullanma becerisi

Yukarıda belirtilen tabloda bu bölümde çalışmaya dâhil edilen sözlü çeviri edinç modelleri yer almaktadır. Modellerden edinilen alt edinçler, kavramsal bir karmaşayı engellemek adına ortak kavramlar altında sınıflandırılmıştır. Ayrıca bu alt edinçlere ek olarak literatürde yer alan sözlü çeviri ders içerikleri de eklenerek bir açıklama oluşturulmuştur.

Dünyada sözlü çeviri eğitimi farklılıklar göstermektedir. Bazı kurumlarda sözlü çeviri eğitimi için ön koşulların sağlanması beklenirken bazı kurumlarda bu ön koşullar talep edilmez. Bu çalışma kapsamında ele alınan bölümler ön koşullar talep etmemektedir. Dolayısıyla dil, entelektüel, psikolojik ve fizyolojik becerilerin de eğitimde geliştirilmesi gerektiği varsayıldığı için alt edinç olarak yer almaktadır.

Çalışmanın önceki bölümlerinde de bahsedildiği üzere yazılı ve sözlü çeviri edinçlerinde ortak olan alt edinçler vardır. Aşağıda açıklanmaya çalışılan alt edinçlerde bu ayrım gösterilmektedir. Ancak bu çalışma sözlü çeviri edinçlerine odaklanmaktadır.

3.5.1.1. Yazılı ve Sözlü Çeviri Etkinliğinde Ortak Olan Alt Edinçler

Yazılı ve sözlü çeviri etkinliğinde ortak olan alt edinçler dil edinci, kültür edinci ve dünya bilgisidir. Bu edinçler aşağıda sırasıyla ele alınmıştır.

Dil Edinci

Bu edinç hem ana dili⁸¹ hem de yabancı dilde dil yapılarını ve kullanım alanlarını içerir. İçinde bulunduğu durumlara göre kendini doğru ifade edebilme ve bunların dışında çeviri yapılan dillerin dilbilgisi, dile özgü deyimler ve doğru telaffuz gibi konular hakkında bilgi sahibi olunması ve kültürel algı ve ifadelerde söylem çözümlemesi konularını da kapsamaktadır (Doğan, 2000, s. 84, 87). Özellikle dinleme ve konuşma becerileri sözlü çeviride ön plana çıkmaktadır (Kautz, 2000, s. 332, 347).

⁸¹ Ana dil, kendisinden başka lehçe ve dillerin türediği ortak dil demekken, ana dili kişinin ailesinden öğrendiği dil anlamına gelmektedir. Bu çalışmada da, bu farklılığa uygun bir şekilde, ana dili kavramı, AIIC'in çalışma dilleri sınıflandırmasında A diline, yani çevirmenin en yetkin olduğu ana dili anlamında kullanılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://aiic.net/page/4004/what-are-working-languages-to-a-conference-interpreter/lang/1> Erişim Tarihi: 19.05.2019

Kültür Edinci

Bu edinç çalışma dillerinin kültürel farklılıkları hakkında bilgi sahibi olmayı içerir. Çevirmenler aynı zamanda birer kültür uzmanı olarak görülür. Böylelikle çevirmenler farklı düşünce yapısına ve bakış açısına sahip olan iki farklı kültür arasında arabulucudur. Görevini başarıyla yerine getirebilmesi için iletişim esnasında kendini yabancı kültürün yerine koyabilmeli ve yabancı kültürü anlayabilmelidir. Aynı zamanda yapılan konuşmalardan mantıksal çıkarımlar yapabilmek için kültürler arasındaki ortak noktaları ve çelişkileri de bilmesi beklenmektedir (Kautz, 2000, s. 348). Çevirmen aynı zamanda yabancı ülkenin sistemine de hâkim olmalıdır.

Dünya Bilgisi

Bu edinç çevirmenlerin gerek yurt içi gerekse sürekli günceli takip ederek dünyadaki gelişmelerden haberdar olmaları ve çeşitli alanlar hakkında yüzeysel bilgi sahibi olmalarını kapsamaktadır. Sözlü çeviri sürecinde ön araştırmanın dışında bir araştırma alanı bulunmamaktadır. Çeviri anında olası yabancı konuları daha iyi yorumlayabilmek adına farklı konular hakkında bilgi sahibi olmak sözlü çevirmen için avantaj sağlamaktadır (Kautz, 2000, s. 350) .

3.5.1.2. Sözlü Çeviri Etkinliği Özelinde Ele Alınan Alt Edinçler

Sözlü çeviri etkinliği özelinde ele alınan alt edinçler alan edinci, sözlü çeviri yöntem bilgisi, araşsal edinç, duygusal edinç ile meslek, etik ve piyasa bilgisidir. Bu edinçler aşağıda açıklanmıştır.

Alan Edinci

Literatürde alan ve konu bilgisi olarak geçen bu edinç bu çalışmada alan bilgisi olarak ele alınmıştır. Bunun sebebi alan bilgisinin konu bilgisine göre daha fazla bilgi kapsamasıdır. Sözlü çeviri yapılırken konuların yanı sıra özellikle toplum çevirmenliğinde kurum bilgisi gibi detay bilgiler de önemlidir. Bu gerekçeden yola çıkarak bu çalışmada bu edinç alan edinci başlığı altında ele alınmıştır.

Günümüzde sözlü çevirinin talep edildiği birçok alan bulunmaktadır. Aynı zamanda teknolojinin ve internetin gelişmiş olması farklı alanlarda sözlü çeviri hizmetine daha kolay erişim sağlamaktadır. Bu gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda konu alanı

bilgisi sözlü çeviri süreci için oldukça önemlidir. Sözlü çeviri yapılacak konu alanıyla ilgili uzmanlık, süreç, kurum ve terminoloji bilgisini içerir. Sözlü çevirmenin sözlü çeviri sürecinde iletişimsel bağlantıları kurabilmek için çeviri yaptığı alanlarla ilgili bilgisayar destekli kullanım alanı/ortam, konu ve terminoloji araştırması yapmalıdır (Kautz, 2000, s. 350).

Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi

Bu edinçte yazılı metinden sözlü çeviri, ardıl çeviri ve andaş uygulamaları için gerekli olan stratejileri içermektedir. Sözlü çeviri eğitiminden duyduğunu anlama, başarıyla görevin üstesinden gelmek için ilk sıralarda yer almaktadır. Kaynak metnin bütünsel olarak anlaşılıp kaynak dilin kelimelerin değil de anlamının aktarılması uygun eğitim ile alıştırmalar yapılmalıdır.

Bunun yanı sıra anlaşılan bilginin akılda tutma yeteneğinin geliştirilmesi bellek egzersizleri ve not alma alıştırmaları aracılığı ile sağlanmalıdır. Telaffuz ve konuşma becerilerini içeren alıştırmalar erek metnin eşdeğer bir şekilde sözlü aktarılması açısından önemlidir (Kautz, 2000, s. 349).

Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi

Sözlü çeviri meslek bilgisi mesleğinin hakları, iş bilgisi, tarafsızlık, gizlilik ilkesi, kalite, çalışma koşulları, müşteri ilişkileri gibi meslek bilgileri hakkında bilgi sahibi olmayı içerir. Meslek etiği bir meslekteki davranış kurallarının çerçevesini çizmektedir. Doğan (2015) bu konu çerçevesinde icra edilen meslekte insanın tutumu ve davranışlarını buna ek olarak çalıştığı çevredeki duruşunu ele almaktadır⁸². Her mesleğin kendi bakış açısına göre ölçütleri bulunmaktadır. Sözlü çevirinin de farklı ortamlarda yapıldığı göz önünde bulundurulursa yazılı çeviriden farklı etik kuralları olduğu söylenebilir. Bunların dışında ücretlendirme konuları ve sözlü çeviri piyasası ve beklentileri de konuya dâhildir (Kautz, 2000, s. 350; Doğan, 2009, s.88).

⁸² <https://www.cevirikitabi.com/cevirmenler-ne-isler-ceviriyor/sozlu-cevirmenlikte-etik-konusuna-kapi-araligidan-bakis/> Erişim Tarihi: 15.03.2019

Araçsal Edinç

Haberleşme ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte sözlü çeviri alanında da iletişimi sağlamak adına farklı araçlar kullanılmaktadır. Son yıllarda ekonomik ve pratik olması bakımından uzaktan çeviri olarak telefon veya internet⁸³ (bilgisayar/akıllı telefon) üzerinden sözlü çeviri hizmeti verilmektedir. Bunun yanı sıra uzun yıllardır kullanılan kabin, mikrofon ve kulaklık (taşınabilir teknik ekipman) andaç çeviride kullanılan araçlardır (Doğan, 2009, s.88). Son yıllarda araştırmalara konu olan Simconsec dijital kalem⁸⁴ aracıyla not alma işlemleri yapılabilmektedir.

Gelecek yıllarda teknolojik araç gereç kullanımının daha çok yaygınlaşacağı varsayılmaktadır. Bu edinç sözlü çeviri araçlarıyla çalışma ve olası sıkıntılarla başa çıkma becerisini kazanmayı içermektedir.

Duygusal Edinç

Genellikle çeviri bölümlerinde sözlü çeviri alanında eğitim almak isteyen öğrencilerden ön koşul olarak stresli ortamlara dayanıklı ve çoklu görev becerisi gibi özelliklere sahip olunması beklenir (Kautz, 2000, s. 347-348). Bazı bölümlerde bu beceriler ön koşul olarak aranmaz⁸⁵. Dolayısıyla bu becerilerin de geliştirilmesi gerekir. Bu edinç çevirmenin psikolojik ve fiziksel koşulları gibi bireysel özelliklerinin içermektedir. Sözlü çevirmenlerden beklenen bireysel özellik ve becerilerinden bazıları duygu yönetimi, zaman baskısı altında çalışma, stresi yönetebilme ve farklı seslere/aksanlara uyum sağlayabilmedir (Doğan, 2009, s. 84).

3.6. Sözlü Çeviri Edinci Modellerine Yönelik Tespitler

- Sözlü çeviri edinci çok boyutlu bir kavram olup birden fazla alt edinçten oluşmaktadır.

⁸³ <https://aiic.net/page/8538/aiic-position-on-distance-interpreting/lang/1> Erişim Tarihi: 15.03.2019

⁸⁴ <https://aiic.net/page/6484/interpreting-training-and-digital-pen-technology/lang/1> Erişim Tarihi: 15.03.2019

<https://core.ac.uk/download/pdf/41173600.pdf> Erişim Tarihi: 15.03.2019

⁸⁵ Yurtdışında özellikle Avrupa’da çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında sözlü çeviri eğitimi almak isteyen öğrencilerin belli ön bilgi ve becerilerinin olması gerektiği belirtilmektedir. Örneğin Germersheim, Heidelberg gibi. Ancak Türkiye’de sözlü çeviri eğitimi için sadece Hacettepe Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi gibi bazı üniversiteler yatkılık sınavı şartı bulunmaktadır.

- Kuramsal çalışmalara ve deneyime dayalı yapılan edinç araştırmaları birbirinden farklılıklar göstermektedir.
- Gelişen teknoloji sözlü eviri için yeni araç ve ortamlara erişim imkânı sunmaktadır. Teknolojik araçlarla yapılan sözlü eviri süreçlerinde yerinde yapılan sözlü eviri süreçlerine göre farklı stratejiler gereklidir. Ancak kuramsal temellere dayandırılarak oluşturulan edinç modellerinde teknolojik araçlarla çalışmaya yönelik bir edinç bulunamamaktadır.
- Yazılı eviri ve sözlü eviri edincinin ortak olduğu edinçler bulunmaktadır.
- Ortak olarak görünün edinçlerin bir bölümü küçük ama önemli detaylarda birbirinden ayrılmaktadır. Örneğin dil edincinde sözlü çevirinin daha çok dinleme ve konuşmaya ya da alan edincinde kurum ve süreç bilgisine odaklanması gibi.
- Bir modelde sayıca daha detaylı sunulan edinçler bir diğer modelde bir edinç altında ele alınmaktadır. Örneğin ana dili ve yabancı dil edincinin bir başka modelde dil edinci olarak ele alınması gibi.
- Deneyim odaklı sözlü eviri edinç modeli ve piyasanın bakış açısına bakıldığında meslek bilgisi ve müşteri ilişkisi ve sözlü çevirmenin her türlü kararına etki edecek duygusal edinçlerin varlığı dikkat çekmektedir.

Bu bölümde tezin kuramsal çerçevesini oluşturan sözlü eviri edinç modelleri ele alınmış ve böylelikle tezin kuramsal erevesi oluşturulmuştur. Bir sonraki bölümde araştırma sorularına yanıt bulabilmek için kullanılan anket ve müfredat analizi yöntemleri açıklanacaktır.

BÖLÜM 4: YÖNTEMBİLİM

Bu bölümde araştırmanın önemi ve amaçları açıklanarak veri elde etmede ve analizde kullanılacak yöntem ve araçlar tanıtılacaktır. Araştırmanın içeriği açıklanarak araştırma deseni ortaya koyulacaktır. Bölümün sonunda veri analiz yöntemleri açıklanacaktır.

4.1. Araştırmanın Önemi

Çeviri edinci kavramı, çeviribilim literatürünün uzun yıllardır araştırma konularındandır. 1972’de James S. Holmes’un *The Name and Nature of Translation Studies (Çeviribilimin Adı ve Doğası)* başlıklı bildirisinin ardından, çeviri olgusu ayrı bir bilim dalı olan çeviribilim tarafından ele alınmaya başlamıştır. Böylelikle çevirinin ve çevirmenin hangi becerilere sahip olması gerektiği uygulamalı çeviribilim alanının araştırma konuları arasına girmiştir. Çeviri eğitimi ile birlikte araştırılan çeviri edinçleri, çeviri eğitimi müfredatını yorumlamada uygulamalı çeviribilim alanında önemli bir yere sahiptir. Çeviri edinçleri öğrencilerin sahip olması gereken bilgi ve becerilerin bütüncül halidir ve böylelikle program tasarımında yönlendirici bir rolü bulunmaktadır.

Çeviribilim literatüründe sözlü çeviri alanının genel çeviribilim içerisinde ele alındığı iddiası birçok araştırmacı tarafından eleştirilmiştir ve sözlü çevirinin daha az ele alınarak görmezden geldiği konusunu çalışmalarında tartışmaya açmışlardır. Bu yüzden genellikle yazılı ve sözlü çeviri edinçleri çeviribilim literatüründe bir arada ele alınmaktadır. Ancak son yıllarda sözlü çeviri alanında yapılan çalışmalar yazılı ve sözlü çeviri edinçlerinin ayrı ayrı ele alınması gerektiğini ispatlamış durumdadır. Aynı zamanda edinçlerin iki farklı çeviri eylemi için ayrı ayrı ele alınması uygulamalı çeviribilim alanındaki araştırmalara önemli katkılar sağlayacaktır. Türkçe sözlü çeviri literatüründe de sözlü çeviri alanındaki çalışmalar son zamanlarda yapılmaya başlanılmıştır. Ancak sözlü çeviri edinçlerine yönelik henüz bir çalışma yapılmadığı için ulusal literatürde bir boşluk olduğunu söylenebilir. Sözlü çeviri piyasası ve eğitimine odaklanan bu çalışmanın ulusal literatürde yer alan bu boşluğu doldurmaya katkı sağlaması beklenmektedir.

Kuramsal çalışmaların sonucu olarak ortaya çıkan çeviri edincinin yanı sıra eğitim programlarında, piyasanın ve uluslararası derneklerin sözlü çevirmen adaylarından beklentileri göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Programın yapısı, içeriği ve hedefleri bu beklentiler göz önünde bulundurularak oluşturulup düzenli olarak güncellenmesi önem arz etmektedir. Program tasarımı kadar sözlü çeviri ediniminin hangi yöntemle öğrenciye kazandırılacağı eğitimde büyük rol oynamaktadır.

4.2. Araştırmanın İçeriği

Çalışmanın uygulama alanını oluşturan bu bölümünde araştırmanın içeriği ve kısıtları hakkında bilgi sunulacaktır. Çalışmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Yapılacak çalışma iki bölümden oluşmaktadır.

İlk bölümde öncelikli olarak çeviri piyasasında etkin olan çeviri şirketlerine yönelik bir anket uygulanmıştır. Bu anketle çeviri şirketlerinin sözlü çeviri eğitimi hakkındaki görüşleri ve sözlü çeviri etkinliğinin piyasa durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Tezin çıkış noktasını oluşturan Türkiye'nin değişen koşullarının sözlü çeviri ihtiyacını arttırdığı iddiasının geçerliliği ise bu anket sonuçlarına göre sorgulanmıştır. Anket uygulamasının yapıldığı kitle Çeviri İşletmeleri Derneği'ne üye olan çeviri şirketleriyle sınırlandırılmıştır. Böylelikle anket sonuçlarından elde edilen veriler tezin çıkış noktasını desteklemenin yanı sıra müfredat analizi için gerekli ölçütlerden birini oluşturmuştur.

İkinci bölümde 2018 ÖSYM yerleştirme kılavuzunda yer alan çeviri bölümleri belirlenmiştir. Çalışmada Türkiye'deki sözlü çeviri eğitiminin genel görünümünü ortaya koymak için farklı başarı sıralamaları ve farklı eğitim dillerine sahip 4 devlet ve 2 vakıf üniversitesindeki çeviri eğitimi bölümlerinin müfredatları analiz edilmiştir.

4.3. Araştırmada Kullanılan Veri Elde Etme Yöntem ve Araçları

Çalışmada betimleyici araştırma yöntemi benimsenerek veri toplama aracı olarak iki farklı yöntem kullanılmıştır. Bunlardan ilki Çeviri İşletmeleri Derneği'ne üye olan çeviri şirketlerine anket uygulamasıdır. Diğer yöntem ise anket uygulamasından elde edilen verilerin ve tezin kuramsal bölümünde ele alınan eğitsel çalışmalar ışığında sözlü çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarının incelenmesidir.

4.3.1. Anket Uygulaması

Çalışmanın bu bölümünde anketin amacı, konusu ve örnekleme hakkında bilgi verilecektir. Daha sonrasında veri toplama aracı, veri toplama süreci ve veri analiz sürecinden bahsedilecektir.

4.3.1.1. Amaç

Araştırmanın ilk bölümünü oluşturan anket uygulamasının hedefi piyasadaki sözlü çeviri etkinliğine yönelik durum tespitinin yapılmasıdır. Bu yüzden piyasada faaliyet gösteren çeviri şirketlerinin sözlü çeviri piyasasına ve sözlü çeviri eğitimine yönelik görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylelikle çeviri şirketi temsilcilerinin bugüne kadar birlikte çalıştıkları ve gözlemledikleri sözlü çevirmenlerin kabiliyetleri hakkındaki görüşleri öğrenilmiştir. Aynı zamanda yapılan anketlerle geçmişten günümüze değişen koşullar kapsamında sözlü çeviri piyasasının durumu ile ilgili görüşlerini paylaşmışlardır. Araştırmanın evrenini Türkiye’deki çeviri işletmeleri oluşturmaktadır. Ankete yanıt verilebilirliği artırmak için çeviri eğitime dış paydaş olarak aktif destek veren Çeviri İşletmeleri Derneği⁸⁶ üyeleri araştırma örnekleme olarak seçilmiştir. Çeviri İşletmeleri Derneği’ne kayıtlı 62 çeviri işletmesine yollanan ve toplam 41 sorulardan oluşan anketin temel amacı sözlü çeviri piyasasının güncel durumunu, üniversite eğitiminin çeviri şirketlerinin beklentilerini ne derece karşıladığı gibi soruların yanı sıra işletmelerin geleceğe yönelik beklentilerinin de belirlenmesine yöneliktir.

4.3.1.2. Araştırmanın Örnekleme

Bu araştırmanın örneklemini Çeviri İşletmeleri Derneği’ne üye olan çeviri şirketleri oluşturmaktadır. Bu çalışmada piyasa koşullarının dikkate alınması bakımından bu konuyla ilgili yapılacak anket uygulaması örnekleme piyasasının içinde yer alan çeviri şirketleridir. Anket uygulamasında örneklemin çeviri işletmeleri derneğine üye olan 62 şirket ile kısıtlanmasındaki sebep, piyasanın içinde yer alması ve Çeviri İşletmeleri Derneği’ne üye olarak belli bir kurumsallığı sağlamasıdır. Böylelikle üyelik şartlarına uyan ve çeviri hizmetinde bir standart uygulayan çeviri işletmelerinden güvenilir

⁸⁶ <https://cid.org.tr/CidProgramlari/Sayfa?syfUrl=asip> Sektör Akademi İşbirliği Programı Erişim Tarihi: 25.09.2018

bilgilere ulaşılacağına varsayılarak araştırmaya dâhil edilmiştir. Anketin yollandığı işletmeler aşağıda listelenmiştir:

1. A-1 Tercüme Merkezi
2. Adam Bilişim ve Dil Hizmetleri
3. Akıl küpü Tercüme (Ece Tercüme Danışmanlık Ltd.)
4. Alp Tercüme
5. Ante Yapım Tercüme, Reklam, Tur. Dan. Ltd.
6. Arda Tercüme Bilgisayar Ltd.
7. Ark Müşavirlik Tur. Tercüme İnş.Basın Yay.Ltd.
8. Atb Yeminli Tercüme Ltd.
9. Atılım Tercüme
10. Atlas Dil Hizmetleri Ve Bilişim Ltd.
11. Baraka Tercüme Dış.Tic. Ltd.
12. Des Grup İth.İhr.Çev. Ve Dan. Hiz. Tic. Ltd.
13. Dijital Tercüme, İnt. Yaz. Hizm. Tur. Dış Tic. Ltd.
14. Dilkent Tercüme Hizmetleri Ltd.
15. Dilmen Tercüme Hizmetleri
16. Dilta Dil Hizmetleri Ltd.
17. Diltra Dil Hizmetleri Ltd.şti.
18. Diltürk
19. Dinamik Tercüme
20. Diye Kùltürlerarası İletişim Hizmetleri Ltd.
21. Dragoman Dil Teknolojileri Ve Dan.Ltd.
22. Edf Konferans Çevirmenliği Ltd.
23. Egeli Tercüme
24. Empati Çeviri Hizmetleri
25. Es Dil Hizmetleri Ve Danışmanlık A.ř.
26. Focus Tercüme
27. Güncel Tercüme Endüstriyel Ürünler Paz. Tic. Ltd.
28. İkarus Tercüme
29. İkra Kurumsal Etkinlik Ve Çevirmenlik Org. Tic. Ltd.
30. İstanbul Reklam (Linguist)

31. Kartaca Tercüme Hizmetleri
32. Kılavuz Tercüme, Etüd Ve Proje Ltd.
33. Locasis Bilişim Hiz.San.Tic.Ltd.
34. Londinium Dil Hizmetleri
35. Merita Dil Hizmetleri Ve Yayıncılık
36. Mirora Çeviri Ltd. Şti.
37. Nest Dil Hizmetleri Tic. Ltd.
38. Net Tercüme Hizmetleri Ltd.
39. Ngn İstanbul Çeviri Rek.Org.Eğitim Ve Dan.
40. Nova Tercüme
41. Novitas Çeviri Hizmetleri Tic. Ltd.
42. Nr Çeviri Hizmetleri Org. Ve Dan. Ltd.
43. Nuna Yerelleştirme Ltd. Şti.
44. Orient Çeviri Hizm. Ltd.
45. Özeray Tercüme Reklam Ve Dış Tic. Ltd.
46. Parlonist Çeviri Atölyesi
47. Patra Tercüme Hizmetleri Ltd.
48. Pilot Tercüme Hizmetleri
49. Referans Çeviri Hizmetleri Ltd.
50. Saban Çeviri Ltd.
51. Saylon Danışmanlık Ltd.
52. Sdl Çeviri Hizmetleri
53. Sena İletişim Org.Tercüme Ve Paz. Ltd.
54. Set-Systems Tercümanlık Rek.Ve Yay.Tic.Ltd.Şti.
55. Strater Çeviri Merkezi
56. Tercümentral
57. Transcom Tercüme Hizmetleri
58. Trio Tercüme Org. Hiz. San. Tic. Ltd.
59. Tuana Dil Hizmetleri Ltd.
60. Uluslararası Dil Hizmetleri Ve Danışmanlık Ltd.
61. Universal Dil Hizmetleri Ve Yay.A.Ş.
62. Word Wide Tercüme

Sektöre uygulanan ankette elektronik posta yöntemiyle veri toplanmıştır. Anketten geçmişe dönük, güncel durum ve geleceğe yönelik piyasa beklentilerine dair bilgiler elde edilmesi ve bu bilgilerin yüksek eğitim müfredatında ne kadar dikkate alındığının incelenmesi planlanmıştır.

4.3.1.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Çeviri şirketlerine uygulanan anket çalışması, araştırmanın birinci veri toplama aracını oluşturmaktadır. Anket oluşturulurken sözlü çeviri literatürü, çeviri derneklerinde belirtilen ölçütler ve daha önceden bu tezin konusuyla benzer olmasa da çeviribilim alanında hazırlanan doktora tezlerinde⁸⁷ yer alan piyasaya ve akademiye uygulanan anketler dikkate alınmıştır. Anketin hazırlanmasında Türkiye’deki farklı üniversitelerde çeviri eğitimi bölümünde görev yapan altı akademisyenden ve biri çeviri işletmecisi olan üç sözlü çevirmenden görüş alınmıştır. Gelen yanıtlar çerçevesinde hazırlanan anket “Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi” başlığını almıştır ve Ek 1’de sunulmuştur.

“Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi” beş bölümden oluşmaktadır ve toplamda 41 soru içermektedir. İlk bölümde “Kurum Profili” ve daha sonrasında sırasıyla “Çeviri Kurumlarının Sözlü Çeviriye Yönelik Görüşleri”, “Piyasaya Gelen Sözlü Çeviri Alanındaki Talep Değişimi”, “Sözlü Çeviri Piyasasının Eğitimden Beklentileri” ve “Sözlü Çeviri Piyasasının Sorunları” başlıkları altında sorular yer almaktadırlar. Sınıflandırılan alanlarda tasarlanan sorular çoktan seçmeli, maddeleri sıralama ve açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Bu sorular sözlü çevirmen istihdam eden ve sözlü çeviri piyasasını yıllar içerisinde gözlemleyen çeviri şirketlerine göre oluşturulmuştur. Anket sözlü çeviri piyasasının güncel durumu, piyasanın üniversite eğitiminden beklentileri gibi içerikli sorulardan oluşmaktadır. Böylelikle elde edilen bilgilerle çeviri eğitimi programlarının dış paydaş olarak kabul gören çeviri şirketlerinin (sözlü çeviri piyasasının) beklentilerini ne kadar dikkate alındığı yorumlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın uygulamalı alanını oluşturan anket bölümünde sorular genelden özele doğru ve birbiriyle bağlantılı olarak sıralanmıştır. Anket, daha fazla cevap verilmesini sağlayacak şekilde, sorular genellikle çoktan seçmeli ve maddeleri sıralama şeklinde

⁸⁷ Balkul, 2015; Eser, 2013; Canım Alkan, 2014

hazırlanmıştır, açık uçlu soruların sayısı yine cevaplanabilirliği artırmak için 4 ile sınırlandırılmıştır. Açık uçlu sorular katılımcıların düşünce gücünü tetiklediği ve öznel düşüncelerini yansıttığı için anket içinde zengin bir veri kaynağıdır. Anketle birlikte anketi anlaşılır kılan bir tanıtım yazısı ve Sakarya Üniversitesi Etik Kurul Onayı ve Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu elektronik posta ile gönderilmiştir. Bu belgeler sırasıyla Ek 2 ve Ek 3'te sunulmuştur. Böylelikle katılımcılar anketin amacını ve konusunu anketi doldurmadan önce öğrenmişlerdir.

Anket soruları çeviri şirketi temsilcilerinin tamamının mütercim-tercümanlık/çeviribilim bölümü mezunu göz önünde bulundurularak sade ve açık bir dille oluşturulmuştur. Çeviribilim alanında mevcut çalışmanın konusuyla ilgili bir anket daha önceden düzenlenmediği için anket araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Anket örneklemelere gönderilmeden önce çeviribilim alanında uzman öğretim elemanlarının görüşleri alınmıştır ve onların yönlendirmesiyle anket sorularının alan dışı kişilerin açık bir şekilde anlayabileceği düzeyde şekil verilmiştir.

Uzman onayı alındıktan sonra anket çevrimiçi olarak limesurvey.com üzerinden hazırlanmıştır. Anketlerin çevrimiçi ortamda hazırlanmış olması uzak mesafede bulunan örneklemelere ulaşma konusunda kolaylık ve zaman tasarrufu sağlamaktadır. İnternet ortamında hazırlanan anketlerin linki elektronik posta aracılığı ile örneklemelere gönderilmiştir.

ÇİD üyeleri toplamda 64 işletmeden oluşmaktadır. Ancak sözlü çeviri hizmeti vermeyen işletmeler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Sonuç olarak toplamda 54 işletmeye anket e-mail üzerinden gönderilmiştir ve 34 ankete cevap alınmıştır. İşletmelerin yoğun çalışma temposuna bağlı olarak yapılan anketlerin veri toplama süresi uzun bir döneme yayılmıştır. 2 ay ara ile elektronik posta ve telefon aracılığıyla yapılan hatırlatmalarla anket Nisan-Ekim 2017 ayları (7 ay) arasında uygulanmıştır.

4.3.1.4. Veri Analiz Yöntemi

Anketin veri analiz sürecinde iki farklı yöntem kullanılmıştır.

Ankette yer alan açık uçlu soruların analiz edilmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde

organize ederek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmada da tekrar eden temalar bulunmuş ve cevaplar bu temalara göre sınıflandırılmıştır.

Derecelendirme soruları ve çoktan seçmeli soruların analizinde betimsel (tanımlayıcı) istatistik yöntemi kullanılmıştır. Betimsel (tanımlayıcı) istatistik genelde çok sayıda birimden elde edilen verileri özetlemeyi, verileri niteliklerine göre ayırmayı amaçlar (Balcı, 2010, s. 222). Temelinde yüzde ve frekans dağılımlarından oluşan betimsel (tanımlayıcı) istatistik kullanılarak analiz edilen bu soruların yanıtları, tablo ve grafiklerle sunulmuştur.

4.3.2. Müfredat Analizi

Çalışmanın bu bölümünde müfredat analizinin amacı, konusu ve örnekleme hakkında bilgi verilecektir. Daha sonrasında veri toplama aracı, veri toplama süreci ve veri analiz sürecinden bahsedilecektir.

4.3.2.1. Amaç

Müfredat analizinin amacı, uygulama alanının ilk bölümünü oluşturan anket uygulamasıyla piyasadan elde edilen ve literatür taramasının sonucunda ulaşılan bilgiler ışığında müfredatta yer alan sözlü çeviri derslerinin hangi edinçlerin kazandırılmasına yönelik olduğu ortaya koymaktır.

Literatür taraması sonucunda belirlenen sözlü çeviri edinci ve bunu oluşturan alt edinçlerin eğitim programını nasıl şekillendirdiği sözlü çeviri derslerinin program çıktıları ve hedefleri incelenerek yorumlanmaya çalışılmıştır.

4.3.2.2. Araştırmanın Örnekleme

Çalışmada Türkiye’den 4 devlet ve 2 vakıf üniversitesinin lisans düzeyindeki çeviri eğitim programları incelenmiştir. Bu bölümlerde verilen sözlü çeviri dersleri belirlenmiş ve bu derslerin ders içerikleri ve amaçları bütüncü olarak kullanılarak analiz edilmiştir.

Bölümlerin belirlenmesinde sözlü çeviri laboratuvarı, başarı sıralaması ve eğitim dili ölçütleri konulmuştur. Sözlü çeviri laboratuvarı, sözlü çeviri eğitiminin gerçekçi bir ortamda gerçekleşmesi ve öğrencilerin kabin sistemini tanınması için önemlidir. Farklı eğitim dillerine sahip bölümler analiz bütüncüsü oluşturulurken göz önünde

bulundurulmuştur. Son olarak başarı sıralaması ise Türkiye’deki sözlü çeviri eğitiminin genel bir profilini ortaya koyabilmek için bir ölçüt olarak belirlenmiştir; 2018 ÖSYM kılavuzunda yer alan mütercim-tercümanlık ve çeviribilim bölümleri arasında yüksek, orta ve düşük başarı sıralamalarıyla öğrenci alan bölümlerden, her bir başarı düzeyini temsil edecek bölümler belirlenmiştir. Bu bölümler arasından sözlü çeviri laboratuvarına sahip olan ve farklı dillerde eğitim veren ikişer bölüm seçilerek analiz bütüncesi oluşturulmuştur. Ancak ÖSYM’ye göre düşük başarı sıralamasında yer alan bölümlerde laboratuvar ve dil farklılığı gözetilememiştir. Bunun sebebi bölümlerin internet sitelerinde sunulan müfredatlarında ders içeriklerine ve amaçlarına ulaşamamasıdır. Bu gerekçeyle başarı düzeyi düşük olarak belirtilen bölümlerde bilgilere ulaşılabilirlik ölçütü dikkate alınmıştır.

Çalışmada incelenen bölümlere dair bilgi aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 13:
Başarı Sıralamasına Göre Mütercim-Tercümanlık Bölümleri

Başarı Sıralaması	Üniversite Adı	Üniversite Türü	Bölüm Adı	Eğitim dili	Sözlü Çeviri Laboratuvarı
YÜKSEK	İzmir Ekonomi Üniversitesi	Vakıf	Mütercim-Tercümanlık	İngilizce	Var
	Hacettepe Üniversitesi	Devlet	Mütercim-Tercümanlık	İngilizce	Var
ORTA	Ege Üniversitesi	Devlet	Mütercim-Tercümanlık	Almanca	Var
	Beykent Üniversitesi	Vakıf	Mütercim-Tercümanlık	Rusça	Var
DÜŞÜK	Mersin Üniversitesi	Devlet	Mütercim-Tercümanlık	Fransızca	Var
	Kırıkkale Üniversitesi	Devlet	Mütercim-Tercümanlık	İngilizce	Yok

4.3.2.3. Veri Toplama Süreci

Türkiye’deki sözlü çeviri eğitiminin genel durumunu tespit etmek için nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır.

Doküman inceleme yönteminin basamaklarını Şimşek ve Yıldırım aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

1. Dokümanlara ulaşma
2. Orijinalliğin kontrol edilmesi
3. Dokümanları anlama
4. Veriyi analiz etme (içerik analizi uygulama)
5. Veriyi kullanmaktadır (2016, s. 194).

Çalışmada öncelikle dokümanlara ulaşılmıştır. Tablo 13’de yer alan bölümlerin internet sitelerine girilerek sözlü çeviri eğitimiyle doğrudan ilgili bulunan dersler tespit edilmiştir. Sözlü çeviri dersleri farklı bölümlerde farklı isimlerle verilebilmektedir. Bu dersleri belirlemek için müfredatlar incelenerek sözlü iletişim, not alma, ardıl ve andaş ile toplum çevirmenliği gibi sözlü çeviri türlerini içeren dersler incelenmiş, doğrudan sözlü çeviri tekniklerinin öğretildiği dersler bütüncüye alınmıştır. Bu derslerin amaçları ve içeriklerine ulaşarak Microsoft Excel üzerinde bir bütüncü oluşturulmuştur.

Bir sonraki aşama olan orijinalliğin kontrol edilmesinde ise internet sitelerinde yer alan bilgilerin güncel ve doğru olduğu varsayımına dayanılmıştır.

4.3.2.4. Veri Analiz Yöntemi

Daha sonra içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi ise şu basamaklarını ise Şimşek ve Yıldırım aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

1. Verilen kodlanması
2. Temaların bulunması
3. Kodların ve temaların düzenlenmesi
4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (2016, s. 243).

İçerik analizini gerçekleştirmek için öncelikle temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Literatür taraması sonucunda ulaşılan edinçler alt edinçlere ayrılarak temalar ve kodlar belirlenmiştir. Literatürde yer alan ve doğrudan sözlü çeviri için bir edinç modeli ortaya koyan üç çalışma Kutz (2010), Pöchhacker (2000) ve Albl-Mikasa (2012)’dir. Buna ek olarak, Kautz’un (2000) sözlü çeviri eğitimi için ortaya koyduğu öğrenme hedeflerinden de faydalanılarak temalar ve kodlar belirlenmiştir.

Bu literatür taraması sonucunda ortaya konulan edinçlere denk gelen temalar şunlardır: Dil edinci, kültür edinci, dünya bilgisi, alan edinci, duygusal edinç, meslek/etik ve piyasa bilgisi, aktarım edinci ve araçsal edinç⁸⁸.

Bu temalar ve kodların doğruluğundan emin olmak için uzman görüşü ve onayı alınmıştır. Daha sonra Microsoft Excel üzerinden bir tablo oluşturularak derslerin içerik ve amaçları, bu tema ve kodlarla eşleştirilmiş ve böylece bir matris oluşturulmuştur. Elde edilen veriler tablolarla sunularak tezin araştırma sorularına yanıt bulunmaya çalışılmıştır.

⁸⁸ Bu tema ve kodlar Bölüm 6.1’de yer alan Tablo 15’te sunulmuştur.

BÖLÜM 5: SÖZLÜ ÇEVİRİ PİYASASINA YÖNELİK BİLGİ VE BEKLENTİ ANKETİ

Bu bölümde sözlü çeviri işletme temsilcilerine uygulanan anketin sonuçları değerlendirilmiştir. Açık uçlu sorular içerik analizi yöntemiyle incelenirken, çoktan seçmeli ve derecelendirme soruları betimsel (tanımlayıcı) istatistik yöntemiyle incelenmiş ve grafiklerle sunulmuştur.

ÇİD üyeleri toplamda 67 işletmeden oluşmaktadır. Ancak sözlü çeviri hizmeti sunmayan işletmelere anket yollanmamıştır⁸⁹. Toplamda 54 işletmeye anket elektronik posta üzerinden gönderilmiştir. 34 işletme temsilcisi ankete yanıt vermiştir. İşletmelerin yoğun çalışma temposuna bağlı olarak yapılan anketlerin veri toplama süresi uzun bir döneme yayılmıştır. İki ay arayla yapılan hatırlatmalar sonucunda anket Nisan-Ekim 2017 ayları (7 ay) arasında uygulanmıştır.

5.1. Ankette Elde Edilen Verilerin Değerlendirilmesi

Ankette elde edilen verilerin değerlendirme aşamasında, betimsel (tanımlayıcı) istatistik ve içerik analizi kullanılmıştır. Değerlendirmede önce soru sonrasında yanıtları ve verileri belirten grafikler yer almaktadır. Her sorunun altında değerlendirmelere yer verilmiştir. Açık uçlu sorular için ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

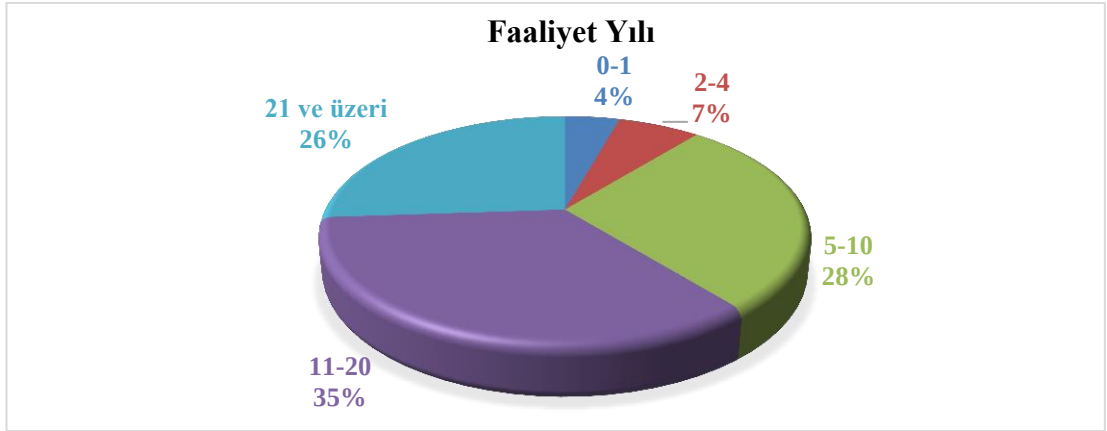
5.1.1. Kurum Profiline İlişkin Genel Bilgi Formu

Soru 1: İşletmeniz kaç yıldır faaliyet göstermektedir?

- 0-1
- 2-4
- 5-10
- 11-20
- 21 ve üzeri

⁸⁹ Araştırmacı her bir işletme temsilcisine telefon veya elektronik posta üzerinden ulaşarak çalışmanın amaçlarını anlatmıştır. Sözlü çeviri hizmeti sunmayan şirketler, araştırmacıya ankete yanıt vermelerinin uygun olmayacağını belirtmiştir.

Grafik 6:
İşletmelerin Faaliyet Yılı

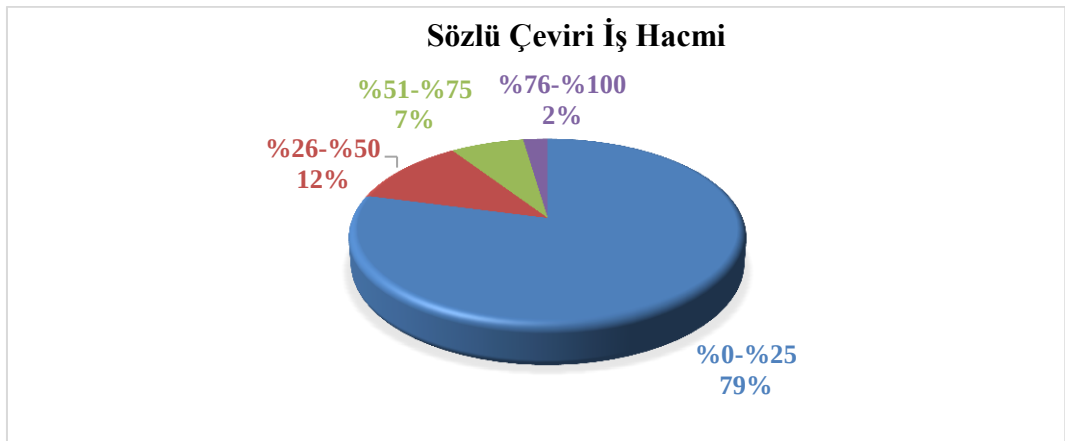
Grafikte işletmelerin faaliyet yıllarının oranları belirtilmiştir. Buna göre %35 oran ile 11-20 yıl arası faaliyet gösteren işletmeler en büyük paya sahiptir. 21 yıl üzeri işletmeler %26, 5-10 yıl arası faaliyet gösteren işletmeler %28'lik paya sahiptir.

Bu verilere göre 5 ve üzeri yıldır faaliyet gösteren işletmelerin oranı %89'dur. Buradan hareketle sözlü çeviri piyasasında faaliyet gösteren işletmelerin tecrübeli olduğu söylenebilir.

Soru 2: Sözlü çeviri hizmetleri işletmenizin iş hacminin yüzde kaçını oluşturmaktadır?

- %0-%25
- %26-%50
- %51-%75
- %76-%100

Grafik 7:
Sözlü Çeviri İş Hacmi

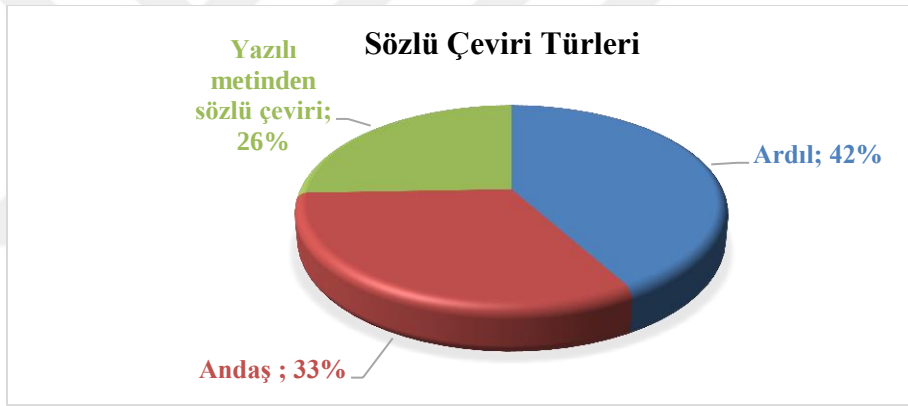
Grafikte işletmelerin sözlü çeviri iş hacmi oranları belirtilmiştir. Buna göre işletmelerin %79'u sözlü çeviri iş hacimlerinin %0-%25 arasında bir orana sahip olduğunu belirtmiştir. Bu veriler çeviri piyasasında sözlü çeviri iş talebinin yazılı çeviri iş talebinden daha az olduğunu göstermektedir.

Soru 3: Aşağıda belirtilen sözlü çeviri türlerini yıllık ortalama iş hacminize oranları bakımından yüksekten düşüğe doğru sıralayınız.

- Ardıl
- Andaş
- Yazılı metinden sözlü çeviri

Grafik 8:

Sözlü Çeviri Türlerinin Yıllık Ortalama İş Hacmine Oranı

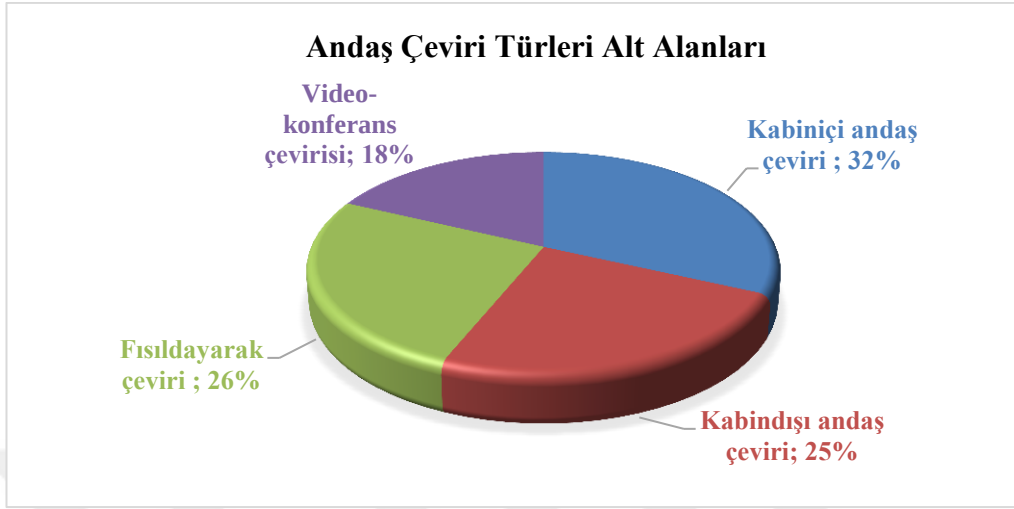
Anket sonuçlarına göre sözlü çeviri işletme temsilcileri için ardıl çeviri %42 oranla en yüksek iş hacmine sahip olarak birinci sırada yer almaktadır. Andaş çeviri %33 oranla ikinci sırada yer alırken yazılı metinden sözlü çeviri ise %26'lık bir oranla işletmelere göre en düşük iş hacmi olarak belirtilmiştir. Bu sonuçlara göre işletmelerin iş hacminde en büyük paya ardıl çevirinin sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Soru 4: Aşağıda belirtilen andaş sözlü çeviri türlerinin alt alanlarını, yıllık ortalama iş hacminize oranları bakımından yüksekten düşüğe doğru sıralayınız.

- Kabiniçi andaş çeviri
- Kabindışı andaş çeviri
- Fısıldayarak çeviri
- Video-konferans çevirisi

Grafik 9:

Andaş Sözlü Çeviri Türlerinin Yıllık İş Hacmine Oranı

İşletmelerin verdiği yanıtlara göre kabiniçi andaş çeviri %32 oranla birinci sırada yer almaktadır. Fısıldayarak çeviriyi %26 oranında piyasada oluşturduğu iş hacmiyle ikinci sırada yer alırken kabindışı andaş çeviri %25'lik iş hacmiyle üçüncü sırada yer almaktadır. Video konferans çevirisi ise %18'lik oranla en düşük iş hacmini oluşturduğundan son sırada yer almaktadır. Andaş sözlü çeviri türlerinin yüksek oranlara sahip olmasını Türkiye'nin konferans turizmi faaliyetleri ve toplantı çevirileriyle bağdaştırmak mümkündür.

Video-konferans çevirisinin düşük oranlara sahip olması ise her işletmenin bu uzaktan çeviri için gerekli olan yazılım ve uygulamalara erişiminin olmaması ile açıklanabilir. Ancak teknolojinin hızla gelişmesi ve herkese daha kolay ve daha az maliyetli bir şekilde erişmesi ile gelecekte video-konferans çevirisinin daha da yaygınlaşması ve işletmelerin de bu ihtiyaca yanıt vermek için gerekli internet altyapısını oluşturması beklenmektedir. Common Sence Advisory'nin yaptığı bir araştırmaya göre video konferans çevirisinin yakın gelecekte %90 oranında artması beklenmektedir (Pielmeier, 2015, s. 7).

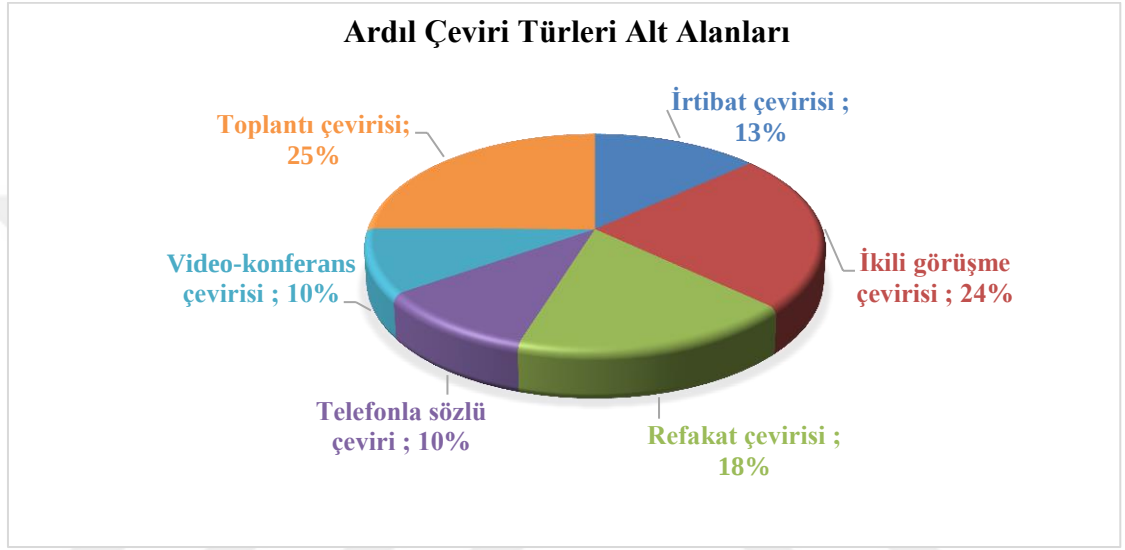
Soru 5: Aşağıda belirtilen ardıl sözlü çeviri türlerinin alt alanlarını, yıllık ortalama iş hacminize oranları bakımından yüksekten düşüğe doğru sıralayınız.

- İrtibat çevirisi
- İkili görüşme çevirisi

- Refakat çevirisi
- Telefonla sözlü çeviri
- Video-konferans çevirisi
- Toplantı çevirisi

Grafik 10:

Ardıl Sözlü Çeviri Türlerinin Yıllık İş Hacmine Oranı

İşletmelere göre ardıl sözlü çeviri türleri yıllık iş hacmine oranı bakımından sıralandığında toplantı çevirisi %25 oranla birinci sırada yer almaktadır. İkili görüşme çevirileri iş hacminin %24'lük oranını oluşturmaktadır ve ikinci sırada yer almaktadır. Refakat çevirisi ve irtibat çevirisi %18'lik oranla aynı iş hacmine sahiptir ve böylelikle ikisi de üçüncü sırada yer almaktadır. Video konferans ve telefonla sözlü çeviri %10'luk oranla en düşük iş hacmi olarak belirtilmiştir ve dördüncü sırada yer almaktadır.

Ardıl çeviri türleri kullanım alanları açısından incelendiğinde daha çok toplantı ortamlarında kullanılan türler olarak yorumlanabilir. Özellikle ticari ortaklıklar açısından yabancıların iş amaçlı yaptıkları ziyaretlerde gerekli görüşmeleri gerçekleştirebilmek için sözlü çevirmene ihtiyaç duyabilmektedirler. Bunun yanı sıra yurtdışında yaşayan Türklerin yabancılarla mal alım satımı ve boşanma gibi işlemlerde mahkemede ardıl çeviri gerekli olabilmektedir. Bunun dışında göç konularıyla ilgili emniyet teşkilatında yabancıların sorgulanmasında ve sığınma durumlarında sığınmacılara iletişim desteği de sözlü çeviri hizmetiyle verilmektedir.

Video-konferans çevirisi ve telefonla sözlü çeviri son yıllarda teknolojinin ilerlemesiyle orantılı olarak ivme kazanmıştır. Yakın gelecekte insanların ulaşım ve konaklama ihtiyacını ortadan kaldırmak amacıyla uzaktan çeviriye yöneleceği öngörülebilir. Teknolojinin ilerlemesiyle birlikte internet aracılığı ile hem bilgisayarlardan hem de telefonlardan görüşmelerin yapılması mümkün ve oldukça kullanışlıdır. Telefon ve video-konferans çeviri hizmeti hastane ortamlarında, mahkemelerde, emniyet teşkilatlarında ve iş görüşmelerinde verilmektedir. Bunun dışında internet üzerinden sözlü çeviri platformları⁹⁰ geliştirilmiştir ve kullanıcılarına kolaylıklar sağlamaktadır. Ancak bu hizmetlerle ilgili alt yapıları destekleyici yazılım ve teknoloji bu sözlü çeviri türünün kullanılması için gereklidir.

Soru 6: Aşağıda belirtilen sözlü çeviri türlerinin alt alanlarının, yıllık ortalama iş hacminize oranlarını yüksekten düşüğe doğru sıralayınız.

- Konferans çevirisi
- Mahkeme ve noter çevirisi
- Refakat çevirisi
- Uzaktan çeviri (telefon ve internet üzerinden)
- Sağlık çevirmenliği
- Toplantı çevirisi

Grafik 11:

Sözlü Çeviri Türlerinin Alt Alanlarının Yıllık İş Hacmine Oranı

⁹⁰ En çok kullanılan uzaktan çeviri platformları için bkz. <https://www.gala-global.org/interpreting-technology> Erişim Tarihi: 22.03.2019

İşletmeler sözlü çeviri türlerinin alt alanlarının yıllık iş hacmine oranına göre sıraladığında ilk sırada %23 oranla konferans çevirisi yer almaktadır. Mahkeme çevirisi %22 olarak belirtilmiştir. Üçüncü sıraya %21 oranla toplantı çevirisi yerleştirilmiştir. Refakat çevirisi %16 oranla dördüncü sırayı takip etmektedir. Uzaktan çeviri ve sağlık çevirmenliği %9 oranla aynı sıralamaya sahiptir ve sonuncu sırada ve böylelikle iş hacmi bakımından en az talep gören alt alanlar arasında yer almaktadırlar.

Türkiye konferans turizmi için tercih edilen ülkeler arasındadır ve tercih edilme oranı yıllar içinde artış göstermiştir. Çeşitli dönemlerde Türkiye'den gerek iş göçüyle gerekse beyin göçüyle insanlar yurtdışına yerleşmiştir. Ancak hala Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına sahip olan veya Türkiye'yle irtibatını koparmamış insanların hukuki ve ticari işlemleri gerçekleştirmesi gerekebilmektedir. Türkiye'nin coğrafi bakımından stratejik bir noktada olması ve ticari ilişkiler açısından elverişli bir ülke olması, iş sebebiyle yapılacak görüşmeleri önemli kılmaktadır. Bunların dışında turizmin gelişimi ve özellikle sağlık turizmi açısından Türkiye'nin daha donanımlı olması için çalışmaların yapılması turistlerin Türkiye'yi tercih etmesini sağlamaktadır. Bu gelişmeler Türkiye sözlü çeviri piyasasındaki iş hacminin hangi sebeplerle artacağını açıklamaktadır.

Diğer türlere göre daha az bir orana sahip olan sağlık çevirisi ve uzaktan çevirinin artması beklenmektedir.

Soru 7: Kurumunuzda çalışan tam zamanlı sözlü çevirmenlerin sayısını belirtiniz.

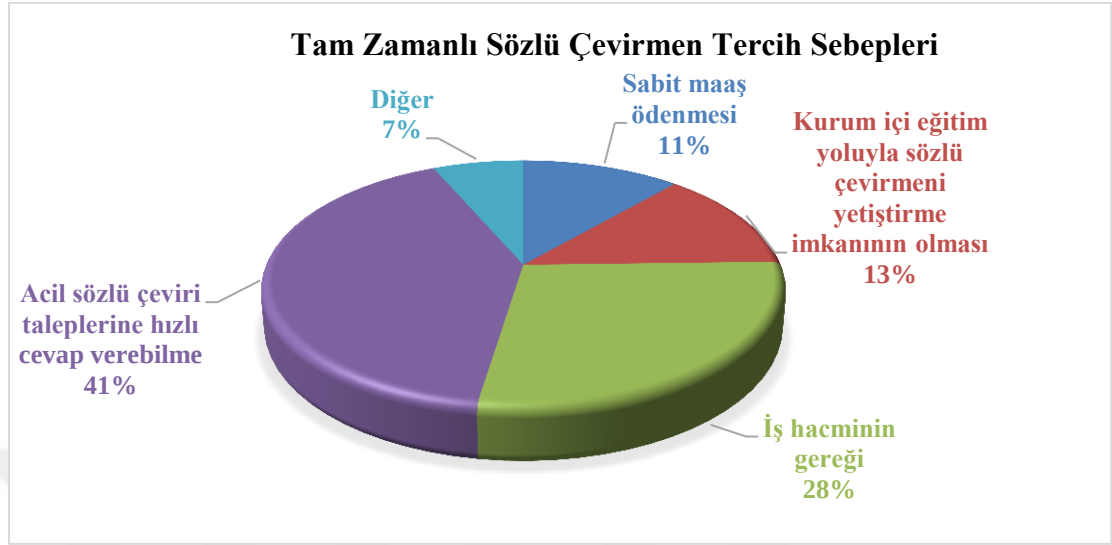
İşletme temsilcilerinden 31'inin verdiği yanıtlarına göre tam zamanlı çalıştırılan sözlü çevirmen sayısı 67'dir. Buna göre, bir işletmede ortalama 2,2 kadrolu sözlü çevirmen çalışmaktadır.

Soru 8: Kurumunuzda neden tam zamanlı sözlü çevirmen çalıştırmayı tercih ediyorsunuz?

- Sabit maaş ödenmesi
- Kurum içi eğitim yoluyla sözlü çevirmeni yetiştirme imkânının olması
- İş hacminin gereği
- Acil sözlü çeviri taleplerine hızlı cevap verebilme

Grafik 12:

Tam Zamanlı Sözlü Çevirmen Tercih Sebepleri

Katılımcılar neden tam zamanlı sözlü çevirmen tercih ettikleri sorusuna %41 oranla acil sözlü çeviri taleplerine hızlı yanıt verebilme cevabını verilmiştir. İşletmeciler bu soruya %28 oranında “İş hacmi gereği” cevabını vermişlerdir. Bunların dışında kurum içi eğitim yoluyla sözlü çevirmen yetiştirme imkânının olması (%13) ve sabit maaşın ödenmesi (%11) tam zamanlı sözlü çevirmen yetiştirme tercihleri arasında yer almaktadır.

Soru 9: Kurumunuzla çalışan serbest sözlü çevirmenlerin sayısını belirtiniz.

Tam zamanlı sözlü çevirmenin yanı sıra işletmeler serbest sözlü çevirmenler çalışmayı da tercih edebilmektedirler. Özellikle iki işletmenin verdiği yanıtlarda yoğun iş talebine dayandırılacak yüksek sayıda serbest çevirmen istihdam ettiği belirtilmiştir. Tüm işletmelerde çalışan sözlü çevirmen sayısı 1022’dir. Buna göre, her bir işletme ortalama 31 serbest çevirmenle çalışmaktadır.

Soru 10: Kurumunuzda hangi durumlarda serbest çalışan sözlü çevirmen tercih ediyorsunuz?

- İş hacminin çok olması
- İş hacminin az ve düzensiz olması
- Gelen işin özel uzmanlık gerektirmesi

- Piyasanın fazla talep etmediği dil kombinasyonlarında gelen işlere yanıt vermek için

Grafik 13:

Serbest Çalışan Sözlü Çevirmen Tercih Sebepleri

Tam zamanlı yerine serbest sözlü çevirmenlerin tercih edilme sebebi %35 oranla gelen işin özel uzmanlık gerektirmesine bağlanmıştır. Bunun dışında aynı orana sahip olan iş hacminin düzensiz ve az olması ve piyasanın fazla talep etmediği dil kombinasyonlarında gelen işlere yanıt verebilmek için serbest çevirmen çalıştırma da %26 oranla gerekçe olarak sunulmuştur. Aynı zamanda iş hacminin çok olması durumunda şirket dışından serbest çevirmenin çalıştırılması %13'lük oran olarak belirtilmiştir.

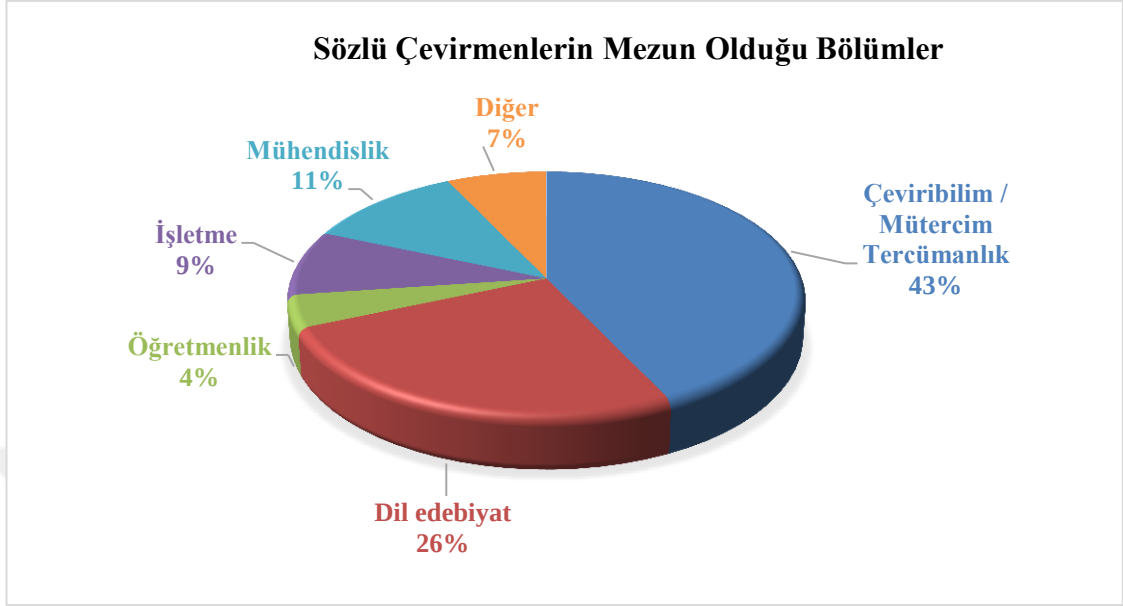
5.1.2. İşletmelerde Çalışan Sözlü Çevirmenlerin Profili

Soru 11: Kurumunuzda çalıştırdığınız sözlü çevirmenlerin mezun olduğu bölümleri belirtiniz.

- Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık
- Dil edebiyat
- Öğretmenlik
- İşletme
- Mühendislik
- Diğer

Grafik 14:

Sözlü Çevirmenlerin Mezun Olduğu Bölümler

Anketten elde edilen verilere göre işletmelerde çalıştırılan sözlü çevirmenlerin büyük bir bölümünün %43 oranla çeviribilim/mütercim-tercümanlık bölümlerinden mezun olduğu anlaşılmaktadır. Bunun dışında yine yüksek bir orana sahip olan dil edebiyat bölümleri %26'lık bir orana sahiptir. Mühendislik (%11) ve işletme (%9) gibi özel alan uzmanlık bilgisine sahip olan mezunlar da düşük bir orana sahip olsa da sözlü çevirmen olarak istihdam edilmektedir. Bunların dışında öğretmenlik bölümü mezunları da iyi derecede dil bildikleri için düşük oranda da olsa sözlü çevirmen olarak istihdam ettirilmektedirler.

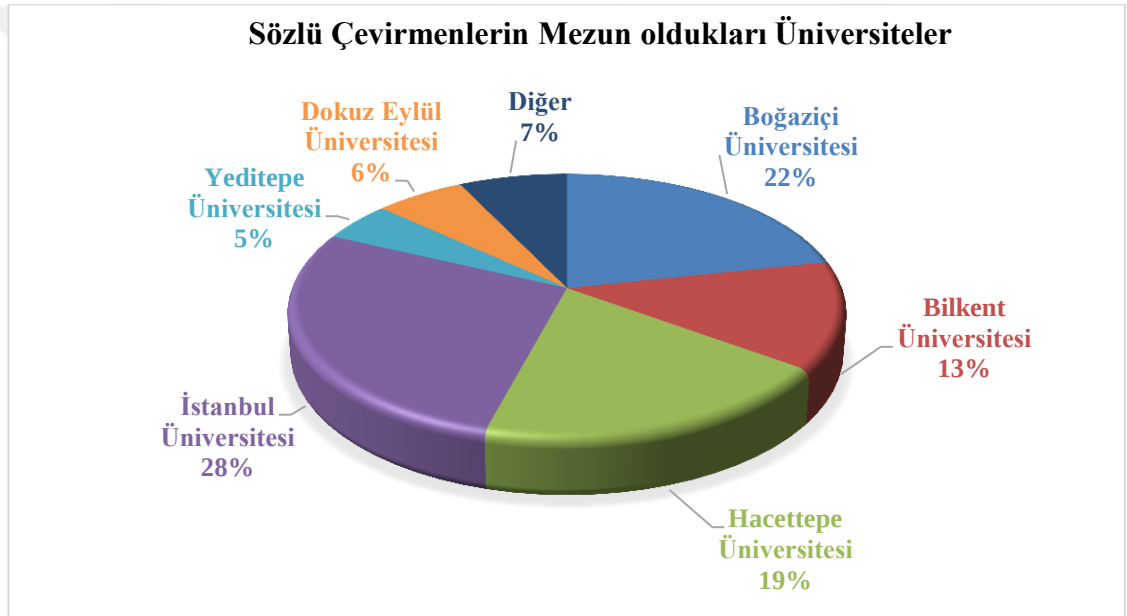
İşletmelerin büyük oranda çeviri bölümleri mezunlarını tercih etmesiyle sözlü çeviri hizmetinde meslek ve yöntem bilgisine önem verdiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında meslek eğitimi almış mezunların tercih edilmesiyle meslekleşmeye katkı sağlandığı söylenebilir. İşletmeler sözlü çeviride bir ön koşul olan dil yeteneğine önem verdiği dil edebiyat bölümlerinden yana kullanılan tercihlerden belli olmaktadır. Yabancı dil mezunların da tercih edilmesi sözlü çeviri için kurum içi eğitimin mümkün olmasıyla da açıklanabilir.

Soru 12: Çeviri bölümü mezunu sözlü çevirmen çalıştırıyorsanız, çalıştırdığınız çevirmenler aşağıdaki hangi üniversitelerin çeviri bölümlerinden mezundur?

- Boğaziçi Üniversitesi
- Bilkent Üniversitesi
- Hacettepe Üniversitesi
- İstanbul Üniversitesi
- Yeditepe Üniversitesi
- Dokuz Eylül Üniversitesi
- Diğer

Grafik 15:

Sözlü Çevirmenlerin Mezun Oldukları Üniversiteler

İşletmelerin verdiği bilgilere göre sözlü çevirmen olarak istihdam ettirilmek üzere İstanbul Üniversitesi (%28), Boğaziçi Üniversitesi (%22) ve Hacettepe Üniversitesi (%19) en çok talep edilen üniversiteler arasında yer almaktadır. Bilkent Üniversitesi'nin (%13) ortalama bir orana sahip olduğu görülmektedir. Dokuz Eylül Üniversitesi (%6) ve Yeditepe Üniversitesi (%5) yakın oranlarda işletmeler tarafından tercih edilmektedir. Bu üniversiteler dışında yer alan ve çeviri eğitimi veren üniversiteler de %7 oranda işletmeler tarafından tercih edilmektedir.

Boğaziçi Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi'nin sözlü çeviri eğitimi Türkiye'de Avrupa Birliği tarafından akredite edilmiş iki bölümdür. Hacettepe Üniversitesi'nin ise AIIC üyeliği bulunmaktadır. Bu üç akredite bölümün sözlü çeviri eğitiminde Avrupa

ve dünya standartlarına uygun eğitim verdiği söylenebilir. Grafiklerde görüldüğü gibi bu üç bölümün diğer bölümlere göre daha çok tercih ediliyor olması belli bir eğitim standardının uygulandığı ile açıklanabilir.

Soru 13: Kurumunuzda çalıştırmak istediğiniz sözlü çevirmenlerin mesleki alan bilgisiyle ilgili beklentileriniz nelerdir?

- Uzmanlık alan bilgisi
- Terminoloji bilgisi
- Çeviri süreci öncesi hazırlık bilgisi
- Yabancı dile ve kültüre hâkimiyet
- Sözlü çeviri teknolojilerine hâkimiyet
- Sözlü çeviri deneyimi
- Mesleki etik ve bilince sahip olmak

Grafik 16:

Sözlü Çevirmen Mesleki Alan Bilgisi

İşletmeler sözlü çeviri eğitiminde en önemsedikleri ölçütler arasında sözlü çeviri deneyimi (%19) olarak birinci sırada belirtmiştir. Bu oranı %16 oranla uzmanlık alan bilgisi ve meslek etiği ve bilinci takip etmektedir ve ikinci sırada yer almaktadır. Bunun dışında terminoloji bilgisi ve yabancı dile ve kültüre hâkimiyet %14 oranla üçüncü sırada yer alırken çeviri süreci öncesi hazırlık bilgisi %11 oranla dördüncü

sırada yer almaktadır. Son sırada sözlü çevri teknolojilerine hâkimiyet %9 oranında belirtilmiştir.

Elde edilen verilerden işletme temsilcilerin en çok deneyim, meslek bilgisi ve alan bilgisi üzerinde durduğu anlaşılmaktadır. Piyasayla ortak bir anlayış geliştirilmek isteniliyorsa bu ölçütlerin de dikkate alınması gerekir.

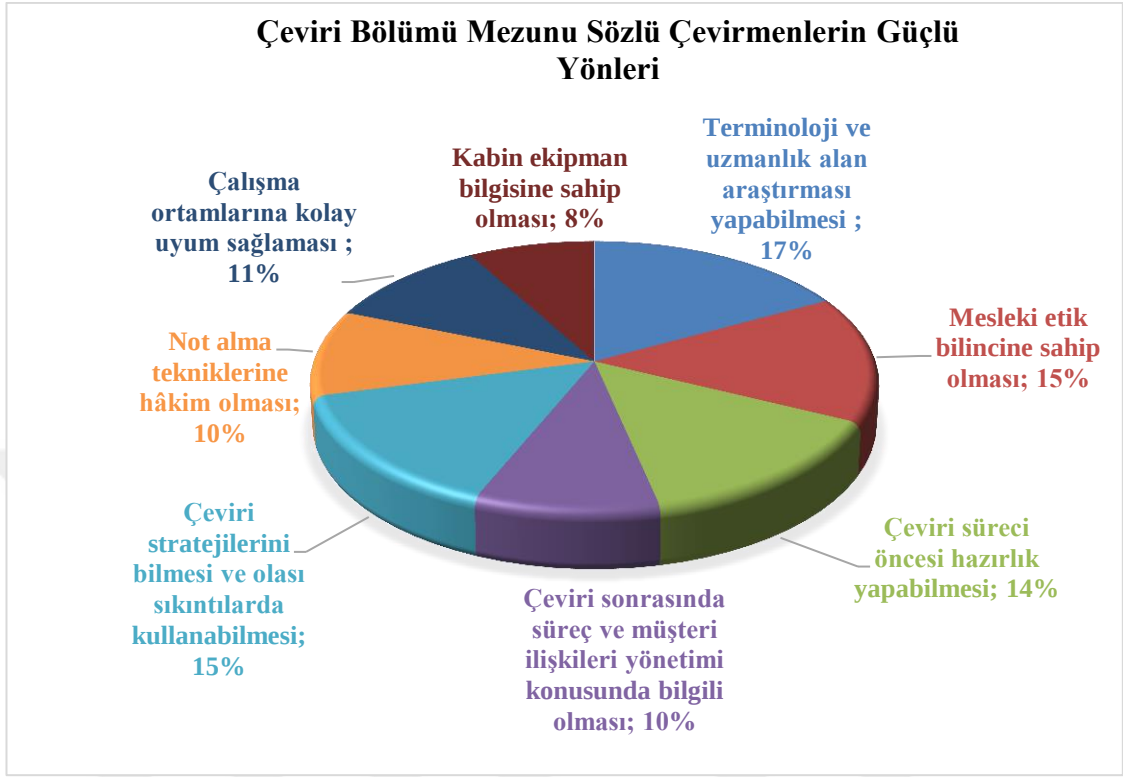
Bu sorudan edinç araştırmalarında belirtilen becerilerle uyumlu sonuçlar elde edilmiştir. Buradan kuramsal çalışmaların piyasada talep edilenlerle eş güdümlü olduğu çıkarımı yapılabilir.

Soru 14: Çeviri bölümü mezunu sözlü çevirmenlerin güçlü yönleri sizce nelerdir?

- Terminoloji ve uzmanlık alan araştırması yapabilmesi
- Mesleki etik bilincine sahip olması
- Çeviri süreci öncesi hazırlık yapabilmesi
- Çeviri sonrasında süreç ve müşteri ilişkileri yönetimi konusunda bilgili olması
- Çeviri stratejilerini bilmesi ve olası sıkıntılarda kullanabilmesi
- Not alma tekniklerine hâkim olması
- Çalışma ortamlarına kolay uyum sağlaması
- Kabin ekipman bilgisine sahip olması

Grafik 17:

Çeviri Bölümü Mezunu Sözlü Çevirmenlerin Güçlü Yönleri

Çeviri bölümü mezunu sözlü çevirmenleri diğer bölümlerden mezun sözlü çevirmenlerden ayıran güçlü yönler %17 oranla terminoloji ve uzmanlık alan araştırması yapabilmesi olarak belirtilmiştir ve birinci sıraya yerleştirilmiştir. İkinci sırada %15 oranla mesleki etik bilinci ve çeviri stratejilerinin kullanılması birlikte yer almaktadır. Çeviri süreci öncesi hazırlık becerisi verilen cevapların %14 oranıyla üçüncü olarak belirtilmiştir. Çalışma ortamlarına kolay uyum sağlama %11 oranla dördüncü sırada yer alırken beşinci sırada %10 oranla not alma tekniklerine hâkimiyet ve çeviri sonrası sürecinde müşteri ilişkilerinin yönetimi yer almaktadır. En son sırada %8 oranla kabin ekipman bilgisine sahip olmak belirtilmiştir.

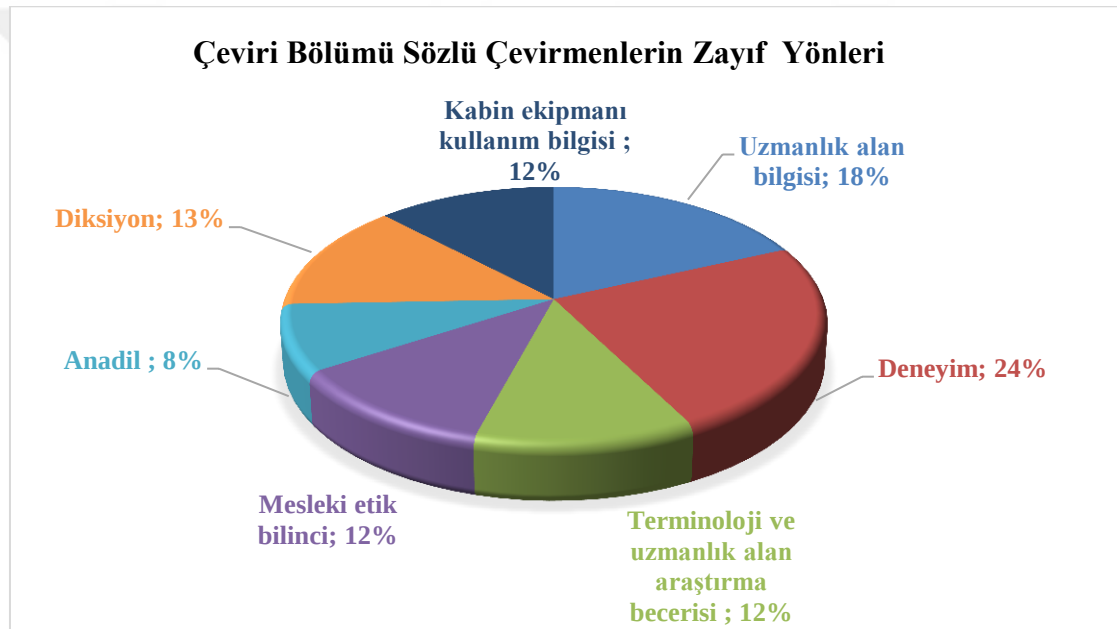
Elde edilen veriler eğitimde hangi konular üzerine daha çok çalışılması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. En düşük orana sahip kabin donanım bilgisi, not alma teknikleri, müşteri ilişkileri ve çalışma ortamlarına yönelik eylemler işletme temsilcilerine göre çeviri bölümlerinde biraz daha fazla dikkate alınması gereken konular olduğu söylenebilir.

Soru 15: Çeviri bölümü mezunu sözlü çevirmenlerin zayıf yönleri sizce nelerdir?

- Uzmanlık alan bilgisi
- Deneyim
- Terminoloji ve uzmanlık alan araştırma becerisi
- Mesleki etik bilinci
- Ana dili
- Diksiyon
- Kabin donanımı kullanım bilgisi

Grafik 18:

Çeviri Bölümü Mezunu Sözlü Çevirmenlerin Zayıf Yönleri

İşletmeler tarafından çeviri bölümü mezunu sözlü çevirmenlerin en zayıf yönlerini ilk sırada %24 oranla deneyimlerinin olmaması olarak belirtilmiştir. Uzmanlık alan bilgisinde yetersiz olmaları ise %18 oranla ikinci sırada yer almaktadır. İşletmelerin %13'lük bir bölümü çeviri eğitimi almış sözlü çevirmenlerin diksiyon konusunda eksik oldukları görüşündedir ve böylelikle diksiyon zayıf oldukları yön olarak üçüncü sırada belirtmektedir. Terminoloji ve uzmanlık alan araştırma becerisi, kabin donanımı kullanım bilgisi ve mesleki etik bilinci işletme temsilcilerine göre %12 oranla çeviri eğitimi almış sözlü çevirmenlerde zayıf bulunmuştur ve dördüncü sıraya yerleştirilmiştir. Bunların dışında sözlü çevirmenlerin ana dilinin zayıf olduğu %8 olarak belirtilmiştir.

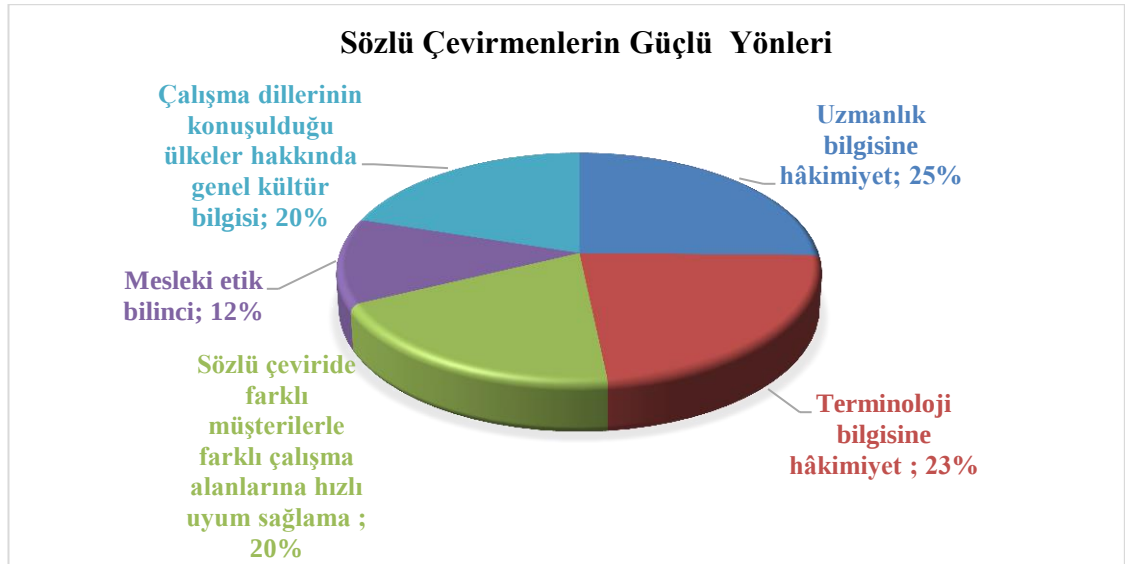
Çeviri eğitimi sunan programların eğitim müfredatlarına bakıldığında piyasanın belirttiği zayıf yönlerin geliştirilmesi önerdiği becerilere yönelik her üniversitede farklı ağırlıklı ve içerikli derslerin sunulduğu görülmektedir. Böyle derslerin sunulmadığı bölümlerde ise zayıflıkların giderilmesi için derslerin eklenmesi mümkündür. Bunun dışında öğrencilerin bireysel çaba ve öğrenmeyle işletme temsilcileri tarafından belirtilen eksiklerin giderilmesi olasıdır.

Soru 16: Çeviri bölümü harici bir lisans veya ön lisans programından mezun sözlü çevirmenlerin güçlü yönleri sizce nelerdir?

- Uzmanlık bilgisine hâkimiyet
- Terminoloji bilgisine hâkimiyet
- Sözlü çeviride farklı müşterilerle farklı çalışma alanlarına hızlı uyum sağlama
- Mesleki etik bilinci
- Çalışma dillerinin konuşulduğu ülkeler hakkında genel kültür bilgisi

Grafik 19:

Çeviri Bölümü Harici Lisans Bölümü Mezunu Sözlü Çevirmenlerin Güçlü Yönleri

İşletme temsilcileri sözlü çeviri eğitimi almamış olan sözlü çevirmenlerin güçlü yönlerini belirtirken %25 oranla uzmanlık bilgisini birinci sıraya yerleştirmiştir. Bu orana yakın olarak %23 oranla terminoloji bilgisi ikinci sırada yer alırken %20 oranla çalışma dillerinin konuşulduğu ülkeler hakkında genel kültür bilgisi ve sözlü çeviride

farklı müşterilerle farklı çalışma alanlarına hızlı uyum sağlama dördüncü sırada yer almaktadır. 15. soruda da olduğu gibi %12 ile en düşük orana meslek etiği bilinci sahiptir ve altıncı sıraya yerleştirilmiştir.

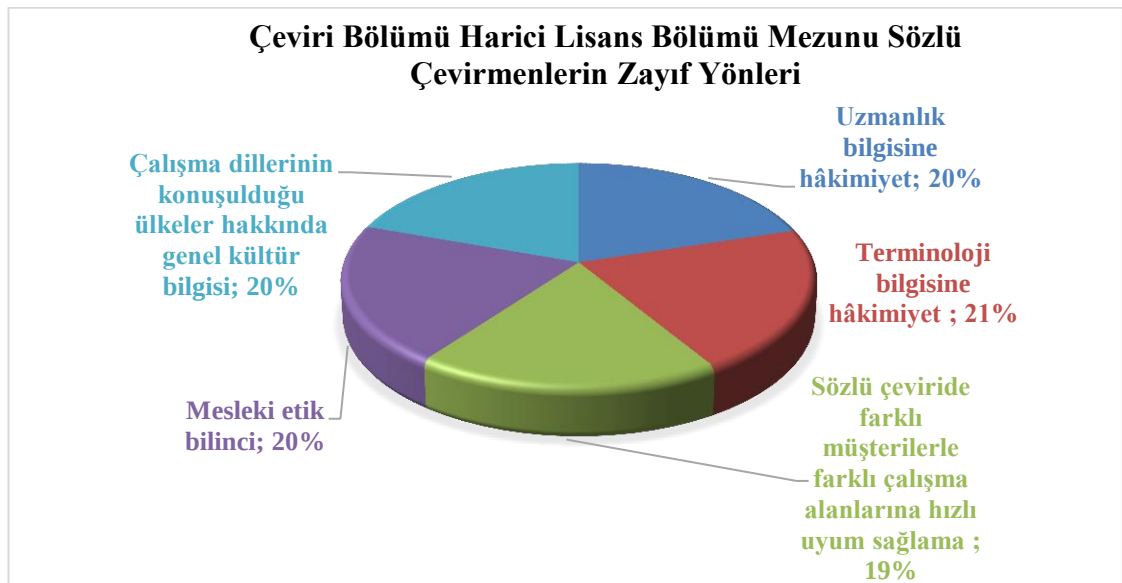
Bu durumda çeviri bölümü harici lisans mezunu sözlü çevirmenler belli bir uzmanlık alanına ve bunun yanı sıra dil becerisine hâkim kişiler olarak değerlendirilebilir. Böylelikle yapılan sıralamadan meslek bilgisi dışındaki becerilere daha iyi hâkim olduğu görülmektedir. Ancak müşteri ilişkisi, çalışma alanları ve etik gibi meslek bilgisi gerektiren konular da zayıf oldukları belirtilmiştir. Bu becerileri çalışma sürecinde deneyimle kazanmaları gerekmektedir.

Soru 17: Çeviri bölümü harici bir lisans veya ön lisans programından mezun sözlü çevirmenlerin zayıf yönleri sizce nelerdir?

- Uzmanlık bilgisine hâkimiyet
- Terminoloji bilgisine hâkimiyet
- Sözlü çeviride farklı müşterilerle farklı çalışma alanlarına hızlı uyum sağlama
- Mesleki etik bilinci
- Çalışma dillerinin konuşulduğu ülkeler hakkında genel kültür bilgisi

Grafik 20:

Çeviri Bölümü Harici Lisans Bölümü Mezunu Sözlü Çevirmenlerin Zayıf Yönleri

Çeviri bölümü harici lisans bölümü mezunu sözlü çevirmenlerin zayıf yönleri bir üst sorudaki güçlü yönlerine benzer bir sonuç göstermektedir. Bu sorunun 4 seçeneği de neredeyse birbirine eşit olarak seçilmiş bulunmaktadır. Terminoloji bilgisine hâkimiyet en zayıf kıstas olarak %21 oranla birinci sırada yer almaktadır. Uzmanlık bilgisine hâkimiyet, çalışma dillerinin konuşulduğu ülkeler hakkında genel kültür bilgisi ve meslek etiği bilinci ikinci en zayıf kıstas olarak %20 oranla ikinci sıraya yerleştirilmiştir. Sözlü çeviride farklı müşterilerle farklı çalışma alanlarına hızlı uyum sağlama zayıf yön olarak %19 oranla üçüncü sırada yer almaktadır.

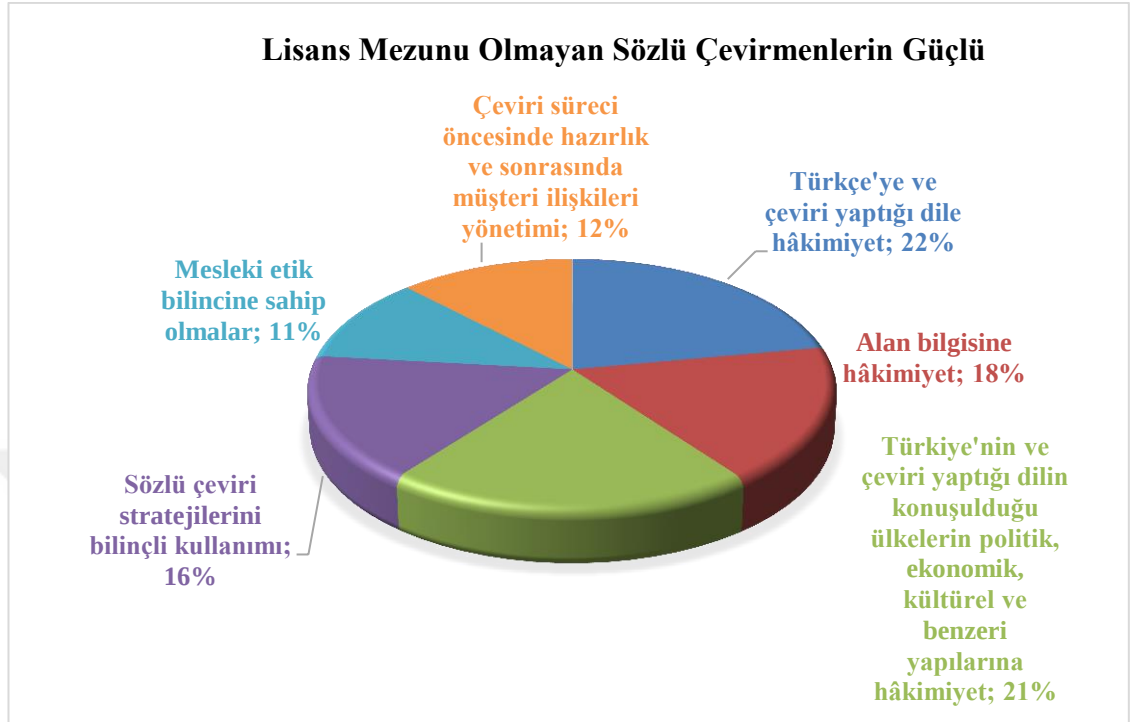
Eşit bir dağılım gösteren sonuçlar çevirmenlerin süreç öncesinden başlayarak süreç sonrasına kadar, tüm sözlü çeviri süreçlerinde zayıflıklarının/açıklıklarının olduğu anlaşılmaktadır. Her ne kadar 16. soruda çeviri lisansı harici bölüm mezunlarının uzmanlık alan ve terminoloji konusunda başarılı olduğu belirtilse de oranlardan uzmanlık alanlarında da geliştirilebileceği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla çeviri eğitimi almış ve almamış olan sözlü çevirmenlerin farklı eksikleri olduğu görülmektedir. Belirtilen eksiklerin tamamlanması için atılacak adım, çeviri eğitimi olarak bir altyapı oluşturmuş sözlü çevirmenlerde, bu süreç, çeviri eğitimi almamış sözlü çevirmenlere oranla, daha hızlı ve verimli sonuç gösterir. Aynı zamanda meslekleşme adına da katkı sağlanacağı söylenebilir.

Soru 18: Kurumunuzda yurtdışında dil öğrenip herhangi bir lisans veya ön lisans mezunu olmayan sözlü çevirmenler çalıştırıyorsanız bu çevirmenlerin güçlü yönleri sizce nelerdir?

- Türkçeye ve çeviri yaptığı dile hâkimiyet
- Alan bilgisine hâkimiyet
- Türkiye'nin ve çeviri yaptığı dilin konuşulduğu ülkelerin politik, ekonomik, kültürel ve benzeri yapılarına hâkimiyet
- Sözlü çeviri stratejilerini bilinçli kullanımı
- Mesleki etik bilincine sahip olmaları
- Çeviri süreci öncesinde hazırlık ve sonrasında müşteri ilişkileri yönetimi

Grafik 21:

Lisans Mezunu Olmayan Sözlü Çevirmenlerin Güçlü Yönleri

Grafikten elde edilen sonuçlara bakıldığında en yüksek oran miktarı %22'dir. Bu sonuç yüksek eğitimi olmayan ancak iyi derecede yabancı dile sahip olan sözlü çevirmenlerin çok fazla güçlü yönlerinin olmadığını göstermektedir. En güçlü yönler olarak ilk üç sırada yer alan özellikler Türkçeye ve çeviri yaptığı dile hâkimiyet (%22), ikinci sırada Türkiye'nin ve çeviri yaptığı dilin konuşulduğu ülkelerin politik, ekonomik, kültürel ve benzeri yapılarını tanıma (%21) ve üçüncü sırada alan bilgisine hâkimiyet (%18) olarak belirtilmiştir. Sözlü çeviri stratejilerin bilinçli kullanılması %16 oranıyla dördüncü sırada yer almaktadır. Mesleki etik bilincine sahip olmaları %11 oranında tercih edilmiş ve beşinci sırada yer almıştır. Mesleki bilgiye hâkimiyeti kapsayan çeviri süreci öncesi hazırlık ve müşteri ilişkileri yönetimini güçlü yön olarak son sıraya yerleştirmiştir %9 oranla altıncı sıraya yerleştirilmiştir.

Bu soruyu yorumlarken çevirmenlerin yurtdışında iki dilli ve kültürlü olarak yetiştiğini varsaymaktayız. Böylelikle bu kişilerin çalışma dilinin kültürüne ve ülke yapılarına hâkim olduğu büyük olasılıktır. Ancak diğer meslek alanı bilgilerine bakıldığında verilen cevaplarda oranlar düşük olarak belirtilmiştir. Albl-Mikasa (2012) çalışmasında sözlü çeviri sürecinin sözlü çeviri işinin sadece yarısı olduğunu

belirtmektedir. Bu yorumdan yola çıkarak sadece dil bilerek bu mesleğe başlayan kişilerin gidermesi gereken süreç öncesi ve sonrası da dâhil olmak üzere birçok eksiklikleri bulunabilmektedir. Bu eksikler giderilmeden sözlü çeviri mesleğine başlanması hem mesleğin saygınlığına hem de sözlü çeviri hizmeti alan kişinin elde ettiği ürüne zarar verecektir.

Soru 19: Kurumunuzda yurtdışında dil öğrenip herhangi bir lisans veya ön lisans mezunu olmayan sözlü çevirmenler çalıştırıyorsanız bu çevirmenlerin zayıf yönleri sizce nelerdir?

- Türkçeye ve çeviri yaptığı dile hâkimiyet
- Alan bilgisine hâkimiyet
- Türkiye'nin ve çeviri yaptığı dilin konuşulduğu ülkelerin politik, ekonomik, kültürel ve benzeri yapılarına hâkimiyet
- Sözlü çeviri stratejilerini bilinçli kullanımı
- Mesleki etik bilincine sahip olmaları
- Çeviri süreci öncesinde hazırlık ve sonrasında müşteri ilişkileri yönetimi

Grafik 22:

Lisans Mezunu Olmayan Sözlü Çevirmenlerin Zayıf Yönleri

Sözlü çeviri mesleğine dair eğitim almamış ve sadece yabancı dil bilerek mesleğe başlayan sözlü çevirmenlerin en zayıf yönleri %23 oranla çeviri süreci öncesinde

hazırlık ve sonrasında müşteri ilişkileri yönetimi konusudur. Sözlü çeviri stratejilerini bilinçli kullanılmaması %19 oranla ikinci sırada yer almaktadır. Türkçeye ve çeviri yaptığı dile hâkimiyet ve alan bilgisine hâkimiyet konuları %15 oranında eşit olarak üçüncü sıraya yerleştirilmiştir. Bu orana çok yakın olarak %14 oranla zayıf yön olarak dördüncü sıraya yerleştirilen Türkiye'nin ve çeviri yaptığı dilin konuşulduğu ülkelerin politik, ekonomik, kültürel ve benzeri yapılarına hâkimiyeti yer almaktadır.

Verilen yanıtlar kuramsal bilgilerle pekişmektedir. Çeviri eğitimi almayan kişinin hangi yönlerinin güçlü olduğu ve hangi konularda sıkıntı yaşayabileceği kuramsal çalışmalarda⁹¹ da belirtildiği gibi bu sorudan da ortaya çıkmaktadır. Meslek bilgisi ve strateji bilgisi başta olmak üzere sözlü çeviri öncesi süreç, süreç içi ve süreç sonrasıyla ilgili konularda meslek hayatında tamamlaması gereken boşlukların olduğu anlaşılmaktadır.

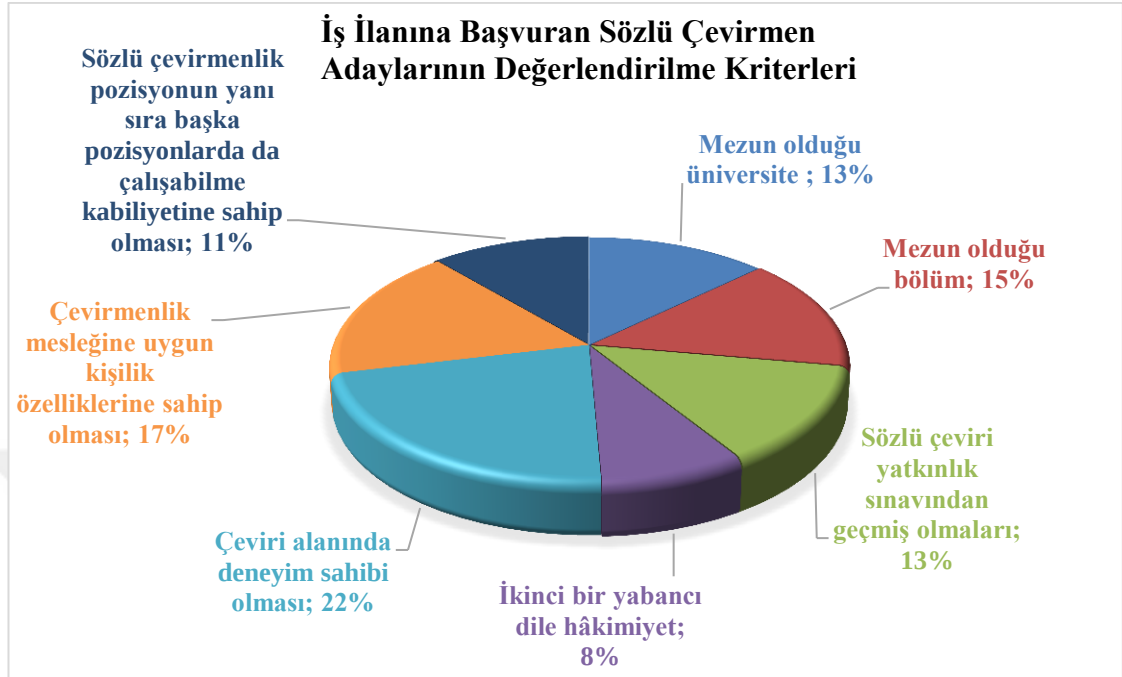
Soru 20: Kurumunuza açtığınız bir iş ilanına başvuran sözlü çevirmen adaylarını hangi ölçütlere göre değerlendiriyorsunuz?

- Mezun olduğu üniversite
- Mezun olduğu bölüm
- Sözlü çeviri yatkınlık sınavından geçmiş olmaları
- İkinci bir yabancı dile hâkimiyet
- Çeviri alanında deneyim sahibi olması
- Çevirmenlik mesleğine uygun kişilik özelliklerine sahip olması
- Sözlü çevirmenlik pozisyonun yanı sıra başka pozisyonlarda da çalışabilme kabiliyetine sahip olması

⁹¹ Albl-Mikasa, 2012; Pöchlacker, 2001

Grafik 23:

İş İlanına Başvuran Sözlü Çevirmen Adaylarının Değerlendirilme Ölçütleri

Sözlü çeviri piyasasına yön veren şirketler işe almak üzere sözlü çevirmenleri değerlendirirken çeviri alanında deneyime sahip olmasını en önemli ölçüt olarak (%22) birinci sıraya yerleştirmiştir. İkinci sıraya yerleştirilen diğer önemli özellik çevirmenlik mesleğine uygun kişilik özelliklerine sahip olmasıdır (%17). Başvuranın mezun olduğu bölüm %15 oranında üçüncü önem sırasına göre yerleştirilmiştir. İşe alma şartı olarak başvuru yapanın mezun olduğu üniversite ve sözlü çeviri yatkınlık sınavından geçmiş olması %13 oranla dördüncü önem sırasında yer almaktadır. Sözlü çevirmenlik pozisyonun yanı sıra başka pozisyonlarda da çalışabilme kabiliyetine sahip olmasını %11 oranla beşinci sıraya yerleştirilmiştir. Son olarak ikinci bir yabancı dile hâkimiyet %8 oranla altıncı sırada yer almaktadır.

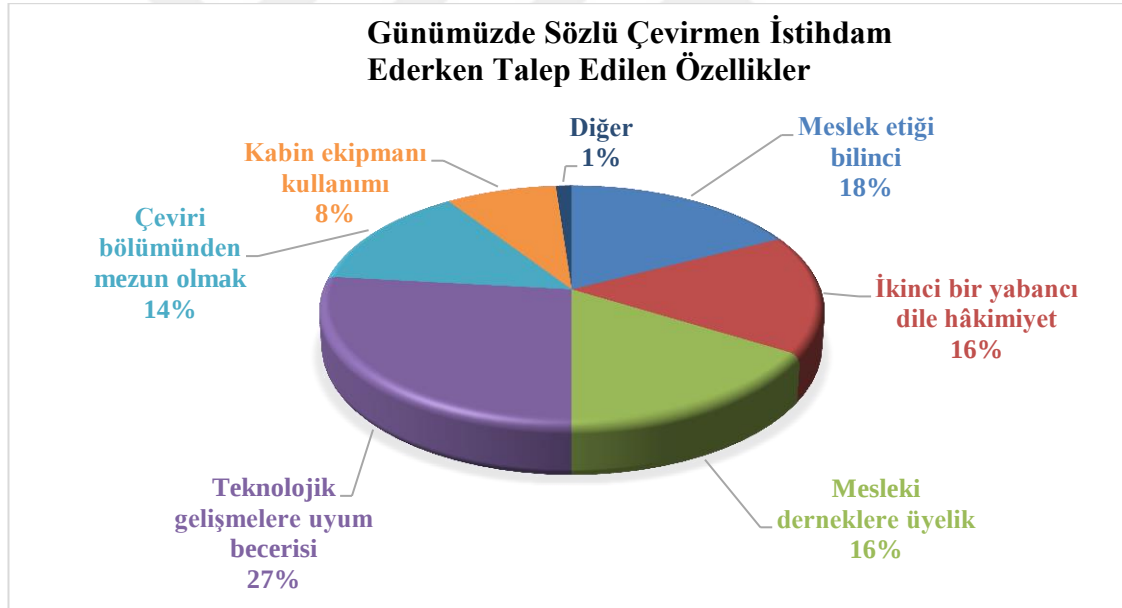
Çeviri alanında deneyim ve mesleğe uygun kişilik özellikleri (yaşam boyu öğrenmeye açık olma, sürekli her konuyla ilgili araştırma yapma, hızlı düşünme gibi) sözlü çevirmen tercihiinde en çok önemsenen ölçütlerdir. Eğer sözlü çevirmen aday bu ölçütleri sağlıyorsa farklı alanlarda da başarı sağlayabileceği olasılığının yüksek olduğu varsayılmaktadır. Sözlü çevirmenlerin mezun olduğu bölüm de yine önemsenen ölçütler arasında olduğu görülmektedir.

Soru 21: 10 yıl öncesiyle karşılaştırdığınızda, günümüzde sözlü çevirmen istihdam ederken daha önce talep etmediğiniz hangi ölçütleri talep etmeye başladınız?

- Mezun olduğu üniversite
- Mezun olduğu bölüm
- Sözlü çeviri yetkinlik sınavından geçmiş olmaları
- İkinci bir yabancı dile hâkimiyet
- Çeviri alanında deneyim sahibi olması
- Çevirmenlik mesleğine uygun kişilik özelliklerine sahip olması
- Sözlü çevirmenlik pozisyonun yanı sıra başka pozisyonlarda da çalışabilme kabiliyetine sahip olması

Grafik 24:

Günümüzde Sözlü Çevirmen İstihdam Ederken Talep Edilen Özellikler

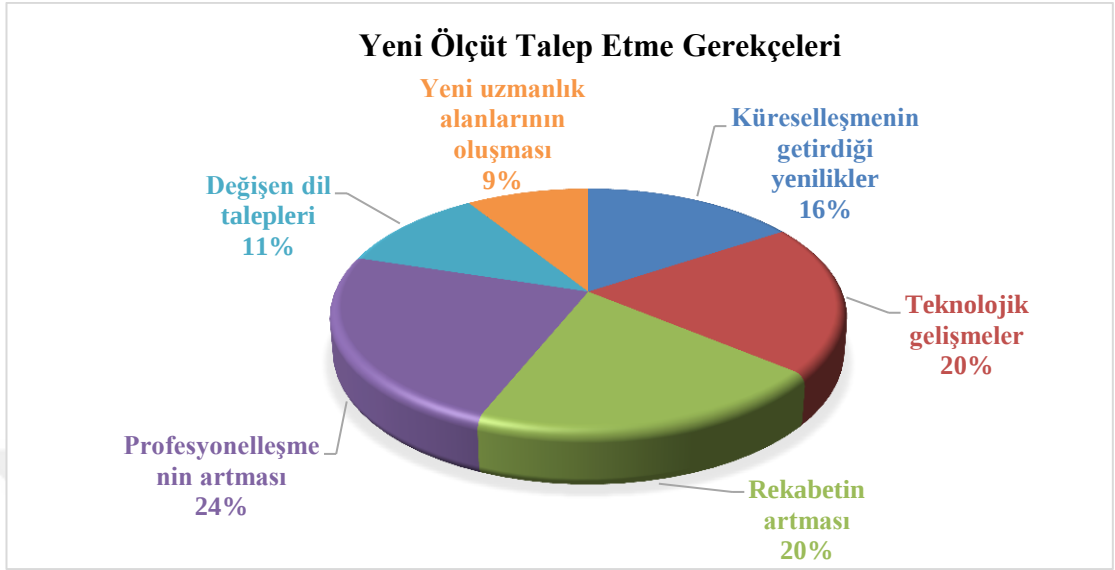
Kurumsal işletme sahipleri günümüz sözlü çevirmen başvurularında ilk sırada teknolojik gelişmelere uyum becerisini (%27) talep ettikleri dikkat çekmektedir. Sözlü çevirmen istihdam ederken talep edilen özellikler arasında meslek etiği bilincine önem verme % 18 oranında ikinci bir yabancı dile hâkimiyet ve mesleki derneklere üyeliği %16 oranında eşit tercih edilen ölçütlerdir. Çeviri bölümlerinden mezun olma %14 oranında önemsenmektedir ve kabin donanımı kullanımını %8 oranında talep edilmektedir.

Gelişen teknoloji yazılı çeviriyi olduğu gibi sözlü çeviriyi de etkilemiştir. Sözlü çevirmen hem süreç öncesinde hem de süreç esnasında teknolojik donanımlarla çalışmak durumundadır. Kabin içi tekniğinin yanı sıra video konferans ve telefonda çeviride bu kapsamda değerlendirilmektedir. Aynı zamanda süreç öncesinde bireysel çalışma (ön hazırlık aşamasında) olarak internetteki araştırmaların ve terminoloji bankalarının oluşturulması başarılı bir ön hazırlık sağlayacaktır. Meslek etiği de son zamanlarda işletme temsilcileri tarafından sıkça dile getirilen bir ölçütlerdir. Sözlü çevirmenlerin daha profesyonel hareket etmeleri işletme temsilcileri tarafından da desteklenmektedir. Bunun yanı sıra meslekleşme açısından önem taşıyan ve işletme temsilcileri tarafından önemsenen başka bir özellik meslek derneklerine üyeliktir. Böylelikle mesleğe karşı olan yaklaşım, meslekle ilgili güncel gelişmelerden haberdar olan ve yaptığı işin farkında olan sözlü çevirmenlerle çalışmayı tercih etmektedirler.

Soru 22: Yeni ölçütler talep etme gerekçeleriniz nelerdir?

- Meslek etiği bilinci
- İkinci bir yabancı dile hâkimiyet
- Mesleki derneklere üyelik
- Teknolojik gelişmelere uyum becerisi
- Çeviri bölümünden mezun olmak
- Kabin donanımı kullanımı
- Diğer

Grafik 25:
Yeni Ölçüt Talep Etme Gerekçeleri

İşletmelerin 10 yıl öncesine göre farklı ölçütler talep etmesinde farklı gerekçeler yer almaktadır. İşletmelere göre yeni ölçütler talep etme %24 oranla piyasada profesyonelleşmenin artmasına bağlanmaktadır. Farklı ölçütlerin tercih edilmesini teknolojik gelişmelere ve %20 oranda rekabetin artmasına bağlanmaktadır. Aynı zamanda küreselleşmenin getirdiği yenilikler %16 oranda gerekçe olarak sunulmuştur. Ölçütlerin değişmesi, çeviri sektöründe değişen dil taleplerine %11 oranda bağlanmaktadır. Yeni uzmanlık alanları ise sadece %9 oranda yeni ölçüt talep etme gerekçe olarak sunulmuştur.

21. soruda da belirtildiği üzere artık profesyonelleşmenin beklenmesi ve bu durumun beraberinde işletmeler arası rekabeti arttırması yeni ölçütlerin talep edilmesine sebep olmuştur. Bunun yanı sıra yeni ölçütler talep edilmesi teknolojinin gelişmesiyle ve küreselleşmenin artmasıyla hem kullanılan donanımlarda değişikliklerin olmasına hem de bunlara bağlı olarak ve yeni alanların ortaya çıkmasına bağlanabilir. Böylelikle sözlü çevirmenlerin sözlü çeviri süreci öncesinden sonrasında kadarki süreçte sorumluluklarını doğru bir şekilde yerine getirmesi beklenir

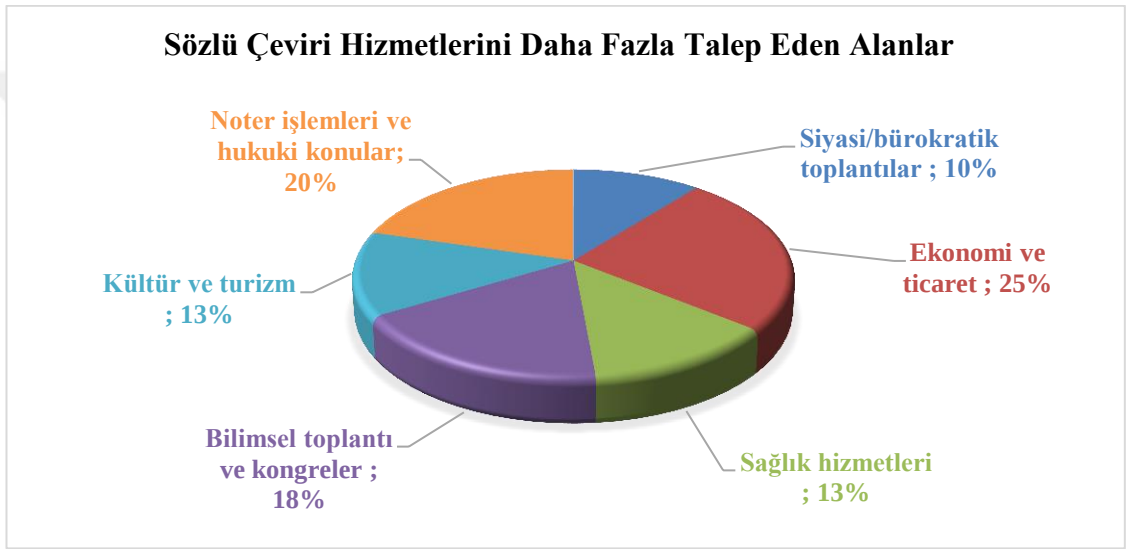
5.1.3. Çeviri İşletmelerine Gelen İş Taleplerinin Değişimi

Soru 23: Kurumunuzda verilen sözlü çeviri hizmetlerine hangi alanlardan daha çok talep gelmektedir?

- Siyasi/bürokratik toplantılar
- Ekonomi ve ticaret
- Sağlık hizmetleri
- Bilimsel toplantı ve kongreler
- Kültür ve turizm
- Noter işlemleri ve hukuki konular

Grafik 26:

Sözlü Çeviri Hizmetlerini Daha Fazla Talep Eden Alanlar

İşletme temsilcileri alınan yanıtlara göre sözlü çeviri taleplerinin %25'i ekonomi ve ticaret alanında olduğunu belirtmiştir. İkinci sıraya %20 oranla noter işlemleri ve hukuki konuları yerleştirmiştir. Sözlü çeviri konularının daha çok bilimsel toplantılar ve kongrelerden oluştuğunu %18 oranla üçüncü sırada belirtilmiştir. Eşit oranlara sahip sağlık hizmetleri ve kültür ve turizm içerikli alanlar %13 oranla dördüncü sırada yer almaktadırlar.

Sözlü çeviri hizmetinin daha çok verilmesi Türkiye'nin ekonomik ve ticari ilişkilerinin son yıllarda artış göstermesine ve rekabet edilebilirliğinin artmış olmasıyla açıklayabilir. Bunun dışında Türkiye'de yaşayan yabancılar, örneğin Türk asıllı ancak farklı vatandaşlığa sahip insanların (Bulgaristan'dan, Almanya'dan, İngiltere'den, vb. ülkelerden göç edenler), yabancı iş ortaklıklarında gerekli iletişim için, sığınma/geçici koruma amacıyla Türkiye'de vb. bulunanlar noter işlemleri ve hukuki işlemler için sözlü çeviriye ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu durumda Türkiye'ye yapılan giriş çıkış

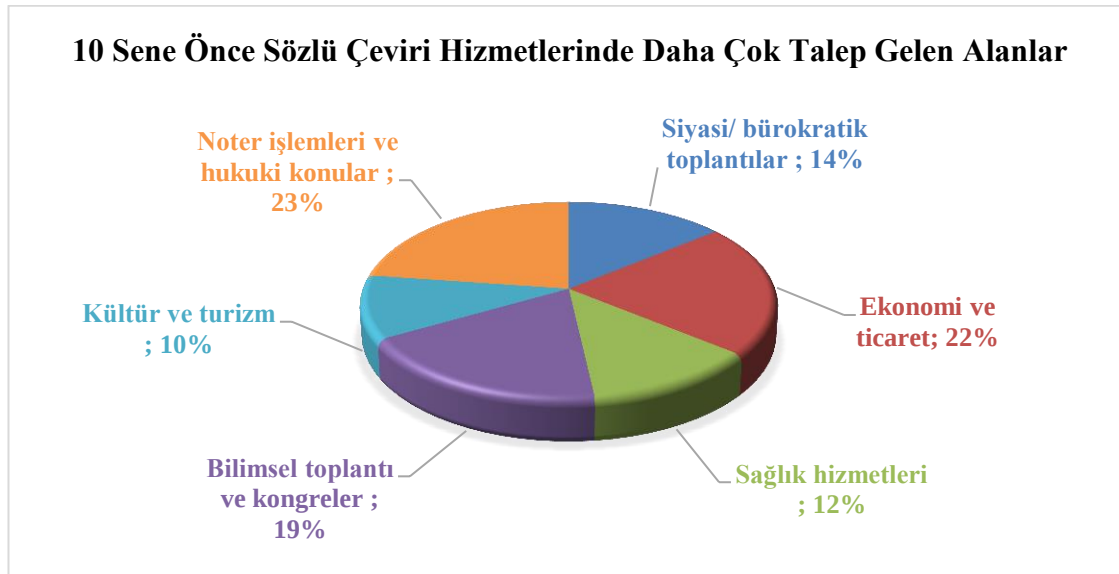
oranlarına istatistiki açıdan bakıldığında Türkiye'ye yabancıların girişinin yıllar içerisinde arttığı dikkat çekmektedir. Ayrıca kongre turizmi istatistiki oranları Türkiye'nin bazı şehirlerinin yıllar içinde daha çok kongre düzenlemek amacıyla tercih edildiğini göstermektedir. Türkiye'nin coğrafi konumu bakımından Asya, Avrupa ve Afrika'nın kesişim bölgesinde yer alması kongre amacıyla tercih edilmesini sağlamaktadır ve bu alandaki sözlü çeviri hizmetini arttırmaktadır. Sağlık turizminin işletme temsilcileri tarafından çok tercih edilmemiş olmasını sağlık turizmi kapsamında hizmet veren hastanelerin bünyelerinde sözlü çevirmen çalıştırmasıyla ve ya sağlık hizmetleri için devlet tarafından telefon hizmetinin bulunmasıyla açıklanabilir.

Soru 24: Kurumunuzda verilen sözlü çeviri hizmetlerine, 10 sene önce hangi alanlardan daha çok talep gelmekteydi? Çoktan aza doğru sıralayınız.

- Siyasi/ bürokratik toplantılar
- Ekonomi ve ticaret
- Sağlık hizmetleri
- Bilimsel toplantı ve kongreler
- Kültür ve turizm
- Noter işlemleri ve hukuki konular

Grafik 27:

10 Sene Önce Sözlü Çeviri Hizmetlerinde Daha Çok Talep Gelen Alanlar

10 sene öncesinde en çok sözlü çeviri talebi %23 oranla en çok noter işlemleri ve hukuki konulardan geldiği görülmektedir. İkinci sırada yer alan talep (%22) ekonomi ve ticaret konulardır. Bilimsel toplantılar ve kongreler piyasadaki talebin %19'unu oluşturarak üçüncü sırada yer almaktadır. Siyasi ve bürokratik toplantılar dördüncü sırada %14 olarak belirtilmiştir. Sağlık hizmetleri %12 oranla beşinci sırada yer alırken kültür ve turizm konuları %10 oranla altıncı sırada talep edildiği görülmektedir.

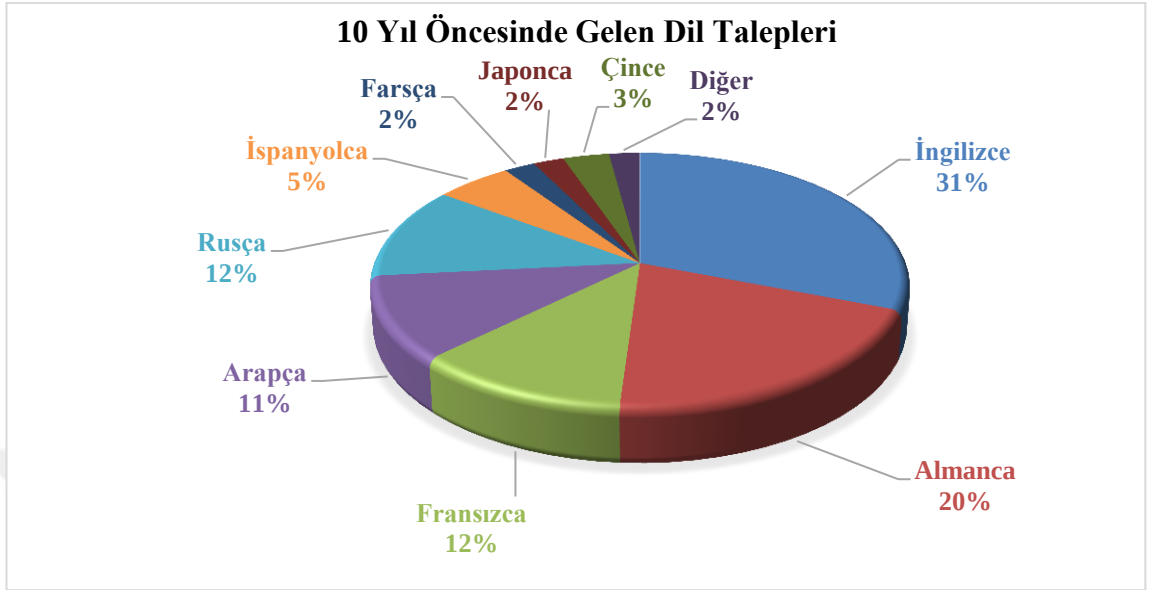
Bu sorunun açıklanması için 22 ve 23. soruların cevaplarının birbiriyle kıyaslanması gerekmektedir. Günümüzde ve 10 sene öncesinde talep edilen sözlü çeviri alanları çok büyük değişime uğramamıştır. Dikkat çeken tek fark 10 sene öncesinde işletmelerden siyasi ve bürokratik toplantılar için de sözlü çevirmen talep edilmesidir. Günümüzde ise %1 oranla, yani çok nadir olarak işletmelerden bu alanla ilgili sözlü çevirmen talep edilmektedir. Genellikle ya devletin bünyesinde kadrolu olarak çalışan sözlü çevirmenler bulunmaktadır ya da konferans derneğine üye konferans çevirmenleri talep edilmektedir. Bu tercih bu çevirmenlerin daha güvenilir ve daha profesyonel olarak algılanmalarına bağlanabilir.

Soru 25: 10 yıl öncesinde hangi dillerde sözlü çeviri için daha çok talep gelmekteydi?

• İngilizce	• İspanyolca
• Almanca	• Farsça
• Fransızca	• Japonca
• Arapça	• Çince
• Rusça	• Diğer

Grafik 28:

10 Yıl Öncesinde Gelen Dil Talepleri

Ankete verilen cevaplar doğrultusunda 10 yıl öncesinde %31 oranında İngilizce talep edildiği görülmektedir. İngilizce dilini Almanca dili %20 oranla takip etmiştir. Rusça ve Fransızca aynı oranda (%12) talep edildiği görülmektedir. Arapça bu orana yakın olarak %11 oranında talep görmüştür. Daha az oranlarda İspanyolca (%5), Çince (%3), Farsça (%2), Japonca (%2) ve diğer diller (%2) tercih edilmiştir.

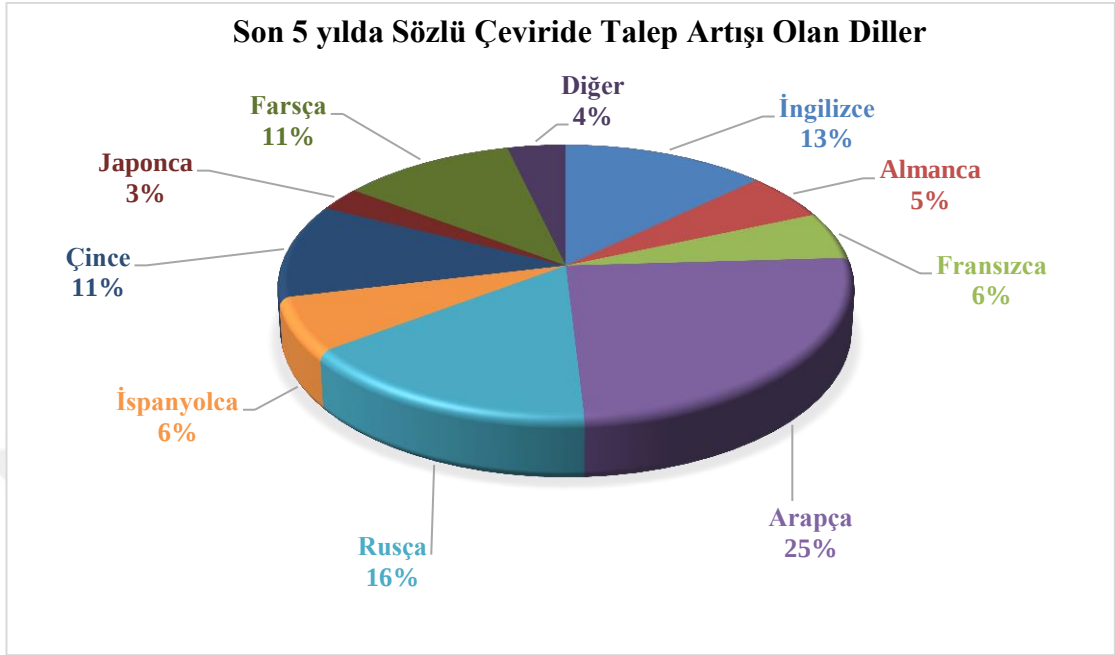
10 yıl öncesinde piyasada en çok İngilizce ve Almanca dillerinden talep geldiği görülmektedir. İngilizcenin ortak dil olması ve Almanya'yla ticari ilişkilerin yoğun olması bakımından bu dillerde sözlü çeviri hizmeti daha yoğun olarak verilmekte olduğu düşünülebilir. Fransızca, Rusça ve Arapça dilleri daha az oranlarla talep görmüştür.

Soru 26: Son 5 yılda sözlü çeviri hizmeti sağladığınız hangi dillerde talep artışı gözlemlediniz?

- İngilizce
- Almanca
- Fransızca
- Arapça
- Rusça
- İspanyolca
- Farsça
- Japonca
- Çince
- Diğer

Grafik 29:

Son 5 Yılda Sözlü Çeviride Talep Artışı Olan Diller

İşletme temsilcilerin verdiği bilgiye göre sözlü çeviri piyasasında son beş yılda talep edilen dillerin oranları değişmiş bulunmaktadır. En çok artış %25 oranla Arapça dilinde görülmektedir. Yıllar içerisinde Rusça %16'lık bir artış göstermiştir. İngilizce %13 oranında bir artış gösterirken Farsçanın ve Çincenin eşit oranda (%11) arttığı görülmektedir. Eşit artış oranına sahip diğer diller %6 oranla Fransızca ve İspanyolcadır. Almandada %5 oranında talep artışı gözlenmektedir. %4 oranla diğer dillerin artış gösterdiği belirtilmiştir. En düşük artış gözlemlenen diğer bir dil %3 oranla Japoncadır.

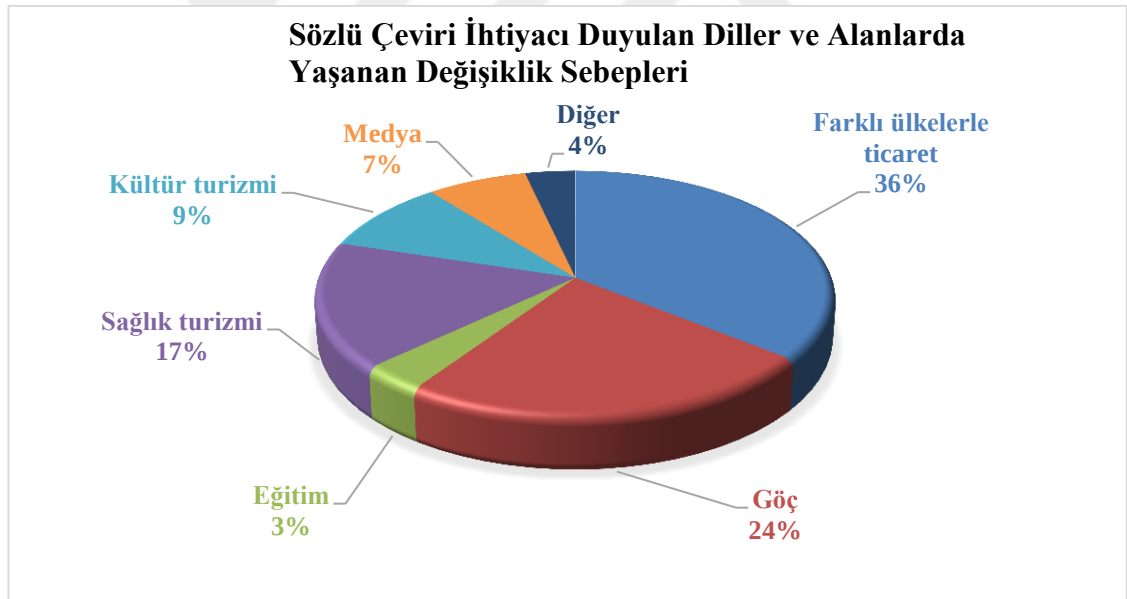
Son beş yıl dikkate alındığında en büyük artışı son yıllarda yaşanan gelişmelere de bağlı olarak Arapça dilinde görmekteyiz. Arap ülkeleriyle ticari iş birliklerinin yapılması, Arap turist sayısının artması ve Arap Baharı'nın yaşanması Arapça diline olan talebi arttırdığı söylenebilir. Türkiye'nin ticari anlamda Doğu'ya yönelmesi ve Rusya'yla ilişkilerini iyileştirmesi iletişim gereksinimini daha çok sağlamıştır. Aynı zamanda Türkiye, Rusya için turizm anlamında oldukça tercih edilen bir ülke olması ilişkileri bu bakımdan da kuvvetlendirmektedir. İngilizcenin talep edilmesi ortalama bir oranda devam etmesi çoğu yabancıların ortak dil olarak İngilizceyi tercih etmesiyle bağdaştırılabilir.

Soru 27: Sizce günümüzde sözlü çeviri ihtiyacı duyulan diller ve alanlarda yaşanan değişikliklerin sebepleri nelerdir?

- Farklı ülkelerle ticaret
- Göç
- Eğitim
- Sağlık turizmi
- Kültür turizmi
- Medya
- Diğer

Grafik 30:

Günümüzde Sözlü Çeviri İhtiyacı Duyulan Diller ve Alanlarda Yaşanan Değişikliklerin Sebepleri

Değişen ihtiyacın en büyük gerekçesi olarak %36'lık bir oranla Türkiye'nin farklı ülkelerle yaptığı ticaret gösterilmiştir. Aynı zamanda yaşanan göç dalgaları Türkiye'deki sözlü çeviri hizmet ihtiyacını %24 oranla değiştiren gerekçeler arasında yer almaktadır. Sağlık turizminde Türkiye'nin tercih edilmesi %17 oranında sözlü çeviri hizmetine talebi arttırmıştır. Bunların yanı sıra kültür turizmi %9 oranında ve medya %7 oranında artış sebebi olarak gösterilmiştir. Eğitim en düşük oranlı (%3) sebep olarak belirtilmiştir. Diğer seçeneği ise %4 oranla tercih edilmiştir.

Sözlü çeviri alanları ve dillerindeki değişimi farklı gerekçelere dayandırmak mümkündür. Bu grafikten elde edilen bilgilere göre bunun başlıca sebebi farklı ülkelerle ticaret olarak açıklanabilir. Bunun dışında göç olgusu da bu değişimlere sebep olmaktadır. Yine sağlık ve kültür turizmi yabancıları Türkiye'ye çekerek farklı dillerde sözlü çeviri ihtiyacını meydana getirmektedir.

Soru 28: Küreselleşme ve bunun Türkiye'ye etkisi göz önüne alındığında, sizce sözlü çeviri talebi hangi dillerde yoğunlaşacak ve azalacaktır? Lütfen sebeplerinizi belirtiniz.

Küreselleşmenin talep edilen dilleri etkileyeceği söylenebilir. Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve sosyal ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda, bazı dillerin daha fazla talep edileceğini ve bazılarında ise talebin azalacağını tahmin etmek mümkündür. Anket katılımcılarının, yakın gelecekte Türkiye'de talep edilecek olan dillerle ilgili farklı tahminleri bulunmaktadır.

Tablo 14:
Sözlü Çeviri Talebinde Dillere Göre Beklenen Değişiklikler

Diller	Artış bekleyenler	Azalmasını bekleyenler	Herhangi değişiklik beklemeyenler
Arapça	21		
Çince	12		1
İngilizce	5		3
Rusça	10	1	
Farsça	7		
Fransızca	2	3	
Almanca		4	
Korece	2		
Japonca	2		
Kürtçe	2		
İspanyolca	1		1
İtalyanca		1	1
Hintçe	2		
Kurmanci (Kürtçe)	1		
Hırvatça, Ermenice, Sırpça	1		
Portekizce			1

Ankete katılan 21 katılımcı Arapça diline gelen talepte artış beklemektedir. Bunu Çince (12), Rusça (10) ve Farsça (5) takip etmektedir. İngilizcede 5 katılımcı talepte bir artış beklerken, 3 katılımcı herhangi bir değişiklik beklememektedir.

Avrupa dillerine gelen talepte azalma beklendiği görülmektedir. 4 katılımcı Almanca, 3 katılımcı ise Fransızca çeviri talebinde azalma beklemektedir. Bir katılımcı, Almanya ile Türkiye'nin ticari ilişkisinin hacimsel olarak devam etse de, orantısız olarak azaldığını belirtmiştir. Bunun nedenini, Türkiye ticaret ilişkilerinin çeşitliliğinin yıllar içinde artmasına bağlamıştır. 1 katılımcı İspanyolca çeviri talebinin artmasını beklerken 1 katılımcı İtalyanca çeviri talebinin azalmasını beklemektedir.

2 katılımcı Korece, 2 katılımcı Japonca ve 2 katılımcı Hintçe dillerine gelen çeviri talebinde artış beklemektedir.

Türkiye'deki artan sosyal haklar ve Kürtlerin Türkiye'deki en büyük etnik azınlığı oluşturması nedeniyle, Kürtçe (2 katılımcı) ve Kurmanci (Kürtçenin en çok konuşulan lehçesi) (1 katılımcı) dilinde taleplerinin, artması beklenmektedir.

Bu yanıtlar göz önünde bulundurulduğunda, Doğu ve Uzak Doğu dillerinde sözlü çeviri talebinin artacağı ve İngilizce dışındaki Avrupa dillerinde sözlü çeviri talebinin azalacağı belirtilmelidir. Katılımcılardan ikisi, dünyanın ticaret ekseninin doğuya doğru kaydığını belirtmiştir. Bu görüşe göre Doğu ülkeleri ve Türkiye arasındaki ekonomik ilişkiler yakın gelecekte artacağı iddia edilmiştir. Arapça, Farsça ve Kürtçe dillerinde çeviri talebinin, ekonomik ve politik ilişkilerin yanı sıra göçmen ve azınlık sosyal hakları nedeniyle de artması beklenmektedir.

Soru 29: Küreselleşme, teknoloji ve bunların Türkiye'ye etkileri göz önüne alındığında, sizce sözlü çevirmenlik mesleği nasıl bir yönelim ve değişim geçirecektir?

Teknolojik gelişmelerin sözlü çeviri mesleğine etkileri

Teknolojik gelişmeler sözlü çeviri mesleğini etkilemiştir ve gelecekte de mesleği şekillendirmeye devam edecektir. Katılımcılara teknolojik gelişmelerin meslek üzerine etkileri hakkındaki tahminlerini sorulduğunda konuyla ilgili farklı görüşler dile getirilmiştir. Bazı katılımcılar geleceğe dair endişelerini dile getirirken, diğerleri teknolojinin sunabileceği fırsatları vurgulamıştır:

- “İnternet altyapısının gelişmesiyle uzaktan simultane çeviri sistemlerinin daha fazla gelişeceğini ve toplantılar için masraflı seyahat ve donanımların azalacağını düşünüyorum.”
- “Çevirmenler, kendi bulundukları mekânlardan sözlü çeviri yapabileceklerdir. Bunların ilk örnekleri piyasaya çıktı ve yine bu konuda yoğun bir çalışmalar yapan şirketler var.”
- “Teknolojik gelişimler (makine çevirilerinin anlık ufak ihtiyaçları karşılaması) ve küreselleşmeden (hastanelerde, mahkemelerde ülkenin ana dilini bilmeyenlerin çeviri ihtiyacı artması) dolayı eskiden olduğu gibi büyük ve detaylı bir etkinlik olmak yerine anlık, saatlik, telefonda sözlü çeviri gibi alanlar gelişmektedir.”
- “Telekonferans araçları (yazılımları) bu şekilde arttıkça teknolojiyi takip eden, kullanabilen ve daha kaliteli işler ortaya koyan ve aynı zamanda talep ettiği ücreti ülke standartlarında belirleyebilen tercümanlar daha çok iş yapacaklar.”
- “İnternet üzerinden sözlü çeviri talepleri gerekli teknolojik altyapı sağlandıkça artacaktır.”
- “Konferanslarda, iş ve eğitim toplantılarında teknolojinin çevirmenlere getireceği yenilik ise mekân kısıtlamasının aşılması olacaktır.”

Bazı katılımcılar, teknolojik gelişmelerin, özellikle yeni konuşma teknolojilerin sözlü çeviri talebinde azalmaya sebep olacağını beklerken, diğerleri mesleğin devamı/gelişimi konusundaki inançlarını dile getirmişlerdir:

- “Teknolojinin gelişimi ve özellikle de yapay zekânın ortaya çıkması, sözlü çevirileri bazı alanlarda azaltacaktır.”
- “Teknoloji ne kadar gelişirse gelişsin sözlü çeviri talebinin hiçbir zaman tam olarak biteceğini düşünmüyorum, çünkü teknoloji ancak gezi, turistik çalışmalar veya kişisel konuşmalarda kullanılabilir.”
- “Önümüzdeki 10 sene içerisinde küresel olarak inanılmaz teknolojik gelişmelerin bizleri beklediğine inanıyorum. Şirketimizde uzun zamandır Bilgisayar Destekli Çeviri araçlarını kullanıyoruz. Ancak yeni nesil yapay zeka ve Nöral Makine Çevirisi (Neural Machine Translation) 10 yıl içerisinde çeviri alanında insanların yapabildiği çoğu işlemi yazılı ve sözlü alanda gerçekleştirebilecek gibi görünüyor. Bu anlamda yazılı çevirmenlik mesleği bir yerde transcreation (metin uyarlama ve

yeniden yazımı) tarafına yönelecektir ve belki daha değerli hale gelecektir. Sözlü çevirmenlikte ise adli ve hukuk çevirilerinde bir süre daha devam edecek diye düşünüyorum.”

- “Yapay zekâ uygulamalarının insanın yerini alacağı iddia edilse de, sözlü ve yazılı çeviri hala yoğun bir sektör olmaya devam edecek. Yeni ortaya çıkan teknolojiler, "zaten çeviri yetisine sahip olan" çevirmenlerin daha kaliteli, daha hızlı ve daha maliyet etkili hizmet sağlamasını sağlayacaktır.”
- “Teknolojinin gelişiminden ve küreselleşmeden bağımsız olarak sözlü çevirmenlik mesleği her daim hayatta kalacaktır. Birincil kullanım alanı iletişim sağlamak olmasa bile yanlış anlamaları önlemek ve maddi hatalara neden olmamak adına sözlü çevirmen her durumda önemli olacak ve masada yer alacaktır.”
- “Sözlü çevirmenlik eskiye nazaran daha çok profesyonel donanımlarla ve konusunda uzman tercümanlarla yapılacağı kanısındayım.”
- “Bence hızla gelişen teknoloji karşısında sözlü tercüme talepleri hızla artacaktır.”,

Bazı katılımcılar göre, teknolojik gelişmeler sözlü çeviri piyasasını olumsuz etkileyecektir:

- “Teknoloji ucuzluyor, insan kaynağı artıyor, arz ve talep de artacak, birim ücretler düşecektir.”
- “Teknolojik araçların yaygınlaşacağını düşünüyorum. Üst düzey sözlü çevirmenlerin işleri ve kazançlarıyla diğerleri arasındaki uçurumun artmasını bekliyorum.”
- “Teknolojik gelişimler (makine çevirilerinin anlık ufak ihtiyaçları karşılaması) ve küresel gelişmelerden (hastanelerde, mahkemelerde ülkenin ana dilini bilmeyenlerin çeviri ihtiyacı artması) dolayı eskiden olduğu gibi büyük ve detaylı etkinlikler yerine kısa süreli telefonda sözlü çeviri gibi alanlar gelişecektir. Bu da nitelikli sözlü çevirmenlerin bütçelerini karşılamaya gerek kalmayacağından daha az nitelikli çevirmen kullanılmasına ve sözlü çeviri piyasasının fiyatının önemli oranda düşmesine sebep olacaktır. Bu sebeple esneklik gösterip yeni talep yapısına uyum sağlayacak kişiler/teknolojiler önem kazanacaktır diye düşünüyorum.”

Küreselleşmenin sözlü çeviri mesleğine etkileri

Sözlü çeviri mesleğinin şekillenmesinde finansal ve politik gelişmeler önemli bir rol oynamaktadır. Sözlü çeviri mesleğinin geleceğini ile ilgili tahmin yürütürken Türkiye'nin, hem iç hem de dış kaynaklı çok yönlü etkilerle karşı karşıya olduğunun göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

- “Kısa vadede Orta Doğu bölgesinde oluşacak değişimleri kestirmek oldukça zor. Ama her durumda Arapça ve belli bir ölçüde Kürtçe Türkiye'nin ekonomik gelişimi sürecinde çok büyük öneme sahip olacaklar. Türkiye'de iç ve dış politikaların sürdürülebilir bir sisteme oturtulmasına karar verilirse Hindistan, K. Kore/G. Kore, Çin ve Rusya'dan ithal edilecek olan bilgi (teknoloji yatırımı), hem sözlü çeviri piyasasını hem de yazılı çeviri piyasasının yönünü büyük ölçüde değiştirecektir. Bu durum, ilgili dilleri bilen nitelikli çevirmen eksikimizi çok şiddetli bir şekilde hissetmemize neden olacak. En acil şekilde bu ülkelerde konuşulan dillere hâkim çevirmenlerin yetiştirilmesi için girişimlerde bulunulmalıdır.”
- “İç ve dış pazarlarda durum, yakın dönem için belirsiz fırsatlar ortamı yaratmaktadır. Yani yatırımını nereye yapacağını kestiremeyen girişimciler, ekonomik darboğazdan çıkmaya çalışan ülkeler ve çeşitli nedenlerle gerçekleştirilen göçler sebebiyle sözlü çeviri ihtiyacı önümüzdeki 2 sene içinde kısa dönemli bir yüksek artış görecektir. Ancak bu yukarıda tanımladığım durumlar değiştikten sonra 1990'lı yıllardaki talep oranına gerileyecektir. Dünyamızdaki mevcut ekonomik sistem dar boğazını aşınca tekrar yukarıda belirttiğim döngü karşımıza çıkacaktır.”
- “İkili ilişkiler ve ticaretin gelişmesiyle, sözlü çeviriye ihtiyacı artacaktır.”

5.1.4. Küreselleşme Olgusunun Sözlü Çeviri Piyasasına Etkileri

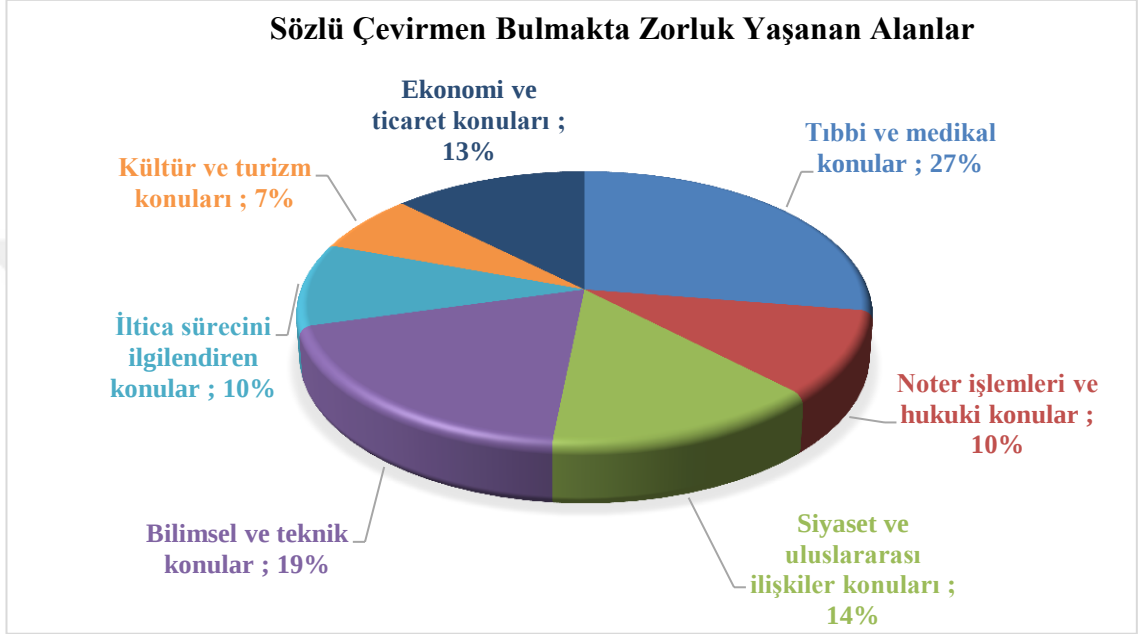
Soru 30: Hangi alanlarda sözlü çevirmen bulmakta zorlanıyorsunuz?

- Tıbbi ve medikal konular
- Noter işlemleri ve hukuki konular
- Siyaset ve uluslararası ilişkiler konuları
- Bilimsel ve teknik konular

- İltica sürecini ilgilendiren konular
- Kültür ve turizm konuları
- Ekonomi ve ticaret konuları

Grafik 31:

Sözlü  evirmen Bulmakta Zorluk Yaşanan Alanlar

İşletmelerin verdikleri yanıtlara göre en çok %27 oranla birinci sırada tıbbi ve medikal konularda sözlü çevirmen bulmakta zorluk çekilmektedir. Bilimsel ve teknik konularda ikinci sırada %19 oranında sıkıntı yaşanmaktadır. Siyaset ve uluslararası ilişkiler alanında üçüncü sırada %14 oranında sözlü çevirmen bulma zorluğu yaşanmaktadır. Ekonomi ve ticaret konuları dördüncü sırada belirtilerek %13 oranında sıkıntılı bir durum oluşturmaktadır. Noter işlemleri ve hukuki konular ve iltica sürecini ilgilendiren konular beşinci sırada yer almaktadırlar ve %10 oranında sözlü çevirmen bulmada zorlu çekilmektedir. Kültür ve turizm konuları altıncı sırada yer almaktadır ve %7 oranında sözlü çevirmen bulmakta zorlanılmaktadır.

Grafikten elde edilen bilgilere göre en çok sağlık turizmi alanıyla ilgili olan tıbbi ve medikal konularla ilgili sözlü  eviri hizmetinde sıkıntı yaşanmaktadır. Bunun yanı sıra özellikle konferans turizminde gerekli olan bilimsel ve teknik konularda farklı alanlar

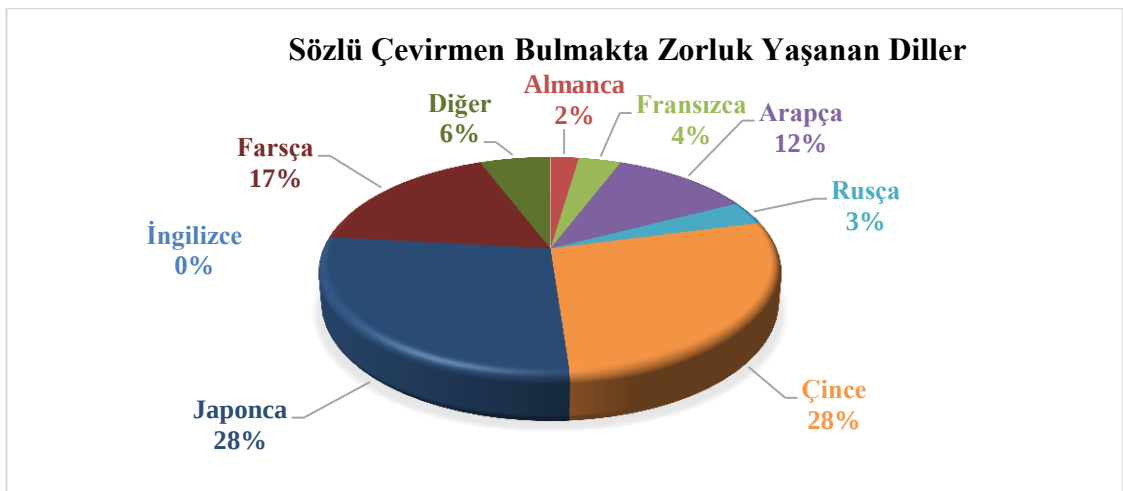
hakkında bilgi sahibi⁹² olan sözlü çevirmen bulmakta zorlanılmaktadır. Siyaset, uluslararası, ekonomi ve ticaret içerikli konularda da diğerleri kadar olmasa da sözlü çevirmen bulmakta sıkıntı yaşanan alanlar. Her ne kadar bir önceki soruda işletme temsilcileri günümüzde siyaset içerikli sözlü çeviri talebi gelmediğini belirtmiş olsa da özellikle uluslararası, ekonomi ve ticaret konularında Türkiye'nin yabancılarla olan işbirliklerinden dolayı bu konularda uzmanlık alanı olan sözlü çevirmenlere ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

Soru 31: Hangi dillerde sözlü çevirmen bulmakta zorlanıyorsunuz?

- İngilizce
- Almanca
- Fransızca
- Arapça
- Rusça
- Çince
- Japonca
- Farsça
- Diğer

Grafik 32:

Sözlü Çevirmen Bulmakta Zorluk Yaşanan Diller

⁹² Albl-Mikasa'nın (2012) edineç modelinde belirttiği birçok konuyla ilgili yüzeysel bilgi (semi-knowledge) bu gibi zengin içerikli konferanslarda çok işe yaramaktadır. Böylelikle sözlü çevirmenler sahip oldukları yüzeysel bilgiyi her alanda derinleşmek için kullanabilecekler aynı zamanda beklenmedik bir konu üzerine konuşma geçtiğinde anlamsal çeviri yapabilecekler.

Anketten elde edilen verilere göre en çok Japonca ve Çince dillerinde aynı oranda (%28) sözlü çevirmen bulmakta zorlanma yaşanmaktadır. Bunun yanı sıra Farsça dilinde de %17 oranında sıkıntı yaşanmaktadır. Arapça sözlü çevirmen bulma konusunda %12 oranında zorluk çekilmektedir. Fransızca %4, Rusça %3 ve Almanca %2 oranında sözlü çevirmen bulmakta yaşanan diller arasındadır. Sözlü çeviri hizmetinde zor bulunan diller arasında belirtilen diğer dillerin oranı %6'dır.

Türkiye'de en çok Çince ve Japoncada sözlü çevirmen bulmakta sıkıntı yaşanmaktadır. Bunu bu dillerin yapılarının Türkçeden çok farklı olmasına bağlamak mümkündür. Bu sebeple bu dillerin öğrenilmesi zordur. Buna ek olarak, bu dillerin çok kullanılmaması çevirmen bulmakta yaşanan sıkıntıyı açıklayabilir. Son yıllarda Çin'in ticari anlamda dünyaya⁹³ açılması ve geleceğin ticari gücü olabileceği düşünüldüğünde Çincenin önem kazanan diller arasında yer alması mümkündür. Farsça da son yıllarda önem kazanan diller arasında yer almaktadır. Ekonomik, sosyal ve dini sebeplerden dolayı son yıllarda artan göç İran göçmenlerini de kapsamaktadır⁹⁴. Bunun yanı sıra İran'la yapılan iş anlaşmaları Farsçaya olan ihtiyacı arttırmıştır. Bunun dışında yaşanan Arap Baharı ve Arap ülkeleriyle ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinin hedeflenmesi Arapçayı önemli kılmaktadır. Diğer dillere nazaran Arapçada ihtiyaç artmış olsa da gerek daha önceden göç edenlerin Türkçe öğrenmiş olmasıyla ve gerekse çeviri yapılacak konuların kamuoyunla ve ticari işbirlikleriyle ilintili olmaması sebebiyle amatör dil araçları tarafından da halledilebilmektedir.

Soru 32: Sizce küreselleşmenin sözlü çeviri üzerindeki olumlu etkileri nelerdir?

- İş olanaklarının artması
- Farklı sözlü çeviri türlerinin (telefon ve internet üzerinden sözlü çeviri gibi) ortaya çıkması
- Terminolojiye erişimin kolaylaşması
- Meslek derneklerinin kurulması
- Mesleki tanınırlığın artması
- Sözlü çeviride kullanılan teçhizatın gelişmesi

⁹³ <https://theworldnews.net/tr-news/turkiye-den-rota-cin-e-kaydi> Erişim Tarihi: 06.05.2019

⁹⁴ İranlı göçmenler daha kaliteli eğitim, iş olanakları ve yatırım yapmak için Türkiye'ye göç etmektedir. Aynı zamanda Türkiye'de mülk sahibi olarak Türkiye'deki varlıklarını kalıcı duruma getirmektedirler.

- Diğer

Grafik 33:

Küreselleşmenin Sözlü Çeviri Üzerindeki Olumlu Etkileri

İşletmelere göre iş olanaklarının artması %29 oranında küreselleşmenin sözlü çeviri üzerindeki olumlu etkisi olarak belirtilmektedir. Farklı sözlü çeviri türlerinin ortaya çıkması %22 oranında olumlu etki olarak gösterilmektedir. Terminolojiye erişim %18 oranda sözlü çeviri açısından olumlu etki etmektedir. Sözlü çeviride kullanılan donanımın gelişmesi %14 oranında sözlü çeviri alanında olumlu bir etkiye sahiptir. Bunun dışında mesleki tanınırlığın artması da %11 oranında olumlu etki olarak belirtilmektedir. Son olarak meslek derneklerinin kurulması %9 olarak küreselleşmenin getirdiği olumlu etkiler olarak sunulmaktadır.

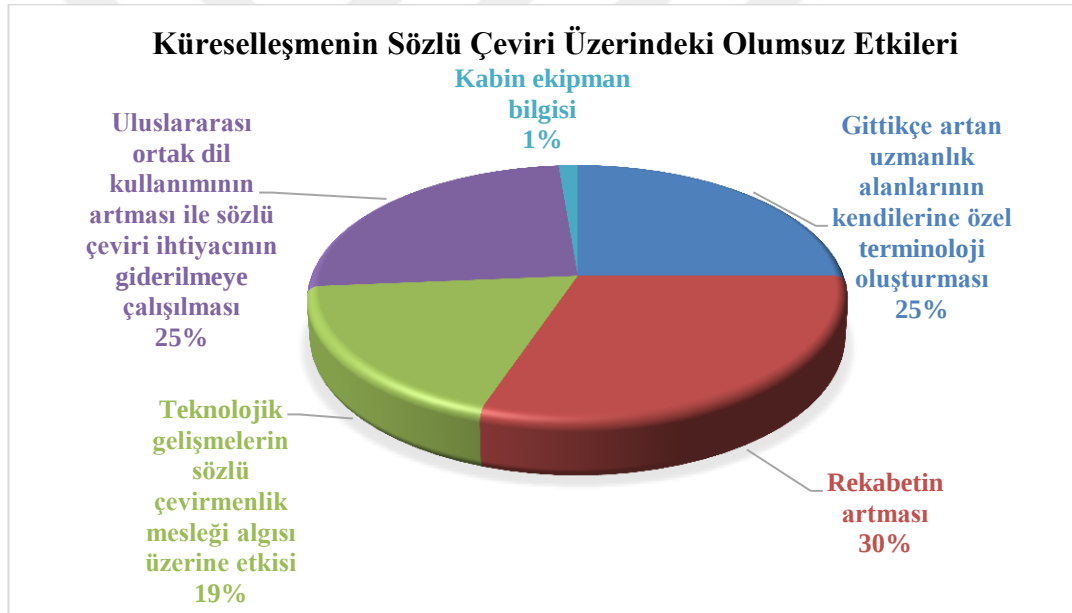
Küreselleşmenin olumlu etkileri olarak iş olanakların artması en başta belirtilmektedir. Bunun yanı sıra yeni alanlarla ilgili yeni iş olanakları da sağlanmaktadır. Yer değiştirmeden sözlü çeviri olanağı oluşmuştur. Böylelikle sözlü çeviri hizmeti sözlü çevirmen ortamda bulunmadan da verilebilmektedir. Bu gelişme bu hizmeti talep edenler için büyük rahatlık sağlamaktadır. Aynı zamanda geliştirilen internet tabanlı yazılımlarla ve terim bankalarıyla çeviri süreci öncesi hazırlıkların erişimi kolaylaşmaktadır.

Soru 33: Sizce küreselleşmenin sözlü çeviri üzerindeki olumsuz etkileri nelerdir?

- Gittikçe artan uzmanlık alanlarının kendilerine özel terminoloji oluşturmaları
- Rekabetin artması
- Teknolojik gelişmelerin sözlü çevirmenlik mesleği algısı üzerine etkisi
- Uluslararası ortak dil kullanımının artması ile sözlü çeviri ihtiyacının giderilmeye çalışılması
- Kabin donanım bilgisi
- Diğer

Grafik 34:

Küreselleşmenin Sözlü Çeviri Üzerindeki Olumsuz Etkileri

İşletmelerin verdiği yanıtlara göre en çok %30 oranla rekabetin artması küreselleşmenin sözlü çeviri üzerinde olumsuz etki yarattığı belirtilmiştir. Gittikçe artan uzmanlık alanların kendilerine özel terminoloji oluşturmaları ve uluslararası ortak dil kullanımının artması ile sözlü çeviri ihtiyacının giderilmeye çalışılması olumsuz etki olarak %25 oranında gösterilmiştir. Bunların dışında teknolojik gelişmelerin sözlü çevirmenlik mesleği algısı üzerine etkisi %19 oranında belirtilmektedir. Kabin donanımı bilgisi ise %1 oranında olumsuz etki olarak algılanmaktadır.

Olumsuz etki olarak öne sürülenler arasında piyasada rekabetin artması bulunmaktadır. Bunun dışında yeni uzmanlık alanların piyasaya yeni terminolojiler

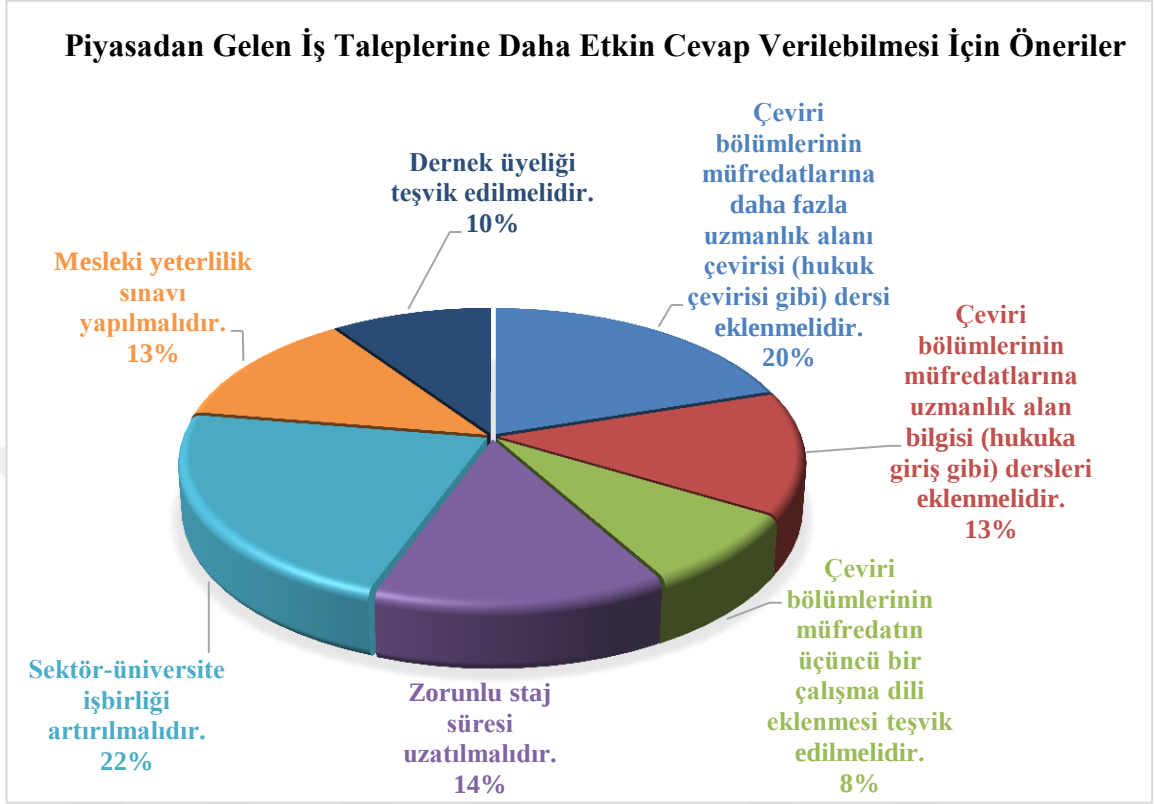
getirmesi sözlü çevirmenlerin kendilerini sürekli güncellemesini gerektirmektedir. İşletmeler küreselleşmeyle birlikte kullanılan ortak dilin sözlü çeviri ihtiyacını ortadan kaldırmasından kaygı duymaktadırlar. Ayrıca sözlü çeviri alanında geliştirilen teknolojilerin sözlü çevirmenliği olumsuz etkileyeceği görüşündedir. Yapay zekâ her ne kadar başarılı sonuçlar gösterse de yoğun çalışmalara rağmen ses tanıma teknolojilerinin ve dolayısıyla sesli makine çevirisinin her dil, konu ve kişi için yeterince iyi sonuçlar vermesi beklenmemektedir. Bu durum sözlü çevirmenliğin bir meslek olarak uzun yıllar varlığını devam ettireceğinin bir kanıtı olarak gösterilebilir.

Soru 34: Piyasadan gelen iş taleplerine daha etkin cevap verilebilmesi için neler yapılmalıdır?

- Çeviri bölümlerinin müfredatlarına daha fazla uzmanlık alanı çevirisi (hukuk çevirisi gibi) dersi eklenmelidir.
- Çeviri bölümlerinin müfredatlarına uzmanlık alan bilgisi (hukuka giriş gibi) dersleri eklenmelidir.
- Çeviri bölümlerinin müfredatın üçüncü bir çalışma dili eklenmesi teşvik edilmelidir.
- Zorunlu staj süresi uzatılmalıdır.
- Sektör-üniversite iş birliği artırılmalıdır.
- Mesleki yeterlilik sınavı yapılmalıdır.

Grafik 35:

Piyasadan Gelen İş Taleplerine Daha Etkin Cevap Verilebilmesi İçin Öneriler

Gelen iş taleplerine nasıl daha etkili cevap verebiliriz sorusunun yanıtlar önem sırasına göre sıralandığında ilk sırada %22 oranla “sektör-üniversite iş birliği arttırılmalıdır” seçeneği yer almaktadır. “Çeviri bölümlerinin müfredatlarına daha fazla uzmanlık alanı çevirisi (hukuk çevirisi gibi) dersi eklenmelidir” seçeneği %20 oranla ikinci önem sırasına sahiptir. “Çeviri bölümlerinin müfredatlarına uzmanlık alan bilgisi (hukuka giriş gibi) dersleri eklenmelidir” ve “zorunlu staj süresi uzatılmalıdır” ifadeleri %14 oranında üçüncü sırada yer bulmaktadır. Mesleki yeterlilik sınavı %13 oranla dördüncü sıraya yerleştirilmiştir. Dernek üyelerine teşvik %10 oranla beşinci sırada yer alırken %8 oranla çeviri bölümlerinin müfredatın üçüncü bir dil eklenmesi en son önem sırasında yer almaktadır.

Küreselleşmenin etkilerinin sorgulandığı 32. ve 33. soruda katılımcılar yeni uzmanlık alanlarının ortaya çıktığını ve bu doğrultuda yeni terimlerin oluştuğunu dile getirmiştir. Bu durum karşısında çözüm üretmek için sözlü çeviri eğitiminde daha çok uzmanlık alanlarına ve bu alanlarla ilgili çevirilere yer verilebilir. Böylelikle öğrencilere Albl-Mikasa’nın (2012) edinç modelinde bahsettiği her alanda derin

bilgiden ziyade, yüzeysel bilgi kazandırılması hedeflenebilir. İşletmeler bunların dışında zorunlu stajın eğitim programlarında da yer alması beklemektedir.

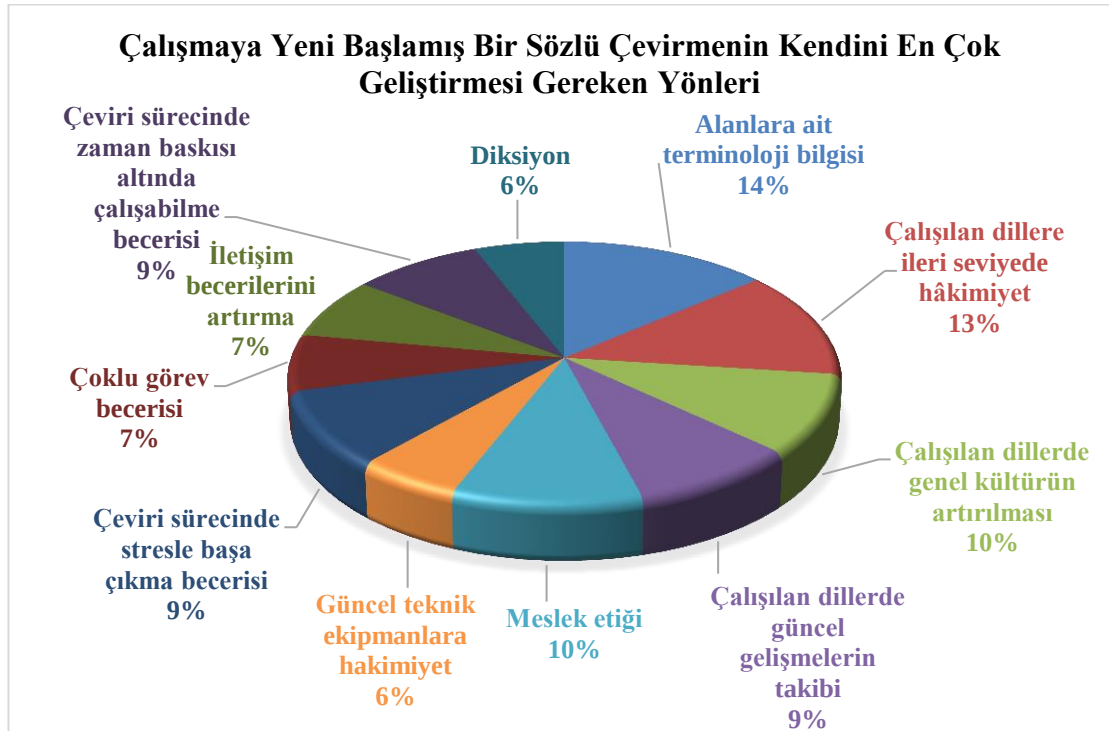
5.1.5. Piyasanın Eğitimden Beklentileri

Soru 35: Çeviri piyasasında yeni çalışmaya başlamış bir sözlü çevirmenin kendini en çok geliştirmesi gereken yönleri neler olmalıdır?

- Alanlara ait terminoloji bilgisi
- Çalışılan dillere ileri seviyede hâkimiyet
- Çalışılan dillerde genel kültürün artırılması
- Çalışılan dillerde güncel gelişmelerin takibi
- Meslek etiği
- Güncel teknik donanımlara hâkimiyet
- Çeviri sürecinde stresle başa çıkma becerisi
- Çoklu görev becerisi
- İletişim becerilerini artırma
- Çeviri sürecinde zaman baskısı altında çalışabilme becerisi
- Diksiyon

Grafik 36:

Çalışmaya Yeni Başlamış Bir Sözlü Çevirmenin Kendini en çok Geliştirmesi Gereken Yönleri

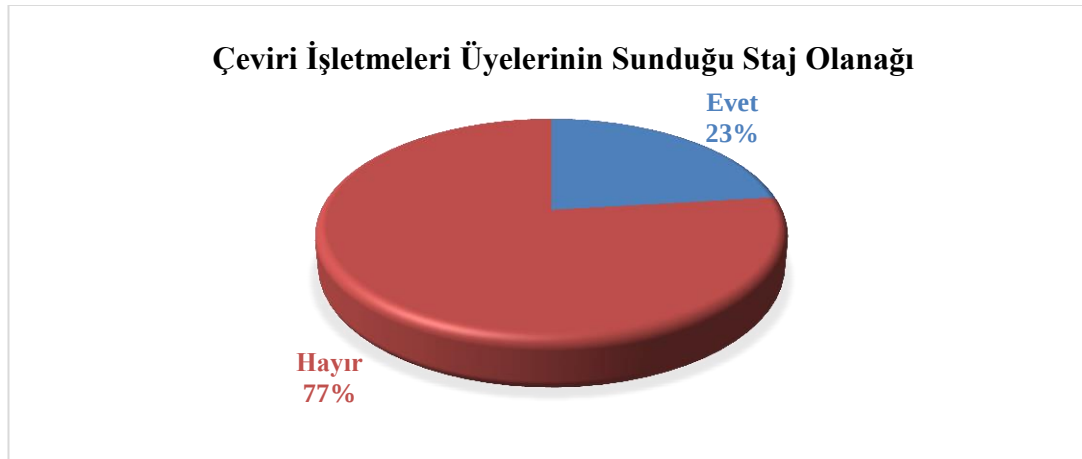
Yanıtlardan elde edilen verilere göre yeni mezunların ve piyasada yeni çalışmaya başlamış sözlü çevirmenlerin kendilerini geliştirmesi gereken yönleri belirtilmiştir. Alanlara ait terminoloji bilgisinin geliştirilmesi %14 oranla birinci önem sırasında yer almaktadır. Bu orana çok yakın olan çalışılan dillere ileri seviyede hâkimiyet %13 oranla ikinci sırasındadır. Çalışılan dillerde genel kültürün artırılması %10 oranla üçüncü olarak sıralanmıştır. Çalışılan dillerde güncel gelişmelerin takibi, çeviri sürecinde zaman baskısı altında çalışabilme becerisi ve çeviri sürecinde stresle başa çıkma becerisi %9 oranına sahiptir ve dördüncü sırada yer almaktadır. İletişim becerilerini artırma %8 oranında önemsenmekte ve beşinci sırada belirmektedir. Çoklu görev becerisi sıralamada %7 oranıyla altıncı sırada yer almaktadır. Adayların kendini diksiyon ve güncel teknik donanımlara hâkimiyet konusunda geliştirmesi gerektiği %6 oranla sonuncu sırada yer almaktadır.

Soru 36: Sözlü çeviride kendini geliştirmek isteyen öğrencilere staj olanağı sunuyormusunuz?

- Evet
- Hayır

Grafik 37:

Çeviri İşletmeleri Üyelerinin Sunduğu Staj Olanağı

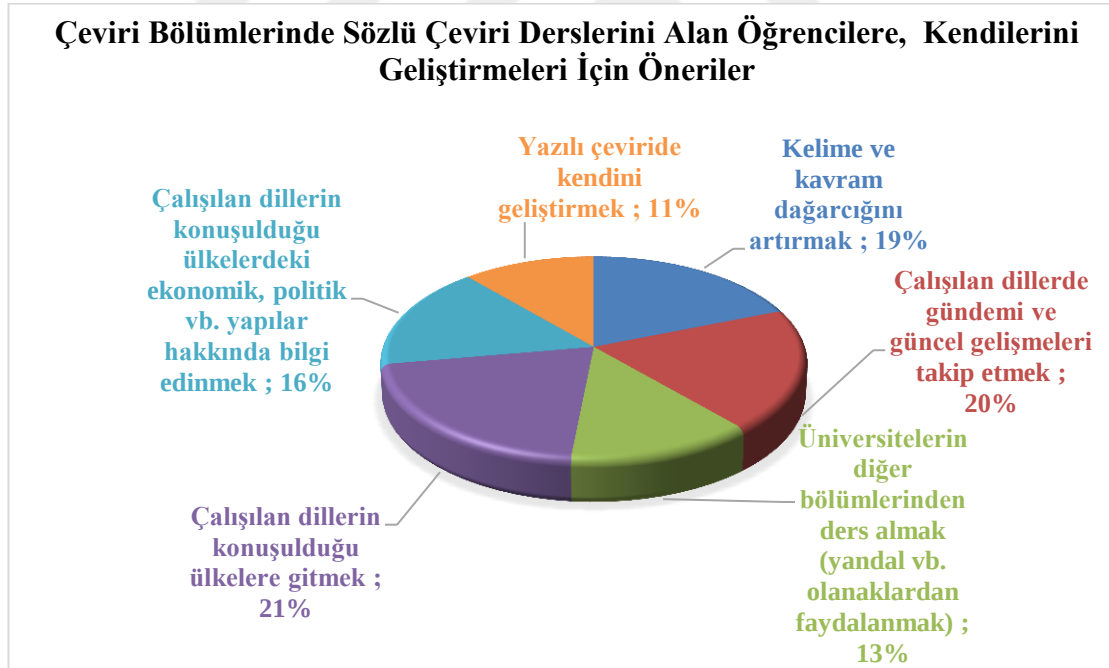
Verilen yanıtlardan elde edilen bilgilere göre işletmelerin %23'ü staj imkânı sağlamaktadır. Ancak şirketlerin %77'si staj imkânı sağlamamaktadır.

Soru 37: Çeviri bölümlerinde sözlü çeviri derslerini alan öğrencilere, kendilerini geliştirmeleri ve mesleğe hazırlamaları için bu derslerin dışında ne yapmalarını önerirsiniz?

- Kelime ve kavram dağarcığını artırmak
- Çalışılan dillerde gündemi ve güncel gelişmeleri takip etmek
- Üniversitelerin diğer bölümlerinden ders almak (yan dal vb. olanaklardan faydalanmak)
- Çalışılan dillerin konuşulduğu ülkelere gitmek
- Çalışılan dillerin konuşulduğu ülkelerdeki ekonomik, politik vb. yapılar hakkında bilgi edinmek
- Yazılı çeviride kendini geliştirmek

Grafik 38:

Çeviri Bölümlerinde Sözlü Çeviri Derslerini Alan Öğrencilere Kendilerini Geliştirmeleri İçin Öneriler

Anketten elde edilen verilere göre öğrenciler bireysel anlamda kendilerini sözlü çeviri mesleğine hazırlamak için çalışma dillerinin konuşulduğu ülkelere gitmek %21 oranla birinci sıraya yerleştirilmiştir. Çalışılan dillerde gündemi ve güncel gelişmeleri takip etmek %20 oranla ikinci sırada yer almaktadır. Aynı zamanda kelime ve kavram dağarcığını arttırmak %19 oranla önemli bulunmuş ve üçüncü sıraya yerleştirilmiştir.

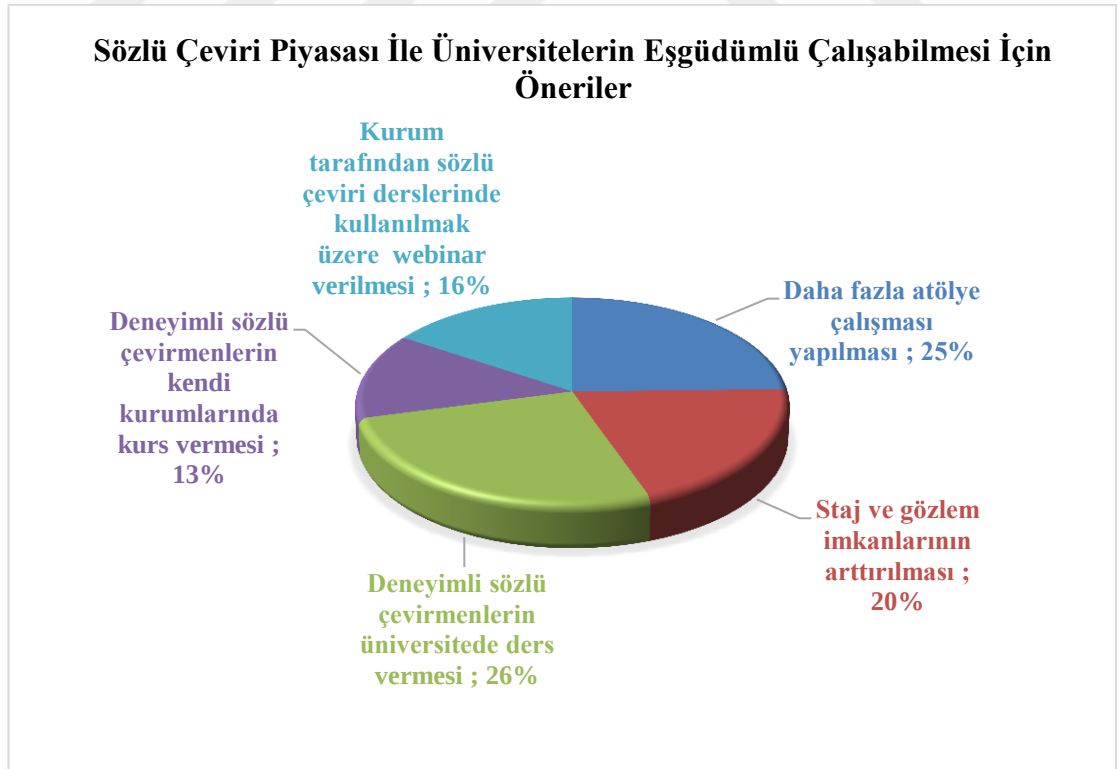
Çalışılan dillerin konuşulduğu ülkelerdeki ekonomik, politik vb. yapılar hakkında bilgi edinmek %16 oranında seçilerek dördüncü sırada bulunmaktadır. Üniversitelerin diğer bölümlerinden ders almak (yan dal vb. olanaklardan faydalanmak) %13 oranında önemsenmekte ve beşinci sırada yer almaktadır. Son olarak yazılı çeviride kendilerini geliştirmeleri gerektiği %11 oranında önemli bulunmuş ve son sırada yer almıştır.

Soru 38: Sözlü çeviri piyasası ile üniversitelerin eşgüdümlü çalışabilmesi için sizce neler yapılması gerekmektedir?

- Daha fazla atölye çalışması yapılması
- Staj ve gözlem imkânlarının artırılması
- Deneyimli sözlü çevirmenlerin üniversitede ders vermesi
- Deneyimli sözlü çevirmenlerin kendi kurumlarında kurs vermesi
- Kurum tarafından sözlü çeviri derslerinde kullanılmak üzere seminer verilmesi

Grafik 39:

Sözlü Çeviri Piyasası ile Üniversitelerin Eşgüdümlü Çalışabilmesi için Öneriler

İşletmelere göre piyasa-akademi iş birliğinin nasıl olması gerektiği konusunda ilk sırada %26 oranla deneyimli sözlü çevirmenlerin üniversitede ders vermesi gerektiği

belirtmiştir. Daha fazla atölye çalışmasının yapılması %25 oranında ikinci sırada yer almaktadır. Staj ve gözlem imkânının artırılması %20 oranla üçüncü sırada yer almaktadır. Kurum tarafından sözlü çeviri derslerinde, derslere yardımcı materyal olarak, kullanılmak üzere seminer verilmesi %16 oranında belirlenerek dördüncü sırada yer almaktadır. Bunların dışında deneyimli sözlü çevirmenlerin kendi kurumlarında kurs vermesi %13 oranında bir seçenek olarak gösterilerek sonuncu sırada yer almaktadır.

Soru 39: Çeviri bölümlerinde sözlü çeviri eğitimi alanında önümüzdeki on yıl içinde yapılması gereken değişiklikler sizce nelerdir?

Katılımcılara gelecek on yıl içinde sözlü çeviri ve çeviri bölümlerinde yapılması gereken müfredat değişiklikleri hakkında sorular sorulmuştur. Yanıt verenlerin bir çoğu benzer görüşler öne sürmüştür. Bu görüşler aşağıda gruplandırılmış ve sunulmuştur:

Birçok katılımcı teknoloji kullanımının artırılması gerektiğini ve öğrencilerin teknik donanımı nasıl kullanacaklarını öğrenmeleri gerektiğini belirtmiştir.

- “Teknik donanımların nasıl çalıştırılacağı konusunda öğrenciler eğitilmelidir.”
- “Teknolojik alt yapı önemli.”
- “Teknolojiye daha fazla dikkat edilmeli.”
- “Teknoloji kullanımının artması.”
- “Öğrencilerin güncel teknik donanımlarının kullanılmasında yardımcı olunmalıdır.”
- “Teknoloji ve yazılım kullanımını arttırmak.”

Ayrıca, katılımcılar staj ve konferans deneyiminin önemine dikkat çekmiştir. Bir katılımcı çeviri eğitimini eleştirmiştir ve bir yıl staj yapmayı önermiştir:

- “Çeviri mezunlarının zaman zaman yeterli olmadığından hareket ederek şöyle iki ihtimalli bir yargıya varmak mümkün: Ya 4 yıllık çeviri eğitimi yeterli değildir; 1 yılı zorunlu staj gibi kabul edilerek 4+1 yıla çıkarılmalıdır veya 4 yıllık müfredat verimli bir şekilde kullanılmamaktadır. 4 yıllık çeviri eğitimini tamamladıktan sonra, mezunlar 5. yılda bir saha seçmeli ve hukuk fakültesi mezunları gibi bir yıllık zorunlu staj yapmalıdırlar. “

- “Deneyim sahibi olabilmeleri için öğrencileri uluslararası toplantılara gözlemci öğrenci olarak göndermek.”
- “Öğrencilere sahada çalışma fırsatı verilmelidir.”
- “Staj süresini arttırılmalı.”

Tercümanlık eğitiminde alan uzmanlığının yanı sıra terminoloji bilgisine de önem verilmelidir. Bir katılımcı, öğrencilerin alan bilgilerini değerlendirmek için bir sınav eklemeyi önermiştir:

- “Staj sonrası öğrenciler sınava girmeli ve bu sınavı geçtikleri takdirde seçtikleri alanda uzmanlaşarak piyasada çalışmalıdırlar. Stajı tamamladıktan sonra alanla ilgili bir sınava girmelidirler.”
- “Sektörel uzmanlaşma.”
- “Uzmanlık alanları eklenmelidir.”
- “Uzmanlık alanlarıyla desteklenmesi çok faydalı sözlü çevirmenlerin yetişmesine katkı sağlar.”
- “Farklı alanlar için terminoloji dersi verilmelidir.”

Katılımcılar ayrıca üniversite sektörü iş birliğinin gerekliliğini de belirtmişlerdir:

- “Akademi sektör iş birliği programları oluşturmak.”
- “Sektör ile iş birliği içinde çalışmak.”
- “Sektör akademisi iş birliğinin gelişimi.”
- “Öğrenciler sektörün doğru temsilcilerine sahip olmalı; bunlar kendi uzmanlık alanlarında deneyimli tercümanlar olabilir.”

Bireysel özellikler başarılı bir sözlü çevirmen olmanın önemli yönlerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar duygu yönetimi ve zaman yönetimi gibi önemli faktörlerden bahsetmiştir:

- “Stresle baş etme ve meslek etiği (işe zamanında ve uygun şekilde gitme, hazır bulunma, söz verilen şekilde yerinde ve zamanında olma, kibar ve acelesiz hareket etme) kısacası, insani formasyona önem verilmeli. Terminolojiye hâkim olmayan bir çevirmen işi kurtarabilir ancak stresle baş edemeyen ve öfke kontrolü yapamayan bir çevirmen işi berbat eder.”

- “Teorik olarak günümüzde mütercim-tercümanlık/çeviribilim bölümlerinde verilen eğitimi akademik kariyer için yeterli buluyorum. Ancak yükseköğretim ortamı öğrencileri piyasa veya pazar koşullarına hazır hale getirmemektedir. Bunun nedeni ise genel olarak asosyal bir eğitim sisteminden gelen bir bireyin sosyal olmayı gerektiren disiplini öğrenmek istemesidir. Mütercim-tercümanlık yükseköğretiminin kuramsal eğitimin yanı sıra daha da sosyalleşmeyi sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılması gerektiğine inanıyorum.”

Ankete katılanlar, üst düzey dil becerilerinin yanı sıra çalışma dillerinin kültürel bilgisinin gerekliliğine işaret etmişler:

- “En büyük değişiklik eğitim aldığı dile ve kendi ana diline hem yazılı hem de sözlü anlamda üst düzeyde hâkim kişiler yetiştirmektir. Eksik dil bilgisi sahibi arkadaşların üzerine bir yapı inşa edemeyiz. Başarılı arkadaşlarımız var ancak çeşitli üniversitelerden mezun arkadaşlarımızın bu temel gerekliliği yerine getiremediklerine üzülmek çok şahit olduk.”
- “Öğrencilerin çalışma dillerinin kültürel ve davranış kuralları üzerinde durulmalıdır.”

Katılımcılar, müfredata eklenecek önemli bir konu olarak mesleki etiği içerikli derslerin önerdiler. Ayrıca, müşteri ile ilgili süreçler ve başarılı iletişim için beceriler de belirtilmiştir.

- Öğretim kadrosunun kendi menfaatlerine takılmaksızın öğrencilerini meslek etiği, kabin adabı, gri piyasa, price-cutting (fiyat düşürme) ve bilinçlendirmeye yöreklı olması her şeyden önce gelmeli kanımca. Ayrıca hizmet sektöründe görev alacak ve zaman zaman müşterilerle birebir iletişimde olacak arkadaşlarımızın sosyal beceriler ve müşteri memnuniyeti çerçevesinde de bilgi ve eğitim almaları yararlı olacaktır.
- Stresle baş etme ve meslek etiği (işe zamanında ve uygun şekilde gitme, hazır bulunma, söz verilen şekilde yerinde ve zamanında olma, kibar ve acelesiz hareket etme) kısacası, insani formasyona önem verilmeli.

Birçok farklı bölümde daha etkili eğitim için yetenek sınavı uygulanmıştır. İki katılımcı, yetenek sınavları ile ilgili çelişkili görüşler belirtmiştir:

- “Bu derste başarılı olanlar yeterlilik sınavına alınıp son senelerinde daha yoğun ve uygulamalı konferans çevirmenliği eğitimi almalı.”
- “Öğrenciler yazılı çeviri derslerini alan ve sözlü çeviri derslerini alan öğrenciler olarak sınıflandırıldığında, başarılı öğrenciler sözlü çeviri derslerini tercih edecektir. Ama sanırım böyle bir sınıflandırma yerine, sözlü çevirmen olarak çalışmak isteyenlerin, sözlü çeviri derslerini alması gerektiğini düşünüyorum. Tecrübelerimden yola çıkarak, sadece birkaç mezun piyasada yazılı çevirmen olarak çalışıyor buna karşın daha az oranda mezun sözlü çevirmen olarak çalışacaktır. Öğrencilerin piyasanın farkında olmaları sağlanmalı.”

Katılımcılar eğitmenler için sözlü çeviri eğiticilerin eğitiminin dâhil olduğu öneriler sunmuştur. Katılımcılara göre eğitmenler öğrencilere piyasa gerçekleri hakkında bilgi vermelidir:

- “Öğretim kadrosunun kendi menfaatlerine takılmaksızın öğrencilerini meslek etiği, kabin adabı, gri piyasa, price-cutting (fiyat düşürme) ve bilinçlendirmeye yürekli olması her şeyden önce gelmeli kanımca. Dernek üyeliği anlatılmalı ve teşvik edilmeli. “
- “Bu eğitimlerin iyi verilmesi için derslere giren profesyonel çevirmenlere "eğitimcinin eğitimi" eğitimlerinin verilmesi lazım. İyi çevirmen olabilir ama iyi bir eğitmen olmak için eğitim almalılar.”

Katılımcılar ayrıca müfredata eklenmesi gereken beceriler, konular ve konuşmacılar hakkındaki önerilerini sunmuşlardır:

- “Tercümanlık eğitimi ilk dönemden başlayarak verilmelidir.”
- “Uzaktan tercümanlık (telefon ve video konferans) müfredata ders olarak eklenmelidir.”
- “Simültane tercüme, dördüncü ve beşinci yarıyıl da verilmelidir.”
- “Gerçekçi ve performansa dayalı eğitim; ölçme ve değerlendirme”
- “Ayrıca hizmet sektöründe görev alacak ve zaman zaman müşterilerle birebir iletişimde olacak arkadaşlarımızın sosyal beceriler ve müşteri memnuniyeti çerçevesinde de bilgi ve eğitim almaları yararlı olacaktır.”

- “Uygulama derslerinin sürelerinin artırılması.”
- “Diksiyon ve çoklu görev becerileri özellikle geliştirilmelidir.”
- “Bunun dışında göç veren ülkelerin dillerinin üçüncü dil olarak öğretilmesi gerektiği kanısındayım.”
- “Mütercim-tercümanlık yükseköğretiminin teorik eğitimin yanı sıra daha da sosyalleşmeyi sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılması gerektiğine inanıyorum.”

Soru 40: Çeviri bölümlerinden mezun ve sözlü çevirmen olmak isteyen öğrencilerden beklentileriniz nelerdir?

Anket kapsamında katılımcılara tercüman olmayı planlayan mezunlardan beklentileri sorulmuştur. Katılımcıların çoğu hem eğitim hem de bireysel konuları kapsayan farklı beklentiler dile getirmişlerdir. Analizleri kolaylaştırmak için, katılımcılarının verdikleri cevaplar, Albl-Mikasa'nın (2012)⁹⁵ sözlü çeviriye dayalı süreç ve deneyim odaklı modelinde sunduğu kategoriler çerçevesinde incelenmiş ve sınıflandırılmıştır. Albl-Mikasa, Almanya'da 10 profesyonel konferans çevirmeniyle konferans çeviri sürecine odaklanarak bir anket gerçekleştirmiştir. Albl-Mikasa süreç ötesi/üstü becerileri, süreç çevresi becerileri, süreç öncesi becerileri ve süreç sonrası becerileri kapsayan bir yeterlilik modeli geliştirmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar bu model çerçevesinde gruplandırılıp aşağıda sunulmuştur:

Çalışma Dillerine Yüksek Seviyede Hâkimiyet

Albl-Mikasa'nın görüştüğü kişiler çalışma dillerine yüksek düzeyde hâkimiyetin ve özellikle teknik terimlerin doğru telaffuz edilmesinin önemini vurgulamıştır (2012: 64). Bu anketin katılımcıları aynı zamanda mezunlardan da benzer beklentiler içerisinde olduklarını belirtmişlerdir: her iki çalışma dilinde yüksek düzeyde ustalık ve geniş bir genel kültürel bilgisi. Ayrıca, ikinci yabancı dilin öneminden de bahsetmişlerdir:

- “Bu fırsattan istifade İngilizce telaffuzun çok önemli bir yere sahip olduğunu düşünüyorum. Bu konuda bilinç kazandırılmalı. "Ana dili gibi bir İngilizce"

⁹⁵ Bu modelle ilgili ayrıntılı bilgi Bölüm 3.4.3'te verilmiştir.

konuşmalı algısı yaratmak istemem; yalnızca fonetik olarak bir kelimenin vurgusu, müziği nasıl söylenir, buna çalışabilecekleri bir alan yaratılmalı lisansta.”

- “Çevirmen veya sözlü çevirmen olmak isteyen öğrencilerin ileri düzeyde dil yeterliliğine sahip olmasını bekliyoruz.”
- “Dünyayı ve gelişmeleri takip etsinler. Bu anlamda TRT World kanalı çok yardımcı olacaktır diye düşünüyorum. Türkçe ifadelerin İngilizcede nasıl kullanıldığını görmeleri açısından.”
- “Eğitim aldığı dile ve kendi ana diline hem yazılı hem de sözlü anlamda üst düzeyde hakim olmaları temel beklentimiz. Öğrenciler başka bir dil de bilmeli.”
- “Meslek etiğine uygun ve iyi dil yetisine sahip olmalı.”
- “Kaynak ve hedef dillere iyi hâkim olmalılar. Hem kaynak hem de hedef kültürü bilmelidirler.”
- “Ana dilinden yabancı dile ve yabancı dilden ana diline sözlü çeviri becerileri ve ikinci bir yabancı dil önemlidir.”
- “Diksiyon ve çoklu görev becerilerinin daha çok geliştirilmesi gerekli olduğunu düşünüyorum.”

Bireysel Özellikler ve Beceriler

Albl-Mikasa, kişiler arası becerileri peri-süreç becerilerinde ve aynı zamanda para-süreçlerde ele almaktadır. Albl-Mikasa, takım çalışmasını ve işbirlikçi bir tavır (iyi bir kabin arkadaşı, eleştiriye açık olma, vb.), mütevazı (sözlü çevirmenin odak olmaktan kaçınması), baskıya dayanma ve baskıyı engelleme toleransı (duygu yönetimi), yaşam boyu öğrenme yönelimli olmak (öğrenmeye devam etme konusunda istekli olmak) olarak sıralamaktadır. Ayrıca Albl-Mikasa, sözlü çeviri sürecinde üretim ve sunum esnasında sakın bir tavrın önemine işaret etmektedir (2012, s. 69-84). Katılımcılar gelecekteki tercümanlardan beklenen çeşitli bireysel özellikleri belirtmişlerdir. Kendilerini geliştirmek için sabırlı, alçak gönüllü ve açık olmaları gerektiğini belirtmişlerdir:

- “Sabır, dirayet, dayanıklı ve alçak gönüllü olmak.”

- “Cesur ve yeniliklere açık olmalılar. Kendilerini geliştirme konusunda hevesli ve istekli olmalılar.”
- “Becerilerini geliştirmeliler.”
- “Kendilerini geliştirmeye açık olmalılar.”
- “Kendi seviyelerini test etmeliler. Zayıf noktalarını tespit etmeli ve bu noktaları hızlı bir şekilde düzeltmeye çalışmalılar. Tamamlayıcı ve uygulamalı eğitim almalılar.”
- “Mesleki etik en önemli vasıfları olmalıdır. Mesleki etiğe sahip oldukları sürece kendi eksiklerini tamamlamak için işleri dışında çaba göstererek gerekli gördükleri yerlerde yardım istemeliler.”
- “Sabır; sağduyu, nezaket, sadakat, iş disiplini.”
- “Kendilerini hitabet sanatında geliştirmeliler.”
- “Bu işin bir emek ve sebat işi olduğunu kabullenmeliler. Bunu yapamazlarsa bu işe uygun değillerdir.”

Uzmanlık

Albl-Mikasa'nın görüştüğü kişiler, belirli alanlarda uzmanlaşma ihtiyacına dikkat çekerek, bu alanlardaki bilgilerin derinleştirilmesi için zaman ve çaba harcanması gerektiğini vurgulamıştır. Sözlü çevirmenin bir uzman seviyesine ulaşması mümkün olmasa da, başarılı bir iletişim için uzmanlık alanlarının kavramlarına ve gerçeklerine yüzeysel olarak hâkim olmalıdır (2012, s. 67). Katılımcılar ayrıca uzmanlaşma ihtiyacının yanı sıra terminolojinin önemine de dikkat çekmişlerdir:

- “Sahip olmalılar özel alan bilgisi ve terminoloji bilgisi.”
- “En fazla bir ya da iki uzmanlık alanına yoğunlaşmak.”
- “Güçlü terminoloji bilgisi.”
- “Seçilen alanda uzmanlaşmaya çalışılması.”
- “Belli bazı alanları hedefleyerek ve seçtiği alanlarda literatür takip ederek alana hakim olmaları. Sonra hâkim oldukları alanların sayısını arttırmaları.”
- “Bir alanda uzmanlaşmak çok önemlidir.”

Teknolojik Donanım Kullanımı

Albl-Mikasa, sözlü çevirmenlerin hem çeviri öncesi hem de sonrası için terminoloji yönetiminin gerekliliğini belirtmektedir. Sözlü çevirmenler, internette erişilebilen çok geniş veriler arasında verimli bir şekilde gezinmeli ve ihtiyaçlarını karşılayacak gerekli bilgileri hızlıca bulmalıdır (2012, s. 65). Katılımcılar, verimli teknoloji kullanımı ile ilgili beklentilerini de dile getirdiler. İnternet kullanımının yanı sıra, mezunların teknik donanımı nasıl kullanacaklarını da bilmeleri beklenmektedir:

- “Teknik donanım kullanabilmelidirler.”
- “Güncel teknolojileri takip etmeliler.”
- “Onların yeni donanıma ayak uydurmasını bekliyorum.”
- “Sözlü çeviri ile ilgili teknolojileri ve yazılımı kullanmayı bilmeliler.”
- “Öğrenciler teknolojiyi kullanabilmelidir.”

Günceli Takip Etmek

Albl-Mikasa, “birçok konu hakkında yüzeysel bilgi sahibi olmanın” sözlü çevirmen için geniş arka plan bilgisi gerektiren alanlarda bir strateji oluşturmaktadır. Sözlü çevirmenler özellikle çalışma dilleri İngilizce olan konferanslarda birçok farklı konularla karşılaşabilirler. Bu nedenle sözlü çevirmenler, uzmanlaştıkları alanlar hakkında bilgi sahibidirler ve diğer alanlar hakkında yüzeysel bilgi birikimine sahiptirler. (age, s. 67). Albl-Mikasa'ya paralel olarak, katılımcılarımız dünya bilgisinin önemini vurgulamıştır:

- “Dünyayı ve güncel gelişmeleri takip etmeliler. Bu anlamda TRT World kanalı çok yardımcı olacaktır diye düşünüyorum.”
- “Birçok farklı alanda bilgi edinmek üzere gazete ve yayınları takip etmeleri gerekmektedir.”
- “Genel kültürleri geniş olmalı.”
- “Özellikle güncel gelişmeleri ve donanımları takip etmeleri ve sözlü çeviri söz konusu olacak konularda kendilerini geliştirmeleri beklenmektedir.”
- “Dünya kültürleri hakkında geniş bir bilgi birikimi çok önemlidir.”
- “Genel itibarıyla ülkede eğitim kalitesi düşük olması nedeniyle, genç çevirmenler ve çevirmen adaylarında da genel bir bilgi/genel kültür düşüklüğü

gözlemlemekteyim. Gençlerimizin bilgi ile donatılmış olmasını arzu ediyorum.”

Meslek Etiği

Albl-Mikasa, bütün süreci kapsayan ve etkileyen profesyonel standartları ve ahlak kuralların para-süreç becerileri arasına yerleştirir. Sözlü çevirmenler, profesyonel sözlü çevirmen standartlarını ve ahlak kurallarını takip etmelidir (konuşmacıya karşı sadakat ve gizlilik, sözlü çevirmenin yetersiz olduğu işleri reddetmesi) (age, s. 87). Anket katılımcıları ayrıca mesleki etiğinin önemli bir beklenti olduğunu belirttiler; Bir katılımcı aynı zamanda uzmanlık için etik olmayan davranışların mali sonuçlarının olabileceğine belirterek buna karşı uyarıda bulunmuştur:

- “Profesyonel etik bilinmeli.”
- “Bu işin bir emek ve sebat işi olduğu kabullenmeli. Bunu yapamazlarsa bu işe uygun değildir. Bunu bilmeliler. Aksi takdirde bu sektör daha çok fiyat kırmalar ve asılsız talepli müşteriler görür.”
- “İş disiplini çok önemlidir.”
- “Mesleki etik çok önemlidir.”
- “Mesleki etik en önemli vasıfları olmalıdır.”
- “Profesyonel etik ve bilince sahip olmalılar.”

Sözlü Çeviri Süreci ve Piyasası Hakkında Bilgili Olma

Albl-Mikasa'nın anket katılımcıları, iş hayatındaki süreçleri mesleki yaşamlarında çok detaylı olarak ifade etmiş, bu yüzden bu süreçleri ayrı bir kategori olan para-süreçlere yerleştirmiştir. Mülakata katılan bir çevirmen “ Bu meslekte daha fazla zaman geçirdikçe kabin içinde gerçekleştirdiğim sözlü çeviri işin sadece %50'sini oluşturduğunu hissetmekteyim" diye belirtmiştir (2012, s. 61). Böylece müşteri ile ilgili süreçler sözlü çevirinin başarısı için büyük önem taşımaktadır. Ayrıca Albl-Mikasa, hazırlık bilgisinin önemini vurgulamaktadır (age, s. 64). Katılımcılar ayrıca hazırlık aşamasının ve pazar ile ilgili bilgilerin önemini vurgulamışlardır:

- “Sözlü çeviri hazırlama aşamasıyla ilişkin donanımlı bilgiye sahip olmalılar.”
- “Piyasa koşullarından haberdar olmalılar.”

- “Sektörel gelişmeleri, yayınları ve dernek çalışmalarını takip etmelidirler.”

Albl-Mikasa'nın anket katılımcıları 15 yıl veya daha fazla iş tecrübesine sahip profesyonel konferans çevirmenlerinden oluşmaktadır; bu nedenle, modelde staja dair herhangi bir bilgi veya vurgu bulunmamaktadır. Ancak, ankete katılanlara yeni mezunlardan beklentileri sorulduğu için katılımcılar staj ve deneyimin önemini belirtmişlerdir. Önceki iş deneyimi ve konferansları gözlemlemenin önemini vurgulamışlardır:

- “Öğrenciler kişisel gözlem veya katılımı deneyim kazanmalıdır.”
- “Bir de öğrencilik döneminde bizatihi çeviriyle ilgili bir şeyler yapmaları gerekli değil. Otellerde resepsiyon desk'inde, gazetelerde, restoranlarda, mesela bir tekstil firmasında, bir hastanenin halka ilişkiler bölümünde çalışsınlar. Sözlü çevirinin temelini oluşturan organik bir bilgi birikimini salt bilgisayar başında ders çalışarak ya da vekâletname çevirerek edinemiyorlar.”
- “Tecrübe kazanmalılar.”
- “Deneyimli olmalılar.”

Soru 41: Sözlü çeviri eğitimi ve sözlü çeviri piyasasına dair eklemek istediğiniz görüşlerinizi lütfen belirtiniz.

Katılımcılara sözlü çeviri piyasası ve eğitimi hakkındaki genel düşüncelerini sorulmuştur.

Bir katılımcı, sözlü çevirmen olma önerilerini dile getirmiştir. Öğretim elemanlarının rolünü ve kendi kendine çalışmanın önemini vurgulamıştır:

- “Sözlü çevirmen olmak isteyen öğrencilerin mutlaka bu hedefleri oluştuğu andan itibaren öğretmenleriyle konuşmaları, sözlü çevirmenlerle beraber kabine girmek için imkân kovalamaları, tatillerinde veya okul dışı günlerinde konuşma pratiği yapacak şekilde çalışmaları, toplum önünde konuşma dersleri almaları vs. gerekmektedir.”

Bir katılımcı nadir dillerde tercümeye ihtiyaç olduğunu belirtmiştir:

- “Meslek etiği ve bilincine sahip olan, kaynak ve hedef dile ve kültüre hâkim sözlü çevirmenlere ihtiyacın giderek arttığı dikkate alınarak, özellikle ihtiyaç duyulan nadir dillerde çalışmalarının olumlu olacağını düşünüyorum.”

Bir katılımcı, Türkiye'deki sözlü çevirmenlerin düşük düzeyde tanınmasını ve algılandığını belirtmiştir:

- “Sözlü çevirmenlerin itibar araştırmasının yapılmasını öneririm. Bu konu ile ilgili sıkıntılar var. Meslek bilinirliği ve algısı çok zayıf toplumda.”

Bir katılımcı tıbbi ortamlardaki sözlü çeviri için yasal düzenlemelere değinmiştir ve bu durumun tercüme talebini artırması muhtemel olduğunu belirtmiştir:

- “Birkaç farklı alanda yasal düzenlemelerin etkili olacağını düşünüyorum. Mahkemelerde ve karakollardaki düzenleme gibi sağlık alanında da yazılı olmaktan ziyade sözlü çeviriler yasal zorunluluk haline gelecektir.”

Bir katılımcı, Türkiye'deki yazılı ve sözlü çevirmenlerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi için Mesleki Yeterlilik Kurulu'nun yürüttüğü çalışmalardan bahsetmiştir:

- “Gelişmekte olan bir ülke olduğumuz için talep artacaktır. Artan talebe gerek akademi ve sektör gerekse çevirmenler bu talebe arz olarak niteliksel ve niceliksel olarak cevap verirler. Son yıllarda MY çalışmaları da etkili olacaktır. Yeterlilik Sertifikaları haksız rekabeti önleyeceğini umuyorum.”

Bir katılımcı, eğitimsiz tercümanların neden olduğu maddi hasarı dile getirmiştir. Sektörel düzenlemenin sunabileceği olası avantajlardan bahsetmiştir:

- “Hâlihazırda sözlü çevirmen olduğunu iddia eden, ancak ana diline dahi vakıf olmayan, piyasayı manipüle eden sözüm ona çevirmenlerin sayısını dikkate aldığımızda, piyasadaki ücretlendirme her ne kadar tatminkâr olmasa da teorik eğitim ile özel alan uzmanlığı eğitimini alabilmiş çevirmen adaylarına ciddi ihtiyaç var. Nitelikli çevirmenlerin sayısının artmasına ve sektörel düzenleme gelişimine bağlı olarak çevirmenlik mesleğinin layık olduğu zemine ulaşması zaman alacak da olsa piyasada kalite düzeyinin artmasına imkân verecektir.

Sözlü çevirmenliğin sektörel düzenleme (Mesleki Yeterlilik Kurumu çalışmaları, vb.) ile gelişeceği aşikârdır.”

Bir katılımcı hem eğitim hem de piyasa hakkında karamsardır. Sosyal medya kullanımının bazı çevirmen adayları üzerindeki olumsuz etkilerinden bahsetmiştir. Ayrıca, mesleğin saygınlığına zarar veren ciddi bir sorun olarak fiyat belirlenmesinden söz etmiştir:

- “Bilinçsiz öğrenciler, tembel bir yeni nesil, meslek etiğinin üniversitelerde öğretilmemesi vs. gibi birçok trende baktığımda, güzel bir manzarayla karşılaşamıyorum. Özellikle de sosyal medyanın itici etkisiyle, tercüman olmayanların self-proclaimed biçimde "meydana çıkması", marketing yapması tüm yeni mezunları ve öğrencileri gereğinden fazla büyülemekte. Burada bölümlerdeki öğretmen kadrosunun da payı var maalesef. Hala 400 TL - 500 TL gibi fiyat talepleriyle karşılaşıyoruz müşteri tarafında. Bunun nedeni hem yeni mezunların sabır göstermeyip "tez canlı" olması ve "her şeyi yaparım abi" tavrı sergilemesi, öğretmenlerinin iyi bir yol gösterememiş olması, bir de kendini tercüman sananlar güruhunun bir avcı gibi bu çocukları alıp "yetiştirmesi". Sonuç ise 2018'de bu kadar itibarlı bir mesleğin bedelinin 400 TL olabileceğini sanacak kadar bilinçsiz müşteriler. Bu yalnızca yaygın yabancı diller özelinde değil, Arapça-Farsça vs. gibi dillerde de gözlemlediğim bir durum.”

Çeviri İşletmeleri Derneği üyelerine yönelik yapılan ankette her bir katılımcı sözlü çevirmenlere, sözlü çeviri eğitimine ve sözlü çeviri mesleğinin geleceğine dair birbiriyle benzer olduğu kadar farklı yanıtlar da vermiştir. Bu yanıtlar bir sonraki bölümde genel bir değerlendirmeye sunulmuştur.

5.2. Genel Değerlendirme

Bu bölümde “Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi”nden elde edilen sonuçların genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

Beş bölüm ve toplamda 41 sorudan oluşan ankete 54 işletme arasından 34’ü katılmıştır. Anketin kurumsal profili konu alan bölümünden elde edilen bilgilere göre şirketlerin çoğunluğu uzun süredir faaliyet göstermektedir. Sözlü çeviri iş hacmi yazılı

çeviriye göre düşük bir orana sahiptir ve en çok talep edilen sözlü çeviri türü ardıl çeviridir. Aynı zamanda bu bölümde ardıl çevirinin en çok toplantı ortamlarında tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Sözlü çevirinin yapıldığı ortamlara bakıldığında en çok konferans, mahkeme ve toplantı ortamlarında sözlü çeviri hizmeti verildiği belirtilmiştir. Az bir orana sahip olsa da uzaktan çevirinin de piyasada talep gördüğü anketten edinilen bilgiler arasındadır.

Anketin ikinci bölümü çeviri işletmelerinde çalışan sözlü çevirmen profiliyle alakalıdır. Verilen yanıtlara göre piyasanın büyük bir bölümü çeviri bölümü mezunlarını tercih ettiğini belirtmiştir. Aynı zamanda piyasanın sözlü çeviri konusunda deneyime önem verdiği bir kaç yanıtta oldukça önemli olarak vurgulanmıştır. Bunların dışında mesleki etik ve piyasa bilgisi de ön plana çıkan konular arasındadır. Geçmişle günümüzün kıyaslandığı bir soruda günümüz koşullarında sözlü çevirmenlerden teknolojiye uyum becerisinin talep edildiği dikkat çekmektedir.

Anketin bir diğer bölümü çeviri kurumlarına gelen iş taleplerine yöneliktir. Günümüz koşullarında en çok sözlü çeviri hizmetinin talep edildiği ilk alan ekonomi ve ticaret alanı, ikinci sırada ise noter işlemleri ve hukuki konular gelmektedir. Ancak işletmeler tarafından 10 yıl öncesinde birinci sırada hukuk ve noter işlemleri yer alırken ikinci sırada ekonomi ve ticari konularının yer aldığı belirtilmiştir. Alanların dışında talep edilen dillere yönelik de tespitler yapılmaya çalışılmıştır. 10 yıl öncesinde en çok talep edilen dil İngilizce ve Almanca olarak belirtilmiştir ancak günümüzde en çok Arapça ve Rusçanın talep edildiği görülmektedir. Bunun dışında bir açık uçlu soruda katılımcılar en çok Arapça, Çince ve Farsça dilinde artış beklediklerini belirtmişlerdir. Bu değişimin sebebini ve sözlü çeviriye olan ihtiyacın artmasını Türkiye'nin farklı ülkelerle ticaret yapmasına, yaşanan göçlere ve sağlık turizminde kendini geliştirmesine bağlamaktadırlar. Diğer bir açık uçlu bir soru olan teknolojinin sözlü çeviri mesleği üzerindeki etkilerine katılımcılardan farklı görüşler sunulmuştur. Bazı katılımcıların uzaktan çeviri sistemlerinin gelişeceğini vurguladıkları görülmektedir. Bazıları da yapay zekânın sözlü çeviri mesleğini olumsuz yönde etkileyeceği ve özellikle ücretlendirme konusunda oranların düşeceği yönünde görüş bildirmiştir. Bazı katılımcılar ise gelecekte daha profesyonel ekipmanlarla çalışılacağı için uzman sözlü çevirmenlere daha çok ihtiyaç olacağını dile getirmiştir.

Küreselleşmenin sözlü çeviri piyasasına olumsuz etkileri anketin bir diğer bölümünü oluşturmaktadır. Verilen yanıtlara göre küreselleşmenin etkisiyle birlikte tıbbi ve medikal konularda sözlü çevirmen bulmakta zorluk çekilmektedir. Aynı zamanda bilimsel ve teknik konularda küreselleşmenin etkisinin arttığı ve bu alanlarda da sözlü çevirmen ihtiyacının olduğu belirtilmiştir. Küreselleşmenin sözlü çeviri çalışma dillerine yönelik olan etkisine verilen yanıtlara göre piyasada en çok Japonca ve Çince sözlü çevirmen bulma zorluğu yaşanmaktadır. Bu dillere yakın orana sahip olan Farsçada da sözlü çevirmen sıkıntısı olduğu belirtilmiştir. İşletmeler, sözlü çeviri alanında iş olanaklarının artmasını küreselleşmenin olumlu etkileri olarak göstermektedir. Küreselleşmenin olumsuz etkileri birbirine çok yakın oranda verilmiştir. Bunlar; rekabetin artması, küreselleşmeyle ortaya çıkan yeni uzmanlık alanların yeni terimleri beraberinde getirmesi ve ortak dil kullanımının artması olarak sıralanmaktadır. İşletmeler küreselleşmenin etkilediği iş taleplerine daha etkin cevap verilmesi için sektör-üniversite iş birliğinin artırılması gerektiğini düşünmektedir. Bunun dışında sektör-üniversite iş birliğine yakın bir oran olarak uzmanlık alan bilgisi içerikli derslerin artırılması gerektiği görüşünü paylaşmaktadırlar.

Anketin son bölümünün konusunu piyasanın eğitimden beklentileri oluşturmaktadır. İşletmecilere göre piyasada yeni çalışmaya başlayan bir sözlü çevirmenden en çok terminoloji bilgisini ve çalışma dillerine olan hâkimiyetini geliştirmesi beklenmektedir. Bu oranlara yakın olarak belirtilen bir diğer konu ise genel kültürün artırılması ve sözlü çeviri sürecinde stresle başa çıkma becerisini geliştirmeleridir. İşletmeler, sözlü çeviri konusunda deneyim talep etmekte ancak yanıtlardan elde edilen verilere göre staj imkânı çok az işletme tarafından sağlanmaktadır. Öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri ve mesleğe hazırlanmaları için kelime hazineleri bakımından dil becerilerini geliştirmeleri, gündemi ve güncel gelişmeleri takip etmeleri ve kültür konularına ağırlık vermeleri öncelikli olarak belirtilmiştir. Buna ek olarak, yanıtlarda üniversite ve piyasanın eş güdümlü çalışabilmesi için deneyimli sözlü çevirmenlerin sözlü çeviri derslerini üstlenmesi gerektiğine yer verilmiştir. İşletmeler aynı zamanda sözlü çeviriye yönelik atölye çalışmasının daha fazla yapılmasının yanı sıra staj ve gözlem imkânının sunulması gerektiği görüşündedirler. Ancak işletmelerin sunduğu staj imkânlarına bakıldığında bu görüşle çeliştikleri görülmektedir. Anketin bir diğer sorusu geleceğe yönelik eğitimde yapılması gereken değişiklikler üzerinedir. Bu soru,

açık uçlu bir soru olduğu için farklı konu başlıkları altında cevaplar verilmiştir. Bu konular teknik ekipman bilgisi, staj ve konferans deneyimi, alan uzmanlığı ve terminoloji bilgisi, üniversite-sektör iş birliği, çalışma diline ve kültürüne çok iyi hâkimiyet, yatkınlık sınavı, eğitmenlerin eğitimi ve meslek etiği ve müşteri ilişkisi olarak dile getirilmiştir. Müfredata eklenmesi gereken derslerle ilgili uzaktan çeviri, meslek bilgisi, diksiyon ve üçüncü dil konularının önemsendiğini belirtmişlerdir.

Anketin bu bölümünde yer alan açık uçlu bir diğer soru işletmelerin çeviri bölümü mezunu ve sözlü çevirmen olmak isteyen öğrencilerden beklentilerini ölçmektedir. Buna karşılık verilen yanıtların konu başlıkları şu şekilde sıralanmaktadır: çalışma dillerine hâkimiyet (diksiyon ve telaffuz da dâhil edilmektedir), bireysel özellikler ve beceriler (duygu yönetimi), uzmanlık bilgisi, teknolojik ekipman kullanımı, güncel gelişmeleri takip etmek, meslek etiği, sözlü çeviri süreci ve pazarı hakkında bilgi sahibi olmak ve deneyim. Genel bir açık uçlu soruyla da sözlü çeviri piyasasına yönelik anket sonlandırılmıştır. İşletmelere sözlü çeviri eğitimi ve piyasasına dair eklemek istedikleri görüşleri sorulduğunda eğitim ve piyasaya yönelik benzer görüşler dile getirmişlerdir.

Bu bölümde piyasa temsilcilerinin güncel durumu, küresel gelişmeler ışığında değişen talepleri ve çeviri eğitiminden beklentileri ortaya koyulmuştur. Bir sonraki bölümde ise, çeviri eğitiminin bu beklentilere ne derece yanıt verebildiği araştırılacaktır.

BÖLÜM 6: TÜRKİYE’DE LİSANS DÜZEYİNDEKİ SÖZLÜ ÇEVİRİ EĞİTİMİNİN SÖZLÜ ÇEVİRİ EDİNÇLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye’deki çeviri eğitiminin sözlü çeviri edinçleri açısından ne derece yeterli olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Öncelikle, bu incelemede bölümlerin hangi ölçütlere göre seçildiği açıklanmış, ardından ise bu bölümlerdeki sözlü çeviri dersleri, katkı sağladıkları edinçlere göre sınıflandırılmıştır. Daha sonra, bu bölümler edinç temelinde birbiriyle karşılaştırılarak, Türkiye’deki sözlü çeviri eğitiminin genel bir görüntüsü sunulmaya çalışılmıştır.

Türkiye’deki lisans düzeyinde eğitim veren çeviri bölümleri arasında, başarı sıralaması, sözlü çeviri laboratuvarı ve eğitim dili ölçütlerine göre belirlenen dört devlet ve iki vakıf üniversitesinin müfredatlarında yer alan ve doğrudan sözlü çeviri edincine katkı sağlayan dersler belirlenmiştir.

Derslerin belirlenmesinde çeşitli konulara dikkat edilmiştir. Öncelikle, farklı bölümler benzer dersleri farklı adlar altında sunmaktadır; derslerin içerikleri ve hedefleri kontrol edildikten sonra bu dersler bütünceye dâhil edilmiştir. İkinci olarak ise, bazı derslerin hem yazılı çeviri edincine hem de sözlü çeviri edincine katkı sağladığı görülmüştür. Ancak bu derslerin analize dâhil edilmemesi, analizin geçerliliğini sarsacağı için, bu dersler bütünceye dâhil edilmiştir. Örneğin, hukuk alanı bilgisi dersi, hem yazılı çeviri derslerinden olan hukuk çevirisi dersine katkı sağlamaktadır hem de sözlü çeviri için mahkeme çevirisi için konu bilgisi sağlamaktadır. Bu dersin bütünceye alınmaması, konu edincinin müfredatta olduğundan daha az verildiği yanılgısını oluşturacaktır. Bunu engellemek adına, yazılı çeviri edincine de hizmet eden hukuk alanı bilgisi dersi gibi bazı dersler, bütünceye dâhil edilmiştir.

6.1. Müfredatlarda Sözlü Çeviri Derslerinin Edinç Odaklı İncelenmesi

Sözlü çeviri edinçlerinin belirlenmesinde tema ve kodların belirlenmesi için literatürdeki çalışmalardan ve beşinci bölümde sunulan “Sözlü Çeviri Piyasasına yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi”nden elde edilen sonuçlardan faydalanılmıştır. Literatürde yer alan ve doğrudan sözlü çeviri için bir edinç modeli ortaya koyan üç çalışma Kutz (2010), Pöchhacker (2000) ve Albl-Mikasa (2012)’dir. Buna ek olarak,

Kautz'un (2000) sözlü çeviri eğitimi için ortaya koyduğu öğrenme hedeflerinden de faydalanılarak temalar ve kodlar belirlenmiştir⁹⁶.

Bu literatür taraması sonucunda ortaya konulan edinçlere denk gelen temalar şunlardır: Dil edinci, kültür edinci, dünya bilgisi, alan edinci, duygusal edinç, meslek/etik ve piyasa bilgisi, aktarım edinci ve araçsal edinç.

Bu temaların açıklamaları ve müfredat analizinde kullanılan anahtar kelimeler, yani kodlar, aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

⁹⁶ Bu modellerle ilgili ayrıntılı bilgi Bölüm 3.4'te verilmiştir.

Tablo 15:**Müfredatlarda Yer Alan Sözlü Çeviri Derslerinin İçerik Analizi İçin Belirlenen Tema ve Kodlar**

Edinç Adı (Tema)	Açıklama	Anahtar Kelimeler (Kodlar)
Dil Edinci	Bu edinç hem ana dili hem de yabancı dilde dil yapılarını ve kullanım alanlarını içerir. İçinde bulunduğu durumlara göre kendini doğru ifade edebilme ve bunların dışında çeviri yapılan dillerin gramer, dile özgü deyimler ve doğru telaffuz gibi konular hakkında bilgi sahibi olunması ve kültürel algı ve ifadelerde söylem çözümlemesi konularını da kapsamaktadır (Doğan 2000, s. 87).	Duyuma, konuşma, telaffuz, hitabet, yeniden üretme, özetleme, yanlış kullanımlardan kaçınma.
Kültür Edinci	Bu edinç çalışma dillerinin kültürel farklılıkları hakkında bilgi sahibi olmayı içerir. Çevirmenler aynı zamanda birer kültür uzmanı olarak görülür. Böylelikle çevirmenler farklı düşünce yapısına ve bakış açısına sahip olan iki farklı kültür arasında arabulucudur. Görevini başarıyla yerine getirebilmesi için iletişim esnasında kendini yabancı kültürün yerine koyabilmeli ve yabancı kültürü anlayabilmelidir. Aynı zamanda yapılan konuşmalardan mantıksal çıkarımlar yapabilmek için kültürler arasındaki ortak noktaları ve çelişkileri de bilmesi beklenmektedir (Kautz, 2000, s. 348). Çevirmen aynı zamanda yabancı ülkenin sistemine de hâkim olmalıdır.	Erek kültürün gelenek, görenek, adet, konuşma ritüelleri, nezaket kuralları, günlük yaşantıları. Erek kültürün politik, ekonomik, sosyolojik ve kültürel yapısı.
Dünya Bilgisi	Bu edinç çevirmenlerin gerek yurt içi gerekse sürekli günceli takip ederek dünyadaki gelişmelerden haberdar olmaları ve çeşitli alanlar hakkında bilgi sahibi olmalarını içerir. Sözlü çeviri sürecinde ön araştırmanın dışında bir araştırma alanı bulunmamaktadır. Çeviri anında olası yabancı konuları daha iyi yorumlayabilmek adına farklı konular hakkında bilgi sahibi olmak sözlü çevirmen için avantaj sağlamaktadır.	Günceli takip etme, genel kültür edinci, haberler.
Alan Bilgisi	Bu edinç sözlü çeviri yapılacak konu alanıyla ilgili uzmanlık, süreç, kurum ve terminoloji bilgisini içerir. Sözlü çevirmenin sözlü çeviri sürecinde iletişimsel bağlantıları kurabilmek için çeviri yaptığı alanlarla ilgili bilgisayar destekli alan/ortam, konu ve terminoloji araştırması yapılmalıdır.	Konu bilgisi, alan bilgisi, terminoloji, araştırma, temel kavram, uzmanlık, alan, uygulama, bilgi, kurum, yapı.

Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi	Bu edinçte yazılı metinden sözlü çeviri, ardıl çeviri ve andaş uygulamaları için gerekli olan stratejileri içermektedir. Sözlü çeviri eğitiminden duyduğunu anlama, başarıyla görevin üstesinden gelmek için ilk sıralarda yer almaktadır. Kaynak metnin bütünsel olarak anlaşılıp kaynak dilin kelimelerin değil de anlamının aktarılması uygun eğitim ile alıştırmalar yapılmalıdır. Bunun yanı sıra anlaşılın bilginin akılda tutma yeteneğinin geliştirilmesi bellek egzersizleri ve not alma alıştırmaları aracılığı ile sağlanmalıdır. Telaffuz ve konuşma becerilerini içeren alıştırmalar erek metnin eşdeğer sözlü aktarılması açısından önemlidir (Kautz, 2000, s. 349).	Duyuma, çözümleme, anlama, analiz yapma, üretme, yöntem, teknik, özetleme, özet çeviri, not alma, bellek alıştırmaları, strateji.
Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi	Bu edinç sözlü çeviri mesleğinin hakları, iş bilgisi, tarafsızlık, gizlilik ilkesi, kalite, çalışma koşulları, müşteri ilişkileri gibi meslek bilgileri hakkında bilgi sahibi olmayı içerir. Bunların dışında ücretlendirme konuları ve sözlü çeviri piyasası ve beklentileri de konuya dâhildir.	İş ve etik bilgisi, takım çalışması, müşteri ilişkisi, ücretlendirme, piyasa, kalite, uzmanlık/profesyonellik, güvenilirlik, tarafsızlık, çalışma koşulları, staj, meslek.
Araçsal Edinç	Haberleşme ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte sözlü çeviri alında da iletişimi sağlamak adına farklı araçlar kullanılmaktadır. Son yıllarda ekonomik ve pratik olması bakımından telefon veya internet (bilgisayar/akıllı telefon) üzerinden sözlü çeviri hizmeti verilmektedir. Bunun yanı sıra uzun yıllardır kullanılan kabin, mikrofon ve kulaklık (taşınabilir teknik ekipman) andaş çeviride kullanılan araçlardır. Son yıllarda araştırmalara konu olan Simconsec digital pen aracıyla yapılabilmektedir. Gelecek yıllarda teknolojik araç gereç kullanımının daha çok yaygınlaşacağı varsayılmaktadır. Bu edinç sözlü çeviri araçlarıyla çalışma ve olası sıkıntılarla başa çıkma becerisini kazanmayı içermektedir.	Teknik ekipman/donanım, kabin, mikrofon, telefon ve internet çevirisi, skype, smart/digital pen.
Duygusal Edinç	Genellikle çeviri bölümlerinde sözlü çeviri alanında eğitim almak isteyen öğrencilerden ön koşul olarak stresli ortamlara dayanıklı ve çoklu görev becerisi gibi özelliklere sahip olunması beklenir. Bazı bölümlerde bu beceriler ön koşul olarak aranmaz. Dolayısıyla bu becerilerin de geliştirilmesi gerekir. Bu edinç çevirmenin psikolojik ve fiziksel koşulları gibi bireysel özelliklerinin içermektedir. Sözlü çevirmenlerden beklenen bireysel özellik ve becerilerinden bazıları duygu yönetimi, zaman baskısı altında çalışma, stresi yönetebilme ve farklı seslere/aksanlara uyum sağlayabilmedir.	Konsantrasyon, duygu yönetimi, empati, dayanıklılık.

Bu tema ve kodlara göre ders içerik ve amaçlarından oluşan bütünce incelenmiş, bölümler başarı sıralamasına göre yüksekten düşüğe doğru aşağıda sunulmuştur.

6.1.1. İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü⁹⁷

İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü 2004-2005 eğitim öğretim yılından beri eğitim vermektedir. Bölümde sözlü çeviri eğitimi için son teknoloji ⁹⁸dil laboratuvarı bulunmaktadır.

Bölümde verilen ve sözlü çeviri edincine katkı sağlayan zorunlu ve seçmeli dersler, Tablo 15’de sunulan tema ve kodlara göre sınıflandırılmıştır.

Tablo 16:

İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dil Edinci	İngilizcede Akademik Beceriler I	4	1	Z
	İngilizcede Akademik Beceriler II	4	2	Z
	Türk Dili	4	1	Z
	İkinci Yabancı Dil I ⁹⁹	4	1	Z
	İkinci Yabancı Dil II	4	2	Z
	İkinci Yabancı Dil III	4	3	Z
	İkinci Yabancı Dil IV	4	4	Z
	İngilizce Temel Konuşma Becerileri	3	6	Z
	Çevirmenler İçin Profesyonel İletişim	3	8	S
	Söylem Çözümlemesi	3	8	S

Müfredatta birinci dönemden itibaren yer alan ve dil edincine katkı sağlayan derslerin büyük bir bölümü zorunludur. Sözlü çeviri için temel oluşturan dinleme ve konuşma becerilerinin geliştirilmesine yönelik İngilizce Akademik Beceriler dersi ile sunulmaktadır. Dördüncü döneme kadar Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca, Japonca, Portekizce ve Yunanca dilinde sunulan ikinci yabancı dil eğitimi öğrencilere B1 seviyesinde kazandırılması hedeflenmektedir. Yabancı dil derslerinin yanı sıra Türkçeyi geliştiren dersler de bulunmaktadır. Müfredatta kendini Türkçe

⁹⁷ <https://dti.ieu.edu.tr/tr/curr> Erişim Tarihi: 20.02.2019

⁹⁸ Robotel SmartClass+ Dil laboratuvarı Türkiye’de ilk defa İzmir Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık bölümü tarafından kullanılmaya başlanmış (Çeviri Laboratuvarımız. (n.d.). <https://dti.ieu.edu.tr/tr/laboratuvarimiz> Erişim Tarihi: 20.02.2019).

⁹⁹ Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca, Japonca, Portekizce ve Yunanca

ifade etme konusunda yazılı ve sözlü anlatım içerikli Türk Dili dersi de bulunmaktadır. Bu ders aynı zamanda sunum becerileri, beden dilini ve vurgulama gibi konular hakkında öğrencilere donanım sağlaması hedeflemektedir. İngilizce Temel Konuşma Becerileri dersi öğrencilerin farklı konular üzerine akıcı konuşabilmesini, günlük ve resmi tartışmalara katılabilesini ve kendi düşünce ve fikirlerini ifade edebilme gibi konuşma becerilerinin geliştirmesini amaçlamaktadır. Çevirmenler İçin Profesyonel İletişim hem İngilizce hem de Türkçe kendini akıcı ve etkili bir biçimde ifade etmeye yönelik bir derstir. Sözlü çeviri alanına hizmet eden bir ders olması bakımından ders sürecinde bazı haftalarda sözlü çeviri uygulamalarının da yapıldığı belirtilmektedir. Son olarak Söylem Çözümlemesi dersiyle söylem çözümlemesi yöntemlerinin öğrenilmesi ve uygulanması hedeflenmektedir.

Tablo 17:

İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Kültür Edinci	Karşılaştırmalı Dil ve Kültür Çalışmaları	3	2	Z
	Kültürel Yönleriyle Yazılı ve Sözlü Çeviri	3	-	S

Müfredatta kültür edincine katkı sağlayan zorunlu ve seçmeli olmak üzere iki ders bulunmaktadır. Karşılaştırmalı Dil ve Kültür Çalışmaları dersiyle, kültür olgusunun önemi ve rolü, Türk ve İngiliz kültürü, kültürün dile olan etkisi gibi konularda öğrencilerde farkındalık uyandırılması hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra Kültürel Yönleriyle Yazılı ve Sözlü Çeviri dersinde kültürel öğeler içeren metinlerin ve konuşmaların öğrencilere sunulmaktadır. Derste sunulan bilgiler metinleri çözümleme ve çeviri konusunda öğrencilere strateji ve yöntem geliştirme konusunda yardımcı olmaktadır.

Tablo 18:**İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri**

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi	Yazılı Metinden Sözlü Çeviri	3	4	Z
	Sözlü Çeviriye Giriş	3	4	Z
	Ardıl Çeviri I	3	5	Z
	Ardıl Çeviri II	3	-	S
	Eşzamanlı Çeviri	3	-	S
	Sözlü Çeviri Çalışmaları	4	-	S

Müfredatta aktarım edincini temsil eden dersler zorunlu ve seçmeli olmak üzere ortak bir dağılım göstermektedir. Zorunlu olarak belirtilen dersler sözlü çeviri alanı için bir giriş niteliği taşıdığı söylenebilir. Yazılı metinden sözlü çeviri uygulamaları diğer sözlü çeviri türleri için bir temel oluşturmaktadır. Bu ders kapsamında etkin okuma ve metin çözümleme becerilerin kazandırılması için açıklama, parçalara ayırma, genişletme ve daraltma gibi tekniklerle uygulamaların yapılması hedeflenmektedir. Sözlü Çeviriye Giriş dersinde etkin dinleme, metinlerdeki ana fikri yakalama, çıkarım yapma ve özetleme, not alma ve bellek egzersizleri gibi alıştırmaların yapıldığı belirtilmektedir. Sözlü Çeviri Çalışmaları dersi öğrencilere temel sözlü çeviri türlerine yönelik giriş düzeyinde bilgi sunmaktadır. Ardıl Çeviri dersiyle gerekli stratejiler, not alma, aktif dinleme, aktarma ve beden dili gibi becerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu dersin devamında kazanılan becerilerin ileri düzeyde uygulanması hedeflenerek aynı zamanda beden dili ve ses tonuna yönelik alıştırmaların yapıldığı belirtilmektedir. Eş Zamanlı Çeviri ders içeriğinde konferans çevirmenliği özelinde araç ve ekipman bilgisi, çevirmenin iletişimdeki rolü, müşteri ilişkisi ve not tutma gibi ders bilgileri yer almaktadır. Aynı zamanda eş zamanlı çeviride kullanılan teknikler ve olası sorunlarda hangi stratejilerin uygulanması gerektiği İngilizce-Türkçe sözlü çeviri uygulamaları üzerinden gösterilmesi hedeflenmektedir.

Tablo 19:**İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Alan Edinci Dersleri**

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Alan Edinci	Toplum Çevirmenliği	3	7	S
	Konferans Çevirmenliğinde Terminoloji Çalışmaları	3	7	S
	Konferans Ortamında Eşzamanlı Çeviri	3	7	S

Müfredatta alan edincini geliştirmek için farklı beceriler ve bilgiler içeren iki farklı alan seçmeli ders olarak sunulmuştur. Bunlardan biri Toplum Çevirmenliği dersi. Toplum Çevirmenliği dersinde rol, çeviri süreci öncesinde ön hazırlık, iş ahlakı, kültürel farklılık, not tutma tekniği ve terminoloji çalışması üzerinde durulmaktadır. Bunun yanı sıra toplum çevirmenliği ile ilgili ortam bilgisi ve bu ortamlarda gerekli çeviri teknikleri üzerinde durulmaktadır. Müfredatta Konferans Çevirmenliğinde Terminoloji Çalışmaları dersi seçmeli ders olarak sunulmuştur. Bu derste öğrencilerin terminoloji kaynaklarına ulaşma, çevrim içi terminoloji kaynaklarının kullanımı, konferans konusunu araştırma ve konferans için ön hazırlık yapma gibi hedefler bulunmaktadır. Bunların dışında Konferans Ortamında Eşzamanlı Çeviri dersi sunulmaktadır. Bu dersin amacı öğrencileri konferans ortamlarında sözlü çeviri yapabilmeleri için hazırlamaktır. Bu süreçte öğrenciler hem laboratuvarında hem de gerçek konferans ortamlarında (kör kabinde¹⁰⁰) eş zamanlı çeviri stratejilerini geliştirmektedir.

Tablo 20:**İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri**

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dünya Bilgisi	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	4	2	Z
	Doğa ve Yaşam Bilimleri	3	3	Z
	Matematik ve Bilgisayar Bilimleri	3	1	Z
	İktisadi Bilimler	3	6	Z
	Sanat ve İletişim	3	6	Z
	Toplumsal Bilinç ve Etik Değerler	3	7	Z
	İnovasyon ve Girişimcilik	3	8	Z

¹⁰⁰ Öğrencilerin çevirisi dinleyicilere ulaşmamaktadır.

Müfredatta genel kültüre hizmet eden derslerin tamamının zorunlu olduğu görülmektedir. Öğrencilere Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersiyle yakın geçmişe dair bilgiler sunmaktadır. Bu dersle öğrencilerin dünyadaki gelişmeleri geniş bir bakış açısıyla yorumlaması ve küresel olaylar üzerine tartışmalar yapılması hedeflenmektedir. Bunun dışında öğrencilerin Doğa ve Yaşam Bilimleri Matematik ve Bilgisayar Bilimleri, İktisadi Bilimler, Sanat ve İletişim, Toplumsal Bilinç ve Etik Değerler, İnovasyon ve Girişimcilik¹⁰¹ bölümlerinden birer ders seçmeleri zorunludur.

Tablo 21:

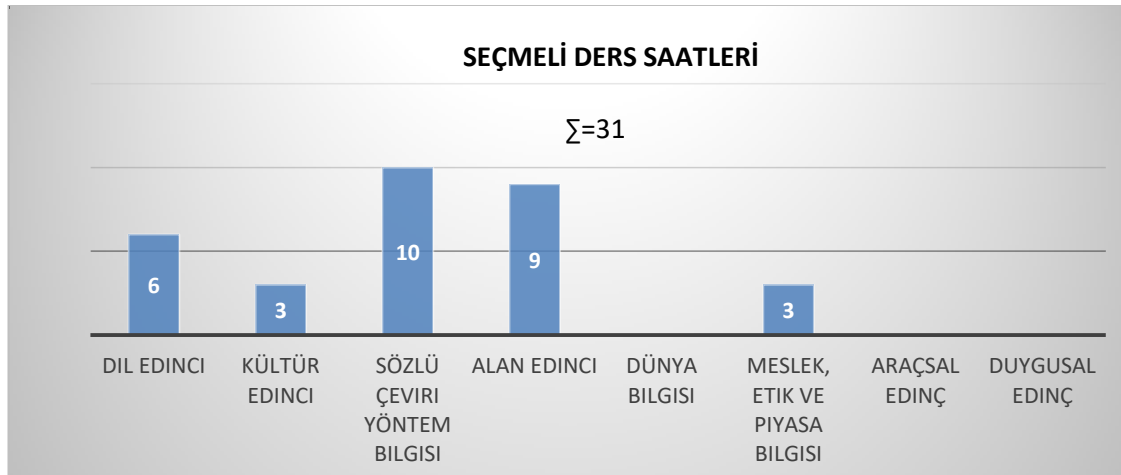
İEÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi	Çeviride Alan Çalışması	3	8	S

Seçmeli olarak sunulan Çeviride Alan Çalışması dersinde hem yazılı hem de sözlü çeviri mesleğiyle ilgili bilgiler öğrencilere aktarılmaktadır. Bu derste çeviri piyasası, mesleki haklar ve dernekler konularında da bilgiler verilmektedir.

Grafik 40:

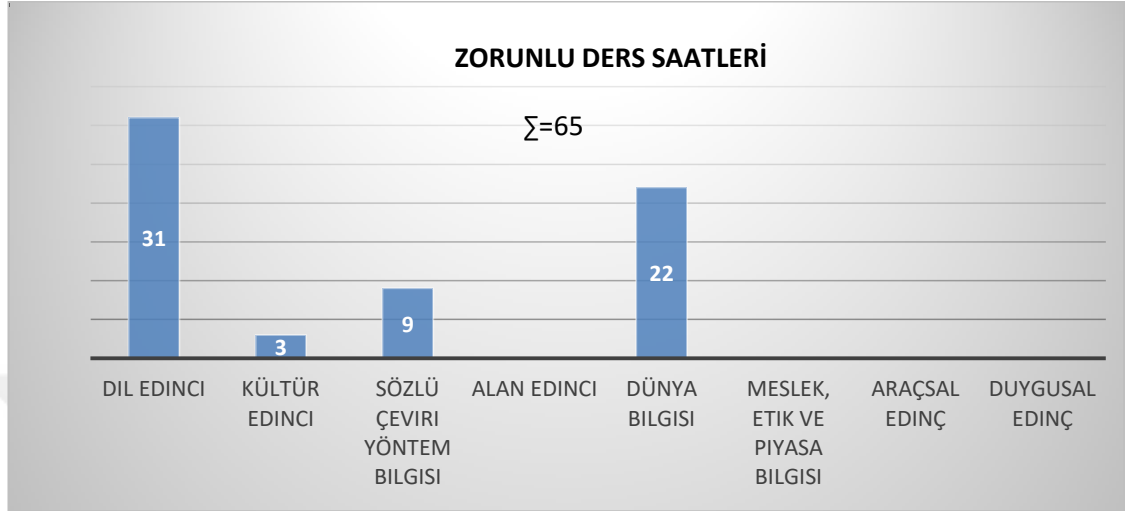
İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü'nde Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)

¹⁰¹ Alan dışı seçmeli olarak sunulan her bölüm geniş bir ders seçeneği sunmaktadır (Genel Eğitim Dersleri. <https://dti.ieu.edu.tr/tr/pool>, Erişim Tarihi: 20.02.2019)

Grafik 41:

**İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü'nde
Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Zorunlu Derslerin Edinç Bazında
Yoğunlukları (Saat)**

Sözlü çeviri edincine hizmet eden zorunlu ve seçmeli olmak üzere toplamda 96 saatlik çeşitli dersler bulunmaktadır. Bu derslerin büyük bölümü zorunlu ders olarak sunulmuştur.

Grafikten elde edilen verilere göre sözlü çeviriye hizmet eden toplamda 65 saatlik zorunlu ders bulunmaktadır. Grafik 40 ve 41'de yer alan verilere göre İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü'nde yoğunlukla dil edincini geliştiren derslerin olduğu görülmektedir. Buna ek olarak, dünya bilgisinin geliştiren 22 saatlik zorunlu ders de diğer derslere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Bunların dışında ders yoğunluğu az olmakla birlikte meslek, etik ve piyasa bilgisi ve sözlü çeviri yöntem bilgisine katkı sağlayan derslerin olduğu görülmektedir. Müfredatta zorunlu ders olarak alan, araçsal ve duygusal edince katkı sağlayan dersler bulunmamaktadır.

Müfredatta sözlü çeviri edincine hizmet eden seçmeli ders saati toplamda 101 olarak hesaplanmıştır. Bunlardan en yoğun olarak 28 saatle dil ve sözlü çeviri yöntem bilgisidir. Bunları, 24 ders saatine sahip olan alan edinci takip etmektedir. Bunların dışında bu iki edince hizmet eden derslere göre daha düşük ders saatine sahip olan kültür, dünya bilgisi ile meslek, etik ve piyasa bilgisine katkı sağlayan dersler, seçmeli olarak sunulmaktadır.

6.1.2. Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü

Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü 1982-83 eğitim öğretim yılından beri eğitim göstermektedir. Bölümün internet sitesinde¹⁰², özellikle 2009 yılından beri sözlü ve yazılı çeviri alanında daha profesyonel bir eğitim verildiği belirtilmektedir. Hacettepe Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü'nde sözlü çeviri eğitimi almak isteyen öğrencilere 5. dönemin sonunda yetkinlik sınavı uygulanmaktadır ve öğrencilerin başarılı olması durumunda sözlü çeviri eğitimi verilmektedir. Aynı zamanda bölümde sözlü çevirmen olarak çalışan bir öğretim üyesi ve sözlü çeviri laboratuvarı bulunmaktadır (Doğan, 2009, s. iii).

Bölümde verilen ve sözlü çeviri edincine katkı sağlayan zorunlu ve seçmeli dersler¹⁰³, Tablo 15'te sunulan tema ve kodlara göre sınıflandırılmıştır.

Tablo 22:

Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dil Edinci	Sözcük Bilgisi	3	1	Z
	Türk Dili I	2	1	Z
	Türk Dili II	2	2	Z
	İkinci Yabancı Dil (Almanca)	3	1-8	S
	İkinci Yabancı Dil (Fransızca)	3	1-8	S
	Çevirmenler İçin Türkçe I	2	1	S
	Çevirmenler İçin Türkçe II	2	2	S
	Duyduğunu Anlama ve Sözlü Anlatım	3	2	Z
	İngilizce Konuşma I	3	3	Z
	İngilizce Konuşma II	3	4	Z
	Söylem Çözümlemesi	3	4	Z

Müfredatta birinci dönemden itibaren dil edincine katkı sağlayan zorunlu ve seçmeli olmak üzere birçok ders bulunmaktadır. Özellikle sözlü çeviri için temel oluşturan dinleme ve konuşma derslerinin yoğunlukta olması ve zorunlu olması sözlü çeviri aktarım edinci için gerekli olan dinleme ve konuşma alt yapısını oluşturmaktadır. Sözcük Bilgisi dersinde yapılan kelimenin kök, yapı ve anlam gibi araştırmalar

¹⁰² <http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/tarihce.php>, Erişim Tarihi:01.04.2019

¹⁰³ http://akts.hacettepe.edu.tr/ders_listesi.php?prg_ref=PRGRAM_0000000000000000000000000089&birim_kod=511&submenuheader=2&prg_kod=511 Erişim Tarihi: 01.04.2019

ilerleyen dönemlerde sözlü çeviri uygulamalarında gerekli olacak yabancı dil becerilerine katkı sağlamayı hedeflemektedir. Türk Dili derslerinin, yazılı ve sözlü anlatım becerilerini geliştirmek için dil yapısı ve dil bilgisi konularını içerdiği görülmektedir. Yabancı dil dersine ek olarak ikinci yabancı dil Almanca ve Fransızca dersleri 8 dönem boyunca seçmeli ders olarak sunulmaktadır. Türkçe dilbilgisi içerikli bir Türkçe dersinin dışında Çevirmenler için Türkçe dersiyle öğrencilerin Türk dilini kullanım becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Duyduğunu Anlama ve Sözlü Anlatım dersinde öğrencilerin duyma, anlama ve ifade etme becerilerine odaklanılmaktadır. Bu becerilerin geliştirilmesi için boşluk doldurma veya doğru yanlış doldurma gibi egzersizler ders kapsamında sunulmaktadır. Zorunlu olarak sunulan İngilizce derslerinde öğrencilere konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik teknikler öğretilmektedir. Böylelikle öğrenciye tartışma, sav oluşturma, bilgi sunma ve etkili sunum yapma gibi becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir.

Tablo 23:

Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Kültür Edinci	Dil ve Kültür	3	1	S
	Çağdaş Türk Toplumu	2	2	Z
	İngiliz ve Amerikan Kültür Tarihi	3	2	Z
	Kültürlerarası İletişim	2	4	Z
	Çağdaş İngiliz ve Amerikan Toplumu	2	4	Z

Müfredatta kültür edincine katkı sağlayan derslerin neredeyse tamamı zorunludur. Dil ve Kültür dersi sunduğu dilbilimsel ve toplum bilimsel bakış açısıyla öğrencilere dil ve kültür arasındaki ilişkiyi göstermeyi hedeflemektedir. Çağdaş Türk Toplumu dersinin amacı öğrencilere yapısı hakkında bilgiler kazandırmaktır. İngiliz ve Amerikan Kültür Tarihi dersiyle bu kültürlerle yönelik eleştirel bir bakış açısı kazandırmaktır. Bunun dışında bu derste yabancı kültürün, tarih ve siyaset gibi farklı alanlarının incelenmesi hedeflenmektedir. Kültürlerarası İletişim dersinde dil ve kültür konusuyla ilgili temel konu ve kavramlar üzerinde durulmaktadır. Bu dersle kazandıkları kültürler arası yetkinlikle öğrencilerin kültürel farklılıkların üstesinden gelmesi amaçlanmaktadır. Çağdaş İngiliz ve Amerikan Toplumu dersi İngiliz ve Amerikan toplumunun siyasi ve toplumsal yapısıyla ilgili çeşitli bilgiler sunmaktadır.

Tablo 24:

Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi	Bellek Teknikleri	2	2	S
	Not Alma Teknikleri	2	4	Z
	Yazılı Metinden Sözlü Çeviriye Giriş	2	4	S
	İleri Not Alma Teknikleri	2	5	S
	Ardıl Çeviri	4	6	S
	Yazılı Metinden Sözlü Çeviri	2	6	S
	Sözlü Çeviri Çalışmaları	2	7	S
	Andaş Çeviri I	6	7	S
	Andaş Çeviri II	6	8	S
	Sözlü Çeviride Sunuş Teknikleri	2	7	S

Müfredatta aktarım edincini temsil eden derslerin neredeyse tamamı seçmeli derslerden oluşmaktadır. Tabloda belirtilen dersler sözlü çevirinin üç türünü de kapsamaktadır. Bellek Teknikleri dersiyle sözlü çeviriye yönelik bir alt yapı hazırlanmaktadır ve bellek destekleyici teknikler sunulmaktadır. Not Alma Teknikleri¹⁰⁴ dersinde duyduğunu anlama, mesajın özüne odaklanma, kısaltma ve sembollerle not alma gibi becerilerin kazandırılması hedeflenmektedir. Yazılı Metinden Sözlü Çeviri dersiyle toplantı ya da konferans ortamlarında yazılı metinden okuyarak sözlü çeviri uygulamaları yapılmaktadır. Ardıl Çeviri dersinde kavrama, aktarma ve üretme alıştırmaları not alma teknikleriyle birlikte sunulmaktadır. Andaş Çeviri dersiyle ilgili detaylı bilgi olmadığı, bu derste kavrama, aktarma ve üretme egzersizlerinin yapıldığı görülmektedir.

¹⁰⁴ İleri not alma teknikleri dersi de belirtilen uygulamaların devamı niteliğindedir.

Tablo 25:**Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Alan Edinci Dersleri**

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Alan Edinci	Araştırma Teknikleri	2	2	S
	Çevirmenler İçin Tıp	3	4	S
	Çevirmenler İçin Hukuk	3	5	S
	Çevirmenler İçin Bilim Ve Teknik	3	5	S
	Terim Çalışmaları	3	6	S
	Spor Çevirmenliği	2	6	S
	Avrupa Araştırmaları Ve Topluluk Hukuku	3	7	S
	Çevirmenler İçin Ekonomi	3	7	S
	Konferans Çevirmenliği I	2	7	S
	Konferans Çevirmenliği II	2	8	S
	Acil Durum Ve Afet Çevirmenliği	3	8	S

Müfredatta alan edincini geliştirmeye yönelik farklı konularda seçmeli derslerin öğrencilere sunulduğu görülmektedir. Araştırma Teknikleri dersiyle sözlü çeviri alanında araştırma yapabilme becerisinin kazandırılması hedeflenmektedir. Konu üzerine düşünme, konuyu özetleme ve araştırma raporların nasıl incelenmesi gerektiğine dair çalışmaların hedeflendiği görülmektedir. Albl-Mikasa (2012) sözlü çeviri süreç öncesi ve sonrasında bilgisayar destekli terim çalışmaların öneminden bahsetmektedir. Bu araştırma kapsamında, terim çalışmaları dersi genellikle alan edinci kapsamında değerlendirilmektedir. Sözlü çeviri alanlarına yönelik temel konulardan sayılan tıp, hukuk, teknik ve ekonomi konuları öğrencilere seçmeli ders olarak sunulmaktadır. Bu derslerle uzmanlık alanlarına dair yapı, kurum, temel kavram ve uygulama gibi alan bilgisi hedeflenmektedir. Böylelikle öğrenciler öğrendikleri uzmanlık alan ve yöntem bilgisiyle uzmanlık alanlarına göre sözlü çeviriyi deneyimleme fırsatı sunulmaktadır. Sözlü çeviri uzmanlık alanları olarak başta Konferans Çevirmenliği iki dönem olarak Spor Çevirmenliği ve Mahkeme Çevirmenliği¹⁰⁵ sunulmaktadır. Spor çevirmenliği alan dersiyle spor çevirmenliğinin konuları ve kavramları öğretilerek sözlü çeviri uygulamaları hedeflenmektedir.

¹⁰⁵ Mahkeme çevirmenliği dersinin içeriği ve dersi veren öğretim elemanı belirtilmediği için bu ders tabloya dahil edilmemiştir. Ancak Bölümün tanıtım sayfasında sözlü çeviri alanına zenginlik sağlaması adına eklendiği belirtildiği için bu derse yorum kısmında yer verilmiştir.

Tablo 26:**Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri**

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dünya Bilgisi	Uygarlık Tarihi	3	1	Z
	Güncel Tartışmalar	2	1	S
	Güncel Konular	2	2	Z
	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	3	Z
	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2	4	Z
	Popüler Kültür	2	3	S

Müfredatta dünya bilgisine hizmet eden derslerin yoğunluğu zorunlu olarak görülmektedir. Uygarlık Tarihi dersinin tarih bilgisi ve güncel gelişmeler gibi konularla öğrencilere dünyadaki gelişmelere geniş bir bakış açısıyla yorum getirmeye yardımcı olması beklenmektedir. Güncel Tartışmalar dersi güncel konular hakkında bilgi verirken öğrencilere eleştirel bir bakış açısı kazandırmayı hedeflemektedir. Bunun yanı sıra Güncel Konular da öğrencilerin dünyadaki siyasi gelişmeler, kültürel ve toplumsal gelişmeler gibi farklı konular hakkında bilgi ve eleştirel bir bakış edinmelerini amaçlamaktadır. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersleri Osmanlı Devleti'nin yıkılışı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve Türkiye'de yaşanan siyasal ve toplumsal sistemin aktarılmasını kapsamaktadır. Son olarak Popüler Kültür dersi dünya tarihinde yankı uyandıran olayların ve konuları sunmaktadır.

Tablo 27:**Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri**

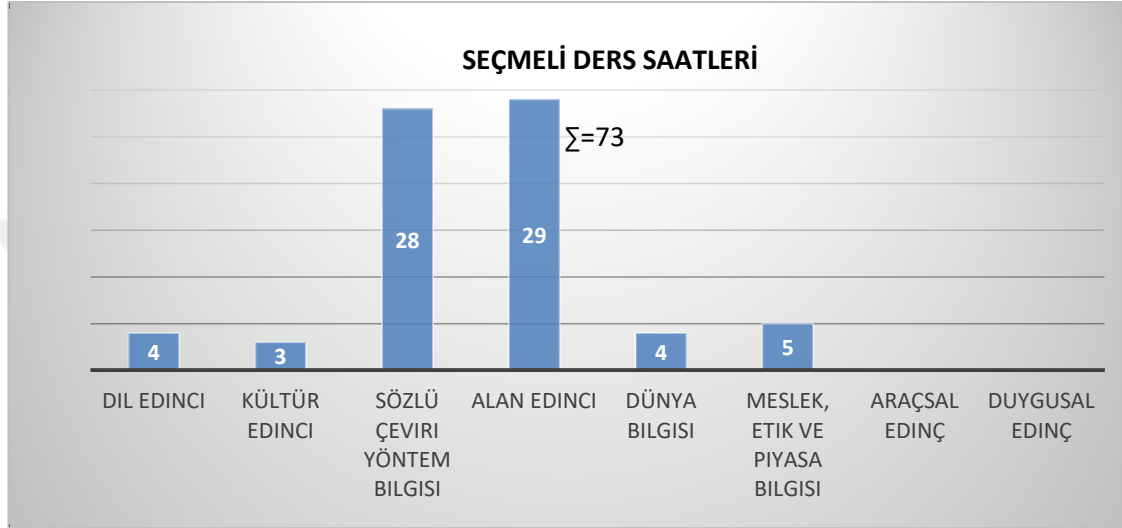
Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi	Sözlü Çeviriye Giriş	3	5	Z
	Sözlü Çevirmenlik Meslek Bilgisi	2	6	S
	Sözlü Çeviri Stajı	3	8	S

Müfredattan edinilen bilgiye göre bu bölümde meslek bilgisi/etiği ve piyasa bilgisi kazandırmak amacıyla ikisi seçmeli biri zorunlu olmak üzere üç ders sunulmaktadır. Sözlü Çeviriye Giriş dersi zorunlu bir derstir ve bu dersle ilgili bir açıklama bulunmamaktadır. Sözlü Çevirmenlik Meslek Bilgisi dersi meslek bilgisi, çalışma

koşulları, ücretlendirme, piyasa ve mesleki etik kurallar gibi konuları içeren seçmeli bir derstir. Sözlü Çeviri Stajı dersiyle ilgili bir açıklama bölümün internet sitesinde yer almamaktadır.

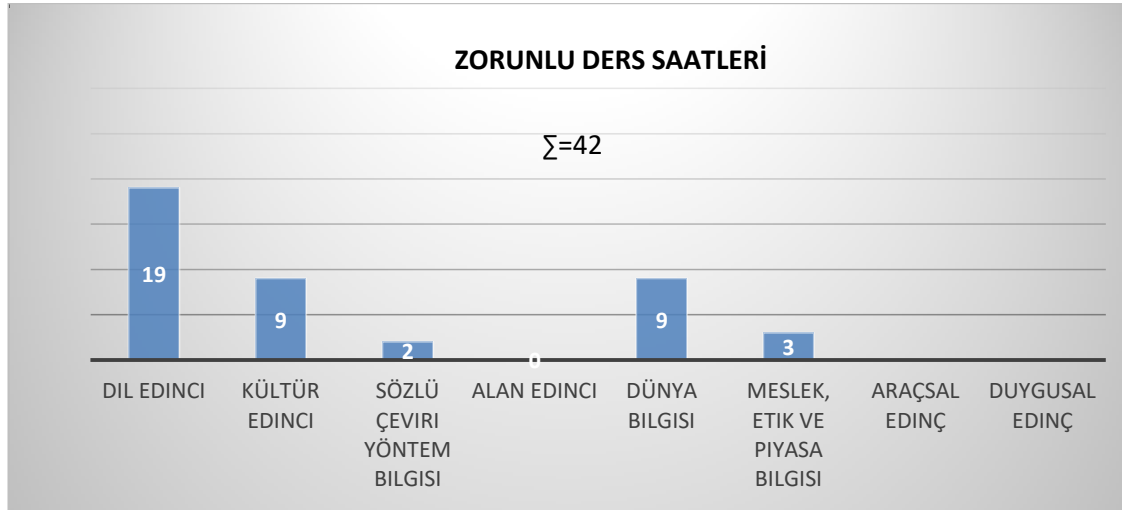
Grafik 42:

Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)

Grafik 43:

Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Zorunlu Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)

Grafikten elde edilen verilere göre sözlü çeviriye hizmet eden toplamda 42 saatlik zorunlu ders bulunmaktadır. Grafik 42 ve 43'te yer alan verilere göre Hacettepe Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü'nde yoğunlukla dil edincini geliştiren derslerin olduğu görülmektedir. Kültür edinci ve dünya bilgisinin geliştiren zorunlu

dersler de öğrencilere aynı oranda sunulmaktadır. Bunların dışında ders saati bakımından az olmakla birlikte meslek, etik ve piyasa bilgisi ve sözlü çeviri yöntem bilgisine katkı sağlayan derslerin olduğu görülmektedir. Müfredatta zorunlu ders olarak alan edinci, teknik ve duygusal edince katkı sağlayan dersler bulunmamaktadır.

Müfredatta sözlü çeviri edincine hizmet eden seçmeli ders saati toplamda 121 olarak hesaplanmıştır. Bunlardan en fazla ders saatine sahip olan ders 52 ders saatiyle dil edincidir. Sözlü çeviri yöntem bilgisi de 28 ders saatiyle müfredatta ikinci en fazla ders olarak yer almaktadır. Bunları, 24 ders saatine sahip olan alan edinci takip etmektedir. Bunların dışında bu iki edince hizmet eden derslere göre daha düşük ders saatine sahip olan kültür, dünya bilgisi ile meslek bilgisi/etiği ve piyasa bilgisine katkı sağlayan dersler, seçmeli olarak sunulmaktadır. Seçmeli dersler arasında teknik ve duygusal edince katkı sağlayan dersler bulunmamaktadır.

6.1.3. Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Almanca) Bölümü¹⁰⁶

Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Almanca) Bölümü 1982-83 eğitim öğretim yılından beri faaliyettedir. Bölümde bulunan çeviri laboratuvarında¹⁰⁷ sözlü çeviri derslerinin verildiği bölüm olanakları kısmında belirtilmektedir.

Bölümde verilen ve sözlü çeviri edincine katkı sağlayan zorunlu ve seçmeli dersler, Tablo 15'te sunulan tema ve kodlara göre sınıflandırılmıştır ve her bir edince katkı sağlayan dersler, ders saati, ders dönemi ve ders türü olarak tablolarla aşağıda sunulmuştur.

¹⁰⁶ <https://ebys.ege.edu.tr/ogrenci/ebp/organizasyon.aspx?kultur=tr-tr&Mod=1&ustbirim=7&birim=16&altbirim=-1&program=2710&organizasyonId=115&mufredatTurId=932001>

Erişim Tarihi: 17.04.2019
¹⁰⁷ Ardıl Çeviri Laboratuvarı. https://translation.ege.edu.tr/tr-3601/andas_ceviri_laboratuvari.html
Erişim Tarihi: 17.04.2019

Tablo 28:**Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri**

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dil Edinci	Sözlü İletişim I	2	1	Z
	Sözlü İletişim II	2	2	Z
	Türk Dili I	2	1	Z
	Türk Dili II	2	2	Z
	Çevirmenler için Türkçe I	3	2	Z
	İkinci Yabancı Dil III (İngilizce)	3	3	Z
	Yazılı Metinden Sözlü Çeviri	2	4	Z
	İkinci Yabancı Dil IV (İngilizce)	3	4	Z
	İkinci Yabancı Dil V (İngilizce)	3	5	Z
	İkinci Yabancı Dil VI (İngilizce)	3	6	Z
	İkinci Yabancı Dil VIII (İngilizce)	3	8	Z
	Üçüncü Yabancı Dil (İtalyanca)	2	3,4,5,6,7,8	S
	Üçüncü Yabancı Dil (Fransızca)	2	3,4,5,6,7,8	S
	Üçüncü Yabancı Dil (Yunanca)	2	3,4,5,6,7,8	S

Müfredatta birinci dönemden itibaren dil edincine katkı sağlayan derslerin neredeyse tamamının zorunlu olduğu görülmektedir. Almanca konuşma ve dinleme becerisini geliştirmek için birinci ve ikinci dönemde Sözlü İletişim I/II dersleri bulunmaktadır. Bu derslerde güncel konular üzerine konuşma, telaffuz ve kelime çalışmaları yapıldığı belirtilmektedir. Türk Dili ve Çevirmenler için Türkçe dersiyle öğrencilerin ana dili olan Türkçe becerilerinin sözlü ve yazılı anlatım gibi ders içerikleriyle geliştirilmesi hedeflenmektedir. Yazılı Metinden Sözlü Çeviri dersi Almanca konuşma becerileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu ders kapsamında topluluk önünde konuşma, beden dili ve tartışma teknikleri gibi konuşma ve dinleme becerilerini geliştirmeyi amaçladığı görülmektedir. Zorunlu ikinci dil olarak İngilizce sunulmaktadır. Ders içeriğinde belirtilen bilgilere göre İngilizce dilbilgisi ve öğrencilerin kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade edebilecekleri derslerin verilmesi hedeflenmektedirler. Bu bölümde İngilizcenin dışında üçüncü bir yabancı dil olarak İtalyanca, Fransızca ve Yunanca dersleri sunulmaktadır. Yabancı dilin yanı sıra ana dile katkı sağlayacak derslerin de müfredatta yer aldığı görülmektedir.

Tablo 29:**Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri**

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Kültür Edinci	Ülke Bilgisi I	2	3	Z
	Ülke Bilgisi II	2	4	Z
	Çeviri ve Kültür	2	4	Z

Müfredatta kültür edincine katkı sağlayan derslerin hepsinin zorunlu olduğu görülmektedir. Ülke Bilgisi dersi öğrencilere ekonomi, siyaset, kültür, eğitim, din ve toplumsal özelliklere yönelik bilgiler kazandırmayı hedeflemektedir. Çeviri ve Kültür dersiyle birlikte aktarım aşamasında kültürler arası iletişimin nasıl gerçekleşmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Tablo 30:**Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri**

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi	Sözlü Çeviride Temel Beceriler	3	5	S
	Yazılı Metinden Sözlü Çeviri	3	5	S
	Not Alma Teknikleri	3	6	S
	Ardıl Çeviri	3	6	S
	Andaş Çeviri I	3	7	S
	Andaş Çeviri II	3	8	S

Müfredatta sözlü çeviri yöntem bilgisini temsil eden derslerin neredeyse tamamı seçmeli derslerden oluşmaktadır. Uygulama ağırlıklı olan bu derslerde sözlü çeviri teknikleri üzerinde durulmaktadır. Sözlü Çeviride Temel Beceriler dersinde öğrencilere sözlü çevirinin tarihsel gelişimi hakkında bilgiler verilmekte ve ardıl çeviri uygulamaları yaptırılmaktadır. Buna ek olarak sözlü çeviri ortamlarının canlandırıldığı senaryolar öğrenciler tarafından oluşturulup sunulmaktadır. Bunun yanı sıra öğrencilere not alma teknikleri dersinde semboller ve kısaltmalarla not alma alıştırmaları yaptırılmaktadır. Ardıl Çeviri dersinde verilen kuramsal bilgiler uygulamaya konularak öğrencilerin pratik yapmaları hedeflenmektedir. Ders kapsamında kısa konuşma metinlerinin çevrilmesinin yanı sıra terminoloji çalışmaları

da yapılmaktadır. Andaş Çeviri derslerinde öncelikle konferans çevirmenliğiyle ilgili kuramsal bilgiler verilerek öğrencilere meslek tanıtılmaktadır. Öğrencilerin konferans çevirmenliğinde sözlü çevirmenin rolü, araç ve ekipmanlar¹⁰⁸ kullanımı ve kabin adabı, ekip çalışması, süreç öncesinde araştırma yöntemleri ve müşteri ilişkileri gibi konular hakkında bilgilendirilmesi hedeflenmektedir. Bunların yanı sıra andaş çeviri teknikleri ve olası sorunlarla baş etme amacıyla çeşitli stratejilerin öğrencilere sunulacağı belirtilmiştir. Bunların dışında öğrencilerle gerçek konferanslara gidilerek öğrencilerin bu ortamları deneyimlemeleri hedeflenmektedir.

Tablo 31:

Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Alan Edinci Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Alan Edinci	Avrupa Birliği Ve Uluslararası Kurum Bilgisi	3	6	Z
	Terminoloji Bilgisi	3	6	Z

Müfredatta alan edincini geliştirmeye yönelik zorunlu dersler bulunmaktadır. Alan bilgisi olarak Avrupa Birliği ve Uluslararası Kurum Bilgisi dersi öğrencilere sunulmuştur. Bunun yanı sıra Terminoloji Bilgisi de Almanca-İngilizce-Türkçe dillerinde verilmektedir. Bu ders kapsamında öğrencilere hukuk, tıp, ticaret, edebiyat ve felsefe gibi farklı uzmanlık alanlarının terimleri ve bu terimlerin uygulama alanları sunulmaktadır.

Tablo 32:

Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri

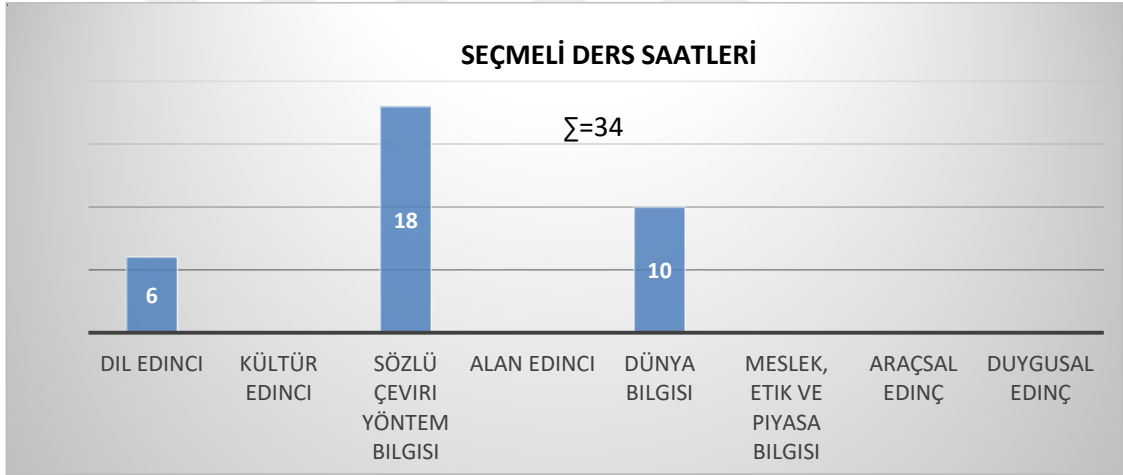
Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dünya Bilgisi	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I	2	1	Z
	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi II	2	2	Z
	Genel Sosyoloji	2	3	S
	Ekonomiye Giriş	2	3	S
	Mitoloji ve Edebiyat	2	4	S
	Modern Sosyolojik Yaklaşımlar	2	4	S
	Kültürel Coğrafya	2	4	S

¹⁰⁸ Dersin amacında belirtilen bu ifade çok açık olmamakla birlikte sözlü çeviri kabini anlaşılmaktadır.

Müfredatta genel kültüre hizmet eden derslerin yoğunlukla seçmeli olarak sunulduğu görülmektedir. Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi I/II dersi tarih bilgisi ve güncel gelişmeler gibi içerikle sunulmaktadır. Bu dersin dünyadaki gelişmelere geniş bir bakış açısıyla yorum getirmeye yardımcı olması hedeflenmektedir. Genel Sosyoloji dersi bu disiplini tanıtarak öğrencilere sosyolojik bir bakış kazandırmayı amaçlamaktadır. Ekonomiye Giriş dersiyle bu alanın gelişimi ve ekonominin etkileri üzerinde durulması hedeflenmektedir. Böylelikle öğrencilerin kazandıkları bakış açısıyla kültür ve toplumu yorumlaması hedeflenmektedir. Mitoloji ve Edebiyat, Modern Sosyolojik Yaklaşımlar ve Kültürel Coğrafya gibi derslerle bu alanlara yönelik temel bilgiler ve temel kavramların öğretilmesi amaçlanmaktadır.

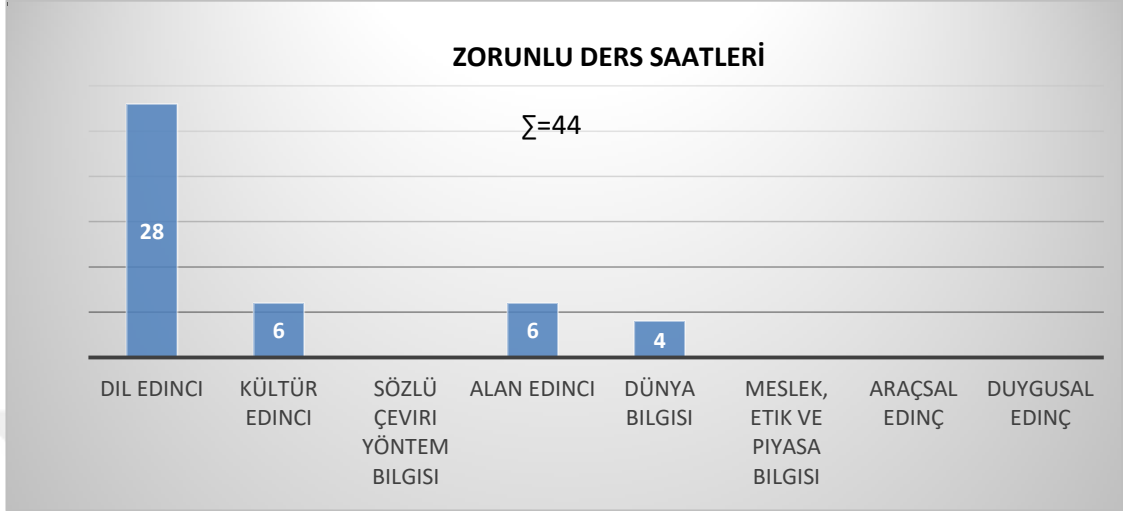
Grafik 44:

Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)

Grafik 45:

Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Zorunlu Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)

Sözlü çeviri edincine hizmet eden zorunlu ve seçmeli olmak üzere toplamda 78 ders saatlik çeşitli dersler bulunmaktadır. Bu derslerin büyük bölümü zorunlu ders olarak sunulmuştur.

Grafik 45'te sunulan verilere göre sözlü çeviriye hizmet eden toplamda 45 saatlik zorunlu ders bulunmaktadır. Grafik 44 ve 45'te yer alan verilere göre Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Almanca) Bölümü'nde yoğunlukla dil edincini geliştiren derslerin olduğu görülmektedir. Kültür edinci, alan edinci ve dünya bilgisinin geliştiren zorunlu dersler de öğrencilere aynı oranda 6 saat olarak sunulmaktadır. Bunların yanı sıra 4 saat dünya bilgisine katkı sağlayan derslerin olduğu görülmektedir. Müfredatta zorunlu ders olarak sözlü çeviri yöntem bilgisi, araçsal ve duygusal edinç ile meslek, etik ve piyasa bilgisine katkı sağlayan zorunlu dersler bulunmamaktadır.

Müfredatta sözlü çeviri edincine hizmet eden seçmeli ders saati toplamda 34 olarak hesaplanmıştır. Bunlardan en yoğun olarak 18 saatle sözlü çeviri yöntem bilgisine katkı sağlayan derslerdir. Sözlü çeviri yöntem bilgisini geliştiren derslerin yanı sıra dünya bilgisine katkı sağlayan derslerin yoğunluğu 10 saat olduğu görülmektedir. Müfredatta bunların dışında 6 ders saatine sahip olan dil edincine hizmet eden seçmeli derslerin olduğu görülmektedir. Kültür, alan, araçsal, duygusal ve meslek, etik ve piyasa bilgisine yönelik seçmeli derslerin olmadığı görülmektedir.

6.1.4. Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Rusça) Bölümü¹⁰⁹

Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Rusça) Bölümü 1997 yılından beri faaliyette olan bir bölümdür. Beykent Üniversitesi'nde Mütercim-Tercümanlık (Rusça) ve Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) bölümleri eğitim vermektedir. Programdaki uygulamalı sözlü çeviri derslerinin içeriklerine bakıldığında, bölümde çeviri kabini olduğu anlaşılmaktadır.

Bölümde verilen ve sözlü çeviri edincine katkı sağlayan zorunlu ve seçmeli dersler, Tablo 15'de sunulan tema ve kodlara göre sınıflandırılmıştır ve her bir edince katkı sağlayan dersler, ders saati, ders dönemi ve ders türü olarak tablolarla aşağıda sunulmuştur.

Tablo 33:

Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dil Edinci	İkinci Yabancı Dil İngilizce I	3	1	Z
	İkinci Yabancı Dil İngilizce II	3	2	Z
	İkinci Yabancı Dil İngilizce III	3	3	Z
	İkinci Yabancı Dil İngilizce IV	3	4	Z
	Sözlü İletişim Becerileri	2	3	Z
	Sunuş Becerileri	2	4	Z
	Çevirmenler için Dil Kullanımı	3	6	Z

Müfredatta birinci dönemden itibaren dil edincine katkı sağlayan zorunlu dersler bulunmaktadır. Program incelendiğinde, dil edincine hizmet eden derslerin dilinin sadece İngilizce ve Rusça olduğu anlaşılmaktadır. Bölümde ikinci dil olarak İngilizce verildiği görülmektedir. Programla ilgili bilgiler kısmında İngilizcenin dördüncü döneme kadar zorunlu ders olarak verildiği ve B2 düzeyinde dil becerisi kazandırmaya yönelik olduğu belirtilmektedir. Öğrencilerin Rusça konuşma becerilerini geliştirmeleri için Sözlü İletişim Becerileri dersi kapsamında grup tartışmaları ve sunum içerikleri sunulmaktadır. Bunun yanı sıra Rusça verilen Sunuş Becerileri dersiyle öğrencilerde sunum teknikleri ve topluluk önünde konuşma uygulamaları hedeflenmektedir. Dil edincine hizmet eden bir diğer ders de Rusça verilen

¹⁰⁹ Bölüm Mesajı. (n.d.). <https://fef.beykent.edu.tr/bolumler/mutercim-tercumanlik-rusca> Erişim Tarihi: 25.02.2019

Çevirmenler için Dil Kullanımı dersidir. Bu ders çeviri sürecinde dili etkin bir şekilde kullanmayı hedeflemektedir.

Tablo 34:

Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Kültür Edinci	Kültürlerarası İletişim	3	3	Z
	Karşılaştırmalı Kültür ve Yazın	3	5	Z

Müfredatta kültür edincine katkı sağlayan iki tane ders bulunmaktadır. Bu dersler öğrencilere yabancı dil ve kültürün yanı sıra yabancı dilin konuşulduğu ülkenin gelenek, nüfus yapısı, tarih, coğrafya, ekonomik yapı, toplumsal ve siyasi yapı gibi konular hakkında bilgilendirmeyi hedeflemektedir. Bu derslerden edinilen konu ve kavram bilgisi, sözlü çeviri sürecindeki çözümlemelere yardımcı olarak kültürler arası iletişimin daha sorunsuz bir şekilde gerçekleşmesine katkı sağlamaktadır.

Tablo 35:

Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi	Yazılı Metinden Sözlü Çeviri	2	5	Z
	Ardıl Çeviri	2	7	Z
	Eşzamanlı Çeviri	2	8	S

Müfredatta sözlü çevirinin üç temel türünün tanıtıldığı dersler bulunmaktadır. Yazılı Metinden Sözlü Çeviri ve Ardıl Çeviri zorunlu dersler olarak verilmektedir. Bunlara karşın Eşzamanlı Çeviri dersi seçmeli olarak müfredatta yer almaktadır. Yazılı Metinden Sözlü Çeviri dersinde farklı uzmanlık alanlarına ait metinler incelenerek sözlü çeviri becerisinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Ardıl Çeviri dersinde alan ve terim çalışması, dinleme alıştırmaları, not alma ve bellek egzersizlerin yapıldığı görülmektedir. Eşzamanlı Çeviri dersinde eş zamanlı çeviri stratejilerinin yanı sıra terminoloji ve sunum becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Eşzamanlı Çeviri dersinin sözlü çeviri kabinlerinde yapıldığı belirtilmiştir.

Tablo 36:

Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Alan Edinci	Hukukun Temelleri	2	1	Z
	Ekonominin Temelleri	2	2	Z
	Toplum Çevirmenliği	2	6	Z
	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuku	2	7	S
	Çeviride Araştırma Araçları ve Teknoloji	2	7	Z

Müfredatta alan edincini geliştirmeye yönelik farklı konularda seçmeli ve zorunlu derslerin öğrencilere sunulduğu görülmektedir. Sözlü çeviri alanlarına yönelik temel konulardan sayılan hukuk ve ekonomi konuları alan bilgisi sunan dersler olarak müfredatta yer almaktadır. Bunların yanı sıra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuku mahkeme çevirmenliği için alan bilgisi sunmaktadır. Böylelikle bu derslerle hukuk ve ekonomi konu bilgisinin öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir. Müfredatta Toplum Çevirmenliği dersinin zorunlu olarak verildiği görülmektedir. Bu dersle öğrencilere hukuk, iş dünyası, sağlık ve eğitim gibi alanlarda sözlü çeviri alıştırmaları yapılması hedeflenmektedir. Alıştırmaların yanı sıra öğrencilerin alan bilgisi edinmeleriyle terminoloji çalışmalarının yapılması da dersin amaçları arasındadır. Çeviride Araştırma Araçları ve Teknoloji dersi zorunlu olarak müfredatta yer almaktadır. Bu ders hem sözlü hem de yazılı çeviriye hizmet etmektedir. Elektronik bütünceler, arama motorları ve bilgisayar ile terim yönetimi gibi konular bu ders kapsamında ele alınmaktadır. Teknolojik araçlarla bilgiye ulaşma yöntemleri ele alınmaktadır.

Tablo 37:

Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dünya Bilgisi	Modern Dünyanın Oluşumu	2	2	Z
	Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi ve Modern Türkiye'nin Oluşumu	4	3	Z
	Sivil Toplum Kuruluşları	2	2	S
	Kalite Yönetim Sistemleri ve Standartları	2	6	S

Müfredatta genel kültüre hizmet eden dersler zorunlu ve seçmeli olarak sunulmaktadır. Bu derslerin amacının öğrencilere tarihsel arka plan bilgisi kazandırarak öğrencilerin geçmiş ve günümüz koşulları arasında bağ kurmalarını sağlamaktır. Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi ve Modern Türkiye'nin Oluşumu dersinde Türkiye'nin tarihsel süreci hakkında da bilgi sunulmaktadır. Tarihsel içerikli derslerin yanı sıra öğrencilerin genel kültürlerini zenginleştirmek için demokratik sistem ve sivil toplum kuruluşları gibi konular hakkında bilgi içeren dersler verilmektedir. Bunların dışında kalite yönetimiyle ilgili temel bilgiler kazandırması hedeflenen kalite sistemlerine ve standartlarına yönelik derslerin de olduğu görülmektedir.

Tablo 38:

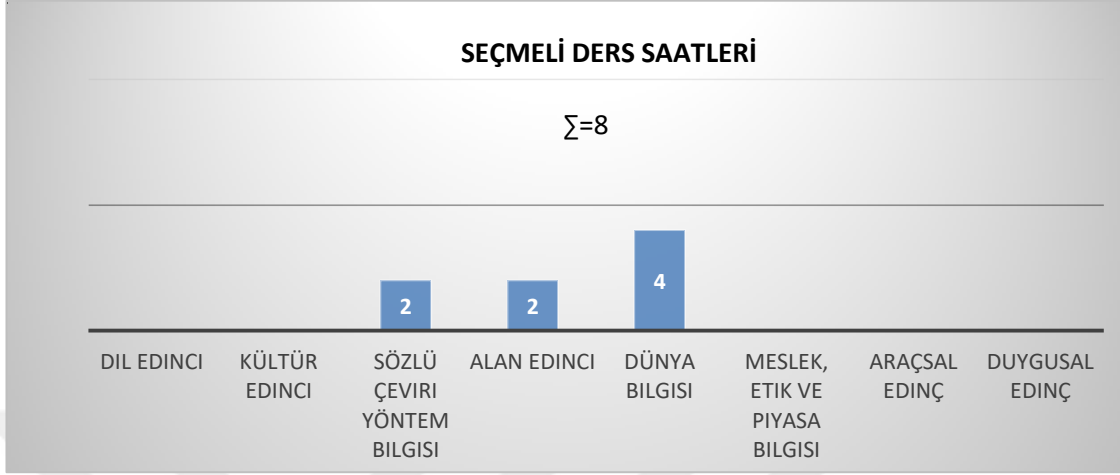
Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi	Mesleki Oryantasyon ve Çeviriye Giriş	2	1	Z

Mesleki Oryantasyon ve Çeviriye Giriş dersi birinci dönemde zorunlu olarak öğrencilere sunulmaktadır. Bu derste öğrencilere yazılı ve sözlü çeviri mesleğinin tanıtılması hedeflenmektedir. Bu ders sözlü çeviri özelinde olmamakla birlikte dersin içeriğinden, sözlü çeviri mesleğine dair bilgilerin sunulduğu anlaşılmaktadır.

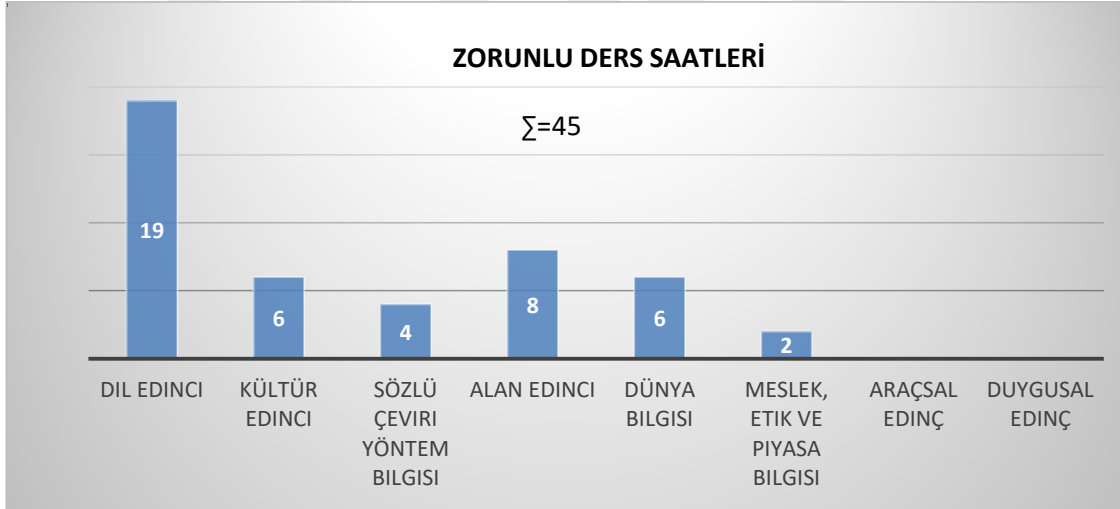
Grafik 46:

Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)

Grafik 47:

Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Zorunlu Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)

Sözlü çeviri edincine hizmet eden zorunlu ve seçmeli olmak üzere toplamda 53 ders saatlik çeşitli dersler bulunmaktadır. Bu derslerin büyük bölümü zorunlu ders olarak sunulmuştur.

Grafik 47’de sunulan verilere göre sözlü çeviriye hizmet eden toplamda 45 saatlik zorunlu ders bulunmaktadır. Grafik 46 ve 47’de yer alan verilere göre Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Rusça) Bölümü’nde yoğunlukla dil edincini geliştiren derslerin olduğu görülmektedir. Kültür edinci, alan edinci ve dünya

bilgisinin geliştiren zorunlu dersler de öğrencilere aynı oranda 6 saat olarak sunulmaktadır. Bunların yanı sıra 4 saat sözlü çeviri yöntem bilgisine ve iki saat meslek, etik ve piyasa bilgisine katkı sağlayan derslerin olduğu görölmektedir. Müfredatta zorunlu ders olarak araçsal ve duygusal edince katkı sağlayan dersler bulunmamaktadır.

Müfredatta sözlü çeviri edincine hizmet eden seçmeli ders saati toplamda 8 olarak hesaplanmıştır. Bunlardan en yoğun olarak 4 saatle dünya bilgisidir. Müfredatta bu derslerin dışında ikişer ders saatine sahip olan strateji ve alan edincine hizmet eden seçmeli dersler bulunmaktadır. Dil, kültür, araçsal ve duygusal edince ve meslek, etik ve piyasa bilgisine yönelik seçmeli derslerin olmadığı görölmektedir.

6.1.5. Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Fransızca) Bölümü¹¹⁰

Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Fransızca) Bölümü 2000-2001 eğitim öğretim yılında eğitime başlamıştır. Bu bölüm öğrencilerin sözlü çeviri becerilerini geliştirebilecekleri bir sözlü çeviri laboratuvarına sahiptir.

Bölümde verilen ve sözlü çeviri edincine katkı sağlayan zorunlu ve seçmeli dersler, Tablo 15'te sunulan tema ve kodlara göre sınıflandırılmış ve her bir edince katkı sağlayan dersler, ders saati, ders dönemi ve ders türü olarak tablolarla aşağıda sunulmuştur.

¹¹⁰ <http://oibs.mersin.edu.tr/bologna/?id=/courses&program=156&sinif=1> Erişim Tarihi: 17.04.2019

Tablo 39:**Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri**

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dil Edinci	İngilizce I	2	1	Z
	Sözlü Anlatım (Fransızca) I	2	1	Z
	Yazılı ve Sözlü Anlatım (Türkçe) I	2	1	Z
	İngilizce II	2	1	Z
	Yazılı ve Sözlü Anlatım (Türkçe) II	2	2	Z
	Türk Dili	2	2	Z
	Sözlü Anlatım (Fransızca) II	2	2	Z
	Yazılı ve Sözlü Anlatım (Fransızca)	3	3	Z
	İngilizce Yazılı ve Sözlü Anlatım I	2	3	Z
	Yazılı ve Sözlü Anlatım (Türkçe)	2	3	Z
	İngilizce Yazılı ve Sözlü Anlatım II	2	4	Z

Müfredatta birinci dönemden itibaren dil edincine katkı sağlayan derslerin tamamının zorunlu olduğu görülmektedir. Birinci dönemden itibaren İngilizce dersinin ikinci yabancı dil olarak öğrencilere verildiği görülmektedir. Bu derste ağırlıklı olarak dilbilgisi konuları üzerinde durulmaktadır. Fransızca olarak sunulan Sözlü ve Yazılı Anlatım I/II dersleri ise güncel konular, farklı uzmanlık alanları ve Fransa'ya dair ülke bilgisi gibi konular üzerine konuşma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Türk Dili ile Yazılı ve Sözlü Anlatım (Türkçe) dersleri sözlü ve yazılı anlatım türlerinin incelenerek daha iyi Türkçe kullanmayı öğretmeyi hedeflemektedir. İngilizce Yazılı ve Sözlü Anlatım I/II dersleriyle metni çözümleme ve öğrencilerin kendilerini farklı konular hakkında doğru ifade etmeyi amaçlanmaktadır.

Tablo 40:**Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Kültür Edinci Dersleri**

Edinç	Dersler	Ders Saati	Ders Dönemi	S/Z
Kültür Edinci	Fransa Ülke Bilgisi I	2	1	Z
	Fransa Ülke Bilgisi II	2	2	Z

Müfredatta kültür edincine katkı sağlayan iki ders de zorunludur. Bu dersler öğrencilere Fransa'nın tarihsel, ekonomik, politik, coğrafi, sosyal ve kültürel yönlerine

dair bilgilerin kazandırılmasını hedeflemektedir. Böylelikle öğrencilerin Fransa'ya ve Fransız toplumuna dair edindikleri bilgilerle çeviri sürecinde kültürler arası iletişimi daha rahat sağlamaları amaçlanmaktadır.

Tablo 41:

Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi	Yazılı Metinlerden Sözlü Çeviri	4	5	S
	Dinleme ve Not Tutma Teknikleri	2	5	S
	Uygulamalı Sözlü Çeviri Türleri I	4	6	S
	Ardıl Çeviri	2	6	S
	Uygulamalı Sözlü Çeviri Türleri II	2	7	S
	Eşzamanlı Çeviri I	2	7	S
	Yazılı Metinden Sözlü Özet Çeviri I	2	7	S
	Uygulamalı Sözlü Çeviri Türleri III	2	8	S
	Eşzamanlı Çeviri II	2	8	S
	Yazılı Metinden Sözlü Özet Çeviri II	2	8	S

Müfredatta aktarım edincini temsil derslerin tamamı seçmeli olarak sunulmaktadır. Bu bölümde sözlü çeviri eğitimine yazılı metinlerin sözlü çeviri uygulamalarıyla başlanmaktadır. Yazılı Metinden Sözlü Çeviri dersinin içeriğinde, bu derste farklı metin türlerinden faydalanarak sözlü çeviri yöntemleri üzerinde durulduğu belirtilmektedir. Ardıl Çeviri dersinden önce öğrencilere Dinleme ve Not Tutma Teknikleri dersi kapsamında etkili dinleme ve not alma teknikleriyle ilgili bilgiler sunulmaktadır. Daha sonrasında Uygulamalı Sözlü Çeviri Türleri I/II derslerinde sözlü çeviri türlerinin uygulamalarına dair bilgiler verilmektedir. Bunun dışında bellek ve not alma egzersizlerinin yanı sıra diksiyon geliştirmeye yönelik bir eğitim de sunulmaktadır. Ardıl Çeviri dersi ile toplantı ve konferans gibi farklı ortamlarda ardıl çevirinin tanıtılmasının dışında ardıl çeviri için gerekli becerilerin geliştirilmesine yönelik dinleme, not alma ve üretme becerilerini geliştirecek alıştırmalara yer verildiği belirtilmektedir. Uygulamalı Sözlü Çeviri III dersinde ardıl ve eşzamanlı çeviri arasındaki farklar üzerinde durulması hedeflenmektedir. Ardıl süreci için belirtilen tekniklerin çalışması dışında eşzamanlı çeviride kullanılan kabinle ilgili bilgilendirmelerin yapıldığı görülmektedir. Bunların yanı sıra konferans çevirisi için

ön hazırlık aşamalarına dair bilgiler ve kabinde uygulamalı çeviri alıştırmaları da dersin içeriğinde yer almaktadır. Daha sonrasında bu beceriler eşzamanlı derslerinde gerçek konferans metinlerinin kullanımıyla öğrencilere alıştırmalar yapılması hedeflenmektedir. Yazılı Metinden Sözlü Özet Çeviri I/II dersleriyle farklı alanlarla ilgili metinleri anlama ve özetleme uygulamalarıyla öğrencilerin özet çeviri yapma becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Tablo 42:

Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Alan Edinci Dersleri

Edinç	Dersler	Ders Saati	Ders Dönemi	S/Z
Alan Edinci	Turizm Bilgisi Ve Turizm Terimleri I	2	5	S
	Turizm Bilgisi Ve Turizm Terimleri II	2	6	S
	Uzmanlık Alanı Bilgisi Ve Terim Çalışmaları I	2	7	Z
	Rehber Çevirmenliği I	2	7	S
	Uzmanlık Alanı Bilgisi Ve Terim Çalışmaları II	2	8	Z
	Rehber Çevirmenliği II	2	8	S

Müfredatta alan edincini geliştirmeye yönelik farklı konularda seçmeli ve zorunlu derslerin öğrencilere sunulduğu görülmektedir. Turizm Bilgisi ve Turizm Terimleri dersleriyle öğrencilere turizm konularıyla ilgili yapılacak çeviriler için gerekli ortam bilgisi ve terim bilgisi sunulmaktadır. Daha geniş kapsamlı bir ders olan Uzmanlık Alanı Bilgisi dersleriyle öğrenciler turizmin dışında ticaret, ekonomi, hukuk ve AB gibi farklı konulardaki metin örnekleriyle terim çalışması hedeflenmektedir. Son iki dönemde öğrencilere sunulan Rehber Çevirmenliği dersleriyle rehber çevirmenliğine yönelik mesleki bilgiler içermektedir. Bunun dışında bu ders kapsamında rehberlik alanına yönelik uygulamalar da yaptırılmaktadır.

Tablo 43:

Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dünya Bilgisi	Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi	2	1	Z
	Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi II	2	2	Z
	Kültür Ve Düşünce Tarihi I	2	3	Z
	Medya Ve İletişim	2	4	Z
	Kültür Ve Düşünce Tarihi II	2	4	Z
	Mitoloji	2	5	S

Müfredatta genel kültüre hizmet eden derslerin çoğunlukla zorunlu olduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti ile ilgili temel bilgiler, tarih bilgisi ve güncel gelişmeler gibi içeriği olan derslerin öğrencilere, günümüz koşullarını yorumlayabilmeleri için geniş bir bakış açısı kazandırması beklenmektedir. Kültür ve Düşünce Tarihi dersiyle günümüze kadar aktarılan temel düşünceler sunulmakta ve tartışılmaktadır. Medya ve İletişim dersi kitle iletişim araçlarıyla ilgili bilgiler sunmaktadır. Bunun yanı sıra medyadaki çeviri uygulamaları da incelenmektedir. Seçmeli olarak sunulan bir diğer ders ise Mitoloji dersidir. Bu ders mitoloji hakkında temel bilgiler sunmaktadır.

Tablo 44:

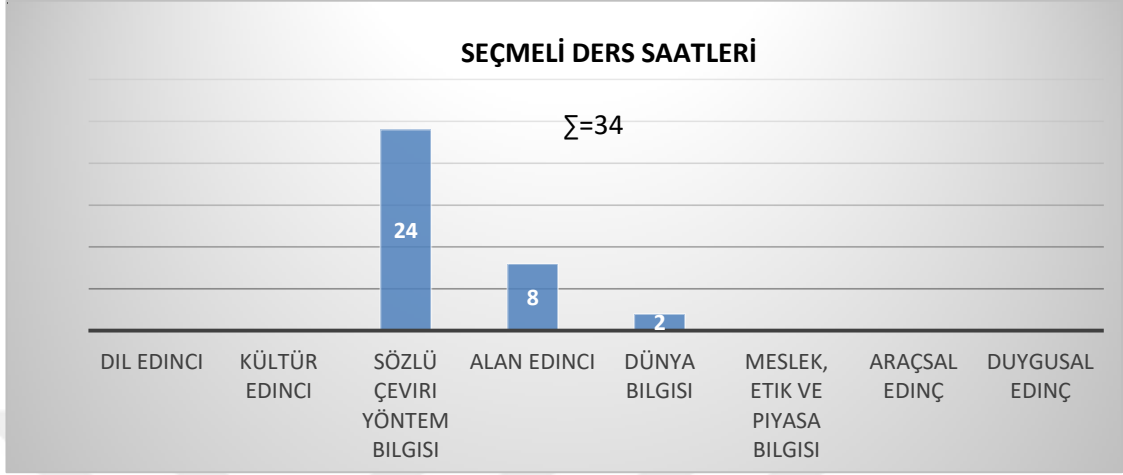
Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi	Sözlü Çeviriye Giriş	3	4	Z

Müfredatta meslek, etik ve piyasa bilgisine hizmet eden Sözlü Çeviriye Giriş dersi bulunmaktadır. Bu ders öğrencilere zorunlu olarak sunulmakta ve sözlü çeviri hakkında temel bilgiler içermektedir. Ders içeriğinde sözlü çevirinin farklı alanlarının tanıtılmasının yanı sıra çalışma koşulları hakkında da bilgi verildiği belirtilmektedir.

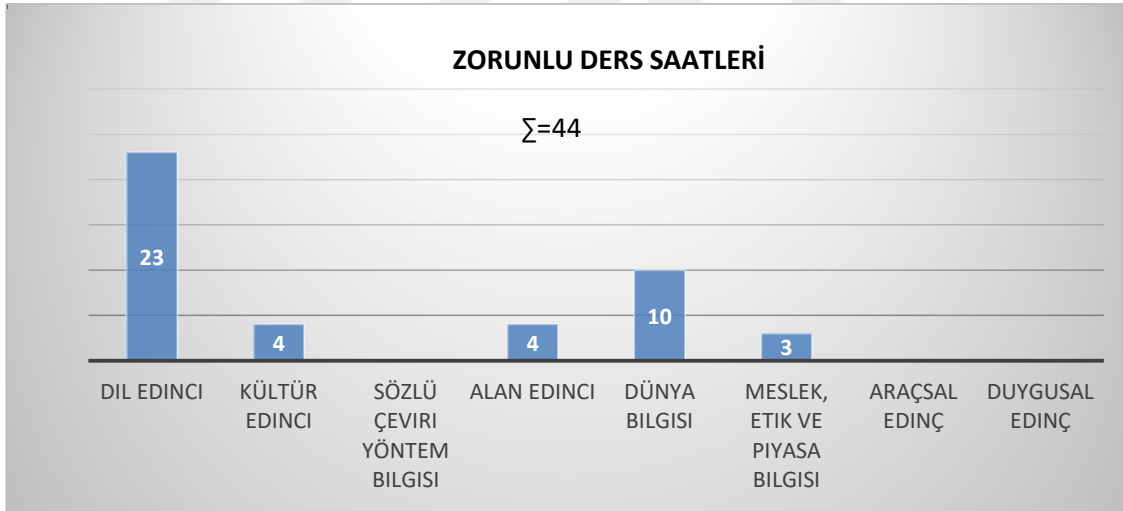
Grafik 48:

Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)

Grafik 49:

Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Zorunlu Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)

Sözlü çeviri edincine hizmet eden zorunlu ve seçmeli olmak üzere toplamda 78 ders saatlik çeşitli dersler bulunmaktadır. Bu derslerin büyük bölümü zorunlu ders olarak sunulmuştur. Grafikten elde edilen verilere göre sözlü çeviriye hizmet eden toplamda 44 saatlik zorunlu ders bulunmaktadır. Grafik 48 ve 49’da yer alan verilere göre Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Fransızca) Bölümü’nde yoğunlukla dil edincini geliştiren derslerin olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra dünya bilgisinin geliştiren derslerin diğer derslere göre yoğunlukta sunulduğu anlaşılmaktadır. Kültür edinci ve alan edinci aynı yoğunlukta olup 4’er saat sunulduğu görülmektedir.

Bunların dışında 3 saat meslek, etik ve piyasa bilgisine katkı sağlayan derslerin olduğu görülmektedir. Müfredatta zorunlu ders olarak sözlü çeviri yöntem bilgisi, araçsal ve duygusal edince katkı sağlayan dersler bulunmamaktadır.

Müfredatta sözlü çeviri edincine hizmet eden seçmeli ders saati toplamda 38 olarak hesaplanmıştır. Bu dersler arasında 24 saatle en yoğun olarak sunulan ders sözlü çeviri yöntem bilgisidir. Müfredatta bu derslerin dışında alan edincine hizmet eden seçmeli dersler 8 saat olarak sunulurken dünya bilgisine ilişkin dersler iki saat olarak programda bulunmaktadır. Dil, kültür, araçsal ve duygusal edince ve meslek, etik ve piyasa bilgisine yönelik seçmeli derslerin olmadığı görülmektedir.

6.1.6. Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü ¹¹¹

Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü 1982-83 eğitim öğretim yılından beri faaliyettedir. Kırıkkale Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü'nde sözlü çeviri laboratuvarı bulunmamaktadır.

Bölümde verilen ve sözlü çeviri edincine katkı sağlayan zorunlu ve seçmeli dersler, Tablo 15'te sunulan tema ve kodlara göre sınıflandırılmıştır.

Tablo 45:

KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dil Edinci Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dil Edinci	Türk Dili I	2	1	Z
	İngilizce Konuşma I	2	1	Z
	İkinci Yabancı Dil (Almanca)	4	1-8	S
	İkinci Yabancı Dil (Fransızca)	4	1-8	S
	Türk Dili II	2	2	Z
	İngilizce Konuşma II	2	2	Z
	İngilizce Sözlü Anlatım	2	3	S
	İletişim Becerileri I	2	3	S
	Çevirmenler için Türkçe	2	4	Z
	İletişim Becerileri II	2	4	S
	Söylem Çözümlemesi	2	5	Z

¹¹¹ <https://obs.kku.edu.tr/oibs/bologna/start.aspx?gkm=0625322003770733342355753443236606322283836836582378053778438960> Erişim Tarihi: 17.04.2019

Müfredatta birinci dönemden itibaren dil edincine katkı sağlayan dersler zorunlu ve seçmeli olarak sunulmuştur. Sözlü çeviri için temel oluşturan dinleme ve konuşma becerilerin geliştirilmesine yönelik İngilizce Konuşma I ve II, İngilizce Sözlü Anlatım, İletişim Becerileri I ve II dersleri sunulmaktadır. Bu dersler günlük hayatta ve resmi ortamlarda iletişim becerileri, sunum yapma, yorum yapma ve özetleme stratejileri gibi konu başlıklarından oluşmaktadır. Öğrencilere birinci dönemden itibaren Almanca ve Fransızca dillerinde ikinci yabancı dil eğitimi sunulmaktadır. Böylelikle öğrencilere B1 seviyesinde ikinci yabancı dil kazandırılması hedeflenmektedir. Yabancı dil derslerinin yanı sıra Türkçeyi geliştirmeyi hedefleyen dersler de bulunmaktadır. Bu ders kapsamında dil bilgisinin yanı sıra sunum, karşılıklı konuşma ve tartışma konuları ele alınmaktadır. Böylelikle ana dili geliştirmeye yönelik sunulan dersler, öğrencilerin ana dilini etkili ve doğru kullanmayı öğrenmesini hedeflemektedir. Söylem Çözümlemesi dersinde sunulan tekniklerle, öğrenciler sözlü ve yazılı metinlerde söylem çözümlemesi yapabilmesi amaçlanmaktadır.

Tablo 46:

KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi	Not-Alma Teknikleri	2	5	Z
	Sözlü Çeviriye Giriş	2	6	Z
	Yazılı Metinden Sözlü Çeviri	2	6	S
	Ardıl Çeviri	2	7	Z

Müfredatta aktarım edincini temsil eden derslerin çoğunluğunun zorunlu olduğu görülmektedir. Not-Alma Teknikleri, müfredatta sözlü çeviri yöntem bilgisine katkı sağlayan ilk derstir. Bu ders sözlü çeviriye hazırlık niteliğindedir. Ders bilgisinde hem yazılı hem de sözlü metinlerden not alma tekniklerine uygun alıştırımların yapıldığı ve alınan notların anlam bütünlüğü oluşturacak şekilde yeniden yazıldığı belirtilmektedir. Sözlü Çeviriye Giriş dersinde çevirinin iki temel türü olan ardıl ve andaç çeviri stratejilerine yönelik uygulamalar yapılmaktadır. Bu uygulamalar bellek egzersizleri, not alma stratejileri, açıklama ve gölgeleme gibi alıştırımlardan oluştuğu belirtilmiştir. Yazılı Metinden Sözlü Çeviri dersinde metinlerin farklı açılardan incelendiği görülmektedir. Dersteki uygulamalarla yazılı metinden sözlü çeviri için

gerekli becerilerin geliştirmesini hedeflemektedir. Ardıl Çeviri dersi Sözlü Çeviriye Giriş dersinin devamı olarak belirtilmektedir. Not alma, bellek güçlendirme, ardıl ve andaş çeviri teknikleri bu ders kapsamında verilmektedir. Bu ders kapsamında öğrencilere yaptırılan uygulamalarda gerçek konferans ortamlarında geçen yazılı ve sözlü metinler kullanılmaktadır ve terminoloji çalışmaları yapılmaktadır.

Tablo 47:

KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Alan Edinci Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Alan Edinci	Özel Alan Bilgisi I	2	3	S
	Özel Alan Bilgisi II	2	5	S
	Özel Alan Bilgisi III	2	5	S
	Toplum Çevirmenliği	2	7	S
	Terimbilim	2	7	Z

Müfredatta farklı dönemlerde sunulan özel alan bilgisine yönelik üç farklı ders bulunmaktadır. Özel alan olarak belirtilen derslerin içeriğinde hukuk, tıp, bilim ve teknoloji konuları yer almaktadır. Bu konular kapsamında alan bilgisinin yanı sıra bu alana özgü metinler ve terminoloji çalışmalarının ele alındığı belirtilmektedir. Sözlü çeviri özelinde seçmeli ders olarak Toplum Çevirmenliği dersinin yer aldığı görölmektedir. Bu ders kapsamında mahkeme çevirmenliği ve sağlık hizmetlerinde sözlü çeviri alanlarının, etik ve meslekleşme konularıyla bir arada ele alındığı anlaşılmaktadır. Müfredatta yer alan Terimbilim dersi zorunlu ders olarak öğrencilere sunulmaktadır. Bu dersin amacı terimbilim konusuyla ilgili temel bilgilerin yanı sıra bilgisayar ortamında terimlerin sınıflandırılması ve terim bankası oluşturma gibi yöntemlerin öğretilmesidir.

Tablo 48:

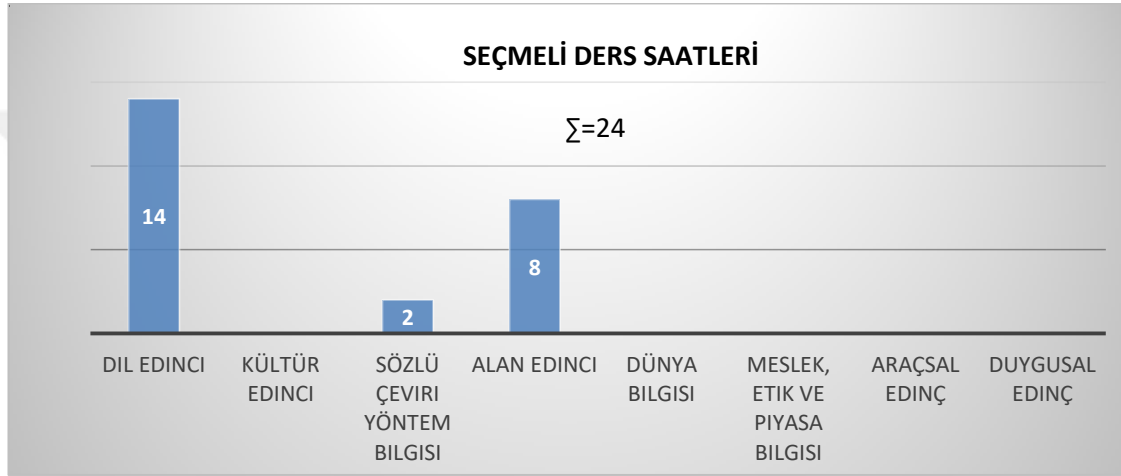
KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Dünya Bilgisi Dersleri

Edinç	Dersler	Ders saati	Ders dönemi	S/Z
Dünya Bilgisi	İnsanlık Tarihi I	2	1	Z
	İnsanlık Tarihi II	2	2	Z
	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	4	3	Z

Müfredatta genel kültüre hizmet eden derslerin tamamının zorunlu olduğu görülmektedir. İnsanlık Tarihi I ve II dersleriyle insanlık tarihine dair temel kavramlar ve konular küreselleşmenin başladığı 1980'lere kadar ele alınmaktadır. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi dersiyle öğrencilere Osmanlı Devleti'nin yıkılışından Soğuk Savaş'ın sonuna kadar geçen sürede gerçekleşen gelişmelere dair bilgiler sunmaktadır.

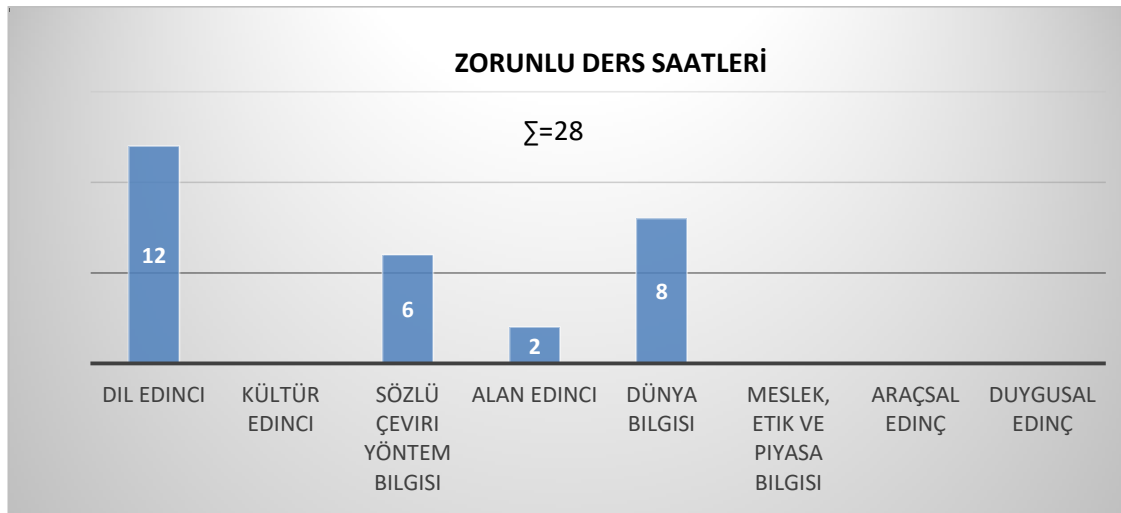
Grafik 50:

KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)

Grafik 51:

KKÜ Mütercim-Tercümanlık Bölümü Sözlü Çeviri Edincine Hizmet Eden Seçmeli Derslerin Edinç Bazında Yoğunlukları (Saat)

Sözlü çeviri edincine hizmet eden zorunlu ve seçmeli olmak üzere toplamda 52 ders saatlik çeşitli dersler bulunmaktadır. Bu derslerin büyük bölümü zorunlu ders olarak sunulmuştur.

Grafikten elde edilen verilere göre sözlü çeviriye hizmet eden toplamda 28 saatlik zorunlu ders bulunmaktadır. Grafik 50 ve 51’de yer alan verilere göre KKÜ Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü’nde yoğunlukla dil edincini geliştiren derslerin olduğu görülmektedir. Bu bölümde dil edincine yönelik derslerin 12 saatle yoğunlukla olduğu görülmektedir. Dünya Bilgisini geliştiren dersler 8 saat olmak üzere zorunlu sunulan dersler arasında yer almaktadır. Sözlü çeviri yöntem bilgisi dersi ise 6 saatlik bir yoğunluğa sahiptir. Bunların dışında alan edincini geliştiren 2 saatlik ders sunulmaktadır. Müfredatta zorunlu ders olarak Kültür edinci, araçsal ve duygusal edinç ile meslek, etik ve piyasa bilgisine katkı sağlayan zorunlu dersler bulunmamaktadır.

Müfredatta sözlü çeviri edincine hizmet eden seçmeli ders saati toplamda 24 olarak hesaplanmıştır. Seçmeli ders olarak sunulan dil edincine yönelik dersler 14 saat olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra alan edincine katkı sağlayan 8 saatlik derslerin olduğu görülmektedir. Bunların dışında sözlü çeviri yöntem bilgisine katkı sağlayan 2 saatlik ders bulunmaktadır. Ancak müfredatta Kültür edincine, dünya bilgisine, alan edincine, araçsal, duygusal edince ve meslek, etik ve piyasa bilgisine yönelik seçmeli derslerin olmadığı görülmektedir

6.2. Müfredatlarda Sözlü Çeviri Derslerinin Edinç Odaklı Karşılaştırılması

Üniversite bazında sözlü çeviri edinçlerinin yoğunluklarına bütüncül bir bakış geliştirebilmek adına aşağıda sunulan Tablo 49 oluşturulmuştur. Bir önceki adımda sözlü çeviri edinçlerine göre ders içerikleri ve yoğunlukları betimlenmiştir. Bu tabloda belirtilen veriler, sözlü çeviri edinç modellerinde yer alan alt edinçlere ve Bölüm 5’te sunulan “Sözlü Çeviri Piyasası Bilgi ve Beklenti Anketi”nden elde edilen çeviri işletmelerinin görüşlerine göre karşılaştırmalı olarak yorumlanmaya çalışılacaktır.

Tablo 49:

Farklı Dillerde Eğitim Veren Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Ders Saati Bakımından Karşılaştırılması

Sözlü Çeviri Alt Edinçleri	Hacettepe (İngilizce)		İzmir Ekonomi (İngilizce)		Kırıkkale (İngilizce)		Ege (Almanca)		Mersin (Fransızca)		Beykent (Rusça)	
	S	Z	S	Z	S	Z	S	Z	S	Z	S	Z
Dil Edinci	4	19	6	31	14	12	6	28		23		19
Kültür Edinci	3	9	3	3				6		4		6
Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi	28	2	10	9	2	6	18		24		2	4
Alan Edinci	29		9		8	2		6	8	4	2	8
Dünya Bilgisi	4	9		22		8	10	4	2	10	4	6
Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi	5	3	3							3		2
Araçsal Edinç												
Duygusal Edinç												
TOPLAM	73	42	31	65	24	28	34	44	34	44	8	45

Her bir edinçle ilgili bulgulara aşağıda ayrı başlıklar altında yer verilmiştir.

6.2.1. Dil Edincine İlişkin Bulgular

Gile'nin (1995) sözlü çeviri için geliştirdiği çaba modelinde sunduğu aşamalar odağında dinleme, çözümleme, üretim ve son olarak da bellek çabası bulunmaktadır. Buradan hareketle dil edincini yapılandıran dinleme ve üretme becerilerini geliştiren dersler incelemeye dâhil edilmiştir. Bunun yanı sıra Kautz (2000) yazılı çeviriye göre sözlü çeviride dil becerisi özellikle duyma, konuşma ve kelime hazinesi bakımından sözlü çeviri öğrencilerinde bulunması gereken özelliklerden olduğunu belirtmektedir. Bu görüşten hareketle bu incelemede dil edinci kapsamında bu ölçütlere uyan dersler göz önünde bulundurulmuştur. Dil edincini geliştirmeye yönelik ana diline, yabancı dile ve ikinci yabancı¹¹² dile yönelik çeşitli dersler sunulmaktadır. Bunun yanı sıra

¹¹² AIIC çalışma dilleri kategorisi. Ana dil A Dili, Yabancı Dil B Dili, 2. Yabancı Dil C Dili. Detaylı bilgi için bkz. What are working languages to a conference interpreter? (2012, May 20).

Doğan (2008) çalışmasında dil edinci kapsamında söylem çözümlemesi tekniklerinin de ele alınması gerektiğini savunmaktadır (krş. Doğan, 2000, s. 87). Dolayısıyla bu incelemede söylem çözümlemesi dersi de dil edincine katkı sağlayan bir ders olarak dikkate alınmıştır. Anketten elde edilen verilere göre sözlü çeviri piyasasında, çevirmenlerden ana dili ve yabancı dile ileri düzeyde hâkimiyet ve ikinci bir yabancı dil talep edilmektedir. Dil edinci konusunda piyasanın ankette sunduğu görüşler arasında diksiyonun da önemsendiği anlaşılmaktadır. Ankette hem piyasadaki sözlü çevirmenlerin zayıf yönlerine yönelik sorularda hem de müfredata eklenmesi gerek becerilerde diksiyon ve sunum konusuyla ilgili görüşler belirtilmiştir. Bunun yanı sıra üçüncü bölümde sözlü çeviri edinci modellerinin hepsinde dil edincine yer verildiği görülmektedir.

Tablo 50:

Dil Edincine Hizmet Eden Dersler

Üniversite/Bölüm	Dil Edincine Hizmet Eden Dersler					
	Ana dili	Yabancı dil	II. Yabancı dil	III. Yabancı dil	Söylem çözümlemesi	Diksiyon/Sunum becerisi
İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim- Tercümanlık (İngilizce)	Çevirmenler İçin Profesyonel İletişim, Türk Dili	İngilizcede Akademik Beceriler I-II, İngilizce Temel Konuşma Becerileri, Çevirmenler İçin Profesyonel İletişim	İkinci Yabancı Diller I- IV (Fransızca, Almanca, İtalyanca, Rusça, İspanyolca, Japonca, Portekizce ve Yunanca)		Söylem Çözümlemesi	Türk Dili (sunum)
Hacettepe Üniversitesi Mütercim- Tercümanlık (İngilizce)	Türk Dili I-II, Çevirmenler için Türkçe I-II	Sözcük Bilgisi, Duyduğunu Anlama ve Sözlü Anlatım, İngilizce Konuşma I-II	II. Yabancı Dil (Almanca, Fransızca) I- VIII		Söylem Çözümlemesi	Duyduğunu Anlama ve Sözlü Anlatım
Ege Üniversitesi Mütercim- Tercümanlık (Almanca)	Türk Dili I-II, Çevirmenler için Türkçe I	Sözlü İletişim I-II, Yazılı Metinden Sözlü Çeviri	Yabancı Dil III-VIII (İngilizce)	III. Yabancı dil I-V (İtalyanca, Fransızca, Yunanca)		Yazılı Metinden Sözlü Çeviri
Beykent Üniversitesi Mütercim- Tercümanlık (Rusça)		Sözlü İletişim Becerileri, Çevirmenler için Dil Kullanımı	II.Yabancı Dil I-VIII (İngilizce)			Sunuş Becerileri
Mersin Üniversitesi Mütercim- Tercümanlık (Fransızca)	Yazılı ve Sözlü Anlatım (Türkçe) I- II, Yazılı ve Sözlü Anlatım (Türkçe), Türk Dili	Sözlü Anlatım (Fransızca) I-II, Yazılı ve Sözlü Anlatım (Fransızca)	İngilizce I-II, İngilizce Yazılı ve Sözlü Anlatım I-II			
Kırıkkale Üniversitesi Mütercim- Tercümanlık (İngilizce)	Türk Dili I-II, Çevirmenler için Türkçe	İngilizce Konuşma I-II, İngilizce Sözlü Anlatım, İletişim Becerileri I-II	II. Yabancı Dil (Almanca, Fransızca) I- VIII		Söylem Çözümlemesi	İletişim Becerileri I-II

6.2.1.1. Ana Dili Becerisi

Tabloda belirtilen bölümlerin seçmeli ve zorunlu dersler dil edinci açısından incelendiğinde farklı sonuçlar elde edilmektedir. Bölümlerden elde edilen verilere göre ana dilin gelişimine genellikle 3 veya 4 dersin hizmet ettiği görülmektedir. Bu dersler incelendiğinde iki bölümde diğer bölümlere göre ana dili edincine katkı sağlayan ders sayısının daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Diğer bölümlere göre daha düşük ders sayısıyla İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü müfredatında ana dili becerisini geliştirmeye yönelik iki ders yer almaktadır. Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Rusça) Bölümü'nde ana dile yönelik herhangi bir dersin yer almaması dikkat çekmektedir. Ana dili sadece sözlü çeviri alanındaki kuramsal çalışmalarda değil aynı zamanda piyasada gözlem yapan sözlü çeviri işletmeleri tarafından da vurgulanan önemli bir konudur. İşletmelerin ankete verdikleri yanıtlara bakıldığında sözlü çevirmen olan/olmayı hedefleyen öğrencilerden beklentiler arasında ana dili yetkinliği de defalarca vurgulanmaktadır. Bölümlerin ana dile yönelik birden fazla ders sunması olumlu olarak değerlendirilebilir. Ana dili geliştirmeye yönelik herhangi bir dersin olmaması ise sözlü çeviri eğitimi için önemli bir eksiklik olarak görülebilir.

6.2.1.2. I. Yabancı Dil

Sözlü çeviride çalışma dili olan yabancı dile yönelik en yoğun dersin Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü'nde verildiği görülmektedir. Konuşma ve dinleme becerisine yönelik toplamda 5 ders sunan Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (İngilizce) Bölümü'nün, öğrencilerin yabancı dillerini geliştirmesini oldukça önemseydiği söylenebilir. Diğer bölümler yabancı dili geliştirmeyi hedefleyen 3 ve 4 ders sunmaktadır. Bölümler karşılaştırıldığında yabancı dili geliştirmeye yönelik en az ders veren bölümün Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Rusça) Bölümü olduğu görülmektedir.

Bölümler yabancı dil ders sayısı bakımından karşılaştırıldığında daha çok İngilizce olarak eğitim sunan bölümlerde yabancı dili geliştirmeye yönelik daha fazla ders olduğu gözlemlenmektedir. Bölümlerin programlarından Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Fransızca) Bölümü, Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Almanca) Bölümü ve Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Rusça)

Bölümü'nde öğrencilerin Almanca, Rusça ve Fransızca dil eğitimini hazırlık sınıflarında aldıkları anlaşılmaktadır. Yabancı dil eğitiminin yabancı dilin konuşulduğu ülkede verilmemesi ise öğrencilerin dil öğrenimini yavaşlatmaktadır. Bu görüşten yola çıkarak lisans aşamasında yabancı dil becerisini geliştirmeye yönelik ders sayısının düşük olmasının öğrencilerin hazırlık döneminde öğrendikleri yabancı dilin kalıcılığını olumsuz etkilediği söylenebilir. Kautz'a göre (2000, s. 429-230) yabancı dil becerisi sözlü çeviri eğitimi için ön koşuldur ve yabancı dilin sadece ders ortamında değil aynı zamanda öğrenciler tarafından bireysel çalışmalarla da geliştirilmesi oldukça önemlidir. Çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatlarında bu beceriye yönelik ders sayısının yoğun olması ilerleyen dönemlerde verimli bir sözlü çeviri eğitimi için gereklidir.

6.2.1.3. II. ve III. Yabancı Dil

Bölümler ikinci yabancı dil eğitimi açısından karşılaştırıldığında her bölümde farklı dillerde ve yoğunlukta derslerin sunulduğu görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ikinci yabancı dil dersleri sekiz dönem seçmeli olarak sunulmaktadır. İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ikinci yabancı dil derslerinin internet sitesinde içerik bölümü boş olduğundan değerlendirme yapılamamıştır. Ancak bu dersler zorunlu olarak sunulduğu için incelemeye dâhil edilmiştir. Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ikinci dil olarak İngilizce dersleri zorunlu olarak sunulmaktadır. Bu derslerin İngilizce dilbilgisinin yanı sıra konuşma becerisini de geliştirmeye yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde üçüncü dönemden itibaren zorunlu ikinci dil olarak İngilizce ve seçmeli üçüncü yabancı dil olarak İtalyanca, Fransızca ve Yunanca dersleri sunulmaktadır. Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde, ikinci yabancı dil olarak Almanca ve Fransızca dersleri birinci dönemden itibaren zorunlu olarak yer almaktadır. Bu derslerde ağırlıklı olarak dilbilgisi konuları üzerinde durulmaktadır. Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ikinci yabancı dil olarak dört dönem zorunlu İngilizce dersleri sunulmaktadır. Diğer bölümlerde olduğu gibi bu bölümde de ikinci yabancı dil dersinin içeriği dilbilgisidir. Bu bölümler arasında sadece Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde üçüncü bir yabancı dil eğitimi sunmaktadır. Bölümler birbiriyle ders içerikleri açısından karşılaştırıldığında verilen ikinci ve üçüncü yabancı

dil eğitiminin daha çok dilbilgisi içerikli olduğu anlaşılmaktadır. Müfredatlar incelendiğinde bu derslerin yazılı veya sözlü çeviri alıştırmalarında kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Ancak işletmelere yapılan anketten elde edilen verilere göre, iş başvurularında ikinci bir yabancı dilin önemsendiği belirtilmiştir. Özellikle 10 yıl öncesiyle yapılan karşılaştırmada günümüz koşullarında ikinci bir yabancı dile hâkimiyetin önemsendiği ortaya çıkmaktadır. Anket sonuçlarına göre işletmelerin ikinci bir yabancı dil talep etmesi, piyasada rekabetin ve profesyonelleşmenin artmasıyla bağlantılıdır. Farklı ülkelerle yapılan ticaret, yaşanan göçler ve sağlık turizmi için Türkiye'nin tercih edilmesi zamanla İngilizcenin dışında farklı dillerin de talep edilmesine sebep olmuştur. İşletmelere göre son beş yılda sözlü çeviri hizmetlerinde Arapça ve Rusça yoğunlukla aranan diller haline gelmiştir. Bunların dışında Farsça ve Çince de az da olsa bir artış gözlemlediklerini belirtmektedirler. Ankette işletmelere yöneltilen bir diğer soru ise hangi dillerde artışın gerçekleşmesinin bekledikleridir. Buna yanıt olarak Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve sosyal ilişkileri göz önünde bulundurularak ağırlıklı olarak Arapça, Çince ve Rusçada bir artış beklendiği belirtilmiştir.

İşletme temsilcilerin öngörüsü dikkate alındığında sadece İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nün talebin artması öngörülen diller arasından Rusçayı ikinci yabancı dil olarak sunduğu görülmektedir. Ancak diğer bölümler sözlü çeviri piyasasının talep ettiği ve ön gördüğü dilleri ikinci yabancı dil olarak sunmamaktadır.

6.2.1.4. Söylem Çözümlemesi

Doğan (2009) tarafından sözlü çeviri becerileri arasında ele alınan ve dil edinci kapsamında değerlendirilen söylem çözümlemesi dersi Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde, İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ve Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde müfredatlarında sunulurken diğer bölümlerde sunulmamaktadır. Bu konuda eğitim dili İngilizce olan bölümlerin programlarında bu dersin yer alıp diğer dillerde eğitim veren bölümlerin programlarında yer almaması dikkat çekmektedir. Bu durumu söylem çözümlemesi için ileri düzeyde dil alıştırmalarının yapılması gerektiği

ile açıklamak mümkündür. Bu yüzden İngilizce mütercim-tercümanlık bölümleri hariç, bu dersin verilmediği görülmektedir.

6.2.1.5. Sunum ve Diksiyon

İncelenen müfredatlarda Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü dışında sunum ve diksiyona ayrılmış tek başına bir ders bulunmamaktadır. Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde, İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde, Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde, Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ve Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde dil derslerinin içeriklerine bakıldığında belirtilen derslerin belirli haftalarında sunum ve diksiyon becerilerini geliştirmeye yönelik derslerin olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümünde Sunuş becerileri olarak yer alan derste Rusça dilinde sunum tekniklerinin uygulamalı olarak öğretildiği belirtilmektedir.

Kautz (2000, s. 332) konuşma becerilerine dikkat çekerek bir sözlü çevirmenin hitabet, sunum, diksiyon, ses kontrolü ve beden diline hâkim olması gerektiği görüşündedir. Doğan da bu görüşü destekleyerek (2009, s. 84-87) konuşma becerilerinin önemini vurgulamıştır. Buna ek olarak anket sonucunda elde edilen verilere göre işletme temsilcileri de bu konu üzerinde önemle durmaktadır. İşletme temsilcileri, piyasada çalışan sözlü çevirmenlerin kendilerini diksiyon konusunda geliştirmeleri gerektiğini belirtmiştir. Aynı zamanda sözlü çevirmen olmak isteyen öğrencilerin kendilerini diksiyon ve hitabet konusunda geliştirmeleri gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra anket katılımcıları diksiyon becerisini geliştirmeye yönelik derslerin çeviri programlarının müfredatlarında yer alması gerektiğini dile getirmişlerdir.

6.2.2. Kültür Edincine İlişkin Bulgular

Kültür edinci dil edincinin ayrılmaz bir parçasıdır. Kültür edinci dilbilimsel çözümlemelerde önemli bir rol oynamakta ve dil öğrenimine büyük katkı sağlamaktadır. Böylelikle kaynak metnin mesajı yorumlanarak uygun bir şekilde hedef kültüre aktarılmaktadır. Bunun sağlanması için de hem iletişim aşamasında kültürün rolü üzerine hem de hedef kültürün siyasal, ekonomik ve sosyolojik yapılarına yönelik derslerin bulunması gerekmektedir (Kautz, 2000, s. 430-431).

Tablo 51:**Kültür Edincine Hizmet Eden Dersler**

Üniversite/Bölüm ¹¹³	Kültür Edincine Hizmet Eden Dersler	
	Kültür ve İletişim	Ülke Bilgisi
İzmir Ekonomi İngilizce	Karşılaştırmalı Dil ve Kültür Çalışmaları, Kültürel yönüyle Yazılı ve Sözlü Çeviri,	-
Hacettepe İngilizce	Dil ve Kültür, Kültürlerarası İletişim	Çağdaş Türk Toplumu, İngiliz ve Amerikan Kültür Tarihi, Çağdaş İngiliz ve Amerikan Toplumu
Ege Almanca	Çeviri ve Kültür	Ülke Bilgisi I-II
Beykent Rusça	Kültürlerarası İletişim	Karşılaştırmalı Kültür ve Yazın
Mersin Fransızca	-	Fransa Ülke Bilgisi I-II
Kırıkkale İngilizce	-	-

6.2.2.1. Kültür ve İletişim

Tablodan elde edilen verilere göre kültür ve iletişim içerikli derslerin üniversitelerde farklı sayıda derslerle ve farklı ders isimleri altında verildiği görülmektedir. Bu beceriyi geliştirmeye yönelik Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ve İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde iki ders bulunmaktadır. Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ve Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde birer ders yer alırken Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ve Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde iletişim ve kültür öğelerini inceleyen herhangi bir ders bulunmamaktadır.

6.2.2.2. Ülke Bilgisi

Yapılan inceleme doğrultusunda Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ülke bilgisi içerikli üç ders olduğu görülmüştür. İzmir Ekonomi

¹¹³ Üniversite ve bölüm isimleri, tabloları sayfaya sığdırabilmek için bu ve bundan sonraki tablolarda kısaltılarak verilmiştir.

Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde, kültür derslerinin sadece iletişim odağında sunulduğu ancak ülke bilgisine yönelik bir dersin olmadığı anlaşılmaktadır. Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ve Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde Ülke Bilgisi dersinin iki dönem boyunca verildiği görülmektedir. Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nün sunduğu Karşılaştırmalı Kültür ve Yazın dersinin içeriğine bakıldığında bu derste öğrencilere ülke bilgisi sunulduğu anlaşılmaktadır. Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ise ülke bilgisine yönelik herhangi bir dersin müfredatta yer almadığı görülmektedir.

Yapılan karşılaştırmadan elde edilen verilere göre bölümlerin büyük bir kısmında yabancı kültürün tanıtıldığı derslere yer vermektedir. İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nün kültür edincine hizmet eden derslerinin ders hedefleri ve içerikleri incelendiğinde ülke bilgisine yönelik herhangi bir dersin olmadığı görülmektedir. Buna ek olarak, Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde yabancı kültürü tanıtmaya yönelik herhangi bir dersin olmaması dikkat çekmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi yabancı kültürün öğretildiği dersler dil edinimi için oldukça önemlidir. Aynı zamanda sözlü çeviri piyasasına uygulanan anketten elde edilen verilere göre profesyonel sözlü çevirmenlerden yabancı dilin yanı sıra yabancı kültüre hâkimiyet beklenmektedir. İşletme temsilcileri sözlü çevirmenlerin çalışma dillerinin konuşulduğu ülkeler hakkında bilgi sahibi olmalarını güçlü yön olarak değerlendirerek önemsediklerini belirtmektedirler. Bunun yanı sıra işletme temsilcilerine eğitimden beklentileri sorulduğunda farklı konuların yanı sıra çalışılan dillerle ilgili kültür bilgisinin gerekliliğini savunarak bu becerilerinin geliştirilmesini tavsiye etmektedirler.

6.2.3. Dünya Bilgisine İlişkin Bulgular

Kuramsal temelli sözlü çeviri edinç modellerine bakıldığında dünya bilgisi ya da genel kültür bilgisine yönelik bir açıklama bulunmamaktadır. Ancak piyasada çalışan sözlü çevirmenlerle yapılan mülakatlar doğrultusunda oluşturulan Albl-Mikasa'nın (2012) sözlü çeviri edinç modelinde ve yine beşinci bölümde sunulan "Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi"nden elde edilen verilere göre güncel bilgileri takip etme ve geniş bir genel kültüre sahip olma sözlü çeviri becerilerini etkilemektedir. Sözlü çeviride yapılan çeviri anında sözlü çevirmenin bilgi sahibi

olmadığı konuda dünya bilgisi veya diğer adıyla genel kültür bilgisi, sözlü çevirmenin konuyla ilgili bir kestirme yapabilmesini sağlamakta ve iletişimi gerçekleştirmesine yardımcı olmaktadır (Doğan, 2009, s. 87).

Tablo 52:
Dünya Bilgisine Hizmet Eden Dersler

Üniversite/Bölüm	Dünya Bilgisine Hizmet Eden Dersler	
	Tarih Bilgisi	Konu Bilgisi
İzmir Ekonomi İngilizce	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	Doğa ve Yaşam Bilimleri, Matematik ve Bilgisayar Bilimleri, İktisat Bilimleri, Sanat ve İletişim, Toplumsal Bilinç ve Etik Değer, İnovasyon ve Girişimcilik
Hacettepe İngilizce	Uygarlık Tarihi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I-II	Güncel Tartışmalar, Güncel Konular, Popüler Kültür
Mersin Fransızca	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I-II, Kültür ve Düşünce Tarihi I-II	Medya ve Düşünce, Mitoloji
Ege Almanca	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I-II	Gelen Sosyoloji, Ekonomiye Giriş, Mitoloji ve Edebiyat, Modern Sosyolojik Yaklaşımlar, Kültürel Coğrafya
Kırıkkale İngilizce	İnsanlık Tarihi I-II, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	-
Beykent Rusça	Modern Dünyanın Oluşumu, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi ve Modern Türkiye'nin Oluşumu	Sivil Toplum Örgütlerin Kuruluşu, Kalite Yönetim Sistemleri ve Standartları

6.2.3.1. Tarih Bilgisi

Yapılan inceleme sonucunda, bütün bölümlerde tarih bilgisinin sunulduğu derslerinin olduğu görülmektedir. Tarih bilgisini geliştirmeye yönelik en yoğun ders sunan bölüm Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'dür. Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü, Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü ve Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü ise öğrencilerine tarih konusuna üçer ders sunmaktadır. Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık

Bölümü müfredatında bu konuyla ilgili iki ders sunarken İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü dünya bilgisiyle ilgili tek ders sunmaktadır.

6.2.3.2. Dünya Bilgisi

Müfredatlar üzerinden yapılan incelemede konu bilgisiyle ilgili en yoğun dersleri İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nün sunduğu görülmektedir. Öğrenciler, tabloda belirtilen altı farklı seçmeli ders havuzundan farklı dönemlerde dersler alarak farklı disiplinler hakkında bilgi sahibi olmaktadır¹¹⁴. Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü de öğrencilerine kendilerini bu alanda geliştirmeleri için çeşitli dersler sunmaktadır. Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ve Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde konu bilgisine ilişkin ikişer ders bulunmaktadır. Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ise dünya bilgisine hizmet eden konu bilgisi içerikli ders bulunmamaktadır.

Sözlü çeviri edinci araştırmalarında genel kültür ya da dünya bilgisi olarak geçen bu edinç sözlü çeviri sürecinde önemli bir yere sahiptir. Albl-Mikasa'nın (2012) sözlü çeviri edinci modelinde dünya bilgisini oldukça önemseydiği görülmektedir. Albl-Mikasa'ya göre sözlü çevirmenler bir konu hakkında derin bilgiye sahip olmak yerine çeşitli konular hakkında yüzeysel bilgi sahibi olmalıdır. Böylelikle bilgi birikimlerini genişleterek gerektiğinde kullanabilirler. Örneğin çeviri sürecinde konuşulan konunun dışında verilen örneklerle farklı konuların ele alınması gibi durumlarda sözlü çevirmenin genel kültür/dünya bilgisi devreye girer ve böylece o anda olası bilgi boşlukları doldurulabilir. İşletmelere yapılan anketten elde edilen verilere göre eğitim aşamasında çalışılan dillerde güncel gelişmelerin takibinin önemli olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında sözlü çevirmen olmak isteyen öğrencilere verilen öneriler bölümünde, işletmeler çalışılan dillerin konuşulduğu ülkelerde ve dünyada güncel gelişmeleri takip etmeyi önermiştir. Ankete göre sözlü çeviri piyasası, günceli takip eden, genel kültürü geniş olan, dünya kültürleri hakkında bilgi mezunlar talep etmektedir.

¹¹⁴ Seçmeli ders havuzunda 41 adet ders bulunduğu için tabloda genel başlıklar verilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. <https://dti.ieu.edu.tr/tr/pool> Erişim Tarihi: 14.04.2019

Elde edilen verilere göre piyasanın bu yönde beklentilerini önemseyen bölümler olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde, Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ve Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde dünya bilgisini geliştirmeye yönelik dersleriyle diğer bölümlerin önüne geçmektedirler.

6.2.4. Alan Edincine İlişkin Bulgular

Kautz (2000) çeviri eğitime dahil edilen alan derslerinin önemini vurgulayarak teknik, ekonomi ve hukuk gibi temel alanlar hakkında bilgi veren derslerin müfredatta yer alması gerektiğini savunmaktadır. Alanla ilgili konu bilgisinin yanı sıra, terminoloji bilgisi ve araştırması, süreç ve kurum bilgisinin de bu ders kapsamında sunulması önermektedir. Albl-Mikasa (2012) sözlü çeviri süreç öncesi ve sonrasında bilgisayar destekli terim çalışmalarının öneminden bahsetmektedir. Buradan hareketle terim çalışmaları alan bilgisini araştırmaya yönelik bir uygulama olması bakımından alan edincinde değerlendirilmektedir.

Alan bilgisi kapsamında sınıflandırılan dersler iki ayrı başlık altında incelenmiştir. Farklı ortamlarda yapılan sözlü çeviri türlerinin öğretildiği dersler “Ortamlara göre sözlü çeviri uygulaması” başlığı altında ve alan edinci kapsamında ele alınmıştır. Böylelikle farklı ortamlar ele alınarak bu ortamlarda hangi yöntem, strateji ve bilgilere ihtiyaç duyulacağı daha net ortaya koyulabilecek ve öğrencilere deneyimleme imkanı sunulacaktır. Buna ek olarak alan bilgisi kapsamında sınıflandırılan dersler müfredattan seçilirken yazılı veya sözlü olarak uygulamasının olmasına dikkat edilmiştir. Uygulaması olmayan dersler ise dünya bilgisi başlığı altında sınıflandırılarak incelenmiştir.

Tablo 53:
Alan Edincine Hizmet Eden Dersler

Üniversite/Bölüm	Alan Edincine Hizmet Eden Dersler	
	Alan ve Terim Bilgisi	Ortamlara Göre Sözlü Çeviri Uygulaması
İzmir Ekonomi İngilizce	Konferans Çevirmenliğinde Terminoloji Çalışmaları	Toplum Çevirmenliği, Konferans Ortamında Eşzamanlı Çeviri
Hacettepe İngilizce	Çevirmenler İçin Tıp, Çevirmenler İçin Hukuk, Çevirmenler İçin Bilim ve Teknik, Avrupa Araştırmaları ve Topluluk Hukuku, Çevirmenler İçin Ekonomi, Araştırma Teknikleri, Terim Çalışmaları	Spor Çevirmenliği, Konferans Çevirmenliği I-II, Acil Durum ve Afet Çevirmenliği
Ege Almanca	Avrupa Birliği Ve Uluslararası Kurum Bilgisi, Terminoloji Bilgisi	-
Beykent Rusça	Hukukun Temelleri, Ekonominin Temelleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Hukuku, Çeviride Araştırma Araçları ve Teknoloji	Toplum Çevirmenliği
Mersin Fransızca	Turizm Bilgisi Ve Turizm Terimleri I-II, Uzmanlık Alanı Bilgisi Ve Terim Çalışmaları I-II	Rehber Çevirmenliği I-II
Kırıkkale İngilizce	Özel Alan Bilgisi I-III, Terimbilim	Toplum Çevirmenliği

6.2.4.1. Alan Bilgisi

Tablodan elde edilen verilere göre en fazla alan bilgisi derslerini Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü sunmaktadır. Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nün sunduğu alan derslerinin Kautz'un belirttiği temel alanlarla uyumlu olduğu görülmektedir. Bu derslerin dışında konuyla ilgili araştırma teknikleri ve terim sınıflandırması çalışmaları dersleri de sunulmaktadır. Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'ne bakıldığında uygulamalı alan dersinden¹¹⁵ önce, öğrencilerde ön bilgi oluşturmak için alan bilgisi sunduğunu

¹¹⁵ Rehber Çevirmenliği 1-2 dersleri.

görülmektedir. Ancak Kautz'un belirttiği temel alanlara yönelik bir özel alan dersi bulunmamaktadır. Bunun dışında Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde terim çalışmalarına yönelik iki dersin sunulduğu görülmektedir. Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü Özel Alan Bilgisi'nde, hukuk, tıp ve bilim/teknoloji konularını sunmaktadır. Bu ders kapsamında aynı zamanda terim çalışmalarının yapıldığı ders içeriklerinde belirtilmektedir. Aynı zamanda Terimbilim adı altında terimlerim bilgisayar ortamına sınıflandırmasına yönelik bir ders de bulunmaktadır. Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü hukuk ve ekonomi alanına yönelik alan bilgisi dersleri sunmaktadır. Bunlara ek olarak teknolojik araçlarla bilgiye ulaşma teknikleri dersi sunulmaktadır. İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü ise diğer bölümlerden farklı olarak alan bilgisine yönelik ders bulunmamaktadır. Müfredatlarında alan bilgisine yönelik derslerin bulunmaması, dünya bilgisi kategorisine sınıflandırılan bölüm dışı seçmeli derslerin çeşitliliğine bağlanabilir¹¹⁶.

6.2.4.2. Uygulama Alanına Göre Sözlü Çeviri Uygulaması

Alan bilgisi derslerinin çeşitliği bakımından bir adım önde olan Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü aynı zamanda farklı ortamlarda sözlü çeviri uygulaması dersiyle de ön plana çıkmaktadır. Konferans çevirmenliği sadece Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ve İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde sunulmaktadır. İzmir Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde konferans çevirmenliği dersinin dışında toplum çevirmenliğine yönelik ders de bulunmaktadır. Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ve Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde sadece toplum çevirmenliğine yönelik ders olduğu görülmektedir. Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde sunduğu alan bilgi derslerine yönelik Rehber Çevirmenliği dersi iki dönem boyunca sunulmaktadır. Ancak Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ders içeriğinde bir ortamın dikkate alındığı uygulamalı bir ders bulunmamaktadır¹¹⁷.

¹¹⁶ İEÜ Genel Eğitim Dersleri ile ilgili detaylı bilgi için bkz. <https://dti.ieu.edu.tr/tr/pool> Erişim Tarihi: 14.04.2019

¹¹⁷ Ders içeriklerine bakıldığında alanlara yönelik uygulamalar genel olarak sözlü çeviri yöntem bilgisi kategorisinde yer aldığı görülmektedir.

Konferans çevirmenliğinin uygulanmasına yönelik derslerin sadece Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ve İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü müfredatlarında yer alması üç gerekçeyle açıklanabilir. Bunlardan ilki gerekli teknik alt yapıya sahip olmalarıdır. İkincisi ise bu dersi verebilecek uzmanların bu bölümlerde çalışmasıdır. Son olarak Türkiye'de konferans çevirmenliği dilinin yoğunlukla İngilizce olması bu bölümlerde konferans çevirmenliğinin uygulanmasının sebebi olabilir.

Sözlü çeviri piyasasına yönelik yapılan anket alan edincinin oldukça önemseydiğine işaret etmektedir. İşletmelere yıllık iş hacimleri bakımından sözlü çeviri alt alanlarını sıralamaları istenmiştir. Bunun sonucunda konferans çevirisi (%23), mahkeme ve noter çevirisi (%22) ve toplantı çevirisi (%21) birbirine çok yakın oranlarda sıralanmıştır. Diğer bir soruda sözlü çeviri hizmetlerine hangi alanlardan daha çok talep geldiği sorulduğunda en çok ekonomi ve ticaret (%25), noter işlemleri ve hukuki konular (%20) ve bilimsel toplantılar ve kongre (%18) konuları belirtilmiştir. Bunların dışında sağlık hizmetleri (%13), kültür ve turizm (%13) ve siyasi ve bürokratik toplantıların da (%11) belirtildiği görülmektedir. Bu oranlara bakıldığında sözlü çeviri piyasasında en çok hangi konulardan talep geldiği anlaşılmaktadır. Piyasanın alanlara yönelik beklentisi yukarıdaki bölümlerin ders analizleriyle karşılaştırıldığında kısmen karşılanmaktadır. Ancak bazı bölümlerde alan bilgisi sunulsa da o alana yönelik uygulama dersinin olmadığı dikkat çekmektedir. Ekonomi ve ticari konular en çok tercih edilen konular arasında yer almasına rağmen bu içerikte belirli bir uygulama dersinin olmadığı görülmektedir. Hukuk bilgisi dersi Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü ve Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü tarafından sunulsa da dersin sözlü çeviriye yönelik uygulaması bulunmamaktadır. Sağlık hizmetleri ve kültür ve turizm başlıklarına yönelik uygulama derslerinin Toplum Çevirmenliği dersi adı altında verildiği söylemek mümkündür.

6.2.5. Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisine İlişkin Bulgular

Aktarım edincinin geliştirilmesi temelde dinleme, konuşma, bellek ve üretme aşamalarında kullanılan stratejileri kapsamaktadır. Geliştirilen bu beceriler sözlü çevirinin farklı türlerinde kullanılır. Yazılı metinden sözlü çeviri, ardıl ve andaş çeviri sözlü çevirinin temel türlerinden sayılmaktadır. Sözlü çevirinin kendi içinde de üçe ayrılıyor olması farklı türlere göre farklı stratejilerin kullanıldığı anlamına

gelmektedir. Doğan (2009), çalışmasının son bölümünü sözlü çeviri stratejilerine ayırmış ve sözlü çeviri için gerekli olan stratejileri sunmuştur. Güçlüklerle başa çıkma, sözcüksel ve sözdizimsel stratejiler Doğan'ın bahsettiği stratejiler arasında yer almaktadır (age, s. 167-178). Böylelikle aktarım edinci olarak belirlenen bu edincin, Kalina'nın (1998, s. 224) da belirttiği gibi çevirmenin sözlü metni çözümlemek ve aktarmak için kullandığı stratejileri kapsadığı söylenebilir. Bu incelemede aktarım edincine hizmet eden dersler, daha iyi betimlemek amacıyla iki başlık altında sınıflandırılmıştır.

Tablo 54:

Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisine Hizmet Eden Dersler

Üniversite/Bölüm	Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisine Hizmet Eden Dersler	
	Strateji Bilgisi ve Alıştırmaları	Sözlü Çeviri Uygulaması
İzmir Ekonomi İngilizce	Sözlü Çeviriye Giriş	Yazılı Metinden Sözlü Çeviri, Ardıl Çeviri I-II, Eşzamanlı Çeviri, Sözlü Çeviri Çalışmaları
Hacettepe İngilizce	Bellek Teknikleri, Not Alma Teknikleri, İleri Not Alma Teknikleri, Sözlü Çeviride Sunuş Teknikleri	Yazılı Metinden Sözlü Çeviriye Giriş, Ardıl Çeviri, Yazılı Metinden Sözlü Çeviri, Sözlü Çeviri Çalışmaları, Andaş Çeviri I-II
Ege Almanca	Sözlü Çeviride Temel Beceriler, Not Alma Teknikleri	Yazılı Metinden Sözlü Çeviri, Ardıl Çeviri, Andaş Çeviri I-II
Beykent Rusça	-	Yazılı Metinden Sözlü Çeviri, Ardıl Çeviri, Eşzamanlı Çeviri
Mersin Fransızca	Dinleme ve Not Tutma Teknikleri, Uygulamalı Sözlü Çeviri Türleri I-III	Yazılı Metinlerden Sözlü Çeviri, Ardıl Çeviri, Eşzamanlı Çeviri I-II, Yazılı Metinden Sözlü Özet Çeviri I-II
Kırıkkale İngilizce	Not-Alma Teknikleri, Sözlü Çeviriye Giriş	Yazılı Metinden Sözlü Çeviri, Ardıl Çeviri

6.2.5.1. Strateji Bilgisi ve Alıştırmaları

Yapılan analize göre Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü hariç bütün bölümlerde sözlü  eviri uygulamasını oluşturan sözlü  eviri stratejilerine yönelik dersler sunulmaktadır. Programda bu stratejiler sözlü çeviriye giriş dersleri gibi farklı ders isimleri altında verilmektedir. Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü programında stratejilere yönelik çeşitli dersler sunulmaktadır. Bellek, not alma ve sunum becerilerinden oluşan strateji derslerinin diğ r bölümlere göre çeşitli olduğu görülmektedir. Bu konuda çeşitli dersler sunan bir diğ r bölüm olarak Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'd r. Bu bölümde dinleme ve not almanın yanı sıra bellek ve diksiyon becerilerini geliştirmeye yönelik dersler bulunmaktadır. Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde sözlü çeviriye giriş dersinde tarihsel bilgi sunulmaktadır. Bu dersin dışında not alma teknikleriyle not alma alıştırmalarının yapıldığı görülmektedir. Benzer ders içerikleri Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde de sunulmaktadır. Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde Sözlü  eviriye Giriş dersinde bellek egzersizleri, not alma, açımlama ve gölgeleme alıştırmalarının da yapıldığı belirtilmektedir. İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ise Sözlü  eviriye Giriş dersinde dinleme, metinlerde ana fikir yakalama, çıkarım yapma ve özetleme gibi alıştırmalar, not alma ve bellek egzersizlerinin yapıldığı görülmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde strateji alıştırmalarına yönelik özel bir ders bulunmamaktadır. Yapılan incelemeden elde edilen sonuçlara göre bazı bölümler alıştırmalara yönelik bir dönemde birden fazla ders sunarken bazı bölümler ise tek ders altında çeşitli becerilerin geliştirilmesine yönelik alıştırmalar sunmaktadır.

6.2.5.2. Sözlü  eviri Uygulaması

Bu kategoriye sözlü  eviri stratejilerin kullanıldığı temel sözlü  eviri türleri olan yazılı metinden sözlü  eviri, ardıl ve andaş uygulamalarına yönelik dersler dikkate alınmıştır. Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde bu temel türlere yönelik kapsamlı uygulama derslerinin olduğu görülmektedir. Temel sözlü  eviri türlerine yönelik dersler aynı yoğunluk Mersin Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde de sunulmaktadır. İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde de yine temel    t re yönelik uygulama dersleri

bulunmaktadır. Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü ve Beykent Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde neredeyse aynı yoğunlukta aynı dersler yer almaktadır. Sözlü çevirinin üç temel çeviri türüne yönelik dersler bulunmaktadır. Bu bölümlerden Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü ardıl çeviriye yönelik dersinin bulunmamasıyla sadece sözlü çevirinin iki temel türüne yönelik ders sunmaktadır. Bunu da sözlü çeviri laboratuvarının olmamasıyla açıklamak mümkündür. Sözlü çevirinin farklı türlerine yönelik uygulama alıştırmaları içeren bu derslerin içerisinde aynı zamanda stratejilere yönelik alıştırmaların da olduğu anlaşılmaktadır.

Sözlü çeviri yöntem bilgisi edinci sözlü çeviri temel türlerinin uygulanmasını sağlayan farklı stratejilerden oluşmaktadır. Sözlü çeviri uygulamasında kullanılan bu stratejiler doğru bir aktarım için önemlidir. Dolayısıyla bu stratejilerin ve yöntemlerin sözlü çeviri eğitiminde önemli bir yeri bulunmaktadır. Kautz (2000) da sözlü çeviri eğitimi aşamasında bellek egzersizleri, not alma, sunum becerileri ve sözlü çevirinin temel türlerine yönelik olan stratejilerin önemini vurgulamaktadır. Bu konu aynı zamanda çeviri işletmeleri tarafından da önemsenmektedir. Sözlü çeviri piyasasına yönelik yapılan ankette bu konuya çokça değinildiği dikkat çekmektedir. Gerek eğitim aşamasında gerekse piyasa da sözlü çevirmen olarak çalışanların güçlü ve zayıf yönleri belirtilirken strateji becerisine hâkim olma önemli beceriler arasında sınıflandırılmıştır.

6.2.6. Araçsal Edince İlişkin Bulgular

Andaş, ardıl ve uzaktan çeviride farklı teknik donanımlar ve yazılımlar kullanılmaktadır. Sözlü çeviride teknoloji odaklı çalışmalar teknolojinin sunduğu teknik donanımları ve yazılımları ele almaktadır. Sözlü çeviri kabinleri, Orlando Monash Üniversitesi'nde başlatılan ardıl çeviride digital pen'le not alma teknikleri¹¹⁸ (2005), uzaktan çeviride telefonda çeviri ve internet üzerinden yapılan çevirilerde kullanılan uygulamalar¹¹⁹ bu donanım ve yazılımlar arasında yer almaktadır. Bölüm 5'te yer alan "Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi"nden elde edilen bilgilere göre telefon ve internet üzerinden sözlü çeviriye yönelik ihtiyaç

¹¹⁸ <https://research.monash.edu/en/publications/digital-pen-technology-and-interpreter-training-practice-and-rese> Erişim Tarihi: 29.04.2019

¹¹⁹ <https://www.gala-global.org/interpreting-technology> Erişim Tarihi: 29.04.2019

gelecekte artması beklendiği belirtilmiştir. Aşağıda yer alan tabloda örneklemelerin müfredatlarında araçsal edinci geliştirmeye yönelik dersler seçilmiştir.

Tablo 55:

Araçsal Edince Hizmet Eden Dersler

Üniversite/Bölüm	Araçsal Edince Hizmet Eden Dersler	
	Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi	Teknik Araçların Kullanımı Açısından İçerik Bilgisi
İzmir Ekonomi İngilizce	Eşzamanlı Çeviri	Araç Ve Ekipmanın Anlatılması ve Uygulanması
Hacettepe İngilizce	Yazılı Metinden Sözlü Çeviriye Giriş	Kabinde Uygulama
Ege Almanca	Eşzamanlı Çeviri	Araç Ve Ekipmanın Anlatılması, Kabin Adabının Anlatılması ve Uygulanması
Beykent Rusça	Eşzamanlı Çeviri	Kabinde Uygulama
Mersin Fransızca	Uygulamalı Sözlü Çeviri Türleri II-III, Eşzamanlı Çeviri I	Kabinde Uygulama
Kırıkkale İngilizce	-	-

Tablo 55’de sınıflandırılan dersler incelendiğinde araçsal edince yönelik özel bir dersin olmadığı görülmektedir. Sınıflandırma yapılırken tercih edilen derslerin yukarıda bahsi geçen araçlarla uygulamasının olmasına dikkat edilmiştir. Bu araçlara yönelik sadece kuramsal bilgi ve tartışmaya sunan dersler tabloya dâhil edilmemiştir.

Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü dışında bütün bölümlerde sözlü çeviri kabininde uygulama dersleri yapılmaktadır. Kırıkkale Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü’nde sözlü çeviri kabinin olmaması sebebiyle bu araca yönelik bir ders bulunmamaktadır. Sözlü çeviri yöntem derslerinin içeriklerinden öğrencilere kabin ortamında çalışma olanağı sunulduğu anlaşılmaktadır. Ancak kabin dışında yukarıdaki açıklamada yer alan diğer araçlara yönelik bir alıştırmaya bulunmamaktadır.

Ankette teknolojik gelişmelerin sözlü çeviri üzerine etkisi sorulduğunda kullanılan farklı donanımlara yönelik görüşler bildirilmiştir. Anketten elde edilen verilere göre uzaktan çeviri diğer sözlü çeviri alt alanlarıyla karşılaştırıldığında aynı yoğunlukta talep edilmese de piyasa da talep edildiği görülmektedir. Bunun dışında İşletmeler; internet alt yapısının gelişmesiyle uzaktan simultane çeviri sistemlerinin gelişmesi,

sözlü çevirmenlerin kendi bulundukları mekânlardan sözlü çeviri yapması, telefondan sözlü çeviri yapan alanların genişlemesi ve telekonferans araçların ve yazılımların gelişmesiyle uzaktan çevirinin daha çok yaygınlaşacağı kanaatindedirler.

6.2.7. Duygusal Edince İlişkin Bulgular

Duygusal edinç özellikle sözlü çeviri etkinliğinde oldukça önemli ve ön plana çıkan bir edinçtir. Literatürde çevirmenleri psikolojik açıdan inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Reiss (1978), Barboni (1999), Davidson (2007) ve Çoban (2018) bu konuda çalışan araştırmacılarıdır. Bu araştırmacılar çevirmenin kişilik psikolojisi üzerine çalışmalar yapmış ve çeviri sürecinde duygusal zekânın öneminden bahsetmişler (aktaran Çoban, 2018, s. 23-24). Çoban (2018); Kelly (2005), EMT Expert Group (2009), PACTE (2000; 2008), Göpferich (2008) ve Stolze'nin (2014) ortaya koyduğu edinçleri duygusal zekâ ile bağdaştırdığı görülmektedir. Aynı zamanda çalışmalarının sonucunda duygusal zekâyâ yönelik becerilerin edinç araştırmalarında daha çok dikkate alınması gerektiğini savunmaktadır.

Duygusal edinç aynı zamanda sözlü çeviri edinç modellerinde de ele alınmaktadır. Kutz (2010) sözlü çevirmenin empati kurabilmesini, stresle başa çıkabilmesini, eleştirilere açık olmasını ve sözlü çeviri süreçlerinde kendi duygularını yönetebilmesini duygusal edinç olarak belirtmektedir. Bu kapsamda aynı zamanda iltica veya sağlık süreciyle ilgili çevirilerde bu edincin daha da önem kazandığını belirtmektedir. Albl-Mikasa (2012) konferans çevirmeni olarak aktif çalışan sözlü çevirmenlere uyguladığı anketten elde ettiği verilerle oluşturduğu sözlü çeviri edinç modelinde sözlü çeviri süreç içi aşamalarında duygusal edinçle bütünleşen becerilerin olduğu görülmektedir. Albl-Mikasa süreç içi becerileri kapsayan süreç çevresi becerilerini; takım çalışması yapabilme becerisi, alçak gönüllü bir tutum sergileme, sezgisel edinç ve baskıya dayanma/engelleme olarak değerlendirmektedir. Bu çerçevede empati, stresi yönetebilme, alçak gönüllü olma, kendine güven ve problem çözme gibi farklı durumlarda duygularını kontrol etmeleri gerektiğini belirtmektedir.

Bu araştırmada ele alınan bölümler incelendiğinde duygusal edince yönelik bir ders tespit edilememiştir. Bunun yanı sıra duygusal edince yönelik anahtar kelimeler üzerinden diğer ders içerikleri de incelenmiştir ancak eşleşen bir anahtar kelimeye rastlanmamıştır. Bu incelmeden elde edilen verilere göre örneklem çerçevesinde ele

alınan bölümlerde duygusal edince doğrudan veya dolaylı hizmet eden bir ders bulunmamaktadır.

6.2.8. Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisine İlişkin Bulgular

Meslek, etik ve piyasa bilgisi sözlü çeviri mesleği eğitimi alan öğrenciler için oldukça önemli bir ders konusudur. Meslek bilgisi sözlü çevirinin hangi türlerin olduğu, hangi ortamlarda sözlü çevirinin yapıldığı gibi iş bilgisi gibi konuları kapsamaktadır. Meslek etiği ise bir meslekteki davranış kurallarının çerçevesini belirlemektedir. Böylelikle sözlü çeviride de belli etik kuralları bulunmaktadır. Doğan (2009; 2015) mesleki gelişmelerin takibi, müşteri memnuniyeti ve kalitenin sağlanması, sözlü çevirmenin hakları, sözlü çeviri yapılan konuyla ilgili gizlilik ilkesi, tarafsızlık, bilgiyi eksiksiz iletme ve profesyonel davranışı meslek etiği altında kategorize etmektedir. Aynı zamanda piyasada talep edilen konular ve ücretlendirme gibi konularla ilgili piyasa bilgisi de oldukça önemlidir.

Tablo 56:
Meslek, Etik, Piyasa Bilgisi Hizmet Eden Dersler

Üniversite/Bölüm	Meslek, Etik, Piyasa Bilgisi Hizmet Eden Dersler			
	Dersler	Meslek bilgisi	Meslek etiği	Piyasa bilgisi
İzmir Ekonomi İngilizce	Çeviride Alan Çalışması	x	-	x
Hacettepe İngilizce	Sözlü Çeviriye Giriş		açıklama yok	
	Sözlü Çevirmenlik Meslek Bilgisi,	x	x	x
	Sözlü Çeviri Stajı		açıklama yok	
Ege Almanca	-	-	-	-
Beykent Rusça	Mesleki Oryantasyon ve Çeviriye Giriş	x	-	-
Mersin Fransızca	Sözlü Çeviriye Giriş	x	-	-
Kırıkkale İngilizce		-	-	-

Tablodan elde edilen verilere bakıldığında sözlü çeviri meslek, etik ve piyasa bilgisine yönelik farklı adlandırılan derslerin olduğu görülmektedir. Bu dersler incelenirken daha iyi tespit yapmak adına sözlü çeviri meslek bilgisi, sözlü çeviri etik bilgisi ve sözlü çeviri piyasa bilgisi olarak üç kategori altında ele alınmıştır.

Bölümler incelendiğinde Hacettepe Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nün sunduğu üç ders meslek, etik ve piyasa bilgisi içermektedir. İzmir Ekonomi Mütercim-Tercümanlık Bölümü ise Çeviride Alan Çalışması dersiyle hem meslek hem de piyasa bilgisi sunmaktadır. Beykent Rusça Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde meslek bilgisi içeren bir ders bulunmaktadır. Mersin Mütercim-Tercümanlık Bölümü de aynı şekilde programında meslek bilgisine hizmet eden bir ders sunmaktadır. Diğer bölümlerden farklı olarak Kırıkkale Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde sözlü çeviri meslek, etik ve piyasa bilgisine yönelik özel bir ders bulunmamaktadır. Ancak Toplum Çevirmenliği dersinin içeriğine bakıldığında toplum çevirmenliği ile ilgili sunulan bilgiler arasında toplum çevirmenliği özelinde meslek etiği ve meslekleşme hakkında da bilgi verilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde sunulan sözlü çeviri edinç modellerine bakıldığında Pöchhacker (2001) ve Albl-Mikasa (2012) da sözlü çeviri meslek, etik ve piyasa bilgisine önem verdikleri görülmektedir. Bu modellerin yanı sıra sözlü çeviri hizmeti sunan işletmelere yapılan ankette elde edilen verilere göre de sözlü çeviri meslek, etik ve piyasa bilgisi oldukça önemsenen konular arasında yer almaktadır. Çeviri eğitimi almış olan sözlü çevirmenlerin güçlü yönleri sorulduğunda mesleki etik bilinci %12'lik bir oranla en düşük güçlü yön olarak belirtilmiştir. Bu durum başka bölümden lisans mezunu veya lisans mezunu olmayan sözlü çevirmenler için de geçerlidir. Bunlara ek olarak ankette mesleki alan bilgisi konusunda önemsedikleri ölçütler sorulmuştur. Sözlü çevirmenin meslek etik bilincine sahip olması ikinci önem sırasında yer almaktadır. Bunların dışında piyasanın eğitimden beklentileri sorulduğunda meslek etiği üçüncü önem sırasında yer aldığı görülmektedir. Çeviri işletmelerinin yaptığı öneriler arasında meslek etiği içerikli dersin olmasının yanı sıra müşteri ilişkisi ile ilgili de bilgi verilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Aynı zamanda piyasa gerçekleri ve piyasada sözlü çeviri hizmetinin ücretlendirilmesiyle ilgili bilgilerin de ders içeriklerinde sunulması gerektiğini düşünmektedirler. Anket katılımcıları bu beklentiye ek olarak öğrencilerden de beklentileri olduklarını dile

getirmişlerdir. Meslek etiği konusuyla ilgili profesyonel etik, sözlü çeviri mesleğine uygunluk, meslek bilgisi ve iş disiplini gibi bilgilere sahip olmaları gerektiğini bildirmekteler.

Doğan (2015) sözlü çevirinin farklı ortamlarda gerçekleştiğinden dolayı bu ortamların da birbirinden farklı koşulları olduğunu belirtmektedir. Buradan hareketle sözlü çevirmenlerin her kurum ve kuruluşun kendi yönetmeliği çerçevesinde uyması gereken etik kurallar olduğunu söyleyebiliriz.

SONUÇ

Çalışmanın bu bölümünde araştırma sorularına yanıtlar sunulmuştur. Bölümün son kısmında ise çeviri eğitimi için çeşitli önerilerde bulunulmuş ve gelecek çalışmalar için bazı öneriler sunulmuştur.

Küreselleşme varlığını ve etkisini dünyada birçok alanda hissettirmektedir. Küreselleşme sürecine paralel olarak gelişen teknoloji günümüz koşullarını oldukça değiştirmiştir. Kolaylaşan ulaşım sayesinde ticari birliklerin kurulduğu, turizm ve eğitim olanaklarının arttığı ve bunların dışında göç gibi sosyo-ekonomik olguların daha çok yaygınlaştığı görülmüştür. Küreselleşmenin etkisi istatistiki verilere dayandırılarak ticaret, turizm ve göç konusu altında incelendiğinde yıllar içerisinde Türkiye'nin daha çok yabancıyla iletişime girdiği anlaşılmaktadır. Bu gelişmelerin farklı toplumlar arasında gerçekleşmesi, farklı dil ve kültürden olan insanların birbiriyle iletişimini zorunlu kılmıştır. Sözlü çeviri ise bu iletişimin gerçekleşmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu koşullar dikkate alınarak sözlü çeviri piyasanın artan çeviri ihtiyacına lisans düzeyinde verilen sözlü çeviri eğitiminin ne oranda yanıt verebildiğini tespit etmek amacıyla gerekli analizlerin yapılabilmesi için öncelikle sözlü çeviri edinç modelleri analiz edilip sözlü çeviri alt edinçlerinin sınıflandırıldığı bir matris hazırlanmıştır. Daha sonrasında ankette çeviri işletmecilerinin sözlü çevirmenlerden, sözlü çeviri öğrencilerinden, eğitiminden ve eğitmenlerinden beklentileri de dikkate alınarak örneklem olarak belirlenen çeviri bölümlerinde yer alan sözlü çeviri dersleri analiz edilmiştir.

Tezin araştırma sorularına bu analizler çerçevesinde yanıtlar sunulmuştur.

AS 1) Türkiye'nin değişen sosyo-ekonomik koşulları yabancılarla iletişime nasıl bir etkide bulunmuştur?

Küreselleşmenin etkisi dünyanın birçok bölgesinde hissedilmektedir. Farklı alanlarda etkisini sürdüren küreselleşme bu çalışmada sosyo-ekonomik alan ile sınırlandırılmıştır. Birinci bölümde ele alınan sosyo-ekonomik koşulların Türkiye'de meydana gelen değişimleri ve böylelikle yabancılarla olan iletişime nasıl bir etkisinin olduğu istatistiki verilerle ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bu konu başlıkları ticaret, dış turizm ve göç olarak belirlenmiştir.

Öncelikle ticaret alanı ele alınarak TÜİK raporlarından Türkiye'nin dış ticaret oranlarındaki değişimler ele alınmıştır. TÜİK'in *Türkiye Yıllara Göre Ticaret Raporu* incelendiğinde 2000-2018 yılları arasında ithalat ve ihracat oranlarının arttığı görülmektedir. Türkiye'nin 2000 yılındaki ihracat oranı 27,7 milyar dolar iken 2018 yılında bu oranın 168 milyar dolara ulaştığı görülmüştür. İthalatın ise 54,5 milyar dolardan 223 milyar dolara ulaştığı görülmektedir.

TÜİK'in 2015-2018 yılları arasında en çok ithalat ve ihracat yapılan ülkeler raporuna bakıldığında Türkiye'nin dış ticaretin önemli bir bölümü Avrupa Birliği ülkeleriyle ve komşu ülkelerle yaptığı anlaşılmaktadır. Bunların dışında ithalat ve ihracat yapılan ülkeler arasında Çin, ABD, Irak ve İran gibi ülkeler de bulunmaktadır.

Türkiye'nin ithalat ve ihracat sebebiyle dış ticaret oranlarının artmış olması beraberinde yeni iş birliklerini ve farklı ülkelere şirketlerle alışverişin yapıldığını da göstermektedir. Bu alışveriş ve işbirlikleri farklı dil ve kültürlerle sahip olan insanların iletişimi zorunlu kılmaktadır. Ticaret alanında iş birliği, satın alma, tedarik, üretim ve problemlerle ilgili yapılan toplantı ortamlarında sözlü çeviri ihtiyacı gerek yüz yüze gerekse uzaktan çeviri yöntemiyle ihtiyaç duyulmaktadır. Önemli iş birliklerinin sağlanması, sürdürülebilmesi ve bu ortamda iletişime dayalı maddi kayıpların önüne geçilmesi adına konu alanında uzman ve sözlü çeviri sürecine hâkim profesyonel sözlü çevirmenlere gelecekte daha da çok ihtiyaç duyulacaktır.

Uluslararası göç, çalışmada ele alınan sosyo-ekonomik alanların bir diğerini oluşturmaktadır. Göç kapsamında Türkiye'de ikamet izni ile bulunan yabancılar bulunmaktadır. Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı Raporu'na göre 2005 yılında ikamet izni ile Türkiye'de bulunan yabancıların sayısı 178.964 iken bu sayı 2019 yılında 963.211'e yükselmiştir. Yakalanan düzensiz göçmenler ülkede bulunan bir diğer göç grubunu oluşturmaktadır. Düzensiz göçmenlerin sayısı ise 2005 yılında 57.428'iken 2018 yılında bu sayı 268.003'e yükselmiştir. Geçici koruma altına alınan yabancılar da göç konusu altında değerlendirilmektedir. 2014 yılında Arap Baharı'nın yaşanmasıyla birlikte Türkiye'de bulunan koruma altındaki Suriyeli yabancıların sayısı 2012 yılında 14.237 iken 2019 yılında 3606.208'e çıkmıştır.

Göç kapsamında ülkede bulunan yabancıların sayısındaki artışın, iletişim konusunda da bir artışın göstergesi olduğu söylenebilir. Göç konusu altında polis merkezlerinde,

iltica sürecinde ve sağlık hizmetleri alanında sözlü çeviri ihtiyacı meydana gelmiştir. Farklı ortamlarda sözlü çeviri ihtiyacının oluşması sözlü çevirmenlerden sözlü çeviri sürecinde farklı bilgi ve beceriler gerektirdiğini göstermektedir. Bu süreçte dil bilen amatör çevirmenler tarafından gerçekleştirilen sözlü çeviride çeşitli sıkıntılar yaşanabilir. Profesyonel çevirmenler ise, iletişim uzmanları olarak hem dilsel hem kültürel hem de durumsal farkındalığa sahip oldukları için, iletişimin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için oldukça önemli bir rol üstlenmektedirler.

Bunlara ek olarak Türkiye’de turizm de yabancılarla iletişimi arttıran bir diğer alandır. Turizmin eğlence turizmi, sağlık turizmi, iş turizmi gibi pek çok alt alanı vardır. Bu çalışmada iletişimin vurgulanması adına özellikle fuar, kongre, ve sağlık turizmi alanları ele alınmıştır. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nin yayınladığı *Türkiye 2010-2017 Fuar Organizasyonları İstatistikleri*’ne göre yabancı katılımcı sayısı 2010 yılında 330.577 iken 2017 yılında 714.160’a yükselmiştir. Kâr odaklı olan bu iş görüşmelerinde tarafları etkilemek ve ikna etmek için yabancı dilde iletişim becerileri gereklidir. Önemli anlaşmaların başarılı bir şekilde yönetilebilmesi için uzman sözlü çevirmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle katılımcıların bilgilendirilmesini hedefleyen kongre turizminde sözlü çeviri hizmeti sağlanmaktadır. Uluslararası kongre sektörünün en önemli birliklerinden biri olan ICCA’nın yayınlamış olduğu istatistiklere göre Türkiye 2005 yılında kongre turizminde 211 toplantı sayısı ile Avrupa’da 11. sırada yer alırken güvenlik sıkıntıları sebebiyle bu sayı 2016 yılında 103 toplantıya ve 2017 yılında 56 toplantıya düşmüştür. Kongre ortamlarında sözlü çeviri tekniklerine hâkim ve sunulan konular hakkında uzmanlık bilgisine sahip profesyonel sözlü çevirmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Sağlık turizmi ise Türkiye’deki sözlü çeviri ihtiyacını arttıran bir diğer konudur. İş Bankası’nın yayınladığı *2017 Turizm Sektörü Raporu*’na göre 2012 yılında gelen sağlık turisti sayısı 216 bin iken bu sayı 2016 yılında 377 bine yükselmiştir. Bu gelişme Türkiye’de sağlık turizmi için gelen yabancı sayısının yıllar içerisinde artacağını göstermektedir. Bunun yanı sıra Sağlık Bakanlığı Proje Yöneticisi Dayıoğlu sağlık turizmi alanında 2023 yılında 750 bin kişiyi sağlık turisti olarak misafir etmeyi planladıklarını belirtmiştir. Sağlık Bakanlığı’nın 2017 yılında resmi gazetede yayınladığı *Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik*’e göre uluslararası turistlerin tedavi gördüğü

sağlık birimlerinde çalıştırılacak sözlü çevirmenlerde lisans düzeyinde mütercim-tercümanlık/çeviribilim bölümünden mezun olma şartı aranacaktır.

Bütün bu gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda yabancılarla olan iletişim ihtiyacının arttığı ve daha da artacağı ortaya çıkmaktadır. Birinci bölümde betimlenen farklı sözlü çeviri alanları ortamlara göre incelendiğinde sözlü çevirmenin sahip olması gereken bilgi, rol ve becerilerinin farklılaştığını göstermektedir. Her ne kadar ortak dil kullanımıyla sözlü çeviri ihtiyacının giderilmesinin mümkün olduğundan bahsedilse de artan uzmanlık alanlarına bağlı olarak sözlü çeviri ihtiyacının da arttığı ve profesyonel sözlü çevirmenlere duyulan ihtiyacın da gelecekte artacağı söylenebilir.

AS 2) Değişen koşulların sözlü çeviri piyasasına etkisi neler olmuştur?

Yukarıda ele alındığı şekilde değişen koşulların sözlü çeviri piyasasına farklı etkileri olmuştur. Beşinci bölümde sonuçları sunulan sözlü çeviri piyasasına yönelik anketten elde edilen verilere göre sözlü çeviri alanlarında çok fazla bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. En fazla sözlü çevirmen talep edilen alanlar arasında ekonomi ve ticaret, noter işlemleri ve hukuki konular ve bilimsel toplantı ve kongreler gelmektedir. Turizm ise bu alanlardan sonra gelmektedir. On yıl öncesinde talep edilen dillerle günümüzde talep edilen diller karşılaştırıldığında İngilizce, Almanca ve Fransızca gibi Avrupa dillerine yönelik talep düşmüştür. Ancak son beş yılda sözlü çeviri piyasasında Arapça, Rusça ve Çince gibi dillerde artış olmuştur. Sözlü çeviri piyasası temsilcileri bu değişimin sebeplerini farklı ülkelerle ticaret, göç ve sağlık turizmi göstermiştir.

Bunların dışında küreselleşmeyle birlikte teknolojinin sözlü çeviri piyasasına etkisi de açık uçlu sorularla sözlü çeviri piyasası temsilcilerine sorulmuştur. Bunlar arasında teknolojik gelişmelerin sözlü çeviri mesleğine etkileri başlığı altında, telefonda ve internet üzerinden gerçekleştiren uzaktan çevirinin, seyahat masraflarını azaltacağı için, daha çok tercih edilecek olması dile getirilmiştir. Bazı katılımcılar ise teknolojinin sözlü çevirmenlik mesleğini olumsuz etkileyeceğini düşünmektedir. Bunlara ek olarak politik ve finansal gelişmeler de küreselleşmenin sözlü çeviri piyasasına yönelik etkisi olarak belirtilmiş ve gelecekte Hindistan, Kuzey Kore, Güney Kore, Çin ve Rusya'dan ithal edilecek olan bilginin (teknolojik yatırım) piyasaları

etkileyeceği dile getirilmiştir. Bu ülkelerin dillerinde daha fazla sözlü çeviri talebinin geleceği öngörülmektedir.

Küreselleşmenin sözlü çeviri mesleğine olumlu etkileri de olduğu da belirtilmiştir. Bunlar arasında sözlü çeviri alanında iş olanaklarının artması ilk sırada gösterilmektedir. İkinci olarak belirtilen konu ise telefon ve internet üzerinden sözlü çeviri gibi farklı sözlü çeviri türlerinin ortaya çıkması gösterilmiştir. Ancak küreselleşmenin etkisiyle birlikte rekabetin artması, artan uzmanlık alanları ve yeni terimler, ortak dil kullanımının artmasıyla birlikte sözlü çeviri ihtiyacının karşılanmaya çalışılması ve teknolojik gelişmelerin çevirmenlik mesleği algısı üzerine etkisi olumsuz ekiler olarak sunulmuştur.

Ankette bu gelişmelerin yaşanmasıyla birlikte artan sözlü çeviri ihtiyacına yönelik uzman sözlü çevirmen bulunmakta zorluk yaşanan alanlar da belirtilmiştir. Bu alanlar arasında en çok sözlü çevirmen zorluk yaşanan alanlar tıbbi ve medikal konular, bilimsel ve teknik konular, uluslararası ilişkiler ve ekonomi ve ticari konular. Bunların yanı sıra sözlü çeviri piyasasında en çok Japonca, Çince, Farsça ve Arapça dillerinde sözlü çevirmen bulmakta zorluk yaşanmaktadır.

Bunların dışında sözlü çeviri işletmelerinde çalışan sözlü çevirmen profili incelendiğinde günümüzde her ne kadar farklı alanlarda eğitim görüp sözlü çeviri alanında uzmanlaşmış bir sözlü çevirmen profili olsa da sözlü çevirmen tercih etme konusunda çeviri eğitimi sunan bir yükseköğretim programından mezun sözlü çevirmenlerin tercih edildiği anketlere verilen yanıtlardan anlaşılmaktadır.

AS 3) Sözlü çeviri piyasasının eğitimden neler beklemektedir?

Sözlü çeviri piyasasının güncel durumunun betimlenmesinin ardından sözlü çeviri piyasasının eğitimden beklentileri anketten elde edilen veriler doğrultusunda açıklanabilir. Birinci bölümde sözlü çevirinin alanlarına yönelik yapılan durum tespitinde ticaret, göç ve iltica ve turizm alanlarında sözlü çeviri ihtiyacının arttığı alanlar sunulmuştur. Bunlara ek olarak bu alanlardaki talep sözlü çeviri piyasasından talep edilen sözlü çevirmenlerle de örtüşmektedir. Piyasanın güncel ihtiyaçlarının belirtilmesinin ardından işletme temsilcilerine bunlara uygun sözlü çevirmenin nasıl olması gerektiğine dair fikirler alınmış ve eğitimden beklentileri sorulmuştur.

Çeviri işletmeleri temsilcileri mütercim-tercümanlık/çeviribilim bölümü mezunu sözlü çevirmenlerin zayıf yönleri olarak sırasıyla deneyim, uzmanlık alan bilgisi, diksiyon, meslek etiği, araştırma becerisi ve kabin ekipman kullanım bilgisini belirtmiştir. Buna karşın çeviri bölümü harici lisans mezunları olan sözlü çevirmenlerde ise başta terim ve uzmanlık bilgisi olmak üzere sırasıyla kültür, dünya bilgisi, meslek etik bilinci ve müşteri ilişkisi konusunda zayıflıkların olduğu belirtilmiştir. Sadece dil bildiği için tercih edilen amatör sözlü çevirmenlerde ise bunlara ek sözlü çeviri süreci öncesinde hazırlık ve müşteri ilişkisi, çalışma dillerine hâkimiyet, sözlü çeviri stratejilerine, dünya bilgisi ve mesleki etki bilinci konusunda zayıf yönlerinin olduğu belirtilmiştir.

Çeviri işletmeleri temsilcilerinin bu görüşleri göz önünde bulundurulduğunda günümüz sözlü çeviri piyasasının sözlü çeviri hizmeti için profesyonel sözlü çevirmenlere ihtiyaç duyduğu çıkarımı yapılabilir. Kurum çalışanlarına yönelik tespitlerin ardından çeviri işletmeleri temsilcilerinin sözlü çeviri eğitiminden beklentileri incelenerek bu araştırma sorusuna yanıt vermek mümkündür.

Sözlü çeviri piyasası temsilcilerine uygulanan anketten elde edilen veriler sözlü çevirmenlerden beklenen bilgi ve becerileri ortaya koymaktadır. Bunlar arasında terminoloji, çalışma dillerine ve kültürüne hâkimiyet dışında öne çıkan beceriler; meslek etiği, sözlü çeviri sürecinde stresle başa çıkabilme ve güncel teknik donanımlarla çalışma becerisi olarak belirtilmiştir. Çeviri piyasası temsilcilerine, açık uçlu olarak yöneltilen bir başka soruda sözlü çevirmenlerden beklentileri sorulmuştur. Katılımcılar yukarıda geçen bilgi ve becerilere ek olarak sözlü çeviri süreci ve piyasası hakkında bilgili olma ve bireysel özellikler ve becerileri belirtmişlerdir. Bunun dışında, küreselleşmenin ve bununla birlikte gelişen teknolojinin uzaktan çeviriye talebi yüksek bir oranda arttırması, anketten elde edilen bir diğer sonuçtur. Ancak, müfredat incelemesi sonucunda, uzaktan çevirinin ele alındığı herhangi bir dersin olmadığı görülmüştür.

Bunun dışında ankette piyasa temsilcilerine gelecek on yıl içerisinde sözlü çeviri eğitiminde yapılması gereken değişimler de sorulmuştur. Piyasa temsilcilerinin yapılmasını öngördüğü değişimleri teknoloji, deneyim, staj, akademi sektör işbirliği, duygu ve zaman yönetimi, müşteri iletişimi, piyasa bilgisi ve sözlü çeviri yetenek sınavı konu başlıkları altında ele almak mümkündür. Aynı zamanda sözlü çeviri eğitiminde yapılması gereken değişimler sözlü çeviri eğitiminin ilk dönemden itibaren

verilmesi, uzaktan çeviri dersinin müfredata eklenmesi, andaş çeviri eğitiminin dördüncü yıldan itibaren başlaması, gerçek performansa dayalı eğitim, ölçme ve değerlendirme, sosyal beceri ve müşteri ilişkisi bilgisi, daha fazla uygulamalı ders, öğrencilerin diksiyon konusunda da eğitim almaları, müfredatlarda üçüncü dil olarak iltica sürecinde gerek duyulan çalışma dillerinin sunulması olarak belirtilmiştir. Bütün bu bilgiler ışığında, sözlü çeviri eğitiminde, akademik çalışmalar, piyasanın görüşleri ve küresel gelişmeler de göz önüne alınarak müfredatlarda güncelleme yapılması gerektiği söylenebilir.

Ankette açık uçlu olarak sorulan “Çeviri bölümlerinden mezun ve sözlü çevirmen olmak isteyen öğrencilerden beklentileriniz nelerdir?” sorusuna verilen yanıtlar içerik analizi yöntemiyle değerlendirilerek üçüncü bölümde ele alınan Albl-Mikasa’nın sözlü çeviri edinci modeli çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Böylelikle diğer sorulara verilen yanıtlarla birlikte bir sentez oluşturularak piyasanın temsilcilerinin çeviri eğitiminden beklentileri ortaya koyulmuştur. Sözlü çeviri literatüründe yer alan sözlü çeviri edinç modelleriyle karşılaştırıldığında piyasanın teknik araç kullanım becerisini de vurguladığı ve bu becerinin diğer modellerde yer almadığı ortaya çıkmaktadır.

AS 4) Lisans düzeyindeki mütercim-tercümanlık bölümlerinde verilen sözlü çeviri eğitimi sözlü çeviri piyasasının beklentilerini ne derece karşılamaktadır?

Bir önceki soruda sözlü çeviri piyasasının eğitimden beklentileri çeviri işletmesi temsilcilerinin görüşleri çerçevesinde açıklanmış ve bu beklentiler literatürde yer alan sözlü çeviri edinç modelleriyle karşılaştırılmıştır. Bu beklentilerin çeviri eğitimi sunan yükseköğretim programlarında ne derece karşılandığını edinç bazında ölçmek için son bölümde doküman inceleme yöntemiyle müfredatlar analiz edilmiştir. Bu kapsamda lisans düzeyinde 4 devlet ve 2 vakıf üniversitesinde lisans düzeyinde eğitim veren mütercim-tercümanlık bölümleri örneklem olarak belirlenmiştir. Programların içerik analizinin yapılabilmesi için üçüncü bölümde oluşturulan ortak alt sözlü çeviri edinçlerine göre temalar ve kodlar oluşturulmuştur. Sözlü çeviri derslerinin hedefleri ve öğrenme çıktıları, bu tema ve kodlara göre incelenerek sözlü çeviri edinçlerinin ne oranda program yapılandırmasında yer aldığı ortaya koyulmuştur. Ardından elde edilen sonuçlar betimsel (tanımlayıcı) istatistik kullanılarak tablo ve grafiklerle sunulmuştur. Tartışma bölümleri beşinci bölümde yer alan anketten elde edilen veriler de kullanılarak güçlendirilmiştir. Böylelikle işletmelerin piyasaya ve eğitime yönelik

sundukları görüşlerin sözlü çeviri eğitimi veren çeviri bölümlerinde hangi oranda yer bulduğuna yönelik bir durum tespiti yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar, sözlü çeviri edinçlerine göre farklılık göstermektedir.

Tablo 57:

Farklı Dillerde Eğitim Veren Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinin Ders Saati Bakımından Karşılaştırılması

Sözlü Çeviri Alt Edinçleri	Hacettepe (İngilizce)		İzmir Ekonomi (İngilizce)		Kırıkkale (İngilizce)		Ege (Almanca)		Mersin (Fransızca)		Beykent (Rusça)	
	S	Z	S	Z	S	Z	S	Z	S	Z	S	Z
Dil Edinci	4	19	6	31	14	12	6	28		23		19
Kültür Edinci	3	9	3	3				6		4		6
Sözlü Çeviri Yöntem Bilgisi	28	2	10	9	2	6	18		24		2	4
Alan Edinci	29		9		8	2		6	8	4	2	8
Dünya Bilgisi	4	9		22		8	10	4	2	10	4	6
Meslek, Etik ve Piyasa Bilgisi	5	3	3							3		2
Araçsal Edinç												
Duygusal Edinç												
TOPLAM	73	42	31	65	24	28	34	44	34	44	8	45

Tablo incelendiğinde özellikle araçsal edinç ve duygusal edince yönelik derslerin eksikliği göze çarpmaktadır. Araçsal edinç becerilerinden olan kabinde sözlü çeviri alıştırmaları farklı dersler kapsamında sunulduğu görülmektedir. Ancak müfredatlarda internet veya telefonda çeviri gibi araç kullanımı gerektiren sözlü çeviri alıştırmalarının olduğu bir ders tespit edilmemiştir. Müfredatlarda duygusal edinci geliştirebilecek özel bir ders bulunmamaktadır. Bunların dışında bazı bölümlerde meslek, etik ve piyasa bilgisi kazandıran derslerin eksikliği de dikkat çekmektedir. Sonuç olarak, sözlü çeviri edincine hitap eden dersler açısından bölümler arasında kayda değer farklılıklar olduğu gözlenmektedir.

Bunların dışında çeviri işletmeleri temsilcilerinin küreselleşme çerçevesinde belirttikleri görüşler göz önüne alındığında, bazı bölümlerin müfredatlarının çeşitli

konularda zayıf kaldığı görülmektedir. Anketten elde edilen sonuçlar, Arapça, Rusça ve Çince gibi doğu dillerinin önem kazanacağını göstermektedir. Altıncı bölümde yapılan analiz sonucunda elde edilen sonuçlar ise ikinci veya üçüncü yabancı dil olarak Arapçanın hiçbir bölümde sunulmadığını göstermektedir. Rusça ise sadece İzmir Ekonomi Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde ikinci yabancı dil olarak dördüncü döneme kadar sunulmaktadır ve ikinci yabancı dilin B1 seviyesinde kazandırılması hedeflenmektedir. Ancak diğer üniversitelerde ikinci yabancı dil olarak Arapça ve Rusça derslerinin olmadığı görülmektedir. Çalışmanın ilk bölümünde önem kazanan alanlar olarak belirtilen ticaret, göç ve sağlık turizmi alanlarına yönelik derslerin örneklem çerçevesinde belirlenen mütercim-tercümanlık programlarında farklı oranlarda yer aldığı tespit edilmiştir. Sağlık turizmi ve göç alanına yönelik özel ve ayrı bir ders bulunmamaktadır. Ancak diğer bölümlerin aksine Mersin Üniversitesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde Rehber Çevirmenliği dersi sunulmaktadır. Bunun dışında incelenen bölümlerde bu alanları kapsayan Toplum Çevirmenliği dersi sunulmaktadır. Sadece Ege Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde toplum çevirmenliğine yönelik bir dersin olmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, ticaret alanına yönelik özel bir alan dersinin de olmadığı ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma kapsamında elde edilen veriler ve çıkarımlar sonucunda sözlü çeviri eğitimine yönelik çeşitli önerilerde bulunmak mümkündür.

Bu araştırmadan elde edilen bulgular değerlendirildiğinde sözlü çeviri eğitiminde alanlara göre uzmanlaşmanın kısıtlı kaldığı görülmektedir. Ancak sözlü çeviri piyasası temsilcilerinden elde edilen verilere göre gelecekte başta ticaret, göç/iltica ve sağlık turizmi alanında sözlü çeviri hizmeti daha büyük bir ihtiyaç haline gelecektir. Dolayısıyla bu alanlarda yabancılarla iletişimi sağlayabilecek ve aynı zamanda kurumlardaki süreç bilgisine hâkim dil uzmanlarına ihtiyaç duyulacaktır. Piyasanın bu öngörüsü dikkate alındığında müfredatlarda bu öngörüler çerçevesinde düzenlemeler yapılması önerilebilir. Ancak bu çalışmadan çıkan sonuçlar, ele alınan genel sözlü çeviri edinç modellerinin, müfredatları şekillendirmede, sözlü çeviri alan edinç modellerine göre yüzeysel kalacağını göstermektedir.

Sözlü çeviri piyasasının beklentilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için akademi-sektör iş birliğinin daha sağlıklı kurulması önerilmektedir. Piyasanın akademiye güncel veriler sunması çeviri eğitiminde yapılacak düzenlemeler için oldukça önemlidir. Ancak bu

iletişim piyasa temsilcilerinin üniversitelere ziyaretinin ötesine geçmelidir. Her işletme kendi ihtiyaçları doğrultusunda belirlediği üniversitelerle daha sıkı bir iletişim kurabilir. Bu iletişim belirli aralıklarla öğrencilerle buluşmanın yanı sıra bölümdeki öğretim üyeleriyle de çalıştaylarla da desteklenmeli ve bilgi alışverişi arttırılmalıdır. Bunların dışında sözlü çeviri için çeşitli alanlarında hizmet vermeye giden sözlü çevirmenlere öğrencilerin sadece gözlem yapmak için eşlik etmesi sağlanmalı ve bu uygulamaya yönelik anlaşmalar yapılmalıdır. Böylelikle öğrencilerin bu meslek için motivasyonları daha yüksek olacaktır. Yine öğretim üyelerinin profesyonel ortamlarda gerçekleşen sözlü çeviri süreçlerini derslere uyarlaması öğrencilerin derse ilgisini arttıracaktır. Böylelikle öğrenciler edindikleri gerçekçi örneklerle sözlü çeviri eğitimine daha istekli odaklanmaları sağlanacaktır.

Çeviri işletmeleri temsilcilerinin görüşlerine göre uzaktan çeviri kullanımı günümüzde yaygındır ve yakın gelecekte de artması beklenmektedir. Böylelikle uzaktan çeviride kullanılan gerekli donanım ve yazılımla çeviri yapabilen sözlü çeviri uzmanlarına ihtiyaç duyulacaktır. Sözlü çeviri piyasası temsilcilerine uygulanan anketten elde edilen bulgular bu temsilcilerin sözlü çeviride araç kullanımını önemsendiğini göstermektedir. Özellikle uzaktan çeviri hakkında anketin farklı bölümlerinde görüş bildirilmiş olması bu konunun önemsendiğinin bir göstergesidir. Ancak müfredatlar üzerinde yapılan inceleme sonucunda sözlü çeviri derslerinde uzaktan çeviriye yönelik bir eğitimin olmadığı görülmüştür. Bu eksikliğin giderilmesi için uzaktan çeviri için gerekli beceriler tanımlanarak uzaktan çeviriye yönelik ders içerikleri hazırlanabilir. Uzaktan çeviri becerisini geliştirmeye yönelik Davitti ve Braun tarafından rol oynama simülasyonu ¹²⁰ (rol oynama öğretim yöntemi) önerilmiştir (2015). Bu yöntem, çeviri eğitimi müfredatlarında kullanılarak uzaktan çeviride sözlü çevirmenin sahip olması gereken becerilerin sözlü çevirmen adaylarına kazandırılması mümkündür.

¹²⁰ Bu ders zorluk düzeyi açısından senaryolar oluşturularak orta ve ileri düzey olarak öğrencilere sunulmaktadır. Kullanılan stratejilerle ortaya çıkan sorunlarla başa çıkmayı öğrenmesi hedeflenir. Uygulama aşamasına geçilmeden önce bu öğrencilere uzaktan çeviri dersinde deneyim ve kuramsal içeriğin aktarılması daha sonradan öğretilen stratejilerin öğrenciler tarafından benimsenmesi açısından önemlidir. Uzaktan çevirinin kendine özel beceriler gerektirmesinin sebebi farklı teknikler gerektirmesidir. Bu yüzden uzaktan çeviri yapacak sözlü çevirmenlerin bu uzaktan çevirinin hassasiyetlerine ve tekniklerine hakim olması beklenir. Bu hassasiyetler kullanılan dil ve hitabet, konuşmanın içeriği, taraflar hakkında bilgi, teknoloji sürecinin yöneme ve kurum bilgisi olarak sıralanabilir. Bunun yanı sıra sözlü çevirmenler telefon ya da Skype üzerinden uzaktan çeviri gibi sözlü çeviri araçlarını sözlü çeviri süreci öncesinde ses, gürültü ve görüntü gibi teknik konulara dikkat ederek ön hazırlık yapmaları gerekmektedir.

Çeviri işletmeleri temsilcilerinin üzerinde durduğu bir diğer konu sözlü çeviri alanındaki çalışma dilleridir. Öngördükleri dillerde eğitim veren fazla bölümün olmadığı göz önünde alındığında, piyasanın talep ettiği Arapça, Rusça ve Çince gibi dersler, mütercim-tercümanlık ve çeviri bölümlerinde ikinci veya üçüncü yabancı dil olarak verilebilir. Böylece öğrenciler, piyasada değişen taleplere daha kolay uyum sağlayabilirler.

Son olarak bu çalışmadan elde edilen duygusal edince yönelik bulgular Çoban'ın (2018) duygusal zekânın geliştirilmesine yönelik sunduğu öneriyi desteklemektedir. Çalışmada analiz edilen çeviri bölümlerinin hiç birinde bu edinci geliştirmeye yönelik dersin olmaması eğitimde bu alanda giderilmesi gereken bir boşluğa işaret etmektedir. Sözlü çeviri edinç modellerinden ve çeviri işletmecilerinin görüşlerinden elde edilen verilere göre sözlü çevirmenlerin duygusal zekâları sözlü çeviri sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple sözlü çeviri eğitimi veren eğitim kurumların, öğrencilerin duygusal zekâlarını geliştirmeye yönelik dersleri müfredatlarına eklemeleri uygun olacaktır. Sözlü çevirmenlerin duygusal becerilerini geliştirmeye yönelik sektörden deneyimli sözlü çevirmenlerle ders içerikleri oluşturulabilir. Böylelikle piyasada çalışan sözlü çevirmenler sözlü çeviriye yönelik duygusal edinçlerini nasıl geliştirdiklerini aktarabilirler. Bunun dışında akademi sektör iş birliği ile sözlü çeviriye yönelik staj imkânları/programları planlanabilir. Duygusal becerilerin geliştirilmesi amacıyla, iş birliği, stres yönetimi, duyguların kontrol edilmesi vb. konulara özel bir ders olarak veya diğer derslerin kapsamında müfredatta yer verilmesi öğrencilere kazandırılması profesyonel yaşama daha kolay uyum sağlamalarını sağlayacaktır.

Tüm bu önerilerin ardından akademik çalışmalar için çeşitli önerilerde bulunmak mümkündür.

Bu çalışmada yapılan müfredat analizi doküman üzerinde bir incelemeden öteye gitmemektedir. Sözlü çeviri derslerinin analizi internet sitelerinden ulaşılan bilgiler çerçevesinde yapılmıştır. Çalışma kapsamında yer verilen müfredat analizine ek olarak sözlü çeviri derslerini veren öğretim üyeleriyle yüz yüze mülakat veya anket yapılması tamamlayıcı bir çalışma olacaktır.

Bu çalışmada ele alınan sosyo-ekonomik alanların araştırılması daha da derinleştirilip Türkiye özelinde sözlü çeviri ortamlarıyla ilgili daha detaylı bilgilere ulaşıp var olan ortamlara göre sözlü çeviri edinçleri ülke koşullarında güncellenebilir. Bunun yanı sıra ulusal literatüre bakıldığında sözlü çeviri çalışmalarında edinç ve ortam konularında bir boşluk olduğu görülmektedir. Bu boşluğun doldurulması adına sözlü çeviri eğitiminde ve alanında kendini geliştirmek isteyen eğitimcilere ve öğrencilere yönelik eğitim kitapları oluşturulabilir. Böylelikle öğrencilerin bireysel öğrenmeyle yapacakları katkı sözlü çeviri edincinin daha etkili edinilmesini sağlar.

Albl-Mikasa'nın ortaya koyduğu edinç modeli, profesyonel çevirmenlerle yapılan bir röportaj sonucunda oluşturulduğu için, kuramsal modellere oranla piyasa ihtiyaçlarını daha gerçekçi bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın bir benzeri Türkiye'de de uygulanabilir. Farklı ortamlarda çalışan sözlü çevirmenlerle röportajlar yapılarak her bir ortam için gerekli bilgi ve beceriler ortaya koyularak makro sözlü çeviri edinci modelinin yanı sıra ortamlara göre mikro sözlü çeviri edinçleri ortaya koyulabilir. Örneğin, konferans çevirmenliği ile toplum çevirmenliğinin edinç modelleri bu şekilde oluşturularak daha gerçekçi bir sözlü çeviri eğitimi sunulabilir. Buna ek olarak, mikro sözlü çeviri edinçlerinin ortaya koyulmasıyla gerekli eğitim materyallerinin oluşturulması ve öğrenciler tarafından kullanılması hızlanabilir.

Sözlü çevirinin yazılı çeviriden ayrı bir eylem olmasının yanı sıra kendi içinde de yöntem ve ortam olmak üzere ayrıldığı görülmektedir. Sözlü çevirinin ardıl, andaş ve yazılı metinden sözlü çeviri olarak üç türü bulunmaktadır. Ancak sözlü çevirinin yapıldığı alanlar, ortamlar ve araçlar dikkate alındığında sözlü çeviri adı altında farklı bilgi ve beceriler gerektiren sözlü çeviri hizmet alanları oluşmaktadır. Bu sebeple, bütün alanları kapsayan bir makro edinç modeli ve farklı alanlardaki bilgi ve becerilerin vurgulandığı mikro edinç modellerinin oluşturulması önerilebilir. Böylece, her bir alandaki bilgi ve beceriler ortaya koyularak müfredatların daha gerçekçi olması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ağır, H. & Yıldırım, S. (2015). Türkiye ile BRICS ekonomilerinin makroekonomik performans karşılaştırması: betimsel bir analiz. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 39-66.
<https://dergipark.org.tr/download/article-file/107863>. Erişim Tarihi: 15.03.2018
- Albl-Mikasa, M. (2012). The importance of being not too earnest: A process- and experience-based model of interpreter competence. İçinde, B. Ahrens, M. Albl-Mikasa, & C. Sasse (Edt.), *Dolmetschqualität in Praxis, Lehre und Forschung. Festschrift für Sylvia Kalina*. Narr Francke Attempto: Narr Francke Attempto.
- Albl-Mikasa, M. (2013). Developing and Cultivating Expert Interpreter Competence. *The Interpreters' Newsletter*, 18, 17-34. https://www.openstarts.units.it/bitstream/10077/9749/1/AlblMikasa_Interpreters18.pdf.
- Altındış, M. (2015). Termal Turizm. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık
- Atabey, A., Saraç, T. B., & Develi, A. (2011). Dış ticarete giriş: Ders notları. Ankara: Efil Yayınevi.
- Aymankuy, Y. (2010). Kongre turizmi ve fuar organizasyonları. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Balcı, A. (2010). Sosyal bilimlerde araştırma: yöntem, teknik ve ilkeler. (7.basım). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Balkul, H. İ. (2015). *Türkiye'de akademik çeviri eğitiminde çeviri teknolojilerinin yerinin sorgulanması: Müfredat analizi ve öğretim elemanlarının konuya ilişkin görüşleri üzerinden bir inceleme* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Balkul, H.İ. (2017). Suriyeli sığınmacılara sağlanan yazılı ve sözlü çeviri hizmetleri: Türkiye örnekleme ve küresel bakış (Vol.5). *International Journal of Language Academy*.
- Best, J., & Kalina, S. (2002). *Übersetzen und Dolmetschen: Eine Orientierungshilfe*. Tübingen: A. Francke.
- Binler, A. (2015). Türkiye'nin medikal turizm açısından değerlendirilmesi ve politika önerileri. Sosyal sektörler ve koordinasyon genel müdürlüğü: T.C. Kalkınma Bakanlığı.

- Birkan Baydan, E. (2011). *Yapısalcılık-sonrası kuramsal görüşler doğrultusunda çeviri eğitime giriş: Toplumsal oluşumcu yaklaşım ışığında uygulama örnekleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Bodur Ün, M., & Paydak, A. (2017). Küreselleşen Dünyada Düzensiz Göç ve Türkiye: Adana İli Yabancılar Misafirhanesi Çalışması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(3), 187-204.
<http://sbd.dergi.anadolu.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1310-published.pdf>
- Braun, S. & J. L. Taylor (2011). Video-mediated interpreting: an overview of current practice and research. İçinde Braun, S. & J. L. Taylor (Edt.), *Videoconference and remote interpreting in criminal proceedings*. Guildford: University of Surrey, 27-57.
- Braun, S. (2015). Remote Interpreting. İçinde H. Mikkelsen & R. Jourdenais (Edt.) (2015). (352-368). *Routledge Handbook of Interpreting*. London/New York: Routledge.
- Büyüknisan, E. (2010). *Çeviribilim gölgesinde sözlü çeviri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi.
- Canım, S. (2008). *Türkiye'de çeviri bürolarında web sitesi yerelleştirmeleri ve bu süreçte bilgi teknolojilerinin kullanımı*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Çelebi, Ö. (2004). Türkiye-AB İlişkilerinde Göç ve İltica.
<https://bianet.org/bianet/toplum/49680-turkiye-ab-iliskilerinde-goc-ve-iltica>
- Çoban, F. (2018). *Profesyonel Çevirmenlerin Duygusal Zekaları ile Çevirmen Tatminleri Arasındaki İlişki*. Gece Kitaplığı.
- Davitti, E., & Braun, S. (2015). Role-play simulations. (İçinde) A. Amato, N. Spinolo, & M. Gonzales Rodriguez (Eds.), *Handbook of remote interpreting*.
http://amsacta.unibo.it/5955/1/HANDBOOK_SHIFT.pdf
- Demez, N. (2008). *Akademik Çeviri Eğitimi ve Çeviri Piyasası İlişkisi*. (Yayınlanmamış Bildiri).
- Doğan, A. (2009). *Sözlü çeviri çalışmaları ve uygulamaları*. Ankara: Siyasal Yayınevi.

- Doğan, A. (2015). Sözlü Çevirmenlikte Etik Konusuna Kapı Aralığından Bakış.
<https://www.cevirikitabi.com/cevirmenler-ne-isler-ceviriyor/sozlu-cevirmenlikte-etik-konusuna-kapi-araligindan-bakis/> Erişim Tarihi: 15.03.2019
- Erdoğan, M. M. (2016). Türkiye'ye Kitlemel Göçlerde Son ve Dev Dalga: Suriyeliler. İçinde, A. Kaya & M. M. Erdoğan (Edt.) *Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler* (315-348). İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Ersoy, H. (2012). Kavram, Kuram ve Süreç Açısından Tercüme Etkinliği. Ankara: Araştırma Yayınları.
- Eruz, S. (2003). *Çeviriden çeviribilime: Yüzyılımız penceresinden çeviribilimsel gelişmelere bir bakış*. Çemberlitaş, İstanbul: Multilingual.
- Eser, O. (2015). *Çeviribilimde edinç araştırmaları*. İstanbul: Anı Yayıncılık.
- Feldweg, E. (1999). *Der Konferenzdolmetscher im internationalen Kommunikationsprozeß*. Heidelberg: Julius Groos.
- Genç tercümanlar çalıştayı. (2015). Ankara: Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.
- Gile, D. (1992). *Basic Theoretical Components in Interpreter and Translator Training*, İçinde, Edt. Dollerup, C and Loddegaard, A , 185-194
- Gile, D. (1994). Opening up in interpretation studies. *Translation Studies: An Interdiscipline Benjamins Translation Library*,149. doi:10.1075/btl.2.20gil
- Gile, D. (1995). Basic concepts and models for interpreter and translator training. *Benjamins Translation Library*. doi:10.1075/btl.8(1st)
- Gile, D. (2001). The history of research into conference interpreting: A scientometric approach. *Target International Journal of Translation Studies Target*,12(2), 297-321. doi:10.1075/target.12.2.07gil
- Gile, D. (2009). Interpreting studies: A critical view from within. *MonTi: Monografías De Traducción E Interpretación*,(1), 135-155. doi:10.6035/monti.2009.1.6
- Gile, D. (2017). Interpretation Research: A New Impetus? *HERMES - Journal of Language and Communication in Business*, 8(14), 15. doi:10.7146/hjlc.v8i14.25100

- Göpferich, S. (2008). *Translationsprozessforschung: Stand, Methoden, Perspektiven*. Tübingen: Narr.
- Göpferich, S. (2009). Towards a Model of Translation Competence and its Acquisition: The Longitudinal Study of TransComp,"İçinde *Behind the Mind: Methods, Models, and Results in Translation Process Research*, (Edt) Sussanne Göpferich, Arnt Lykke Jakobsen, ve Inger M. Mees, Denmark, Samfundslitteratur, s.12-39
- Gross-Dinter, U. (2017). Kompetenzorientiert prüfen, lehren, lernen. Lernergebnisse als Kenngrößen in Dolmetschmodulen. İçinde S. Hagemann, J. Neu, & S. Walter (Edt.), *Translationslehre und Bologna-Prozess: Unterwegs zwischen Einheit und Vielfalt* (pp. 133-161). Berlin: Frank&Timme.
- Gülen, K. G., & Demirci, S. (2012). Türkiye'de sağlık turizmi sektörü. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Haldan, A. (2016). *Çeviri eğitiminde çeviri edinci geliştirme alışkanlıkları* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Havelka, I. (2018). Videodolmetschen im Gesundheitswesen Dolmetschwissenschaftliche Untersuchung eines österreichischen Pilotprojektes. Berlin: Frank & Timme.
- Holmes, J. (1975). "The Name and Nature of Translation Studies". (İçinde) James S Holmes 1988. *Translated!: Papers on Literary Translation and Translation Studies*. Amsterdam: Rodopi, pp. 66-80.
- Holz-Mänttari, J. (1984). *Translatorisches Handeln: Theorie und Methode*. Helsinki: Suomalainen Tiedakatemia.
- Hornby, M. S. (1998). *Handbuch translation*. Tübingen: Stauffenburg.
- Hönig, H. G. (1992). Çeviri, Çeviri Yapılarak Öğrenilmez. Çeviride bir Ön Eğitimin Gerekliliğini Savunma. *Metis Çeviri*, Sayı: 19, 1992, s. 65 – 76.
- Işık Akdağ, A. (2015). *Mütercim tercümanlık öğrencilerinde çeviri edincinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.

- İçduygu, A. (2016). Türkiye'ye Yönelen Düzensiz Göç Dalgaları içinde Transit Göç. İçinde, A. Kaya & M. M. Erdoğan (Edt.), *Türkiye'nin Göç Tarihi 14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Türkiye'ye Göçler (277-295)*. İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Kadrić, M. (2006). Dolmetschen bei Gericht: Erwartungen - Anforderungen - Kompetenzen. Wien: Facultas.
- Kahraman, R. (2010). *Göç ve çeviri: İltica başvurularında sözlü çeviri uygulamaları ve toplum çevirmenin rolü* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Kalina, S. (1998). *Strategische Prozesse beim Dolmetschen: Theoretische Grundlagen, empirische Fallstudien, didaktische Konsequenzen*. Tübingen: G. Narr.
- Kara, P., & Korkut, R. (2010). Türkiye'de göç, iltica ve mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, 467, 153-162. <http://www.tid.gov.tr/Makaleler/467polatkararecep.pdf> Erişim Tarihi: 20.04.2019
- Kayaoğlu, T. (1998). *Türkiyede tercüme müesseseleri*. Cağaloğlu, İstanbul: Kitabevi.
- Kautz, U. (2002). Handbuch didaktik des übersetzens und dolmetschens. München: Iudicium.
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinin gelişmekte olan ülke türkiye açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve beşeri bilimler dergisi*, 5(1). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/download/article-file/117355>.
- Kiraly, Donald: A Social Constructivist Approach to Translator Education. Empowerment from Theory to Practice, Manchester: St Jerome, 2000.
- Koçak, O., & Gündüz, D. (2016). Avrupa Birliği göç politikaları ve göçmenlerin sosyal olarak içermelerine etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 66-91. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/271558>.
- Korak, C. (2010). Remote interpreting via skype: Anwendungsmöglichkeiten von VoIP-Software im Bereich Community Interpreting - Communicate everywhere? Berlin: Frank & Timme.
- Kurultay, T. (1997) Neler olmazsa çeviri eğitimi olmaz. Türkiye'de çeviri eğitimi nereden nereye. İçinde Kurultay, T., & Birkandan, İ. (s. 23-30). Sel Yayıncılık. İstanbul

- Kurultay, T., Birkandan, I., & I. (Edt.). (1997). Forum: Türkiye'de çeviri eğitimi. nereden nereye? İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Kurultay., & B. (1997). Forum: Türkiye'de Çeviri Eğitimi. Nereden nereye? İçinde İstanbul: Sel Yayıncılık. s. 23-31
- Kurz, I. (1996). Simultandolmetschen als Gegenstand der interdisziplinären Forschung. Wien: WUV-Univ.-Vlg.
- Kussmaul, P. (2011). Components of Translator Training”, içinde *Turgay Kurultay’a Bir Armağan – Çeviribilimden Kesitler* (Edt.) Sakine Eruz and Filiz Şan, s. 245-249, İstanbul: Multilingual,
- Kutz, W. (2010). *Dolmetschkompetenz: Was muss der Dolmetscher wissen und können?* Berlin: European University Press.
- Küçükcalay, A . (1997). Endüstri devrimi ve ekonomik sonuçlarının analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2 (2), <http://dergipark.org.tr/sduibfd/issue/20855/223684> Erişim Tarihi: 20.04.2019
- Meriç, A. (2016). *Akademik çeviri eğitiminde yazınsal, görsel ve görsel-işitsel araçlarla uygulamalı çalışmaların çeviri edincine katkısı* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Min, M., & Wang, F. (2018). On the interpreter’s subjectivity in business interpreting from the perspective of skopos theory—4.653. *Asian Social Science*, 14(5),114-115. doi:10.5539/ass.v14n5p111 Erişim Tarihi: 18.03.2019
- Moser-Mercer, B. (2003), ‘Remote interpreting: assessment of human factors and performance parameters’. <https://aiic.net/page/1125/remote-interpreting-assessment-of-human-factors-and-pe/lang/1> Erişim Tarihi: 17.04.2019
- Orlando, M. (2010). Digital pen technology and consecutive interpreting: Another dimension in note-taking training and assessment. *The Interpreters’ Newsletter*, 15, 71-86
- Orlando, M. (2015). Digital pen technology and interpreter training, practice, and research: status and trends. In S. Ehrlich, & J. Napier (Eds.), *Interpreter Education in the*

Digital Age: Innovation, Access, and Change (pp. 125 - 152). Washington DC USA: Gallaudet University Press.

Özkaya, E. (2015). *Konferans çevirmenliğinde normlar ışığında tarafsızlık kavramı* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.

Öztürk, T. (2015). *Küresel hareketlilik etkisinde Türkiye'de sağlık çevirmenliği uygulamaları: Çevirmen görüşlerine dayalı bir çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi.

Pielmeier, H. (2015). *Trends in Video Remote Interpreting* (Rapor). Common Sense Advisory.

Pöchhacker, F. (1994). *Simultandolmetschen als komplexes Handeln*. Tübingen: Gunter Narr.

Pöchhacker, F. (2000). *Dolmetschen konzeptuelle Grundlagen und deskriptive Untersuchungen*. Tübingen: Stauffenburg Verlag.

Pöchhacker, F. (2003). *Dolmetschen im Asylverfahren: Perspektiven der Professionalisierung. İçinde Tagung Sprachenrechte und Migration*. Viyana.

Pöchhacker, F. (2004). *Introducing interpreting studies*. London: Routledge.

Pöchhacker, F. (2016). *Introducing interpreting studies*. London: Routledge.

Pöchhacker, F., & Shlesinger, M. (2002). *The interpreting studies reader*. London: Routledge.

Pöllabauer, S. (2005). *"I dont understand your English, Miss.": Dolmetschen bei Asylanörungen*. Tübingen: Narr.

Pöllabauer, S. (2006). *Dolmetschen im Asylverfahren: Handbuch*. Wien: Bundesministerium für Inneres der Republik Österreich.

Pym, A. (2003). Redifining Translation Competence in an Electronic Age: In Defence of a Minimalist Approach, *META: Translator's Journal*, Vol.48-4, s.481-497.

Reiss, K. & Vermeer, H. J., (1984). *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen: Niemeyer

Ross, J. (2015). Sağlık Alanında Amatör Sözlü Çevirmenler. İçinde, Genç tercümanlar çalıştayı. (s. 73-78). Ankara:Proje ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü.

Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Turan, D. (2016). *Sağlık Hizmetlerinde Sözlü Çeviri*. Ankara: Grafiker.

Tutal, N. (2006). *Küreselleşme, iletişim, kültürlerarasılık*. İstanbul: Kırmızı.

Yavuz, S. (2013). Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa’da yaşayan Türkler bağlamında bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(26).

Yenipazarlı, A., & Erdal, F. (2010). Dış Ticaretin Serbestleşmesi ve Ekonomik Büyüme. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(1), 15-24.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, M. (2016). *Mütercim tercümanlık öğrencilerinin özel alan çevirisi kapsamında yazılı çeviri edinçlerinin ölçülmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi.

Yılmaz, M., & Özken, A. (2012). *Dış ticarete giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi.

İnternet Kaynakları

2017 Yılı Göç İstatistik Raporu (Rapor). (2017). Türk Kızılayı:

https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/38492657_2017-yili-goc-istatistik-raporu-ocak-2018.pdf Erişim Tarihi: 31.05.2018

2030'da ekonomileriyle bu ülkeler söz sahibi olacak (11.01.2019).

<http://www.hurriyet.com.tr/galeri-2030da-ekonomileriyle-bu-ulkeler-soz-sahibi-olacak-bakin-turkiye-kacinci-sirada-41079339> Erişim Tarihi: 25.01.2019

AIIC – an inclusive and representative professional body AIIC – an inclusive and representative professional body. <https://aiic.net/node/2379/who-we-are/lang/1> Erişim Tarihi: 25.04.2018

AIIC Position on Distance Interpreting. (2018). <https://aiic.net/page/8538/aiic-position-on-distance-interpreting/lang/1> Erişim Tarihi: 15.03.2019

Aims. <https://www.emcinterpreting.org/aims> Erişim Tarihi: 25.04.2018

Akademi sektör iş birliği programı. <https://cid.org.tr/CidProgramlari/Sayfa?syfUrl=asip> Erişim Tarihi: 25.09.2018

Akran Değerlendirmesi Raporu-Türkiye (Rapor). (2015). Avrupa Birliği Sivil Koruma Mekanizması:

https://www.afad.gov.tr/upload/Node/20839/xfiles/Turkiye_Akran_Degerlendirmesi_2015.pdf Erişim Tarihi: 21.04.2019

Ardıl Çeviri Laboratuvarı. https://translation.ege.edu.tr/tr-3601/andas_ceviri_laboratuvari.html Erişim Tarihi: 17.04.2019

Avruğa Birliği Çeviri Platformu Bildirileri. (2012).

https://www.ab.gov.tr/files/ceb/Ceviri_Platformu_Resimleri/platform_bildirileri.pdf Erişim Tarihi: 16.04.2018

Bir Bakışta AB / Avrupa Birliğinin Tarihçesi. (2013). https://ab.gov.tr/_105.html

Bölüm Başkanının Mesajı. <https://fef.beykent.edu.tr/bolumler/mutercim-tercumanlik-rusca> Erişim Tarihi: 25.02.2019

Ciuti. <https://www.ciuti.org/about-us/> Erişim tarihi: 20.04.2018

Consortium for Applied Research on International Migration from, to and through the Southern and Eastern Mediterranean countries. (2015). *Mülteci Destek El Kitabı* [Broşür]. http://carim-south.eu/carim/public/polsoc texts/PS2TUR015_TU.pdf

Çeviri Laboratuvarımız. <https://dti.ieu.edu.tr/tr/laboratuvarimiz> Erişim Tarihi: 20.02.2019

Ders Listesi.

http://akts.hacettepe.edu.tr/ders_listesi.php?prg_ref=&birim_kod=511&submenuheader=2&prg_kod=511 Erişim Tarihi: 01.04.2019

Die Geschichte der Europäischen Union. (2019) https://europa.eu/european-union/about-eu/history_de

Düzensiz Göç Genel Bilgi. (2015). https://www.goc.gov.tr/icerik3/genel-bilgi_409_422_423 Erişim Tarihi: 09.02.2018

Ekim 2017 UNWTO Dünya Turizm Barometresi. <http://www.turob.com/tr/istatistikler/ekim-2017-unwto-dunya-turizm-barometresi-7800f44> Erişim Tarihi: 03.02.2018

En Çok İhracat Yapılan 20 Ülke (Rapor). Türkiye İstatistik Kurumu: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Erişim Tarihi: 14.01.2018

En Çok İthalat Yapılan 20 Ülke (Rapor). Türkiye İstatistik Kurumu: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Erişim Tarihi: 14.01.2018

EU languages. https://europa.eu/european-union/topics/multilingualism_en Erişim Tarihi: 25.04.2018

Fen - Edebiyat Fakültesi, Fransızca Mütercim – Tercümanlık. <http://oibs.mersin.edu.tr/bologna/?id=/courses&program=156&sinif=1> Erişim Tarihi: 17.04.2019

Fuar İstatistikleri (Rapor.). (2018). Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği: <https://tobb.org.tr/FuarlarMudurlugu/Sayfalar/Istatistikler.php> Erişim Tarihi: 23.07.2018

Geçici Koruma Yönetmeliği'nin Getirdikleri (2014). İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: https://www.goc.gov.tr/files/files/Gicici_Koruma_Yonetmeliğinin_Getirdikleri.pdf Erişim Tarihi: 17.04.2018

Geliş Nedenine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçiler (Rapor) Türkiye İstatistik Kurumu: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072 Erişim Tarihi: 14.01.2018

Genel Bilgi. (2015). https://www.goc.gov.tr/icerik/goc-surecleri-ve-gfmd_409_576 Erişim Tarihi: 09.02.2018

Genel Eğitim Dersleri. <https://dti.ieu.edu.tr/tr/pool> Erişim Tarihi: 20.02.2019

Göç Terimleri Sözlüğü (Vol. 18). (2009). Uluslararası Göç Örgütü. https://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf

Göçmen Dayanışma Ağı. (2016). *Türkiye'de İltica Prosedürü* [Broşür]. <http://gocmendayanisma.org/wp-content/uploads/2016/06/Turkish.pdf> Erişim Tarihi: 20.05.2018

Hastanede tercüman istihdam edildi. (2013). <https://www.medimagazin.com.tr/ozel-saglik/tr-hastanede-tercuman-istihdam-edildi-9-681-53839.html> Erişim Tarihi: 13.02.2018

Hoffmann, R. (2001). Die Arbeit des Dolmetschers bei Behörden und der Polizei.
<http://www2.hu-berlin.de/francopolis/germanopolis/Hoffmann.htm> Erişim Tarihi: 01.06.2018

Interpreting Technology. <https://www.gala-global.org/interpreting-technology> Erişim tarihi 15.04.2019

Interpreting Technology. <https://www.gala-global.org/interpreting-technology> Erişim tarihi: 22.03.2019

Interpreting training and digital pen technology. (2013). <https://aiic.net/page/6484/interpreting-training-and-digital-pen-technology/lang/1> Erişim Tarihi: 15.03.2019

ISIT intercultural communication training Paris. <http://www.isitinternational.com/isit-intercultural-studies-management-communication-school/> Erişim tarihi: 20.04.2018

Küresel Eğilimler Raporu (2016). <http://gocvakfi.org/bm-multeciler-yuksek-komiserligi-kuresel-egilimler-raporu-2016> Erişim Tarihi: 23.05.2018

Mersin sağlık turizmüne hazır. (2011) https://www.ntv.com.tr/yasam/mersin-saglik-turizmine-hazir,yL_fcFTJGkuypSOFJSDrWQ Erişim Tarihi: 22.04.2019

Milliyetlerine Göre Çıkış Yapan Ziyaretçi Sayısı (Rapor). Türkiye İstatistik Kurumu:
http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1072 Erişim Tarihi: 14.01.2018

Misyon ve Vizyon. <https://www.cid.org.tr/Kurumsal/Sayfa?syfUrl=misyon-ve-vizyon> erişim tarihi 17.11.18

Mülteci. (2015). https://www.goc.gov.tr/icerik3/multeci_409_546_549 Erişim Tarihi: 09.02.2018

Mütercim-Tercümanlık (Fransızca).
https://obs.kku.edu.tr/oibs/bologna/program_bologna_info.aspx Erişim Tarihi: 17.04.2019

Öğretim Programı. <https://dti.ieu.edu.tr/tr/curr> Erişim Tarihi: 20.02.2019

- Program Tanıtımı. <https://ebys.ege.edu.tr/ogrenci/ebp/organizasyon.aspx?kultur=tr-tr&Mod=1&ustbirim=7&birim=16&altbirim=-1&program=2710&organizasyonId=115&mufredatTurId=932001> Erişim Tarihi: 17.04.2019
- Rus savaş uçağı düşürüldü. (2015). https://www.ntv.com.tr/turkiye/rus-savas-ucagi-siniri-ihlal-etti-turk-f-16lar-dusurdu,_mP74HrTmEe3cc8qXBIqrA Erişim Tarihi: 14.01.2018
- Sağlık Aktüel. (2015) Erzurum BEAH'de yılın ilk 6 ayında 822 yabancı hasta tedavi oldu. <http://www.saglikaktuel.com/haber/erzurum-beahde-yilin-ilk-6-ayinda-822-yabanci-hasta-tedavi-oldu-47745.htm> Erişim Tarihi: 15.02.2018
- Schwab, K. (2017). *The Global Competitiveness Report 2017–2018* (Rapor). World Economic Forum: <http://www3.weforum.org/docs/GCR2017-2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017–2018.pdf> Erişim Tarihi: 15.06.2019
- Sınır Dışı Etme. (2019). https://www.goc.gov.tr/icerik3/sinir-disi-etme_409_422_834 Erişim Tarihi: 09.02.2018
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2016). “Türkiye ve Göç”, http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf Erişim Tarihi: 09.02.2018
- T.C. Resmi Gazete. Kabul Ve Barınma Merkezleri İle Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik. 22.04.2014. Sayı:28980. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/04/20140422-5.htm> Erişim Tarihi: 11.02.2018
- T.C. Resmi Gazete. Uluslararası Sağlık Turizmi ve Turistin Sağlığı Hakkında Yönetmelik. 13.07.2017. Sayı:30123. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/07/20170713-3.htm> Erişim Tarihi: 13.02.2018
- T.C. Resmi Gazete. Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf> Erişim Tarihi: 21.04.2019

T.C. Resmi Gazete. Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/06/20050601-10.htm> Erişim Tarihi:

21.04.2019

Tarihçe. <http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/tarihce.php> Erişim Tarihi:01.04.2019

TKTD - Türkiye Konferans Tercümanları Derneği. <http://www.tkttd.org/tkttd-nedir/> Erişim

Tarihi: 17.11.18

Turizm Sektörü (Rapor.). (2017). Türkiye İş Bankası:

https://ekonomi.isbank.com.tr/ContentManagement/Documents/sr201704_turizm.pdf

Erişim Tarihi: 04.02.2018

Turizm (Rapor.).Türkiye İş Bankası:

https://ekonomi.isbank.com.tr/contentmanagement/Documents/rt_201834.pdf Erişim

Tarihi: 03.02.2018

Türkiye’de İkamet İzni ile Bulunan Yabancılar (ilk 10 ülke) (Rapor). Türkiye’de İkamet İzni ile

Bulunan Yabancılar (ilk 10 ülke) (Rapor). [https://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-](https://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izinleri_363_378_4709)

[izinleri_363_378_4709](https://www.goc.gov.tr/icerik3/ikamet-izinleri_363_378_4709) Erişim Tarihi: 14.01.2018

Türkiye’de Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmenler (Rapor). İçişleri Bakanlığı Göç

İdaresi Genel Müdürlüğü: [https://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-](https://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik)

[goc_363_378_4710_icerik](https://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik) Erişim Tarihi:17.04.2018

Türkiye-AB İlişkilerinde Göç ve İltica. (2004). [https://bianet.org/bianet/toplum/49680-turkiye-](https://bianet.org/bianet/toplum/49680-turkiye-ab-iliskilerinde-goc-ve-iltica)

[ab-iliskilerinde-goc-ve-iltica](https://bianet.org/bianet/toplum/49680-turkiye-ab-iliskilerinde-goc-ve-iltica)

Türkiye'deki Mülteciler ve Sığınmacılar. [https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-](https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar)

[siginmacilar](https://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar) Erişim Tarihi: 20.06.2018

Türkiye'den rota Çin'e kaydı. (2019). [https://theworldnews.net/tr-news/turkiye-den-rota-cin-e-](https://theworldnews.net/tr-news/turkiye-den-rota-cin-e-kaydi)

[kaydi](https://theworldnews.net/tr-news/turkiye-den-rota-cin-e-kaydi) Erişim tarihi: 06.05.2019

Working languages. [https://aiic.net/page/4004/what-are-working-languages-to-a-conference-](https://aiic.net/page/4004/what-are-working-languages-to-a-conference-interpreter/lang/1)

[interpreter/lang/1](https://aiic.net/page/4004/what-are-working-languages-to-a-conference-interpreter/lang/1) Erişim Tarihi: 29.04.2019

World Migration Report (Rapor.). (2018). International Organization for Migration:

https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/china/r5_world_migration_report_2018_en.pdf Erişim Tarihi: 15.06.2019

Yıllara Göre Ticaret Raporu (Rapor). Türkiye İstatistik Kurumu:

<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> Erişim Tarihi: 14.01.2018

Yök Lisans Atlası. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-anasayfa.php> Erişim Tarihi: 25.04.2018

EKLER

EK 1: Sözlü Çeviri Piyasası Bilgi ve Beklenti Anketi

Değerli katılımcılar,

Bu çalışma, Türkiye’de sözlü çeviri piyasasının genel durumunu ve çeviri eğitiminden beklentilerini ortaya koymak amacıyla yapılmaktadır. Elde edilecek bulgular bilimsel çalışmalarda kullanılacak olup, talep ettiğiniz takdirde bulguları sizinle de paylaşmaktan mutluluk duyarız.

Vereceğiniz cevaplar bir doktora tezinin oluşmasına katkı sağlayacak olup hiçbir şekilde kişisel bilgileriniz kayıt altına alınmamaktadır.

Lütfen tüm sorulara içtenlikle yanıt veriniz.

Anket yaklaşık olarak 30 dakikanızı alacaktır.

Mobil cihazlardan anketi doldurmak sıkıntılı olduğundan bilgisayar ortamında doldurmanızı tavsiye ederiz.

Katkılarınız için şimdiden çok teşekkürler.

Arş. Gör. Sibel OKUYAN

sokuyan@sakarya.edu.tr

Bu ankette 41 soru var

Kurum Profiline İlişkin Genel Bilgi Formu

1 [1.1]İşletmeniz kaç yıldır faaliyet göstermektedir?

Lütfen aşağıdakilerden **yalnız birini** seçin:

- ☐ 0-1
- ☐ 2-4
- ☐ 5-10
- ☐ 11-20
- ☐ 21 ve üzeri

2 [1.2]Sözlü çeviri hizmetleri işletmenizin iş hacminin yüzde kaçını oluşturmaktadır?

Lütfen aşağıdakilerden **yalnız birini** seçin:

- ☐ %0-%25
- ☐ %26-%50
- ☐ %51-%75

- %76-%100

3 [1.3]Aşağıda belirtilen sözlü çeviri türlerini yıllık ortalama iş hacminize oranları bakımından yüksekten düşüğe doğru sıralayınız.

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 3

- Ardıl
- Andaş
- Yazılı metinden sözlü çeviri

4 [1.4]Aşağıda belirtilen andaş sözlü çeviri türlerinin alt alanlarını, yıllık ortalama iş hacminize oranları bakımından yüksekten düşüğe doğru sıralayınız.

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 4

- Kabiniçi andaş çeviri
- Kabindışı andaş çeviri
- Fısıldayarak çeviri
- Video-konferans çevirisi

5 [1.5]Aşağıda belirtilen ardıl sözlü çeviri türlerinin alt alanlarını, yıllık ortalama iş hacminize oranları bakımından yüksekten düşüğe doğru sıralayınız.

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 6

- İrtibat çevirisi
- İkili görüşme çevirisi
- Refakat çevirisi
- Telefonla sözlü çeviri
- Video-konferans çevirisi
- Toplantı çevirisi

6 [1.6]Aşağıda belirtilen sözlü çeviri türlerinin alt alanlarının, yıllık ortalama iş hacminize oranlarını yüksekten düşüğe doğru sıralayınız.

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 6

- Konferans çevirisi
- Mahkeme ve noter çevirisi
- Refakat çevirisi
- Uzaktan çeviri (telefon ve internet üzerinden)
- Sağlık çevirmenliği
- Toplantı çevirisi

7 [1.7]Kurumunuzda çalışan tam zamanlı sözlü çevirmenlerin sayısını belirtiniz.

Lütfen yanıtınızı buraya yazın:

8 [1.8]Kurumunuzda neden tam zamanlı sözlü çevirmen çalıştırmayı tercih ediyorsunuz?

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- ☐ Sabit maaş ödenmesi
- ☐ Kurum içi eğitim yoluyla sözlü çevirmeni yetiştirme imkanının olması
- ☐ İş hacminin gereği
- ☐ Acil sözlü çeviri taleplerine hızlı cevap verebilme
- ☐ Diğer:

9 [1.9]Kurumunuzla çalışan serbest sözlü çevirmenlerin sayısını belirtiniz.

Lütfen yanıtınızı buraya yazın:

10 [1.10]Kurumunuzda hangi durumlarda serbest çalışan sözlü çevirmen tercih ediyorsunuz?

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- ☐ İş hacminin çok olması
- ☐ İş hacminin az ve düzensiz olması
- ☐ Gelen işin özel uzmanlık gerektirmesi
- ☐ Piyasanın fazla talep etmediği dil kombinasyonlarında gelen işlere yanıt vermek için
- ☐ Diğer:

İşletmenizde Çalışan Sözlü Çevirmenlerin Profili

11 [2.1]Kurumunuzda çalıştırdığınız sözlü çevirmenlerin mezun olduğu bölümleri belirtiniz.

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- ☐ Çeviribilim / Mütercim Tercümanlık
- ☐ Dil edebiyat
- ☐ Öğretmenlik
- ☐ İşletme
- ☐ Mühendislik
- ☐ Diğer:

12 [2.2]Çeviri bölümü mezunu sözlü çevirmen çalıştırıyorsanız, çalıştırdığınız çevirmenler aşağıdaki hangi üniversitelerin çeviri bölümlerinden mezundur?

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- ☐ Boğaziçi Üniversitesi
- ☐ Bilkent Üniversitesi

- Hacettepe Üniversitesi
- İstanbul Üniversitesi
- Yeditepe Üniversitesi
- Dokuz Eylül Üniversitesi
- Diğer:

13 [2.3]Kurumunuzda çalıştırmak istediğiniz sözlü çevirmenlerin mesleki alan bilgisiyle ilgili beklentileriniz nelerdir?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 7

- Uzmanlık alan bilgisi
- Terminoloji bilgisi
- Çeviri süreci öncesi hazırlık bilgisi
- Yabancı dile ve kültüre hakimiyet
- Sözlü çeviri teknolojilerine hakimiyet
- Sözlü çeviri deneyimi
- Mesleki etik ve bilince sahip olmak

14 [2.4]Çeviri bölümü mezunu sözlü çevirmenlerin güçlü yönleri sizce nelerdir?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 8

- Terminoloji ve uzmanlık alan araştırması yapabilmesi
- Mesleki etik bilincine sahip olması
- Çeviri süreci öncesi hazırlık yapabilmesi
- Çeviri sonrasında süreç ve müşteri ilişkileri yönetimi konusunda bilgili olması
- Çeviri stratejilerini bilmesi ve olası sıkıntılarda kullanabilmesi
- Not alma tekniklerine hâkim olması
- Çalışma ortamlarına kolay uyum sağlaması
- Kabin ekipman bilgisine sahip olması

15 [2.5]Çeviri bölümü mezunu sözlü çevirmenlerin zayıf yönleri sizce nelerdir?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 7

- Uzmanlık alan bilgisi
- Deneyim
- Terminoloji ve uzmanlık alan araştırma becerisi
- Mesleki etik bilinci
- Ana dili
- Diksiyon
- Kabin ekipmanı kullanım bilgisi

16 [2.6]Çeviri bölümü harici bir lisans veya ön lisans programından mezun sözlü çevirmenlerin güçlü yönleri sizce nelerdir?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 5

- Uzmanlık bilgisine hâkimiyet
- Terminoloji bilgisine hâkimiyet
- Sözlü çeviride farklı müşterilerle farklı çalışma alanlarına hızlı uyum sağlama
- Mesleki etik bilinci
- Çalışma dillerinin konuşulduğu ülkeler hakkında genel kültür bilgisi

17 [2.7]Çeviri bölümü harici bir lisans veya ön lisans programından mezun sözlü çevirmenlerin zayıf yönleri sizce nelerdir?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 5

- Uzmanlık bilgisine hâkimiyet
- Terminoloji bilgisine hâkimiyet
- Sözlü çeviride farklı müşterilerle farklı çalışma alanlarına hızlı uyum sağlama
- Mesleki etik bilinci
- Çalışma dillerinin konuşulduğu ülkeler hakkında genel kültür bilgisi

18 [2.8]Kurumunuzda yurtdışında dil öğrenip herhangi bir lisans veya ön lisans mezunu olmayan sözlü çevirmenler çalıştırıyorsanız bu çevirmenlerin güçlü yönleri sizce nelerdir?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 6

- Türkçeye ve çeviri yaptığı dile hâkimiyet
- Alan bilgisine hâkimiyet
- Türkiye'nin ve çeviri yaptığı dilin konuşulduğu ülkelerin politik, ekonomik, kültürel ve benzeri yapılarına hâkimiyet
- Sözlü çeviri stratejilerini bilinçli kullanımı
- Mesleki etik bilincine sahip olmaları
- Çeviri süreci öncesinde hazırlık ve sonrasında müşteri ilişkileri yönetimi

19 [2.9]Kurumunuzda yurtdışında dil öğrenip herhangi bir lisans veya ön lisans mezunu olmayan sözlü çevirmenler çalıştırıyorsanız bu çevirmenlerin zayıf yönleri sizce nelerdir?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 6

- Türkçeye ve çeviri yaptığı dile hâkimiyet
- Alan bilgisine hâkimiyet
- Türkiye'nin ve çeviri yaptığı dilin konuşulduğu ülkelerin politik, ekonomik, kültürel ve benzeri yapılarına hâkimiyet
- Sözlü çeviri stratejilerini bilinçli kullanımı
- Mesleki etik bilinci
- Çeviri süreci öncesinde hazırlık ve sonrasında müşteri ilişkileri yönetimi

20 [2.10]Kurumunuza açtığınız bir iş ilanına başvuran sözlü çevirmen adaylarını hangi kriterlere göre değerlendiriyorsunuz?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 7

- ☐ Mezun olduğu üniversite
- ☐ Mezun olduğu bölüm
- ☐ Sözlü çeviri yetkinlik sınavından geçmiş olmaları
- ☐ İkinci bir yabancı dile hâkimiyet
- ☐ Çeviri alanında deneyim sahibi olması
- ☐ Çevirmenlik mesleğine uygun kişilik özelliklerine sahip olması
- ☐ Sözlü çevirmenlik pozisyonun yanı sıra başka pozisyonlarda da çalışabilme kabiliyetine sahip olması

21 [2.11]10 yıl öncesiyle karşılaştırdığınızda, günümüzde sözlü çevirmen istihdam ederken daha önce talep etmediğiniz hangi kriterleri talep etmeye başladınız?

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- ☐ Meslek etiği bilinci
- ☐ İkinci bir yabancı dile hâkimiyet
- ☐ Mesleki derneklere üyelik
- ☐ Teknolojik gelişmelere uyum becerisi
- ☐ Çeviri bölümünden mezun olmak
- ☐ Kabin ekipmanı kullanımı
- ☐ Diğer:

22 [2.12]Yeni ölçütler talep etme gerekçeleriniz nelerdir?

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- ☐ Küreselleşmenin getirdiği yenilikler
- ☐ Teknolojik gelişmeler
- ☐ Rekabetin artması
- ☐ Profesyonelleşmenin artması
- ☐ Değişen dil talepleri
- ☐ Yeni uzmanlık alanlarının oluşması
- ☐ Diğer:

Kurumunuza Gelen İş Taleplerinin Değişimi

23 [3.1]Kurumunuzda verilen sözlü çeviri hizmetlerine hangi alanlardan daha çok talep gelmektedir?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 6

- ☐ Siyasi/bürokratik toplantılar
- ☐ Ekonomi ve ticaret
- ☐ Sağlık hizmetleri
- ☐ Bilimsel toplantı ve kongreler
- ☐ Kültür ve turizm

- Noter işlemleri ve hukuki konular

24 [3.2]Kurumunuzda verilen sözlü çeviri hizmetlerine, 10 sene önce hangi alanlardan daha çok talep gelmekteydi? Çoktan aza doğru sıralayınız.

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 6

- Siyasi/ bürokratik toplantılar
- Ekonomi ve ticaret
- Sağlık hizmetleri
- Bilimsel toplantı ve kongreler
- Kültür ve turizm
- Noter işlemleri ve hukuki konular

25 [3.3]10 yıl öncesinde hangi dillerde sözlü çeviri için daha çok talep gelmekteydi?

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- İngilizce
- Almanca
- Fransızca
- Arapça
- Rusça
- İspanyolca
- Farsça
- Japonca
- Çince
- Diğer:

26 [3.4]Son 5 yılda sözlü çeviri hizmeti sağladığınız hangi dillerde talep artışı gözlemlediniz?

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- İngilizce
- Almanca
- Fransızca
- Arapça
- Rusça
- İspanyolca
- Çince
- Japonca
- Farsça
- Diğer:

27 [3.5]Sizce günümüzde sözlü çeviri ihtiyacı duyulan diller ve alanlarda yaşanan değişikliklerin sebepleri nelerdir?

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- ☐ Farklı ülkelerle ticaret
- ☐ Göç
- ☐ Eğitim
- ☐ Sağlık turizmi
- ☐ Kültür turizmi
- ☐ Medya
- ☐ Diğer:

28 [3.6]Küreselleşme ve bunun Türkiye'ye etkisi göz önüne alındığında, sizce sözlü çeviri talebi hangi dillerde yoğunlaşacak ve azalacaktır? Lütfen sebeplerinizi belirtiniz.

Lütfen yanıtınızı buraya yazın:

29 [3.7]Küreselleşme, teknoloji ve bunların Türkiye'ye etkileri göz önüne alındığında, sizce sözlü çevirmenlik mesleği nasıl bir yönelim ve değişim geçirecektir?

Lütfen yanıtınızı buraya yazın:

Küreselleşme Olgusunun Sözlü Çeviri Piyasasına Etkileri

30 [4.1]Hangi alanlarda sözlü çevirmen bulmakta zorlanıyorsunuz?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 7

- ☐ Tıbbi ve medikal konular
- ☐ Noter işlemleri ve hukuki konular
- ☐ Siyaset ve uluslararası ilişkiler konuları
- ☐ Bilimsel ve teknik konular
- ☐ İltica sürecini ilgilendiren konular
- ☐ Kültür ve turizm konuları
- ☐ Ekonomi ve ticaret konuları

31 [4.2]Hangi dillerde sözlü çevirmen bulmakta zorlanıyorsunuz?

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- ☐ İngilizce
- ☐ Almanca
- ☐ Fransızca
- ☐ Arapça
- ☐ Rusça
- ☐ Çince
- ☐ Japonca
- ☐ Farsça
- ☐ Diğer:

32 [4.3] Sizce küreselleşmenin sözlü çeviri üzerindeki olumlu etkileri nelerdir?

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- İş olanaklarının artması
- Farklı sözlü çeviri türlerinin (telefon ve internet üzerinden sözlü çeviri gibi) ortaya çıkması
- Terminolojiye erişimin kolaylaşması
- Meslek derneklerinin kurulması
- Mesleki tanınırlığın artması
- Sözlü çeviride kullanılan teçhizatın gelişmesi
- Diğer:

33 [4.4] Sizce küreselleşmenin sözlü çeviri üzerindeki olumsuz etkileri nelerdir?

Lütfen uygun olanların **tümünü** seçin:

- Gittikçe artan uzmanlık alanlarının kendilerine özel terminoloji oluşturmaları
- Rekabetin artması
- Teknolojik gelişmelerin sözlü çevirmenlik mesleği algısı üzerine etkisi
- Uluslararası ortak dil kullanımının artması ile sözlü çeviri ihtiyacının giderilmeye çalışılması
- Kabin ekipman bilgisi
- Diğer:

34 [4.5] Piyasadan gelen iş taleplerine daha etkin cevap verilebilmesi için neler yapılmalıdır?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 7

- Çeviri bölümlerinin müfredatlarına daha fazla uzmanlık alanı çevirisi (hukuk çevirisi gibi) dersi eklenmelidir.
- Çeviri bölümlerinin müfredatlarına uzmanlık alan bilgisi (hukuka giriş gibi) dersleri eklenmelidir.
- Çeviri bölümlerinin müfredatın üçüncü bir çalışma dili eklenmesi teşvik edilmelidir.
- Zorunlu staj süresi uzatılmalıdır.
- Sektör-üniversite iş birliği artırılmalıdır.
- Mesleki yeterlilik sınavı yapılmalıdır.
- Dernek üyeliği teşvik edilmelidir.

Piyananın Eğitimden Beklentileri

35 [5.1] Çeviri piyasasında yeni çalışmaya başlamış bir sözlü çevirmenin kendini en çok geliştirmesi gereken yönleri neler olmalıdır?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 11

- Alanlara ait terminoloji bilgisi

- Çalışılan dillere ileri seviyede hâkimiyet
- Çalışılan dillerde genel kültürün artırılması
- Çalışılan dillerde güncel gelişmelerin takibi
- Meslek etiği
- Güncel teknik ekipmanlara hakimiyet
- Çeviri sürecinde stresle başa çıkma becerisi
- Çoklu görev becerisi
- İletişim becerilerini artırma
- Çeviri sürecinde zaman baskısı altında çalışabilme becerisi
- Diksiyon

36 [5.2]Kurumunuzda, sözlü çeviride kendini geliştirmek isteyen öğrenciler için staj olanağı sunuyor musunuz?

Lütfen aşağıdakilerden **yalnız birini** seçin:

- Evet
- Hayır

37 [5.3]Çeviri bölümlerinden mezun ve sözlü çevirmen olmak isteyen öğrencilerden beklentileriniz nelerdir?

Lütfen yanıtınızı buraya yazın:

38 [5.4]Çeviri bölümlerinde sözlü çeviri derslerini alan öğrencilere, kendilerini geliştirmeleri ve mesleğe hazırlamaları için bu derslerin dışında ne yapmalarını önerirsiniz?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 6

- Kelime ve kavram dağarcığını artırmak
- Çalışılan dillerde gündemi ve güncel gelişmeleri takip etmek
- Üniversitelerin diğer bölümlerinden ders almak (yandal vb. olanaklardan faydalanmak)
- Çalışılan dillerin konuşulduğu ülkelere gitmek
- Çalışılan dillerin konuşulduğu ülkelerdeki ekonomik, politik vb. yapılar hakkında bilgi edinmek
- Yazılı çeviride kendini geliştirmek

39 [5.5]Sözlü çeviri piyasası ile üniversitelerin eşgüdümlü çalışabilmesi için sizce neler yapılması gerekmektedir?

Lütfen her kutuya 1'den başlayarak bir numara verin 5

- Daha fazla atölye çalışması yapılması
- Staj ve gözlem imkanlarının arttırılması
- Deneyimli sözlü çevirmenlerin üniversitede ders vermesi
- Deneyimli sözlü çevirmenlerin kendi kurumlarında kurs vermesi

- Kurum tarafından sözlü çeviri derslerinde kullanılmak üzere webinar verilmesi

40 [5.6]Çeviri bölümlerinde sözlü çeviri eğitimi alanında önümüzdeki on yıl içinde yapılması gereken değişiklikler sizce nelerdir?

Lütfen yanıtınızı buraya yazın:

41 [5.7]Sözlü çeviri eğitimi ve sözlü çeviri piyasasına dair eklemek istediğiniz görüşlerinizi lütfen belirtiniz.

Lütfen yanıtınızı buraya yazın:

Ankete katıldığınız için çok teşekkür ederiz.

EK 2: Sakarya Üniversitesi Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 15/02/2018-E.8398

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı :61923333/050.05/
Konu :79/09Arş.Gör. Sibel OKUYAN

Sayın Arş.Gör. Sibel OKUYAN

İlgi : Sibel OKUYAN 30/01/2018 tarihli ve 0 sayılı yazı

Üniversitemiz Etik Kurulu Başkanlığının **14.02.2018** tarihli ve **79** sayılı toplantısında alınan **"9"** nolu karar örneği ekte sunulmuştur.
Bilgilerinizi rica ederim.

Prof.Dr. Haluk SELVİ
Etik Kurulu Başkanı

9- Arş.Gör. Sibel OKUYAN'ın "Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi" başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda; Arş.Gör. Sibel OKUYAN'ın "Sözlü Çeviri Piyasasına Yönelik Bilgi ve Beklenti Anketi" başlıklı çalışmasının Etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Etik Kurulu Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr
Tel:0264 295 50 00 Faks:0264 295 50 31
E-Posta :ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ :www.sakarya.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 3: Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

T.C. Sakarya Üniversitesi

Etik Kurulu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi Sibel OKUYAN tarafından yürütülen “Sözlü Çeviri Piyasası Bilgi ve Beklenti Anketi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı piyasanın sözlü çeviri eğitimine dair beklentilerini ortaya koymaktır. Araştırmada sizden tahminen 30 dk ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz **gizli tutulacaktır**; ancak verileriniz yayın amacı ile kullanılabilir. İletişim bilgileriniz ise sadece izninize bağlı olarak ve farklı araştırmacıların sizinle iletişime geçebilmesi için “ortak katılımcı havuzuna” aktarılabilir. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında şimdi veya sonra daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırmacıya şimdi sorabilir veya sokuyan@sakarya.edu.tr e-posta adresi ve numaralı telefondan ulaşabilirsiniz. Araştırma tamamlandığında genel/size özel sonuçların sizinle paylaşılmasını istiyorsanız lütfen araştırmacıya iletiniz.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının²

Adı-

Soyadı:.....

.....

İmzası: İletişim Bilgileri: e-posta:

Telefon:

İletişim bilgilerimin diğer araştırmacıların benimle iletişime geçebilmesi için “ortak araştırma havuzuna” aktarılmasını; ☐ Kabul ediyorum ☐ Kabul etmiyorum (lütfen uygun seçeneği işaretleyiniz)

ÖZGEÇMİŞ

Sibel OKUYAN 20.05.1986 tarihinde Almanya'nın Krumbach şehrinde dünyaya gelmiştir. İlkokul ve ortaokul eğitimini Almanya'da tamamlamıştır. Lise eğitiminin ilk iki yılını Almanya'da son iki yılını ise Türkiye'de Sakarya Üniversitesi Vakfı Koleji'nde tamamlamıştır. 2006 yılında Sakarya Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık (Almanca) bölümünde lisans eğitimine başlamış ve 2010 yılında bölüm birincisi olarak mezun olmuştur. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi Çeviribilim (Almanca) bölümünde yüksek lisans eğitimine başlamıştır. 2012 yılında *Çeviri Tarihinin Bugünün Çeviri Bakış Açısıyla İncelenmesi* başlıklı yüksek lisans tezini savunarak bilim uzmanı olmuştur. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi Çeviribilim Anabilim dalında doktora eğitime başlamıştır. 2012 yılından beri Sakarya Üniversitesi Çeviribilim Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.